

**Göç ve Kentleşme
(Malatya Örneği)**

87396

Ünal ŞENTÜRK

İnönü Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Yaşar KAYA

Lisanüstü Eğitim –Öğretim ve Sınav

Yönergesi'nin

Sosyoloji Anabilim Dalı İçin Öngördüğü

BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

Malatya

Eylül, 1999

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**Göç ve Kentleşme
(Malatya Örneği)**

Ünal ŞENTÜRK

İnönü Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

**Lisansüstü Eğitim –Öğretim ve Sınav
Yönergesi'nin**

**Sosyoloji Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ**

Olarak Hazırlanmıştır.

**Malatya
Eylül, 1999**

“ Sosyal Bilimler Müdürlüğüne”

İş bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim dalında BİLİM UZMANLIĞI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Adı, Soyadı ve Ünvanı

Üye _____

Adı, Soyadı ve Ünvanı

Üye _____

Adı, Soyadı ve Ünvanı

Onay

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

----- / ----- / 1999

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

KENTLEŞMENİN SOSYOLOJİK ANALİZİ	3
1- KENT, KENTLEŞME. ve KENTLİLEŞME KAVRAMLARI	3
1-1 Kent	3
1-2 Kır-Kent Farkı	6
1-3 Kentleşme	13
1-4 Kentlileşme	15
1-4-1 Ekonomik Bakımdan Kentlileşme	16
1-4-2 Sosyal Ve Kültürel Bakımdan Kentlileşme	17
2- KENTLEŞMENİN GELİŞİMİ	18
2-1 Sanayileşme Öncesi Kentleşme	19
2-2 Sanayileşme Sonrası Kentleşme	22
2-2-1 Gelişmiş Ülkelerde Kentleşme	23
2-2-2 Gelişmekte Olan Ülkelerde Kentleşme	24
2-2-3 Türkiye’de Kentleşme	25
3- KENTLEŞMEYE TESİR EDEN FAKTÖRLER.....	34
3-1- İtici Faktörler	35
3-2- Çekici Faktörler	35
3-3- Siyasi Ve İletici Faktörler	37
4.GÖÇ VE KENTLEŞME İLİŞKİSİ.....	39
4-1- Göç’ün Tanımı	39
4-1-1- Göç Türleri.....	40
4-1-1-1 Dış Göç	40
4-1-1-2- İç Göç	40
4-1.1.2.1. Gündümlü Göç:	41
4-1-1-2-2 Serbest Göç.....	41
4-2- “Göç” Ün Kentleşmeye Olan Etkisi:.....	42
4-3-Ülkemizde Yaşanan İç Göç Ve Özellikleri.....	45
5-TÜRKİYE’DE GÖÇ SONUCU OLUŞAN KENTLEŞMENİN KENDİNE ÖZGÜ YAPI VE KÜLTÜRÜ: “GECEKONDULAŞMA”	49
5-1- Kavram Olarak Gecekondu:.....	50
5-2- Gecekondu Oluşum Süreci	52
5-3- Gecekonduya Farklı Yaklaşımlar	54
5-3-1- Tampon Kurum	55
5-3-2 Marjinal Sektör.....	57
5-3-3 Çevre- Merkez İlişkisi	60
5-4- Kültürel Açıdan Gecekondu.....	61

5-5- Gecekondu- Slum Farkı	65
6- TÜRKİYE'DE GÖÇ SONUCU OLUŞAN KENTLEŞMENİN PROBLEMLERİ:	
SAĞLIKSIZ KENTLEŞME	69
6-1-Hızlı Kentleşme Ve Beraberinde Getirdiği Toplumsal Sorunlar	72
6- 1.1. Ekonomik Problemler	74
6-1.1.1. İşsizlik.....	74
6-1.1.2.Konut	77
6-1.2. Sosyal Problemler.....	79
6-1-2-1 Yalnızlık.....	79
6-1-2-2 Uyum.....	82
6-1-2-3-Anomi Ve Yabancılaşma.....	86
6-1-2-4-Suç Ve Şiddet Olayları	90
6-1-2-5 Yerel Yönetim Hizmetlerinin Zorlaşması.....	95
6-1-2-6- Çevre Kirliliği.....	97

II. BÖLÜM

MALATYA'DA GÖÇ VE KENTLİLEŞME	102
1. Araştırma Alanının Tanıtılması	102
1.1 Malatya'nın Sosyal Yapısı	102
1.1.1 Malatya'nın Fiziki Yapısı	102
1.1.2. Malatya'nın Demografik Yapısı	103
1.1.3. Malatya'nın Ekonomik Yapısı.....	105
1.1.3.1. Tarım ve Hayvancılık	105
1.1.3.2 Sanayi.....	106
1.1.3.3. Ormancılık ve Madencilik	107
2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	108
2.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	108
2.2. Araştırmanın Önemi.....	109
2.3. Araştırmanın Kapsamı	110
2-4 Örneklem Seçimi	111
2-5 Anket Formunun Hazırlanması	112
2-6 Anketin Uygulanması	113
2-7 Araştırmanın Sınırlılığı.....	113
3. ARAŞTIRMANIN BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	114
3.1. Örneklem Sosyal Nitelikleri	114
3.1.1. Yaş Dağılımı	114
3.1.2. Cinsiyet	115
3.1.3. Medeni Durum	115
3.1.4. Öğrenim Durumu.....	116
3.1.5. Doğum Yeri.....	117
3.1.6-AİLE TİPİ.....	118

3-2	Örneklemin Ekonomik Durumu	119
3.2.1-	Aylık Gelir	119
3.2.2-	Sosyal Tabaka	120
3.2.3-	Çalışılan İş	122
3.2.4-	Sosyal Güvenlik Durumu	123
3.2.5.	Oturulan Evin İyelik Durumu	124
3.2.5.	Sahip Olunan Dayanıklı Tüketim Malları.....	125
3.3.	Yaşanılan Yerin Fiziksel Özellikleri.....	127
3.3.1.	Oturulan Evin Mülkiyet Şekli.....	127
3.3.2.	Evin Oda Sayısı.....	128
3.3.3.	Banyo ve Tuvalet Durumu.....	129
4.	GÖÇ VE KENT İÇİ HAREKETLİLİK.....	131
4.1.	Kente Göç Etme Nedenleri	131
4.2	Göç Edilecek Yer Olarak Malatya'yı Tercih Etme Sebepleri	136
4.3	Oturulan Mahalleye Nereden Gelindiği Ve Mahallede Oturulan Süre.....	139
4.4.	Oturulan Mahalleyi Tercih Etme Nedenleri	141
5-	KENTLİLEŞMENİN BOYUTLARI	145
5.1	Ekonomik Açıdan Kentlileşme	145
5.1.1.	Göç Sonrası Kentte Çalışılan İş Türleri.....	145
5.1.2.	Kentte Alış-Veriş Yapma Biçimleri.....	150
5.1.3.	Aile Bütçesinden En Çok Para Ayrılan İhtiyaçlar	152
5.1.4.	Bankacılık Hizmetlerinden Faydalanma.....	154
5-1-5	Tüketim Ve Tasarruf Eğilimi	156
5.2.	Sosyo-Kültürel Açıdan Kentlileşme	162
5.2.1.	Kurumlara Katılım Açısından Kentlileşme	162
5.2.2.	Sendika Ve Derneklere Üyelik Durumu.....	162
5.2.3.	Güvenlik Kurumlarını Kullanma	166
5.2.4.	Sağlık Kurumlarını Kullanma.....	168
5.2.5.	İş Aramada Kamu Kurumlarından Faydalanma	169
5-2-6-	Tutum Ve Davranışlar Açısından Kentlileşme	171
5-2-6-1	Bireyi Kentli Kılan Ölçütler.....	171
5-2-6-2	Kız Çocuklarının Eğitimi Konusundaki Düşünceler	175
5-2-6-3	Kadının Ev Dışında Çalışması	177
5-2-6-4	İstenilen Çocuk Sayısı.....	180
5-2-6-5	Kente Gelmeden Önce Karşı Çıkılan Kente Geldikten Sonra Uygun Görülen Davranışlar.....	182
5-2-6-6	Devlet Dairesinde İş Halletme Şekilleri	185
6 -	SIYASİ KATILIM.....	187
6-1.	Siyasete Katılım Düzeyi	188
6-1-1	Cinsiyet Değişkenine Göre Siyasi Katılma Davranışı	189
6-1-2	Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Siyasi Katılım Davranışı.....	191
6-1-3	Gelir Değişkenine Göre Siyasi Katılım Davranışı	193

6-1-4 Meslek Değişkenine Göre Siyasal Katılma.....	195
6-1-5 Yaş Değişkenine Göre Siyasal Katılım.....	198
6.1.6. Kentte Kalış Süresi Değişkenine Göre Siyasal Katılma Davranışı	200
6-2- Siyasi Partiye Üyelik.....	202
6-3 Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak.....	206
7- KENTSEL MEKANDA GELİNEREN YER VE AKRABALARLA İLİŞKİ DERECESİ	211
7-1 Göç Edilen Yer İle İlişkinin Devamlılığı	211
7-2. Memlekette Maddi Ve Benzeri Yardım Alınması.....	213
7-3- Akrafa Ve Hemşehrilerle İlişki.....	215
8- KENTE UYUM.....	219
8-1 Kentin Olumlu Yönleri.....	220
8-2 Kentin Olumsuz Yönleri.....	222
8-3 Memlekete Geri Dönme İsteği	226
8-4 Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Yerlerde Oturma İsteği	231
SONUÇ	235
BİBLİYOGRAFYA.....	243
Anket Örneği.....	260

Grafik Listesi

Grafik (1)	Sayım Yıllarına Göre Malatya'nın Kent Ve Köy Nüfusu	104
Grafik (2)	Örneklemin Yaş Dağılımı	114
Grafik (3)	Örneklemin Cinsiyet Oranı	115
Grafik (4)	Örneklemin Medeni Durumu	115
Grafik (5)	Örneklemin Öğrenim Durumu	116
Grafik (6)	Örneklemin Doğum Yeri	117
Grafik (7)	Örneklemin Aile Büyüklüğü	118
Grafik (8)	Örneklemin Aylık Geliri	119
Grafik (9)	Örneklemin Sosyal Tabaka Durumu	120
Grafik (10)	Örneklemin Mesleği	122
Grafik (11)	Örneklemin Sosyal Güvenlik Durumu	123
Grafik (12)	Örneklemin Otuduğu Evin İyelik Durumu	124
Grafik (13)	Örneklemin Sahip Olduğu Dayanıklı Tüketim Malları	125
Grafik (14)	Örneklemin Oturduğu Evin Mülkiyet Şekli	127
Grafik (15)	Örneklemin Oturduğu Evin Oda Sayısı	128
Grafik (16)	Örneklemin Oturduğu Evin Tuvalet ve Banyo Durumu	129
Grafik (17)	Örneklemin Oturduğu mahalleye Nereden Geldiği	139

Tablolar Listesi

Tablo (1)	Yaş İle Göç Etme Nedeni Arasındaki İlişki	132
Tablo (2)	Cinsiyet İle Göç Etme Nedeni Arasındaki İlişki	134
Tablo (3)	Doğum Yeri İle Göç Etme Nedeni Arasındaki İlişki	135
Tablo (4)	Doğum Yeri İle Malatya'yı Tercih Etme Nedeni Arasındaki İlişki	136
Tablo (5)	Kentte Kalış Süresi İle Malatya'yı Tercih Etme Arasındaki İlişki	138
Tablo (6)	Kentte Kalış Süresi ile Mahallede Oturulan Süre Arasındaki İlişki	140
Tablo (7)	Aylık Gelir İle Mahalle Tercihi Arasındaki İlişki	141
Tablo (8)	Malatya'yı Tercih etme Nedeni İle Mahalleyi Tercih Etme Nedeni Arasındaki İlişki	143
Tablo (9)	Göç Öncesi İş İle Kentte Göçten Sonraki Tutulan İş Arasındaki İlişki	146
Tablo (10)	Öğrenim durumu İle Çalışılan İş Arasındaki İlişki	148
Tablo (11)	Cinsiyet İle Çalışılan İş Arasındaki İlişki	149
Tablo (12)	Aylık Gelir İle Yiyeceklerin Temin Edildiği Yer Arasındaki İlişki	151
Tablo (13)	Aylık Gelir İle Aylık Harcamalarda Ayrılan En Büyük Pay Arasındaki İlişki	153
Tablo (14)	Bankacılık Hizmetlerinden Faydalanma	154
Tablo (15)	Kentte kalış Süresi İle Tasarruf Eğilimi Arasındaki İlişki	156
Tablo (16)	Şu An Çalışılan İş İle Ele Geçen 5 Milyarın Değerlendirilmesi Arasındaki İlişki	158
Tablo (17)	Öğrenim Durumu İle Ele Geçen 5 Milyarın Değerlendirilmesi Arasındaki İlişki	160
Tablo (18)	Öğrenim Durumu İle Sendika ve Derneklere Üyelik Arasındaki İlişki	163
Tablo (19)	Meslek İle Sendika ve Dernek Üyeliği Arasındaki İlişki	164

Tablo (20)	Kentte Kalış Süresi İle Sendika ve Derneğe Üyelik Arasındaki İlişki	165
Tablo (21)	Kentte Kalış Süresi İle Güvenlik Kurumunu Kullanma Arasındaki İlişki	166
Tablo (22)	Cinsiyet İle Güvenlik Kurumunu Kullanma Arasındaki İlişki	167
Tablo (23)	Kentte Kalış Süresi İle Sağlık Kurumunu Kullanma Arasındaki İlişki	168
Tablo (24)	Kentte Kalış Süresi İş Aranan Kurum Arasındaki İlişki	170
Tablo (25)	Kentte Kalış Süresi İle Bireyi Kentli Kılan Ölçütler Arasındaki İlişki	172
Tablo (26)	Kentte Kalış Süresi İle Kendini Kentli Görme Arasındaki İlişki	173
Tablo (27)	Doğum Yeri İle Kendini Kentli Görme Arasındaki İlişki	174
Tablo (28)	Kentte Kalış Süresi İle Kız Çocuklarının Eğitimi Konusundaki Düşünceler Arasındaki İlişki	175
Tablo (29)	Öğrenim Durumu İle Kadının Çalışması Hakkındaki Düşünceler Arasındaki İlişki	177
Tablo (30)	Kentte Kalış Süresi İle Kadının Çalışması Hakkındaki Düşünceler Arasındaki İlişki	178
Tablo (31)	Doğum Yeri İle Davranış Değişikliği Arasındaki İlişki	180
Tablo (32)	Doğum Yeri İle Davranış Değişikliği Arasındaki İlişki	183
Tablo (33)	Öğrenim Durumu ile Devlet Dairesinde İşi Halletme Arasındaki İlişki	185
Tablo (34)	Siyasete Katılım Düzeyi	188
Tablo (35)	Cinsiyet ile Siyasi Katılım davranışı Arasındaki İlişki	190
Tablo (36)	Öğrenim Durumu İle Siyasal Katılım Davranışı Arasındaki İlişki	192
Tablo (37)	Aylık Gelir ile Siyasi Katılım Davranışı Arasındaki İlişki	194
Tablo (38)	Meslek ile Siyasete Katılım Davranışı Arasındaki İlişki	197

Tablo (39)	Yaş ile Siyasal Katılım Davranışı Arasındaki İlişki	199
Tablo (40)	Kentte Kalış Süresi ile Siyasal Katılım Davranışı Arasındaki İlişki	201
Tablo (41)	Yaş İle Siyasi Partiye Üyelik Arasındaki İlişki	203
Tablo (42)	Öğrenim Durumu ile Siyasi Partiye Üyelik Arasındaki İlişki	204
Tablo (43)	Kentte Kalış Süresi İle Siyasi Partiye Üyelik Arasındaki İlişki	205
Tablo (44)	Yaş İle Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak Arasındaki İlişki	206
Tablo (45)	Öğrenim Durumu ile Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak Arasındaki İlişki	208
Tablo (46)	Kentte Kalış Süresi İle Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak Arasındaki İlişki	209
Tablo (47)	Kentte Kalış Süresi İle Memleket İle İlişkinin Devamlılığı Arasındaki İlişki	212
Tablo (48)	Aylık Gelir İle Memlekette Maddi vb. Yardım Alınması Arasındaki İlişki	213
Tablo (49)	Kentte Kalış Süresi İle Memlekette Yardım Alınması Arasındaki İlişki	214
Tablo (50)	Doğum Yeri İle Akraba ve Hemşehrilere Yakın Olma İsteği Arasındaki İlişki	216
Tablo (51)	Kentte Kalış Süresi İle Akraba ve Hemşehrilere Yakın Olma İsteği Arasındaki İlişki	217
Tablo (52)	Kentin Olumlu Yönleri	220
Tablo (53)	Geri Dönme İsteği İle Kentin Olumlu Yönü Arasındaki İlişki	221
Tablo (54)	Kentin Olumsuz Olarak Görülen Yönleri	
Tablo (55)	Kentte Kalış Süresi İle Kentin Olumsuz Olarak Görülen Yönleri Arasındaki İlişki	225

Tablo (56)	Yaş İle Memlekete Geri Dönme İsteği Arasındaki İlişki	227
Tablo (57)	Göçten Sonra Kentteki Durum İle Geri Dönme İsteği Arasındaki İlişki	228
Tablo (58)	Kentte Kalış Süresi İle Memlekete Geri Dönme İsteği Arasındaki İlişki	230
Tablo (59)	Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Semtlerde Oturma İsteği	232
Tablo (60)	Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Semtlerde Oturma İsteme Nedeni?	233
Tablo (61)	Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Semtlerde Oturmama İsteme Nedeni?	233

GİRİŞ

Kentleşme, sanayileşmeye ve iktisadi değişmeye paralel olarak, kent sayısının artması ve mevcut kentlerin büyümesi sonucunu doğurmakla birlikte toplum yapısında artan oranla örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan insanların davranış ve ilişkilerinde kente özgü değişikliklere yol açan bir nüfuz birikimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşadığımız yüzyıl, gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerde kentleşmeyi ve göçü günün en önemli olayı olarak, iktisadi ve özellikle sosyal sorunları arasına koymuş bulunmaktadır. Çünkü kente göç ve kentleşme toplumun iktisadi, sosyal yapısında, insan tutum ve davranışlarında belli bir takım değişmelere yol açabilme gücüne sahip bir olgudur.

Kırdan kente göç ve göçün etkisiyle ortaya çıkan güçlükler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, çözüm getirilmesi gereken sorunların başında yer almaktadır. Sanayileşme sürecinde, sanayileşmenin gerektirdiği insan gücünün, bir kısmı kentlerden bir kısmı da kırsal kesimden karşılanmaktadır. Bununla birlikte sanayileşme, dolayısıyla makinenin tarıma girmesi, kırsal alandaki pizli işsizliği, açık işsizliğe dönüştürmektedir. Böylece sanayileşme bu iki noktada göçü sürekli kılmaktadır.

Ülkemiz 1950'lerden sonra hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Bununla birlikte kentleşme hızımız, sanayileşmeden daha ileride gitmektedir. Hızlı kentleşme ve kentlerimizin ekonomik ve sosyal yönden hazır olmayışı kentlerin bir takım problemlerin yaşandığı merkezler haline getirmiştir. Kentleşmenin zorunlu bir sonucu olan çevre değişikliği, sosyal yaşamın tüm yönlerinde köklü değişikliğe neden olmaktadır. Göç ile kentlere yerleşen fert, çevre değişikliğinin yanında iş,

konut, yalnızlık, uyum gibi birçok problem yaşamaktadır. Ülkemizdeki yaşanan iç göçün durmayacağı, göz önüne alınırsa bu problem bir süre daha güncelliklerini koruyacaktır.

İşte bu problemlerin tespitle bertaraf edilmesi, sosyal bilimcilerin üzerinde durduğu belli başlı konulardan birini oluşturmaktadır.

Bu amaçla yaptığımız çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümün birinci kısmında kent ile ilgili kavramların izahı ile birlikte, kentleşmenin gelişimi, kentleşmeye tesir eden faktörler üzerinde durulmuştur. Birinci bölümün ikinci kısmında göçün tanımı ve türleri verilerek ülkemizde yaşanan iç göç hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü kısımda gecekondu üzerinde durulmuş, birinci bölümün son kısmında ise hızlı kentleşmeyle birlikte yaşanan ekonomik ve sosyal problemler belirtilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise uygulama yaptığımız Malatya ilinin fiziki ve sosyal özellikleri verildikten sonra, çalışmanın amacı, özelliği, sınırlılıklarına değinilmiş ve yapılan anketlerden elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmamızın süresi boyunca değerli katkıları, fikir ve yorumlarını aldığım danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Yaşar KAYA olmak üzere, yetişmemizde büyük emekleri olan başta bölüm başkanımız olan Doç. Dr. Abdullah KORKMAZ'a kütüphanesinden ve fikirlerinden faydalandığım değerli hocam Vehbi BAYHAN'a Arş. Grv. Serap BELLİ'ye ve tüm bölüm hocalarıma şükranlarımı sunarım.

Saha çalışmamızda yardımcı olan ilgili mahalle muhtarlarına, bölüm öğrencilerine ve her zaman bana yardımcı olan değerli eşime teşekkürlerimi borç bilirim.

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞMENİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

1- KENT, KENTLEŞME, ve KENTLİLEŞME KAVRAMLARI

1-1 KENT

Uygarlık kadar tarihi geçmişi bulunan ; ekonomik, politik, sosyolojik ve kültürel boyutu olan kent kavramı, sosyolojideki diğer kavramlar gibi her sosyal bilimci tarafından farklı yönü alınarak, tanımlanmıştır.

Her şeyden önce insan topluluğunun yoğun bir şekilde yaşadığı yerleşim birimi olarak nitelendirilirken kentlerin, siyasi fiziki ve fonksiyonel açılardan incelenmesi mümkündür. Siyasi açıdan kentler, belirli idari sınırlar içerisinde hizmet gören yönetimlere sahip birimlerdir. Fiziki açıdan kentler, farklı amaçlar için kullanılan çok sayıdaki binalar ile insanların ulaşımını sağlayan yollardan oluşur. Fonksiyonel açıdan kent ise, ekonomik sosyal ve kültürel faaliyetlerinin, aktivitelerinin gerçekleştirdiği yerleşim birimleridir. (İspir,1991.5) Bu bakımdan kentler, birçok fonksiyonları yerine getirirken, siyasi ve fiziki olmak üzere bir takım özellikleri bünyesinde barındırır.

Yapılan kent tanımlarını ekonomik, siyasi, sosyal açıdan sınıflandırmak mümkündür. Kenti, ekonomi ve üzerinde yaşayan bireylerin geçim şekilleriyle nitelendirenler şöyle tanımlamaktadır: kent olarak isimlendirilen yerleşme birimini bir diğer yerleşme biriminden ayıran en önemli özellik kendi kendine yetmeyen bir ekonomik birim olmasıdır. Kent, civar yerleşmelerin ekonomik faaliyetlerini denetleyen, ona göre uzmanlaşan, üretimi gerçekleştiren ve bunun sonucunda toplumsal ve idari yönden de çevresi üzerinde denetimci bir görev üstlenen

yerleşme birimidir.(Ortaylı,1979:194-195) Bu tür bir tanımlama, kentleşme sürecinde hem sanayi öncesi geleneksel kentleri, hem de sanayi sonrası modern kentleri içerir.

Keleş'e göre bir yere kent denilebilmesi, o yerin tarımsal olmayan üretimin süreli bir ağırlık kazanmasına, üretim araçlarının ve dolayısıyla nüfusun orada yoğunlaşmasına, türdeş olmama ve bütünleşme derecelerinin yükselmiş bulunmasına bağlıdır.(1983:7) kentsel olanlar, tarım dışı faaliyetlerin hakim olduğu, tarımsal ve tarımsal olmayan üretimin ve dağılımın örgütlendiği, uzlaşma ve örgütlenme düzeyinin yüksek olduğu yöreler olarak tanımlanabilir.(Şenyapılı,1978:5)

Yine kenti ekonomik olarak farklı tanımlayan bir görüşe göre kent; özellikle ziraatçı olmayan insanların kitle halinde yoğunlaştığı bir yer olup belirli bir bölgenin ekonomik faaliyetlerinin kaynaşma noktası olduğu gibi; idare, sanat ve ilim bakımından da merkez sayılıp, bu çeşitli meşguliyetteki insanların bir birliktelik içinde yerleşip yaşadıkları yerdir.(Çağatay,1968:175)

Kent kavramını siyaset ile yakınlığı nedeniyle yapılan tanımlama ise şöyledir. Kent ile uygarlık ve siyaset arasında birçok dillerde yakınlık olmuştur. Kent (civitas) latin dillerinde uygarlık (civilization) ile özdeş sayılmaktadır. Arap dillerinde de Medina'nın kentini; medeniyet'in ise uygarlığın karşılığı olduğu bilinmektedir. Yunanca'da kent (Polis) ve siyaset (politika) sözcükleri arasında yalnız anlam benzerlikleri değil, aynı zamanda köken bilimsel bağlantıları da vardır. (Keleş,1992:73) dolayısıyla farklı zamanlarda farklı mekanlarda kent ile siyaset yakın ve birbiriyle ilintili olarak tanımlanmıştır.

Sosyal açıdan her şeyden önce kent bir insan ürünüdür. Daha açık bir ifadeyle kent bir toplumsal kümenin ürünü olmayı simgelemektedir. Kent, bu

açıdan canlı bir varlık değildir, toplumsal bir varlığın kendi yapısını denetlemek ve ayakta tutmak üzere kullandığı araçlardan biridir. (Laborit, 1990:21-27) Yine sosyal açıdan kent insanların karşılıklı ilişki içine girdikleri ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde değişimin itici gücünü sağlayan, sevgimiz nefretimize, enerjimize, başıboşluğumuza ve hazırlıklarımıza anlam kazandıran, her birimizin en iyi ve en kötü yanını ortaya çıkaran bir yerleşim birimidir. Buna ilaveten, toplum, dışına itilenlerin, sapkınların, hipilerin ve dolayısıyla dil, din, ırk, yaş, cinsiyet, yöre, kültür gibi farklılıkların yoğun bir şekilde bulunduğu merkezlerdir. (Lim,1984:129) Kent: sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş geliş çalışma, dinlenme ve eğlenme gereksinmelerinin karşılandığı, köylere nazaran daha az tarımsal uğraşılarda bulunduğu ve daha fazla nüfus yoğunluğunun olduğu yerleşim merkezidir.(Keleş,1980:68)

Ekonomik, politik, kültürel süreçlerin birbiriyle bütünleşmiş ve kesintisiz yaşantıldığı mekan olarak nitelendirilen kent (Sezal,1997:147) gelişme, ilerleme, ekonomik büyümeyle birlikte organize edilmiş bir sosyal olarak toplumun kabul ve tercih ettiği bir belirgenlik kazanması, sanayi devrimiyle mümkün olmuştur.(Sezal,1992:12)

Sosyoloji tarihinde yapılan kent tanımları daha çok kentin köyden farklılığı belirtilerek yapılan dikotomik nitelendirmeler şeklinde olmuştur. Gerek batılı sosyal bilimciler gerek ülkemiz sosyal bilimcileri tarafından kentin, köyden ekonomik, sosyal, kültürel, ahlaksal, hukuksal gibi birçok alandan farklılığı göz önünde bulundurularak açıklamalar yapılmıştır.

Biz de bu uygulamayı bozmayarak yapılan kent tanımlarına ilaveten kentin köyden farklılıklarını belirterek, kavramın daha anlaşılır bir hal almasına temin etmeye çalışacağız.

1-2 KIR-KENT FARKI

İnsanların yaşam tarzlarını, sosyal ilişkilerini, üretim, alış-veriş yöntem ve usullerini, örf ve adetleri gibi bir çok benzer özelliklerini yaşamlarını sürdürdükleri sosyal çevre: büyük bir etkide bulunarak belirler. Her sosyal çevre, içinde yaşayan insanın ne şekilde yaşayacağı, hayatını nasıl sürdüreceği hususunda belirli esaslar belirler. Bu bakımdan insanların doğumdan ölüme kadar yaşamlarını sürdürdükleri köy-kent birer farklı sosyal çevre olarak, içinde yaşayan insanlara farklı davranış esasları yaşam tarzları hazırlayarak, onlara yönlendirir.

Farklı birer sosyal çevre olan kır ile kent yerleşim alanları nicelik ve nitelik yönünden farklı özellikler göstermektedir. Bu farklılıklardan bahsedilirken, daha çok bu iki çevrenin birini diğerinden ayırt etmeye yarayan temel özellikleri sosyal bilimciler tarafından vurgulanmıştır. Reissman, bu ayrımı yapanları ve kullandıkları kriterleri şu şekilde belirtmektedir:

	Kırsal	Kentsel
Betker	Kutsal (sacred)	Laik(seculer)
Durkheim	Mekanik dayanışma (Mechanical Solidarity)	Organik dayanışma (Organic solidarity)
Redfield	Halk toplumu (Folk)	Kent toplumu (Urban)
Spencer	Askeri toplumlar(Military)	Endüstri toplumu (Industrial)
Tonnies	Cemaat (Gemeinschaft)	Cemiyet (Gesellschaft)
Weber	Geleneksel toplum (Traditional)	Rasyonel toplum (Rational)

(PAHL,1968:264)

Bu sınıflamaları daha çok açık bir hale getirmeden önce şunu ifade etmeliyiz ki köydeki görülen herhangi niteliksel ve niceliksel özelliğin asla kentte veya kentteki bir özelliğin köyde görülmeyeceği düşünülmemelidir. Bu farklılıklardan anlatılmak istenilen, sıralanan bu özelliklerin kırsal alanın veya kentsel alanın yoğun yaşanıldığı, başat olduğudur yoksa birinde görülen özelliğin diğerinde olmayacağı anlamına gelmez.

Bu açıklamalar doğrultusunda kenti köyden ayıran nitelikleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

1- Köyün homojen ve topluluk olmasına rağmen, kent heterojen bir sosyal grup olarak ortaya çıkmaktadır. Kenti köyden ayıran ilk temel özellik budur. Köy, genellikle aynı ırktan. Aynı etnik menşeden gelen, aynı dili konuşan, din, ahlak, sanat ve düşünce sistemleri aynı olan ve genellikle aynı ekonomik faaliyetle bulunan fertlerden oluşmuş homojen bir topluluktur. (Yörükkan,1968:18) Köyler, toplumsal konumu ve yaşam düzeylerinin aynı olduğu., homojen herkesin birbirine benzeyen, sakin ve düzenli bir yaşamı sürdürürken kentler, her zaman birbirinden farklı işlevleri olan tabakalaşmış ve farklılaşmış, gruplardan oluşmuştur (Kıray,1-1982:59)

1.Wrth'un " Bir yaşam biçimi olarak kentlilik" eserinde geliştirdiği yaklaşımında kenti görece olarak büyük, yoğun ve toplumsal olarak heterojen olan insanların yerleştiği alan olarak tarif eder. Wirth, işbölümünün kent nüfusunda ve nüfuzsun gruplaşmalarında ortaya çıkardığı engin çeşitlilik, kentli nüfus arasındaki toplumsal bağların zayıflığıyla birlikte paralel olduğunu ileri sürer. Bu bakımdan der Wirth, kent toplumu nesiller boyu bir orada oturan kişilerin ve üzerinde hem fikir olunan bir değerler sisteminin bulunduğu içsel dayanışması yüksek kırsal toplum ile tam zıtlık içindedir. (Tekeli;1982:315) dolayısıyla kentteki işbölümünün beraberinde getirdiği sosyal kopukluk kırdaki iç dayanışmayı ortadan kaldırmıştır.

Buna ilaveten kent , çeşitli etnik, kültür ve meslek grupları ve sosya- ekonomik sınıfları içine alan, her biri ayrı bir kültüre ve inanç sistemine sahip olan, ırk, etnik, menşe. sosyal yapı bakımından. heterojen insan kitlesinin barındığı yerleşim merkezidir. (Yörükkan,1968:18)

2- Kenti köyden ayıran bir başka özellik ise kentler köylere oranla daha sınırlı bir mekân üzerinde daha fazla nüfus yoğunluğunun bulunması bakımından bir farklılık arz etmektedir.

1924 tarihli ve 442 sayılı köy kanunda belirtilen esaslarla, nüfus kriter alınarak köy kasaba ve kent belirlenmiş veya tanımlanmıştır. Bu kanuna göre ülkemizde nüfusu 2000'den aşağı olan yerleşim alanlarına köy, nüfusu 2000 ile 20000 arasındaki olan alanlara kasaba ve nüfusu 20.000 fazla 500 olan yerleşim alanlarına da kent denilmektedir.(Özgür,1998:2353)

Bu iki temel farklılık beraberinde bir değer farklılığı ortaya çıkarmıştır.

3- Kentin kalabalık, yoğun ve farklı sosyal yapılardan oluşan nüfusu barındırması, nüfusu daha az, seyrek ve birbirine benzeyen insanların bulunduğu köydeki sosyal ilişkilerden farklı bir ilişkiler ağı geliştirir. Küçük bir coğrafi mekanda devam eden köy yaşamında söz konusu tüm ilişki ve faaliyetlere samimi, yüzyüze ilişkiler hükümdür. Oysa eğitim, kültür ve ekonomi alanında geniş imkanlara sahip kentler, nispeten resmi ilişkilerin yoğun olduğu, aynı zamanda sözü edilen etkinliklerin organize edildiği merkezlerdir. (Yeşilorman,1997: 64)

Max Weber, kentlilerin küçük topluluklarda (köylerde) olduğu kadar komşularıyla yakın arkadaşlık kuramayacaklarına değinmiş, Simmel, daha ileri giderek “ kentlerin her karşılaştığı kişiyle duygusal ilişki kurması veya ona duygusal tepki göstermesi halinde iç yapısının zerrelere bölüneceğini zihin bakımından korkunç bir çıkmaza gireceğini” ileri sürmektedir (Toffler,1983:92)

Yine Toffler'a göre köyde ilişkiler , akrabalık, komşuluk ve aile grupları içinde geçmektedir. Her insan diğer tüm insanları tanımaktadır. Kentte ilişkiler, gayri şahsi soğuk ve kısa sürelidir. (1983:18) Kişinin yaşayış ve davranışlarının belirli kalıplar içinde cereyan etmesi, az sayıda rollere sahip olunması kırsal alanların özellikleri arasındadır. Kent yaşantısı ise.. geleneksel davranış ve ilişkileri yeni ve farklı koşullar içinde erimekte ve kişiyi sayısız roller içine sürüklemektedir. (Gökçe, 1976:2)

Bununla birlikte sanayileşme- modernleşme sürecinde kentler genişleyip kozmopolitikçe bu süreç içerisinde insanlar arası ilişkilerin şekli değişmiş ve şahsiyetin her yönü ile olan ilişkiler, ihtisaslaşmış roller cereyan etmeye başlamış, fertler sadece menfaatleri için yan yana gelmişlerdir. Kent yaşamında en önemli unsur olan dostluk, akrabalık gibi değerlerin önüne geçmiştir.(Görmez,1991:59-60)

4- kent ile köy arasındaki bir farklılık ise köyde aile komşuluk gruplarından meydana gelmiş olan ortak bir hayat, bir cemaat hayatı vardır

Köyü sosyal bir yapı olarak ele aldığımızda; temel çalışma organizasyonu olan tarım faaliyetlerinin sosyal kurumlara, insan ilişkilerine damga vurduğunu görürüz. Köy bu açıdan bakıldığında "cemaat" hayatının, nisbi bir kapalılığın, geleneksel dayanışma ve yaşama biçiminin hakim olduğu göze çarpar. (Tütengil, 1985: 124) Köyler yüzyüze, samimi ilişkilerin hakim olduğu, henüz cemiyet halini almadığı için köylerde dayanışma duygusu oldukça yüksektir. Bu dayanışma neticesinde köy toplumunda düğün, cenaze merasimleri beraber yürütülür, imece usulü ile bir çok iş beraber yapılır (Görmez, 1991: 20)

Tönnies'in "Gemeinschaft" ve "Gesellschaft" kavramlarında anlatmak istediği de köydeki "cemeat hayatı" ile kentteki "cemiyet hayatı"nın özellikleridir.

Tönnies'in "Gemeinschaft" kavramıyla geliştirdiği, cemaat veya köy hayatında; doğal istekler yaygındır. Bu doğal istekler ise aileler, akrabalar, komşular ve arkadaşlar arasındaki yakın samimi ilişkilere karşılık gelmektedir. Dolayısıyla Gemeinschaft'teki ilişkileri "Tönnies "ayrılmış ilişkiler" olarak nitelendirmektedir. Bir anlamda cemiyet hayatının hakim olduğu Gesellsachaft'ta insan ilişkileri bireysel ve akılcıdır. Bir istek birliği vardır ancak anlaşmalar, daha kişisel olmayan bir yöntemle oluşturulur ve uygulanır. (Nottidge, 1972:24-25) Bir başka ifadeyle köyde daha toplumsal, yakın, samimi, çıkar ilişkisine dayanmayan sosyal ilişki varken kentte daha bireysel, resmi, çıkar ilişkisine dayanan bir sosyal ilişki vardır.

Cemiyet hayatının hakim olduğu kentlerde yoğunluk ve heterojenlik nedeniyle her insan kendi başının çaresine bakmaya zorlanmış, bireysel düşünme ve davranma adeta bir ihtiyaç haline almıştır. Bu doğrultuda Marx, kent yaşamının özelliklerin aile bağları gibi bazı geleneksel "doğal bağları" yozlaştıracağına; bireyin özel çıkarının, amaçlarının ve ihtiyaçlarının gerektirdiği şekilde burjuva sınıfına özgü davranış ve ilişkilere yöneleceğini vurgulamıştır. (Sarıbay, 1994:128) Marx'ın anlatmak istediği insanın köydeki egemen olan dayanışmanın yerini kentte geleneksel dayanışmadan uzak, yeni toplumun özelliklerinin alacağıdır.

Kentteki cemiyet yaşantısının hakim olması, köydeki insanın küçüklükten büyüyüncüye kadar kişinin şahsiyetini etkileyen, şekillendiren tek yapı olan ailenin yerini, onun işlevlerini yerine getiren, eğitim, eğitim ve bunun gibi birçok resmi kurum almıştır. Birey, kentte ev dışında eğitim almakta, başı sıkışınca polis, karakola, işi düşünce adliye, belediye, vergi dairesine, postaneye müracaat etmektedir. Yani sürekli ikincil ilişkilere girmektedir. Öyle ki köydeki güvence kaynağı olan aile, akraba ve komşuluğun yerini kentte sendika, yardım dernekleri, kooperatifler almıştır. (Görmez, 1991: 28) Dolayısıyla köydeki mekanik dayanma

dediğimiz ilişki yerini kentte birbirlerine işleri düştüğü oranda yardımda bulunan, resmi bürokratik işlerin hakim olduğu, ilişkilerin sınırlarının kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenmiş olduğu organik dayanışmaya dönüşmüştür.

5- Kenti köyden farklı kılan beşinci özellik ise sosyal kontrol mekanizmasıdır. Kırsal bölgelerde, geleneksel toplumlarda, din gelenek, görenek, töre aile yapısı gibi kurumların kısıtlayıcı ilkeleri, yaptırımları; olması; değişmeyen yada çok yavaş değişen toplumsal durum, rol, yapı, akrabalık, hısımlık, komşuluk bağları, insanlar arası ilişkilerde ortak denetimi sağlar.(Köknel,1996:174) Bu bakımdan köyde akrabalık, komşuluk, gelenek, görenek gibi etkenler enformal dediğimiz sosyal kontrol mekanizmasını çalıştırmaktadır.

Kentte ise nüfus yoğunluğun çokluğu, ilişkilerin fazlalığı ve çeşitliliği, yabancılık, karmaşıklık gibi faktörler enformal kontrolün işlemlerini olarak hızlandırmaktadır. Buna karşılık kentlerde fertlerin ve sosyal grupların davranışları formel ve rasyonel kanunlarda kontrol edilmektedir. Çoğunluğunun iradesini temsil eden bu kanunlar hükümetin yaşama,yürütme ve yargılama organlarının yardımıyla düzenlenmekte ve uygulanmaktadır.(Yörükkan,1968:23)

Bunlardan başka kent ile köy kıyım kendilerine özgü bir takım farklılıkları daha vardır. Kentsel alanlarda çalışma şartları, nedeniyle, çalışmalardan istenen bilgi ve beceri birikimi köydeki tarım sektörü ile diğer sektörler arasında önemli farklılıklar gösterir. Tarım sektöründe insan doğa etkileşimi merkezinde yoğunlaşan üretim ilişkisinde uzmanlaşmadan ziyade emek yoğun üretim daha çok yer verilmektedir. Tarım dışı sektörün hakim olduğu kentte ise uzmanlaşan insan gücü kapital yoğun üretim biçimine yer verilmektedir.(Tatlıldil,1997:600)

Kentli doğadan geniş ölçüde soyutlanmış kendi oluşturduğu çevrede yaşamaktadır. Kentte mevcut iş yoğunluğu ile birlikte farklı yöreden gelen farklı

davranan farklı algılayan ve yaşayan insan fazladır. Toplumsal tabakalaşma ve farklılaşma kentte fazla olduğu gibi, insanlar arasındaki ekonomik dengesizlik köye nazaran daha fazladır. (Tezcan,1995:194) Bununla birlikte kentler dış dünya ile ilişkilerin daha uygun kurulduğu, yeniliklerin alıp, şekillendirildiği , kültür unsurlarının ithal edildiği olanlardır. Kentler bu şekilde yani yeniliklerin, ve değişikliklerin yaşandığı ilk yerleşimlerdir.(Tolan,1981:264-265)

İnsanın yaratıcılığı ve ruhsal sağlığı çevreden gelen uyarıcılara gösterdiği tepkilerle sürdürülür. Bu nedenle çeşitliliği olan ve değişebilen çevre belli sınırlar içinde, insan gelişmesi için uygun ortamı sağlamaktadır. (Johnson,1984:100) Dolayısıyla kentlerin değişimin, yeniliğinin, kültürel ve eğitim faaliyetlerinin, çeşitliliğin merkezi olması bu yerleşim merkezinin aynı zamanda yaratıcılığı arttırıcı bir işlev yüklenen bir merkez olmasını, olanaklı kılmaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda toplumların değişme süreci içinde belli bir aşamanın ürünü olarak ortaya çıkan kent olgusu, bir yerleşim ve yaşam şeklini ortaya çıkarmıştır. Söz konusu kentler, tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, hem tarımsal ve de tarım dışı üretimin dağıtımının denetlendiği, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine ulaşmış yerleşme birimleri olarak (Yeşiltuna,1997:441) tanımlayabiliyoruz. Genel ve özel koşullardan yola çıkarak köye ve kente ait yapılan tanımlarda her ne olursa olsun gözden kaçırılmaması gereken husus: bu iki yerleşme birimin tarih içerisinde birbirinden bağımsız ve birbirine rağmen bir konumu teşkil etmedikleri ve bu iki yerleşim birbirinden asla soyutlanamayacağıdır. (Berkay, 1981:21-22)

1-3 KENTLEŞME

Kentleşme, ekonomik, demografik, toplumsal anlamlara sahip olan bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Kentleşmenin bir sektörden diğer sektöre, tarımdan sanayi ve hizmet sektörlerine işgücü transferini içerdiği için ekonomik anlamı vardır. kırsal yerleşme birimlerindeki nüfusun kentsel yerleşme birimlerine hareketini ifade ettiği için demografik bir anlamı vardır. Toplumsal ilişkiler türünün değişmesini yeni bir toplumsal yaşam şeklini ifade etmesi nedeniyle de sosyolojik bir anlamı mevcuttur. (Özen,1996:11-12)

Toplumun ekonomik, kültürel ve sosyal yapısındaki yaşanan değişikliğin ürünü olan kentleşme (Tatlidil,1989:3) toplumun yapısında artan işbölümü, uzmanlaşma, örgütlenme, buna bağlı olarak insan davranış ve ilişkilerinde yaşanan çeşitlilik ve karmaşıklık çevresinde oluşan nüfus birikim süreci olarak ortaya çıkmaktadır.(Yeşiltuna, 1995:272)

Kentleşmenin, kalkınmanın yaratıcı ve hızlandırıcı bir etmeni olarak öne sürüldüğünü belirtmekle birlikte Keleş , “ bir ülkede nüfusun tarımdan tarım dışına göç etmesi, bireyin ve toplumun üretici güçlerinin yaratacağı ölçünün altında ise, o takdirde kentleşmeye kalkınmanın ölçüsü gözü ile bakılmasının yeterli olamayacağını” belirtmektedir. (1990:23-27) Dolayısıyla olgu sadece kent sayısının çoğalması, kentli nüfusun oranının artmasının üzerinde daha geniş bir anlam içererek, kalkınmanın hızlandırıcı bir faktörü olarak görülmektedir.

Kentlerin büyümesi, yeni kentsel yerleşmelerin ortaya çıkması ve ekonomik sektörler arasında toprak paylaşma savaşının nüfusun çevreye etkisinin yönünü ve derecesini belirleyecek olan (Dinçer,1997:102) kentleşme, daha geniş bir boyutuyla üretimin, ticaretin ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan sanayileşmenin

neticesi olarak (Kartal,1978:4) veya doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışına yerleşme yerlerinde yaşamak istememeleri veya oturma istememeleri nedeniyle birikmesine neden olan, aynı zamanda da kentlerde yaşayanların özel hayatlarını ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler (İspir, 1982:8-9) olarak tanımlanmaktadır.

Gerek insanı zorlaması ve gerekse insanın kendini zorlamasıyla çift yönlü basınç neticesinde şekillenen (Doğan,1980:17) kentleşme olgusu, büyük kentlerde bir yığılma biçiminde kendini göstermektedir. Büyük kentlerdeki yaşam koşulları, kasaba ve köye oranla çok üstün görünmekle birlikte, yeterli değildir. Bu nedenle, kentleşme kentsel olanakların büyük nüfus kesimlerinin yararına sunulması sonucunda bir yaygınlaşmayı değil, tam tersine, halkın kentsel merkezlerde birikerek buradaki olanak ve hizmetleri daha da yetersizleşmesi sürecini belirlemektedir. (Kongar,1993:420)

Kır'da "çözülme", kentte "yoğunlaşma" gibi iki yönü bulunan ve bir akım neticesinde şekillenerek hem kırsal alanda hem de kentsel alanlarda büyük değişiklikler meydana getiren kentleşme (Kartal,1983:33:) son yüzyılda ekonomik, siyasal ve kültürel yapıda ortaya çıkan en etkili dönüşümlerden biridir. Bu dönüşümle birlikte kentler giderek büyümüş ve dolayısıyla sosyal ve kültürel hayatta köklü değişimler yaşanmıştır. Böylece ekonomik gelişmede de yaşanan değişim ile sosyal gelişmelerinde öncüsü olmuşlardır.(Gürdoğan,1996:123)

Kentli davranış biçimlerinin kabullenip, benimsenmesini ortaya çıkaran kentleşme olgusunu da kapsayan kentleşmenin (Özen,1996:12) Bu anlatılanlar ışığında, ekonomik toplumsal ve siyasal boyutlarını da hesaba katan bir tanımlamaya gidersek: " Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent

sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme , iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci (Keleş,1990:5,Yavuz vd:1978:22) olarak ifade edilmektedir.

1-4 KENTLİLEŞME

Sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik yapılardaki değişmelerin neticesi olarak ortaya çıkan kentleşme, aynı zamanda sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik değişmelerden etkilenmektedir. Kentleşmenin bu özelliği kentleşme ile ilgili tanımlarda hareket noktası olarak ele alınmaktadır.

Bu bağlamda Philip Hauser'in (1972) belirttiği gibi kent, sadece yeni bir ekonomik teşkilatlanma ve değişmiş bir fiziki çevreyi belirtmez; aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerini de tesir eden yeni bir farklı düzeni ifade eder (Sezal,1992:23) İşte bu farklı fiziki çevre ve teşkilatlanma şeklini içeren mekan olarak kent, kendine özgü sosyal ilişki ve yaşama tarzı belirler. Bu yeni oluşan kente özgü davranış şekli ve sosyal ilişkilere "kentlileşme" denilmektedir.

Geleneksel değerlerin, alışkanlıkların ve ilişki biçimlerinin içinin boşaltıldığı ve yerinden yurdundan çıkartılıp oynatıldığı, bunun yerine yeni biçimlerin ikame edilmeye çalışıldığı süreç olarak kentlileşme, kimliksel bir dönüşümü içermekte, değerlerdeki, davranış kalıplarındaki, toplumsal pratikteki ve gündelik yaşam alanındaki özgül bir birleşmeyi ve belli özelliklerle şekillenmiş bir birey tipini işaret etmektedir. (Genç,1997:312-313)

Kentsel yaşam deneyimi içinde elde edilen kültür birikimi (Tatlıdil,1997:559) olarak nitelendirirken kentlileşme bir anlamda toplum

üyelerinin örgütler yoluyla formel yaşama alışmaları birey-örgüt ilişkisinin yerini örgüt-örgüt ilişkisinin olması. böylece bireyin, diğer ölçütler karşısında güçlenmesi, bireylerin örgütsel yaşamın gerektirdiği bilgi ve becerilerle (mal ve hizmet, üretim teknikleri) donanması ve kente özgü ilke, değer ve amaçları benimsemiş olması durumu (Erol,1997:342) olarak tanımlanmaktadır. Kentleşme boyutu içerisinde değerlendirilmesi gereken kentlileşme, geleneksel cemaat yaşantısından çıkan, eski değer ve normların, gelenek ve göreneklerin hakim olduğu, nüfusu seyrek ve homojen olan kırsal alan bireyine bir değişikliği zorlayarak yeni davranışlar, geliştirme ve benimsetme sürecini ifade etmektedir. Dolayısıyla kentleşme, yeni mekansal zorunluluğun ve yaşama şeklinin kendi iç dinamiğiyle davranış, usul ve yöntemleri belirler.

Toplumsal boyutu olan “kentli olmak” veya “ kentlileşme ” birey ölçeğindeki bir değişimi içermektedir. Toplum ölçeğindeki kentleşme sürecinin birey ölçeğindeki yansıması ve sosyal psikolojik yanı ağırlıklı olan kentlileşme (Giritlioğlu,1991:52) Süreci kırdan kente göç sonucu kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış kalıpları benimsemesi, hem de kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması yönünde bir değişimi (Erkut,1995:60) olarak tanımlanabilir. Böylece kentleşmenin göç ile ve göç edinilen yer ile bağlantısı da ortaya çıkmaktadır.

1-4-1 EKONOMİK BAKIMDAN KENTLİLEŞME

Ekonomik bakımdan kentlileşme, kente göç etmiş bireyin tamamen kente veya kente özgü işlerde çalışması, kente ait faaliyetlerle geçimini sağlamasıdır. (Kartal,1983:21) Kentsel iş yaşantısının gerek sanayi ve gerekse hizmetler

sektörünün yoğun olarak bulunduğu işbölümünün, uzmanlaşmanın ve örgütlenmenin hakim olması gibi özellikleri mevcuttur. Dolayısıyla sadece tarım üretiminin ve uğraşının bulunduğu, hiçbir eğitim ve uzmanlaşma gerektirmeyen işlerde çalışmaya alışkın köy insanı için kente özgü işlerde çalışması ilk başta olanaklı görülmemektedir.

Ülkenin ekonomi ve sanayi imkanlarıyla ilgili olarak, kente göçmüş birey eğer kente özgü işlerde çalışmıyor veya bunu elde edemiyorsa, kendine, işportacılık, boyacılık, simitçilik gibi örgütlenmemiş, nitelik arz etmeyen işleri bulmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla diyebiliriz ki bireyin ekonomik bakımdan kentlileşmesi kente bakış süresi ile de ilintili olarak daha kolaydır.

1-4-2 SOSYAL VE KÜLTÜREL BAKIMDAN KENTLİLEŞME

Sosyal bakımdan kentlileşme, kır kökenli insanın türlü konularda kente özgü tavır ve davranış biçimlerini sosyal ve manevi değer yargılarını özümsemesiyle gerçekleştirilir.(Kartal,1983:21) Bir başka tanımlamaya göre kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insan davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam şekillerinde (Keleş,1980:71) ortaya koyduğu farklılıkları içermektedir.

Kentleşme sürecinde insan tavır ve davranışlarında, yaşam tarzlarında, değişimler yaşanmıyorsa bu süreç kentleşme olarak değil bir nüfus yoğunlaşması olarak algılanır. Sosyal değişimler, her ülkenin kendi sosyal-kültürel yapısına göre farklılık gösterse de, kentin getirdiği bazı değer ve değişimler evrenseldir. (Görmez,1997:21)

Kentsel örgütlerden yararlanma, resmi kurum ve kuruluşları hizmetler açısından kullanma, geniş aileden, çekirdek aileye geçilmesi, kadının eğitim ile birlikte gelir getirecek ev dışında çalışması, insan giyim ve kuşamındaki farklılıklar, siyaset ile ilgilenme, doğum kontrol yöntemlerinin uygulanması gibi birçok kriter kentleşme açısından evrenseldir.

Kent çevresinde yer alan kuruluşlardan yararlanma sosyal bakımdan bir kentleşme kriteri olarak ele alırsak, bankalardan kredi veya borç alma, rahatsızlandığında hastaneye gitme, eğitim, adalet, ve ticari kuruluşlardan faydalanma, bir güvenlik sistemine üye olma, endüstri toplumlarında olduğu gibi dakik, programlı olma ve hareket etme (Atay,1985:83-85) kentleşmenin boyutlarını ortaya çıkarmaktadır.

Bu bakımdan kentleşmeyi kentte ilk göçen anne-baba, 1. kuşak dediğimiz kitle değil, kentte doğup büyüyen ve kente ilk önce gelmişlerin çocukları ve dolayısıyla 2. kuşak dediğimiz kitle gerçekleştirmektedir.(Kartal,1983:53) Bunda göç edilen yer ile ilişkinin varlığı ve oranı etkili olmaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında son yıllarda kente göç edenlerin formel teşkilatları tanımaya başladıkları gözlemlenmektedir. Kentsel kurum ve kuruluşlarda güçlük ile karşılaştığı zaman ne yapacağı konusunda bir şeyler öğrenmeye başlanılmıştır. Fert böyle bir durumda tanıdık memur bulmaya çalışarak rüşvet, torpil gibi kendine has metotlarla işleyen mekanizmayı (Görmez,1991:56) devreye sokmaya başlamıştır.

Şunu da ifade etmeliyiz ki, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması , ulaşım ağının genişlemesi, eğitim kurumlarının çoğaltılması çabalarıyla; kentsel değer ve ölçülerinin benimsetilmesi, hızlandırılması ve uygulanması geçmiş yıllara nazaran daha olanaklı bir hale gelmiştir.

2- KENTLEŞMENİN GELİŞİMİ

Kentleşmenin gelişimini sanayileşme öncesi kentleşme ve sanayi sonrası kentleşme olmak üzere iki aşamada incelemek mümkündür. Böyle ayırımın yapılmasının nedeni kentleşmenin sanayileşmeyle birlikte daha da artar hal alması ve hız kazanmış olmasıdır.

2-1 SANAYİLEŞME ÖNCESİ KENTLEŞME

Yeryüzünün doğu bölgesinde coğrafya özelliklerine bağlı bazı güçlük ve imkansızlıklara getirilen toplumsal çözüm ve başarılar; uygarlık olarak kabul edilebilecek yapıp etmelerin, birbirini takip eden bir süreç boyunca ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu birlikte ortaya konan çözümlere karşı başarılar bir devrim olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde insanların karşılaştıkları ve tek başlarına çözemedikleri güçlük, sorun ve imkansızlıkların toplum içinde gerçekleştirilen ilişkilerle çözümlenmek istendiğini ve bunun başarılı olduğu her durum da daha ileri toplumsal bir birlik aşamasına ulaşıldığını kabul edersek tarihte ilk kentlerin ortaya çıkışını da bu yaklaşım içerisinde değerlendirebiliriz .(Tuna,1987:74-75)

Kentleşme ve kentin ilk defa, nerede çıktıklarını belirlemeden önce kentin doğusuna neden olan yaklaşımları belirtmenin daha anlamlı olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, kentlerin, birer kriter baz alınacak açıklandığını görürüz.

Kentin doğuş problemi üzerinde ilk incelemeyi yapıp, kent ile ilgili ilk teoriyi öne süren “ Antik Şehir ” adlı eserin sahibi Fustel de Coulags tir. Fustel

inceleme yaptığı eski Yunan ve Roma kentlerinde “ dini unsurun etkili olduğunu ileri sürmüştür. Fustel kendinden sonraki kent ile ilgili teorileri oluşturacak araştırmacılara da böylece yol açmıştır. (Yörükan,1968:29)

Daha sonra Maine kenti her şeyden önce hukuki bir yapı olarak görmüş ve teorisini. hukukun gelişmesiyle şekillendirilmiştir. Maitland kent teorisini askeri. Rietschel “Pazar yerinin kurulması” , Von Below,Zonaat Fonksiyonu ile, Paul Meurist temerküs olayına bağlayarak ekonomi ile. Pirenne ise alım- satımın olduğu ticaret ile açıklamaya çalışmışlardır. (Yörükan,1968:30-33) Dolayısıyla kent teorisyenler kentin doğuşunu birer faktör ele alarak veya o an buldukları toplulukların durumlarını, sosyal yönlerini dikkate alarak yapmışlardır.

Kent oluşumunda etkili olan farklı faktörler belirlendikten sonra kentleşmenin başlangıcını belirlemek için, kent dışı yerleşim alanlarının, kent haline ilk defa olarak ne zaman dönüştüğü sorusu cevaplandırılmalıdır. Nitekim böyle bir cevaplamayla. uygarlığın başlangıcına kadar gitmek mümkündür. Bununla birlikte, insan hayatındaki bu büyük değişikliğin ilk defa olarak Yakın Doğudaki yiyecek üreten toplumlarda gerçekleştirdiği görülmüştür. M.Ö. 5000-ile 3000 yılları arasındaki ilk kentleşmeyi, tekerlekli taşıma araçları, karasaban, nehir kaynakları , sulama kaynakları, sulama kanalları ve metal işleme sanatının gelişmesi toplumdaki ekonomik, sosyal ve fiziksel değişiklikleri meydana getirecek sağlamıştır. Özellikle tarım ürünlerinin artması ve gelişen ulaşım sonucunda, kentlere gıda maddelerinin getirilmesi aynı zamanda bunların depolanması, değişimi ve tekrar dağıtımı için yeni örgütler kurulmasını zorunlu kılmıştır. (İspir,1982:10-11)

Verimli topraklarda verim fazlalığıyla birlikte kurak topraklarda da yetişebilme özelliği bulunan, çok zengin besin değeri ve kullanma özelliği yanında uzun süre saklayabilme gibi özelliği bulunan buğday bitkisinin bulunması kentlerin

ortaya çıkışında etkilidir. İlk yerleşim merkezlerinin ve medeniyetin erken başladığı bölgelerde buğday üretiminin yaygın bir şekilde yapılması buğdayın kentin doğuşundaki etkisini açıklayabilmektedir.(Berkay,1981:27) Nitekim Jereny RİFKİN'in "kentler ilk olarak binlerce yıl önce sert taneli hububat ekiminin keşfiyle oluştu" (Rifkin-Howard,1997:166) şeklindeki ifadesi de beslenmenin veya yiyecek üretimi ile kentin ortaya çıkışı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır

Bir yaklaşıma göre büyük surların bulunduğu, yerleşme merkezinden kilometrelerce uzağa ve 4000 metre yükseğe kurulmuş Tiahvanaco'daki kent en eski kent olarak kabul edilmektedir. Erich Van Danilen'in " Tanıların Arabaları" adlı eserinde bahsedilen bu kentin kenarları 100 ton ağırlığındaki kum taşı blokları üzerine 60tonluk bloklar konularak inşa edildiği saptanmakla beraber, Antropoloğlar tarafından hayretlerle açıklanan özelliklere sahiptir.(Daniken,1990:25)

Uzun bir süre sonra gemi yapımındaki teknolojinin ve çeşitli el aletlerinin gelişmesi ve hepsinden önemlisi ticaretin para ile yapılması, Roma ve Yunan İmparatorluğu'nun doğmasına neden olmuştur. Bu arada, kentleşme hareketinin başladığı yerler, daha çok haberleşme, ticaret , yönetim için kilit noktalarda bulunan kentler , yeni kurulan devletlerin başkentleri oluşmuştur. Örneğin 17. Yüzyılda Amsterdam Lizbon, Roma gibi kentlerin nüfusu 100.000'in üzerindedir. (İspir:1982:12)

Bu sınıflamaya göre kentler tarih boyunca üç aşama göstermişlerdir.

1- Sanayi öncesi kentler, varlıklı sınıfların merkezde yaşadıkları, yoksul sınıfların ise sur dışında yaşamaya itildikleri, dinsel mekanizmasının işletildiği, sosyal, ekonomik, yapının egemenlerce denetlendiği yerleşme merkezleri

2- Sanayileşmeyle olan kentler; geçiş dönemini yaşayan ülke kentlerindeki halkın bir kısmına çalışma, mal ve hizmet olanakları sunan,

geleneksel yapıyı zorlayan, nüfus hareketleri görülen ve sağından solundan yırtılan göçebe yerleşim merkezleridir.

3- Sanayi kentleri; ticaret ve sanayinin geliştirdiği, toplumsal hayatın örgütlendiği, oturma ve çalışma alanlarının birbirinden ayrıldığı, yoksul ve varlıklı sınıfların birbirinden uzaklaştırdığı, din mekanizmasının tekerine çomak sokulan insanları doğadan koparan, obur ve amansız yerleşme merkezleri (Doğan,1980:12) Ancak yapılan bu sınıflama daha çok Avrupa kentlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla tüm kentlerin sıralanan özelliklerin yaşandığı aşamaları geçirdiği söylenemez.

2-2 SANAYİLEŞME SONRASI KENTLEŞME

İlk tekstil alanında başlayan ve daha sonra demir ve elektrikle devam eden sanayideki teknik değişim, meydana getirdiği köklü ve öz farklılaşmayla bir devrim olarak nitelendirilmektedir. Sanayideki bu teknik değişim, nüfusu az ve seyrek olan, eski yaşam alışkanlıklarının, basit üretim yöntemlerinin, kapalı ekonominin hakim olduğu toplumlara derinden etkilemiş, basit alet ve üretim araçları ile çalışan insanları büyük kentlere ve modern makinelerin başına getirmiştir. Böylece toplumun çok farklı yönlerinde bir değişimi meydana getiren sanayileşme, kısaca günümüz milyonluk kentlerini meydana getirmiştir.(Soyer,1996:113)

Her ne kadar kentleşme, yazının bulunması kadar eski bir geçmişe sahip ise de, esas özellik ve boyutlarını sanayileşmenin başlamasıyla kazanmıştır. Kentleşme hiçbir zaman için sanayileşme öncesindeki aşamada sanayileşme sonrası aşamadaki hıza ulaşamadığı gibi, meydana getirdiği topluluğun yüksek kentleşme düzeyine varamamıştır. (İspir,1991:19-20)

Sanayileşmeyle kentleşme büyük bir ivme kazanmış, bu ivme kırsal alandaki nüfusun kentlere yönelmesiyle kendini göstermiştir. Durum yalnız bundan ibaret değildir. Nüfus hareketiyle başlayan niceliksel değişikliğin yanında niceliksel değişiklik de yaşanmasında, sanayileşme kentleşme ilişkisi etkili olmuştur. (Giddens,1997:93)

Dolayısıyla kentleşme ile sanayileşmenin birbirlerini etkiledikleri görülür. Nüfusun artması, işçilerin yaptıkları işleri farklılaştırır ve işlerin farklılaşmasın da uzmanlaşmaya yol açar. Uzmanlaşmanın en önemli sonuçlarından bir tanesi olan verim artışı başlangıçta sanayileşmenin esas birimlerinden olan işçinin hayatını olumlu yönde etkilemiş böylece bu etki altında bulunan nüfus artarak kentlerin sayısını ve nüfusunu sağlamıştır. (İspir,1982:15-16)

2-2-1 GELİŞMİŞ ÜLKELERDE KENTLEŞME

Genellikle ülkeler kalkınmalarını sanayileşmeyle, ticaret ve madencilikle gerçekleştirirken bu tür faaliyetlerin yapıldığı alanlarda göze çarpan değişikliklerin başında nüfus artışı gelir. Kalabalık yerleşme merkezlerinin sanayinin yerleşmiş ve yoğun olduğu yerlerde olması sanayileşme ve kentleşme arasında organik bağın olduğunu gösterir. (İspir,1982:16-17) Dolayısıyla gelişmiş ülkelerde sanayileşme devrimi neticesinde kentleşme gerçekleşmiştir.

Günümüzde gelişmiş olsun veya olmasın her ülke hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Kentleşme olgusu, her ne kadar evrensel olsa da gelişmiş ülkenin kentleşmesi, gelişmekte olan ülkeninkinden farklı olmaktadır. En önemli fark ise, gelişmiş ülke kentleşmesini ekonomik kalkınmanın eşliğinde gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte, yine bu ülkelerde kentleşme, sanayileşmeyi takip

etmektedir.(Özer.1998:2334) Gelişmekte olan ülkelerin kentleşmeleri sanayileşmeden hızlı olmakta, dolayısıyla ekonomik kalkınma ile beraber gitmemektedir. Bu ise sağlıksız kentleşmeyi doğuracak, bir takım sosyal problemlerin yaşanmasına sebebiyet vermektedir.

Gelişmiş ülkelerde kentleşme oranları yüksek olmakla birlikte kentleşme hızları yavaşlanmış bulunmaktadır. Bu ülkelerde kentleşme hızının gelişmekte olan ülkeleriyle kıyaslanmayacak ölçüde yavaşladığı gözden kaçmamalıdır. Örneğin . İngiltere`de kentleşme oranı %80`in üzerinde olmasına rağmen, yıllık ortalama kentleşme hızı %4`ü geçmemektedir. Tersine Hindistan`da %25 dolaylarında bir kentleşme oranı olmasına karşılık, kentleşme hızı ortalama %8`in altında düşmemektedir..(Keleş,Ünsal.1982:26)

2-2-2 GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE KENTLEŞME

Gelişmiş ülkelerin kentleşme sürecinde geçirdikleri deneyimler, gelişmekte olan ülkeler için örnek oluşturmakta ve bu ülkelerdeki kentleşmenin hız ve yönünü etkilemektedir. (Atay,1985:33)

Gelişmekte olan ülkelerin gelişme kalkınma yolunda karşılaştıkları sorunlar farklı olmasına rağmen bazı ortak özelliklere de sahiptirler. Her şeyden önce bu ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri düşüktür. İkinci ortak nokta tarıma dayalı insan gücü istihdamı oranı fazladır. Üçüncü ortak nokta hızlı bir kentleşme içerisinde olmalarına rağmen esas nüfus kent dışındadır. Dördüncü ortak nokta doğum oranları, ölüm oranlarından fazladır. Beşinci ortak nokta kişi başına düşen milli gelir azlığından çeşitli beslenme bozukluğunun mevcut olması, altıncı ortak

nokta ise salgın hastalıkların çokluğu nedeniyle ölüm oranının yüksek olması ve okuma-yazma oranının düşük olmasıdır.(İspir,1982:21)diyebiliriz.

Gelişmekte olan ülkelerdeki hızlı kentleşme olgusu, doğumlardan çok, kırsal alanlardan, kentlere olan nüfus akınlarıyla beslenmektedir. (Keleş,Ünsal,1982:26) Gelişmekte olan ülkelerin pek çoğu, gelişme ve sanayileşme derecesine uygun düşmeyen hızlı ve daha önce görülmemiş ölçüde bir kentleşmeyle karşılaşmıştır.(Lim,1984:132) Bu ülkelerdeki hızlı kentleşme olgusu, doğumdan çok, kırsal alanlardan, kentlere olan nüfus akınlarıyla beslenmektedir. Gelişmiş ülkeler tarım sektörü, sanayi sektörü ve hizmet sektörü aşamasını yaşamasına rağmen gelişmekte olan ülkeler tarım sektöründen sanayi sektörü yaşanmadan hizmet sektörüne sıçramıştır. Bundan dolayıdır ki kentler sadece nüfusları bakımından "kentleşme ölçüsüne" uymakta ve burada verilen hizmetler belirlenen ölçülerin gerisinde kalmaktadır.(İspir,1991:23)

Yine gelişmiş ülkelerde sanayileşme süreciyle gelişen tarım sektörünü ve tarımın makineleşmesi buradaki fazla olan tarım işçisini serbest bırakmış, bir ölçüde kentle daha fazla olan işyerlerine göç etmeye zorlamıştır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde sorun farklıdır. John Palen, gelişmekte olan ülkelerde kente göç eden insanların kentteki işlerin çok olduğundan değil, kırsal kesimdeki imkan sınırlılığından kaynaklandığı ifade etmektedir.(Özkalp,1987:44) Yani gelişmiş ülkelerdeki kentleşmede çekici faktör gelişmekteki ülkelerdeki kentleşmede ise itici faktör daha etkili olmuştur.

Doğaldır ki yukarıda ortak yanları verilen gelişmekte olan ülkelerin ortak durumlarıyla birlikte kaynağı az olan bu ülkelerin kentlerinin sorunlarını daha da artırmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere biri olan ülkemizin de kentleşme de aynı özellikleri taşıdığı söylenebilir.(Keleş, Ünsal,1982:26)

2-2-3 TÜRKİYE'DE KENTLEŞME

Türkiye'deki kentleşmenin seyri, oluşumu ve özelliğini vermeden önce Batı Avrupa ülkelerindeki kentleşme olgusu ile ülkemizdeki kentleşmenin benzer ve ayrılan yönlerinin belirtilmesi daha uygun olacaktır.

Türkiye'deki kentleşmeyle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki kentleşme ve sanayileşme ilişkisinin hem benzer hem de farklı yönleri vardır. Söz konusu benzer yönlerden biri, hem Türkiye'de hem de Batı ülkelerinde sanayileşme derecesi yüksek olan bölge ve kentler aynı anda, buldukları ülkede yüksek kentleşme derecesine sahiptir. Bir başka benzerlik, sanayinin yeni kurulduğu yerlerin daha kısa süre içinde, hızlı bir biçimde kentleşmesidir. Üçüncü bir benzerlik, sanayi nispeten vasıflı işgücüne, endüstriyel teknolojiye ve tüketici kitlesine ihtiyaç duyduğu için, kentlerin bu yönlerinden faydalanma tercih edilmiştir.

Ayrılan noktalar, ise genellikle Batı ülkelerinde kentleşme sanayileşmeyi takip etmesine rağmen, Türkiye'de sanayinin olmadığı yerlerde nüfus akını sürmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de kentleşme salt sanayileşmeyle gerçekleşmemiştir. Yine Batı ülkelerinde daha önce kent merkezlerinde oturan ekonomik ve sosyal seviyesi yüksek alanların zamanla trafik, kalabalık, hırsızlık gibi nedenlerle kent dışına (banliyo) yerleşmelerine karşın ülkemizde böyle bir oluşum bulunmamaktadır. (Erdoğan, 1985:155-156) Gerçi son yıllarda ülkemizde de banliyöleşme eğilimi gözlenmektedir. Ancak bu eğilim batıdaki kadar belirgin olmamaktadır.

Belki bir anlamda hızlı kentleşmeyle birlikte kent merkezlerinin gelen nüfusa yetmemesi nedeniyle kent dışına yapılan uydu kentleri birer "banliyö" olarak

tanımlar ise bu durum hayli yaygınlaşmıştır. (Demir, 1997: 167) Ancak Avrupa'daki banliyöleşme ekonomik, durumu iyi olan kentlilerin kentin sıkıcı havasından, bunaltıcı atmosferinden kurtulmak, nedeniyle oluşmuştur, bizdeki uydu kentler ise kent merkezlerinin gelen nüfusu karşılayamamasından doğmuştur.

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerindeki kentleşmeyle de benzerlik gösteren ülkemiz kentleşme olgusunun, kendine özgü bir özelliği ülkenin doğu bölgeleriyle batı bölgeleri arasındaki kentleşme oranlarının farklılığıdır. Aşağıdaki tabloda verilen bölgeler itibariyle kentleşme oranı, ülkemizde kentleşme bakımından bir dengesizliliğin mevcut olduğunu göstermektedir.

Bölgelere Göre Kentsel Nüfus

Bölgeler	1960	1970	1990
Marmara	49,3	57,8	75,1
Akdeniz	31,6	40,5	54,3
Ege	30,3	39,6	53,0
İç Anadolu	24,8	36,8	59,5
Güney Anadolu	14,1	26,3	53,5
Doğu Anadolu	13,4	20,3	37,5
Karadeniz	11,4	18,4	33,7
Türkiye	25,2	35,7	55,4

(Keleş, 1992:216)

Bu oranlar ile de açıkça görüldüğü gibi Marmara bölgesi bir Avrupa ülkesi düzeyinde kentleşmişken, öteki bölgeler kentsellik oranı bakımından oldukça geri kalmıştır. Kentsellik yönünden bölgeler arasında görülen bu dengesizlik hiç kuskusuz, ülkenin dengesiz sanayileşmesinin sonucudur. Türkiye'deki kentleşme,

her ne kadar salt, sanayileşmenin sonucu değilse de, sanayileşmeyle kentleşme arasında yakın ilişki bulunmaktadır. (Kongar, 1993: 403)

Ülkemizdeki 1950 sonrası makineleşmenin tarıma girişi, hükümet politikaları nedeniyle köylüyü destekleme politikaları, ucuz kredilerin verilmesi, kırsal alandaki bireylerin çocuklarının eğitimin sınırlılığı, eğitim hizmetlerinin mevcut olduğu mekan olan kentlere yönelmelerine neden oldu (Çabuk, 1997: 504) Batı ile olan siyasal bütünleşme, ülke ekonomisinin de, geniş ölçüde batı ile bütünleşmesine özellikle A.B.D. ile ilişkilerin yoğunlaşmasına yol açmıştır. Tarımda makineleşme çalışmalarının yanında, Marshall ekonomik yardımının resmen kabulü (Keleş,1986:269-270) yine bu yıllarda karayollarında görülen ulaşım ağı olanaklarının yaygınlaşması, kapalı ekonomiden Pazar ekonomisine geçilmesi gibi nedenlerle kırsal alanlardan, kentlere hızlı bir akım gerçekleşmiştir.(Erdoğan,1991:20) Buna ileten savaş yıllarındaki ağır yaşama koşullarının etkisiyle ertelenmiş olan çocuk sahibi olma istekleri gerçekleşince ülkemizde hızla bir nüfus artışı yaşanmaktadır. Nüfus baskısı nedeniyle geçimin zorlaşması, yaratılamayan iş imkanları sonucunda umutlarını toprak reformuna bağlayan kırsal alan insanı, bunda gerçekleşmediğini gördüncce kente göç etmekten başka bir seçeneği bulamamıştır.(Keleş,1998:2332) Bu nedenle kentleşme hızımızın 1950'lerden itibaren artması rastlantı değildir

Bütün gelişen ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de belirtilen nedenler ile hızlı bir kentleşmenin meydana gelmesi gözlenmiş ve bu hızlı kentleşme eğilimi seyrinin devam edeceği 1972 yılında Türk hükümetince Stacholm'de toplanan Birleşmiş Milletler Çevre sorunları Konfederasyonunda verilen raporda da belirtilmiştir. Bu raporda, 1995 yılında kentli nüfusun %67'ye varacağı tahmin edilmiştir.(Yavuz vd.1978:95) 1960-1990 yılları arasındaki 30 yıllık süre içinde,

kentsel nüfusumuzun 7 milyondan 32 milyona yükselerek yaklaşık 5 kat artması, yapılan tahminleri ne kadar gerekçi olduğunu işaret etmektedir. Bu seyir içinde kentsel nüfusumuzun genel nüfusa oranı ise %25'den %55'e yükselmiştir. Bu zaman zarfında kırsal nüfus yılda %1 oranında arttığı halde, genel nüfus ortalama artış hızı %25'a yakın olmuştur. Kentsel nüfus ise ortalama %6 oranında artmıştır (Keleş,1992:213)

Burdanda ülkemizde hızlı ve doğudan batıya, kırsal alanlardan, kentsel mekanlara doğru, tek yönlü olarak gerçekleşen bir kentleşme olgusu yaşandığı görülmektedir. Bunda ülkemizin ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri etkisi olduğu gibi bölgeler arası dengesizliğin de katkısı olduğu bilinen bir gerçektir. Ülkemizde yaşanan bölgeler arası dengesizlik ve nedenleri belirterek kanunun anlaşılması daha olanaklı olmaktadır.

Ülkemizde görülen gerek ekonomik ve sosyal ve gerekse kentleşme bakımından görülen bölgeler arası dengesizlikler, ülkenin bölgelerinin coğrafi özellikleri, yanlış uygulanan hükümet politikaları neticesinde oluşmuştur.

Türkiye'de dengesiz toprak ve gelir dağılımının yanı sıra bölgelerin coğrafi özellikleri dengesizlik göstermektedir. Ege ve Çukurova bölgesinin coğrafi özelliği ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi iklimi arasında taban tabana zıtlık vardır. Coğrafi nedenlere bağlı olarak tarımcılığında gerek kuraklık, gerek taşlı killi toprakların ülkenin doğusunda bulunması buradaki köylüleri çaresiz kılmakta ve batıya akın etmeye zorlamaktadır.(Doğan,1980:87) Coğrafi nedenlere ve iklim koşullarının elverişsizliğine ilave olarak Kalkınma planlarının belirlendiği politikalar doğrultusunda 1950 yıllarında başlayan nüfus hareketliliğinde önemli bir farklılaşma olmamış genelde yatırım yoğunluğuna sahip bölgelerde bulunan yerleşmeler, hareketli nüfusu çekmeye devam etmiş ve bu bölgelerde bulunan merkezler hem

üretim hem de tüketim potansiyeli yüksek merkezler olarak büyümeye devam etmiştir. Ayrıca dış ülkelerle olan ekonomik ilişkilerin istenilen seviyede sağlanmamış olması da, nüfus yığılımı yüksek olan yerleşme merkezlerinde oluşan tüketim potansiyelin gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak sermayenin bu merkezlerde toplanmasına ve bu merkezler yakın çevrelerinde yatırma çevrilmesine de neden olmuştur.(Giritlioğlu,1991:22)

I. II. III. üncü plan döneminde dengeli kalkınmayı esas alan yatırımlar yeterli olmamış ve doğu'nun kalkınmasında etken rol oynamamıştır. Bu plan dönemlerinde alınmış olan ekonomik teşvik tedbirleri de özel sektörün bu yörelere gelmesi için yeterli olmamıştır. IV. plan uygulayıcısı koalisyon dönemlerinde sanayi teşvik projeleri özel sektörde bir heyecanlanma yaratmışsa da bir süre sonra yine bir durulma görülmüştür. Kamu yatırımları ancak plan doğrultusunda yönlendirilebilir fakat bunlardan başka etkenlerle desteklenmediği için gereken sonuç elde edilememiştir.(Ayan,1985:27)

Bir gelişmiş bölgenin daha fazla gelişmesinin zamanla çevresine olumlu etkiler yapacağı varsayımı ülkenin kalkınmasına koşut olarak geri kalmış yörelerin de bundan payını zaten alacağı düşüncesi az gelişmiş ülkelerdeki durumu maalesef doğrulamıyor. Bu ülkelerdeki zaten büyük bölgesel ayrımlar., zamanla daha da büyümekte, zengin bölge giderek daha zengin olduğu halde, geri kalmış bölgelerde bir canlanma görülmektedir. Türkiye'nin gelişmekte olan batısı ile bir türlü gelişmeyen doğusu arasındaki dengesizlik bunun canlı örneğidir.(Keleş,1983:56) bununla birlikte yatırımların dağıtılmasında , karar verme mekanizmasını etkileme durumunda bulunan siyasal güçler ve kuruluşlar, bazen dar anlamli bölgecilik ve partizanca çıkarla hareket etmekle, böylece dengesizliklerin giderilmesi yerine artmasına neden olmuştur. (Yavuz, vd,1978:109) Bu yaklaşımlar neticesinde

ülkemizde bölgeler arası bir dengesizliğin yaşandığı ortaya çıkmıştır. Bunu aşağıda verilen veriler doğru hususunda da doğrulamak mümkündür.

1997'de 12.5 katrilyon lira olan toplam mevduatın il bazında dağılımı
(Milyar TL)

İlk beş		Son beş	
İstanbul	5.073.008	Kilis	2.862
Ankara	2.157.925	Hakkari	3.028
İzmir	720.305	Siirt	3.496
Bursa	275.864	Ardahan	3.554
Antalya	211.008	Şırnak	3.778

1997'de toplam 3.1 katrilyon lira olan tasarruf mevduatının il başında sıralaması (Milyar TL)

İlk beş		Son beş	
İstanbul	1.225.985	Kilis	806
Ankara	320.689	Siirt	855
İzmir	304.998	Muş	1.047
Antalya	93.870	Bayburt	1.073
Adana	88.374	Bingöl	1.087

1997'de toplam 950.4 trilyon lira olan ticari kuruluş mevduatının il bazında dağılımı (Milyar TL)

İlk beş		Son beş	
İstanbul	346.542	Kilis	105
Ankara	317.923	Ardahan	240
İzmir	51.275	İğdır	302
Antalya	30.715	Çankırı	319
Adana	19.354	Gümüşhane	370

1997'de 221.4 trilyon lira resmi kuruluş mevduatının il bazında dağılımı (Milyar TL)

İlk beş		Son beş	
Ankara	49.604	Bilecik	121
İstanbul	43.545	Hakkari	173
İzmir	19.718	Bayburt	232
Antalya	8.752	Osmaniye	207
Eskişehir	4.627	Karabük	341

(Kaynak: Bankalar Birliği 18.6.1998 Sabah Gazetesi)

Bu oranlar ülkemizde ekonominin ülkenin batısındaki sanayi kuruluşlarının ve kentsellik oranının yüksek olduğu kentler etrafında döndüğünü işaret etmektedir. Dolayısıyla yatırımların, tasarrufların, sanayinin bu bölgelerde olması diğer bölgelerin, ekonomik ve sosyal nedeniyle akınına uğruyor.

Yine en çok ve en az aracın hangi ilde olduğuna baktığımızda en çok araç İstanbul:1.152.817.000, Ankara 635.904.000, İzmir: 431.741.000 de olduğunu en

az aracın Hakkari:2.226, Tunceli: 2023, Ardahan:1.729'de olduğunu görmekteyiz.(10.07.1998, Sabah Gazetesi) Yine bu oranlar ile de kentlerimiz ve bölgelerimiz arasında gelişmişlik ve ekonomik bakımdan bir farklılığın olduğunu görmekteyiz.

Gerçi son yıllarda büyük zorluklarla gerçekleştirilmeye çalışılan güney Doğu Anadolu Projesiyle doğunun gelişmesi, bu yöre halkının rahatlaması ve batıya olan göçün hafifletilmesi için büyük gayretler sarf edilmektedir. Bunun ilk neticelerini Şanlıurfa' da alındığını görmekle birlikte diğer illerinde bu projeden yararlanabileceği ümit edilmektedir. Aksi takdirde Devlet Planlama Teşkilatı uzmanlarının yaptığı tespite göre Türkiye'nin Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesi ile Batı bölgelerindeki en düşük ve en yüksek gelir gurubu arasında farkın 11'e çıktığını bununda sosyal patlamalara neden olacağı söylenmektedir (11,07,1997 Radikal Gazetesi) Bu tür olumsuz neticelerin yaşanmaması için GAP desteklenmeli bunu özel yatırımcıların doğuya yatırım yapmalarıyla desteklenip, aradaki farkın kapatılması gerekmektedir.

Türkiye'de yaşanan kentleşmenin bölgeler arası dengesizlikten başka bir özelliği de kentleşmenin tek yönlü (bölgeler arası dengesizliğin etkisiyle ilgili) olarak gelişmesidir. Bunun bir göstergesi de özellikle İstanbul, İzmir gibi nüfus oranının fazla olduğu alanlarda daha fazla yükselmesi ve yeryüzünün diğer büyük kentlerinde olduğu gibi bu kentlerimizde de kentlerin merkezinden çok çevrelerinin genişlemiş ve genişlemekte olması yatar. (Keleş, 1992: 215) Genelde ülkemizdeki kentleşmenin kaynağa kırdan kente doğru tek yönlüdür. Bu süreç bazen köyden doğrudan büyük kentlere yönelirken bazen de ara geçiş noktaları kullanarak aşamalı bir şekilde olmaktadır. (Görmez, 1997-16)

KENT KÜMELERİNE GÖRE KENTLİ NÜFUS (%)

Kent kümeleri	1960	1970	1990
10.000-20.000,	15,8	13,1	8,1
20.000-50.000	21,9	17,7	12,7
50.000-100.000	17,0	10,7	11,9
100.000'den yukarı	45,3	58,7	67,4

(Keleş, 1992:214)

Bu oranlar da ülkemizdeki kentleşmenin daha çok nüfusu kalabalık ekonomik, sosyal ve kültürel imkanları fazla olan yerleşmelerde daha yoğun yaşandığını göstermektedir.

Batı toplumlarında kentleşme süreci genel olarak günümüzde, sanayileşmenin bir işlevi, hatta türevi şeklinde gerçekleşmektedir. Buna karşılık az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, kentleşme ile sanayileşme arasında bir bağlantı kurmak oldukça güçtür. (Kongar 1982:24) Gelişmekte olan ülkelerde kentleşmenin özelliklerinden biri de "kentleşmenin, sanayileşmeden daha hızlı bir tempoyla olması" idi. Bunun sonucu olarak Türkiye'de birkaç merkez, diğer bütün kent ve bölgelerden daha fazla büyümüştür. Bu birkaç merkezin ani olarak büyümesi hizmetlerin yetersizliğine ve kentsel organizasyonun aksamasına neden olmaktadır. (İspir, 1991: 39) Böylece ilerde değinilecek bir takım ekonomik ve sosyal problemler oluşmuştur.

3- KENTLEŞMEYE TESİR EDEN FAKTÖRLER

Kentsel mekanın toplumsal olarak üretilme süreci ve kent topraklarında "toplumsal yeniden üretim" in mekanı olarak tanımlanan (Erder,1996:36) kentleşmenin oranı ülkeden ülkeye, ülkenin az gelişmişlik veya gelişmişliğine göre farklılık göstermesine rağmen, kentleşmeye etki eden itici, çekici ve siyasi faktör olmak üzere evrensel nedenleri vardır.

Ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik tüm alanlarını yakından ilgilendirilen kentleşmeyi, "göç" olgusuyla açıklamak mümkündür. Dolayısıyla insanların, evlerinden, yurtlarından, topraklarından, ailelerinden, arkadaş ve akrabalarından ayrılma isteği veya zorunda kalma halinin açıklanması, kentleşmenin sebeplerini ortaya çıkaracaktır.

3-1- İTİCİ FAKTÖRLER

İtme faktörü, insanların içinde yaşadıkları koşulların ya katlanılmaz olarak görülmesi ya da rahatsızlık vermesidir. İtme faktörleri arasında, toprağın düşük verimi, düşük ücret, sınırlı iş olanakları, eğitim- sağlık vb. olanaklardan yoksulluk, kıtlık, sınırlı toplumsal devingenlik, toplumsal çatışma ve terör sıralanabilir.(Gündüz,Yetim;1997:110-111) İtme faktörü veya bir başka ifadeyle itici nedenlerde bir zorunluluk mevcuttur.

Keleş kentleşmenin sebepleri arasında itici sebepleri, ekonomik sebepler olarak isimlendirilmekte ve bunları da sanayileşme, makineleşmenin tarıma dayalı insan gücünün, geçimini ziraatçılık ile sağlayan insanların işsiz kalmaları neticesinde kente yöneldiklerini ifade etmektedir. (Keleş,1992:22) Tarımda verimin

azlığı, tarımsal gelirin yetersizliği , toprak mülkiyetinin dengesiz dağılışı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması, iklim koşulları, erezyon (Erkal,1995:195) kentleşmenin itici sebeplerini oluşturmaktadır.

Tarımda makineleşme insan ve hayvan gücünden yararlanmadan makine gücüne başka bir ifadeyle organik enerjiden organik olmayan enerjiye geçilmesi (Tekeli,1982:94) Daha az insanla üretimin yapıldığı entansif tarıma geçilmesi, sulama kanallarının yetersizliği (Onat,1993:6) ekilebilir toprağın sınırına ulaşması, dolayısıyla ekim için yeni toprak kullanma olanağı bulamayan köylü (Kongar,1981:340) kente yönelmekten başka çözüm yolu bulamamaktadır.

3-2- ÇEKİCİ FAKTÖRLER

Çekme faktörü ise içinde bulunmakla bir öncekine göre daha iyi koşulların bulunabileceğinin göstergesini ifade etmektedir. Genel hatlarıyla çekici sebepler arasında iş olanakları, yüksek ücret, ucuz ve verimli toprak, yükselme olanakları, sağlık- eğitim vb. olanakların artması, gıda maddelerin bol ve çeşitli olması, iyi konut olanağının, toplumsal güven ve huzur artması mevcudiyeti (Gündüz,Yetim,1997:110-111) sıralanabilir.

Kent insan ilişkisi açısından belirli nüfusa sahip toplumlarda karşılanması mümkün olan fizyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçların belirli düzeyde karşılandığı yer (İspir,1991:8) olması nedeniyle daima civar yerleşimi yerlerinden daha çok çekim merkezi haline gelmesini sağlamıştır.

Özellikle, büyük kentlerde, çalışan insan için daha fazla ilerleme imkanı bulunmaktadır. (Çağatay,1968:81) Kentlerde ücret yüksekliği (Kongar,1993:402) tarım dışı iş olanaklarının, eğitim, sağlık, eğlence gibi hizmetlerin (Tezcan,1995:195)

yerine getirilmesinin kırsal alanlara göre daha fazla olması ve kentlerde yüksek eğitim kurumlarının bulunması, festival gibi kültürel faaliyetlerin, kongreler gibi bilimsel çalışmaların yapılması kentleri çekici kılmaktadır.

Bir başka ifadeyle kentler daha iyi eğitim, sağlık, vb. hizmet, çalıştığı işte yükselme isteği taşıyan, daha fazla gelir, daha güzel ve iyi konut, kısacası daha iyi yaşam arzulayan insanlar için cazip olmuştur. Dolayısıyla bu tür düşüncüleri taşıyan bireyler için yerleşilmesi gerekli yerleşim merkezleri olmuştur.

Şunu da belirtmekle yarar vardır ki, köylüyü kente çeken kent ücretinin köy ücretinden daha yüksek oluşu değil, kentlerde kendisinin elde edeceği gelirin, köyde elde edeceğinden fazla olacağı ihtimali ve ümididir. (Sezal,1992:39) Yani bir ihtimal ve ümittir köylüyü kente çeken

3-3- SİYASİ VE İLETİCİ FAKTÖRLER

Bir ülkede çeşitli düzeyde verilen kararlar yönetim yapısının özellikleri ve hukuk kurumlarında bazıları ile uluslar arası ilişkilerde de kentleşmeyi özendirir(Keleş,1992:11) dolayısıyla kentleşmeye tesir etmektedir.

Bu noktada ülkemizi örnek verecek olursak, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana çeşitli dönemlerde özellikle sanayileşme, ulaşım, eğitim ve dış ilişkiler konusunda benimsenen ve uygulanan politikaların ülke kentleşmesinde etkili olduğu bir gerçektir. Atatürk döneminde devletin kurduğu sanayi tesislerinin yurdun çeşitli yörelerine yayılmış olması, ve izlenen demiryolu politikası, göçün yönü bakımından belirleyici olmuştur. (Kartal,1978:8-9)

1950'lerden sonra izlenen liberal ekonomi politikası ve sanayi yatırımlarının daha büyük kentlere ve büyük kentlerin çevresine yapılması, ülkede

gerçekleşecek iç göçün yönünü etkileyen faktör olmuştur. (Kartal,1978:9) Yine bu yıllarda "Marshall yardımı" olarak adlandırılan Amerikan yardımının ülkeye girmesiyle tarımda makineleşme hızlanmış, kentsel mekanlarda da spekülasyon yatırımlar artmış, ulaşım yatırımlarının yönü demiryolu yapımından karayolu yapımına kaymıştır. Bu oluşumlar ise köy ile kent köylü ile kentliyi birbirine daha yaklaştırmış, bu da kırsal alan imkanını kente yöneltmiş, dolayısıyla kentleşme hızlanmıştır. (Özer,1998:2339)

1980 ve 1990'lı yıllar ülkede toplumsal alanda, ekonominin "Serbest piyasa ekonomisi", " özelleştirme" gibi hedeflere yeniden şekillendirilmesi ile yeni bir döneme girilmesine tanık olunmuştur. Bu arada modernleşmenin " küreselleşme " denilen süreçte algılanır oluşu, Türkiye'nin hem ülke içinde hem de ülke dışında yeni sorunsal alanlar ile karşılaşmasını gündeme getirdi. "iletici" faktörlerle açıklanan göç olgusu daha çok bu dönemde belirginleşti. Böylece iletişim ve ulaşım imkanlarının gelişimindeki devamlılık, bireysel yaşamın toplumsal yaşam karşısında öne çıkmasını ve sivil toplumun önünde seyretmesi ile toplumun hareketliliğini artırmasını olanaklı kılmıştır.

İletici etmenlerin kentleşme sürecinde diğer etmenlerin etkilerini azaltma veya çoğaltma yönünde bir fonksiyonu mevcuttur. Haberleşme ve ulaşım olanakları ile değerlendirilen iletici etmenler, mekan tanımayarak kır-kent tüm alanlarda etkilerini göstererek kentleşmeye tesir etmiştir. (Özer,1998:2338) Haberleşme araçlarındaki ilerleme, televizyon gibi aracın yaygınlaşması kent hayatını kırsal alanlara tanıtmış, kentin imkanlarını köylü vatandaşlara iletir olmuştur. Kentin imkanlarıyla tanışan kırsal alan insanı da bundan yararlanmak için kente göç kararını vererek(Özkalb,1987:47) göç olgusunu gerçekleştirmiştir.

Satın alma gücüyle de doğrudan bağlantılı olan iletişim araçları sahipliliği; insanları kent yaşamı ve buradaki yaşam biçimi hususunda bilgilendireceğinden, kente göç ve kentleşme sürecinde iletişim araçlarının etkisi azımsanmayacak kadar fazladır (Yeşilorman,1997:96) Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması kentleşmeyi olumlu yönde etkilemiştir.

4.GÖÇ VE KENTLEŞME İLİŞKİSİ

4-1- GÖÇ'ÜN TANIMI

Göç, toplumun sosyal, kültürel, politik vb. tüm alanlarıyla yakından ilişkili ve bu alanları derinden etkileyen bir olaydır. Göçün, çok kapsamlı olması, meydana gelişle toplumda ve insanlarda büyük değişiklikler yaratması nedeniyle antropologdan sosyologlarca plancılardan idarecilere kadar herkesin ilgisini çekmiştir.

En genel tanımıyla göç, insanların kendilerine özgü nedenlerle yaşadıkları yerlerden bir başka yere doğru mekan değiştirmesidir. (Onat, 1993: 3) Daha geniş bir tanımlamayla göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir kısmını sürdürmek üzere tamamen veya geçici olarak bir yerleşim merkezinden diğerine yerleşmek kaydıyla yaptığı coğrafi yer değiştirme olayıdır. (Akkayan, 1979:21) Coğrafi mekan değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi yönleriyle toplum yapısında değişikliğe neden olan nüfus hareketi (Bayhan, 1997,178) olarak da tanımlanan göç olayında kırsal alanların itme (push), kentsel alanların çekme (pull) etkileri görülmektedir.(Tümertekin,1968:55) Neticede bir nüfus hareketi olarak değerlendirilen göçün toplumda ve insanda göç edilen yerde ve

göç alınan yerde meydana getirdiği değişikliliğin boyutunun yüksek olması onu önemli kılmaktadır.

Göç, ekonomik imkanlarla nüfus arasında denge sağlayan, aynı zamanda da insanların, kabiliyet ve uzmanlıklarından en etkin biçimde faydalanmayı olanaklı kılan, kişilerin sosyal, kültürel, psikolojik arzularının tatminine imkan veren olumlu bir mekanizmadır. Aynı zamanda sağladığı yararlıardan çok problemlerle bir bünye kazanması durumunda ise mekanizmanın olumsuz bir işleyişle yöneleceği de unutulmamalıdır. (Akkayan, 1979:21) Oranı ve yoğunluğu farklı olmakla birlikte hemen hemen her ülkede yaşayan göçün kendine özgü türleri bulunmaktadır.

4-1-1- GÖÇ TÜRLERİ

4-1-1-1 DIŞ GÖÇ

Bir ülke içindeki bireylerin eğitim yapma, iş kurma, iş bulma gibi nedenlerle yurt dışına yani bir başka ülkeye kısa veya uzun süreli yer değiştirmesine dış göç denir. Bu olayda gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler için çekim merkezi olmaktadır.

4-1-1-2- İÇ GÖÇ

Bir ülke içinde yaşayan insanların ülkenin bir yerinden diğer bir yerine, çalışmak, eğitim almak, iş kurmak ve yerleşmek amacıyla gitme olayına “iç göç” denilmektedir. (Tümertekin, 1994:165)

Günümüzde iç göç, belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanların, kendi istekleriyle yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanının dışına taşıyanların miktarı olarak tanımlanır. Bu tanımlama ilk bakışta her üretim düzeninde geçerli bir tanımlamadır. Ancak bu tanıma dikkat edildiğinde daha çok modern sanayi toplumları için geçerli olduğu anlaşılır. Oysaki tarım toplumunda insanlar toprağa bağlı oldukları için nüfusun kendi isteğiyle yer değiştirmesi söz konusu olmamaktadır. (Tekeli, 1992:9) Dolayısıyla iç göçün içerisinde serbest bir karar ile yer değişme yanında, bir zorunluluk neticesinde yer değiştirmeye zorlanma gibi boyut bulunmaktadır. İç göç güdümlü ve serbest olmak üzere kendi içinde iki türe sahiptir.

4-1.1.2.1. GÜDÜMLÜ GÖÇ:

Bireyin kendi arzusu dışında, bazı güçlerin ve bazı faktörlerin zorlamasıyla yer değiştirmesine güdümlü göç denir. Bu göç, göç edecek bireyin kendi rızasının dışında gerçekleşmektedir. Devletin, sosyal, ekonomik, güvenlik vb. gibi çeşitli konularda aldıkları kararların uygulanması sürecinde nüfus yoğunluğunda meydana gelen hareket güdümlü göçü oluşturur. Ör: Ülkemizdeki Keban Barajı'nın, Atatürk Barajı'nın yapımı ile bu bölgedeki nüfusun yer değiştirmek zorunluluğu, bu tip göç türüne girmektedir. (Akkayan, 1979:23) Yine son yıllarda ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör olayları nedeniyle, çevre bölgelerdeki halkın güvenliğinin sağlanması açısından bazı köylerin boşaltılması da bu göçe örnek teşkil eder.

4-1-1-2-2 SERBEST GÖÇ

Göç, fertlerin kendi kararlarıyla gerçekleştirdikleri, serbestçe oluşan bir nüfus hareketi olduğu gibi, fertlerin arzuları dışında çeşitli kuvvet ve nedenlerin etkisiyle de gerçekleşen bir olaydır. Fertler daha iyi yaşam koşulları, iş olanakları, mali imkanlar, emniyet, istikrar ve çeşitli sosyal imkanlar elde etmek ümidiyle, kendi istekleri doğrultusunda serbestçe yer değiştirmelerine serbest göç denilmektedir. (Akkayan, 1979:23)

Serbest içgöçler kendi içinde

- 1- Kırdan kentlere olanlar
- 2- Kırdan kıra olanlar
- 3- Kentlerden kentlere olanlar
- 4- Kentlerden kıra olanlar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

Bunlardan kırsal alanlardan kentlere doğru olan güçler, kırsal alanların iklim şartları, toprak azlığı, mülkiyet durumu gibi geçim şartlarının olanaksızlığından (Tümertekin, 1994:172) Kısaca ekonomik nedenlerden dolayı imkanları daha bol yerleşim merkezleri olarak nitelendirilen kentlere akım gerçekleştirilir. (Tatlıdil, 1998: 187) Bu göç daha çok gelişmekte olan ve hızlı kentleşen ülkelerde görülmektedir.

Kırsal alanlarda kırsal alanlara olan göçler, esas itibariyle ziraata açılarak geniş sahaları olan memleketlerde, bazı durumlarda da özellikle sulama ile ziraatta esaslı değişikliklerin meydana geldiği bölgelerde görülür. Kentler arası göçler ise hemen hemen her ülkede ve sürekli yaşanan göç türüdür. (Tümertekin, 1968: 35) Bunlardan en az rastlanılan kentlerden kırlara olan göçlerdir.

4-2- “GÖÇ” ÜN KENTLEŞMEYE OLAN ETKİSİ:

Ekonomik imkanlarla nüfus arasında denge sağlayan insanların, kabiliyet ve ihtisaslarından en etkin faydalanmayı mümkün kılan, kişilerin psikolojik, kültürel, sosyal arzularının tatminini sağlayan mekanizma olarak (Ekin, 1962:32) göç toplum bünyesinde meydana getirdiği değişiklikler ile sosyolojik, insan üzerinde meydana getirdiği farklılıklar ile de psikolojik boyutlara sahiptir.

Göçler doğrudan doğruya ülkelerin veya daha küçük toplulukların nüfusunun gelişmesini (artırıp veya azalmasını) etkileyen önemli faktörlerden biri olup, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişmeye sebep olurlar. Bu değişimde göç alan ve göç veren çevrelerde birbirine zıt şekilde gelişirler. Göç nüfusun kalitatif yapısında da (okur-yazarlık, tahsil, iş ve meslek, bilgi ile bunlara bağlı olarak kalifiye eleman miktarında) bir takım değişmelere sebep olduğu gibi toplumun yapısını, kültürünü, ekonomik, politik bütün kurumlarını etkileyecektir. (Akkayan, 1979:28) Kartal'ın kentleşme tanımında verdiği kırdaki “çözülme”, kentle” yoğunlaşma” tespitinde anlatılmak istenilen de göçün kırsal alanlarda ve kentsel alanlardaki farklılaşmaya etkisidir. (1983:33)

Kentleşme, köyler için enerjik, genç, açık göz, okuyup yazmış nüfus son kente göçmesi demek olduğundan, bir kan kaybı anlamını taşımaktadır. (Keleş, 1983:54) Büyük kentler ve gelişmiş bölgeler kırsal alanların ve az gelişmiş bölgelerin genç ve kabiliyetli insan gücünü çekmektedir. Bu ise bölgeleri işe yarar nüfustan yoksun bırakarak, dengesizlikleri artırmakta ve adeti bozmaktadır. (Yavuz, vd.1978:109) Böylece göç veren yerlerdeki daha olumsuz koşullar ortaya çıkmaktadır.

Göç ile, bir yerdeki nüfusun aktif kesimi gitmekte, daha az girişimci., daha az dinamik kesimi kalmaktadır. Bu da net göç veren yörelerin gelişme hızlarını düşürmektedir. Gelişme hızı düştükçe göç artmakta ve geri kalmışlık fasit dairesi işlemeye başlamaktadır. Bu birikimli etkiyi artıran diğer faktörlerden de bahsedilmektedir. Kişinin yer değiştirmesine sadece üretim faktörü olarak değil, aynı zamanda da bir tüketim olayı olarak baktığımızda, göç veren yörelerin Pazar olarak görevi avantajlarını yitirmekte oldukları, bunun da gelişmeyi bir başka yoldan etkiledikleri ortaya çıkar.(Tekeli,1997:16) Bunlar göçün kırsal alanlarda meydana gelen “ çözüme” yönünü oluşturmaktadır. Kentsel alanlardaki “yoğunlaşma” kadar en az “ çözümede ” çok önemli bir olaydır. Örneğin ülkemiz açısından düşündüğümüzde kırsal alanlarımızın gerek ekonomik ve sosyal nedenler ile gerek kan davası vb gibi kültürel nedenler ile ve gerekse son yıllarda yaşanan terör nedeniyle boşaltılması, tarım toplumu olan bir ülkeyi buğday ithal eden konuma, hayvancılığı yaygın olan bir ülkeyi et ithal eden bir konuma getirmiştir.

Fakat nedense sosyal bilimcilerimiz tarafından köylerde yaşanan bu gerilime “ çözüme ” çok araştırmamış, daha çok kentlerde “ yoğunlaşma” konu edilip, araştırılmıştır. Belki bunda kentleşme oranımızdaki artış ve kentsel nüfusumuzun çoğalmasının etkisi olduğu düşünülebilir.

Göç olgusu, yalnız insanların değil, aynı zamanda onlarla birlikte yeteneklerin, sermayenin, ve kültürlerin de fiziki mekan üzerindeki hareketliliği anlamını taşımaktadır. Bu nedenle genel olarak göç , güç veren yerleri etkilediği gibi göç alan yerleri de etkilemektedir. Özellikle farklı, sosyal-kültürel gruplara ait bireylerin göç yoluyla aynı kent merkezlerinde yaşamaya başlamaları, toplumsal bütünleşme ya da bütünleşmeme gibi sosyal olguların ve sorunların ortaya

çıkmasında etkin rol oynamaktadır.(Erol,1997:390) Ülkedeki kentli nüfus kentlerde bir nüfus yığılmasına dönüştükçe, kentsel sorunlar yalnızca çevreye zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal ve siyasal rahatsızlıkların da oluşmasına neden olur.(Keleş,Hamacı,1993:59)

Özellikle ülkemiz gibi kentleri büyük göç alan toplumlarda, hızla topraktan kopan ve kente gelen yeni insanlar bir anlamda köyü kente taşımaktadırlar. Çünkü kentsel mekanlar, kentsel meslekler ve kurumlar yeni gelenleri sindiremeyip, bu yeni kitleyi kent dışına itmekte ve ancak birkaç kuşak sonra kente uyum sağlanmaktadır.(Görmez,1997:19) Sanayileşme hızından daha hızlı olan kentleşmemizin ve kentlerimizin sosyal ve ekonomik altyapılarının tamamlanmamış ve hatta hazırlanmamış olması, kente gelen çaresiz insanların, iş, konut, hizmet, uyum, güvenlik gibi ihtiyaçlarının karşılanmamasını doğurmuştur. Bu insanların sıralanan ihtiyaçlarının karşılanamamasına, büyük problemlerinde beraberinde getirmiştir.

Yanlış uygulanan politikalar sonucunda bölgeler arasındaki kültürel ve ekonomik farklılıklar olabildiğinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle böylesi bir yapı, ülkemizde iş yaratmak ve barınma gereksinimini gidermeye çalışan sorunlu nüfusu büyük kentlerimize yöneltmektedir. Bu da beraberinde çarpık kentleşmeyi ve geleneksel değerlere sahip kırsal kesim insanının erezyonu ile birlikte kent kültürünün yozlaşımını getirmektedir.(Çorbacıoğlu,9,09,1998,Radikal Gazetesi) Bu anlatılanlarda da kentleşmenin göçün kentte “yoğunlaşma” boyutunu ortaya koymaktadır. Güç sonucunda kentte “yoğunlaşma” veya hızlı kentleşme ve problemleri ile iki bölümde daha ayrıntılı olarak verilecektir.

4-3-ÜLKEMİZDE YAŞANAN İÇ GÖÇ VE ÖZELLİKLERİ

Göç ile yakından bağlantısı olan kentleşmenin geçmiş bölümde geniş şekilde anlatılan “kentleşmeye tesir eden faktörler” kısmında verilen itici , çekici., siyasi ve itici faktörlere ilaveten ülkemizde sosyal yapı dinamikleri ve ekonomik-sosyal-kültürel yönleriyle kendine özgü faktörler etkisiyle iç göç yaşanmaktadır.

Ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel koşullarıyla sıkı bir ilişki içerisinde olan iç göç hareketleri, daha çok ülkenin geri kalmış bölge ve kentlerinden, gelişmiş ve görece iyi yaşam şartlarının olduğu bölge ve kentlere doğru gerçekleşmektedir. Dolayısıyla tek yönlü olarak gerçekleşen iç göçler neticesinde ve kırsal alan ile beslenen bir kentleşme yaşanmaktadır.

İtici faktörlerin olduğu kırsal kesimlerden, kentlere olan göçün ülkemiz açısından bir de kültürel nedeni mevcuttur. Örneğin adam öldürme, kız kaçırma olaylarından sonra başlayan kan davası olgusu, insanların göç etmelerinde etkili olmuştur. Hatta bu olgu o kadar yaygın bir şekil aldı ki bir dönem Yeşilçam’da yapılan filmlerin en çok işlenen konusu teşkil etti (Sezgin,1997:659)Buna ilaveten çaresizlik, ekonomik dengesizlik, kalkınmada başarısızlık(Bekaroğlu,1998:155) petrol boru hattının güzergahının tayini, su meselesi ve uyuşturucu gibi bir çok yan nedenlerin etkili olduğu terörizm (Erkal,1998:138) nedeniyle 1980’li yıllardan itibaren ülkemizin Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde, batıya doğru gerek zorunlu gerekse serbest iç göç yaşanmıştır. (Durugönül,1997:97)Ekonomik, sosyal , siyasal, kültürel ve psikolojik boyutu olan terör nedeniyle ülkenin doğu bölgesindeki nüfusta bir azalma batısında da bir yığılma yaşanmaktadır. Bunun neticesinde bazı nitelendirmeler ile doğu bölgelerimizde “hayalet ” yerleşim yerleri oluşmuştur.

İtici, çekici, iletici ve siyasal faktörlere ilaveten, kan davası olgusu gibi kültürel ve terör gibi sosyal nedenlerle meydana gelen ülkemizdeki iç göç veya göç olgusunun bir özelliği de aşamalı bir şekilde meydana gelmesidir.

Kartal'a göre "Göç, birbirini izleyen üç aşamalı bir süreçtir." İlk aşamayı çalışmak için kente ilk geliş gidiş oluşturur. Kişinin köyde içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal koşullarla birlikte kentteki edindiği bilgiler, onun kente ilk gelişini gerçekleştirir.(1983:51-53) Kişi göç etme konusunda karar verirken, göç edeceği yere ilişkin durum, çevre koşulları, kazanç ve olanaklara ilişkin beklentilerini gözden geçirir.(Onat,1993:5) Yakın bir tespiti ise Gilbert-Guger (1992:81) yapmaktadır. Gilbert ve Gugler de 1- Erkeklerin dairesel göçü 2- Erkeklerin ailelerinden ayrılarak uzun dönem göçü 3- kentlere aile göçü 4- Sürekli kent yerleşimi şeklinde sınıfladığı göç süreci kendine özgü aşamalar neticesinde meydana gelmektedir.(Özek,1998:2335)

Böylece göç sürecinde kente göçlerin çoğunun kente gelmeden önce, kente olanak ve yaşantısına ilişkin doğrudan yara dolaylı ama en azından göç etmeye ikna edici yeterlilikte bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bunda kitle iletişim araçlarının etkisi büyüktür. (Şenyapılı,1978:32) Dolayısıyla göç etme isteğinde olan birey, göç etmeden önce gideceği yer hakkında onun referans grubunu oluşturan daha önce oraya göç etmiş hemşehri ve akrabalarından bilgi edinir. (Tekeli,1997:14) Buna ilaveten kentin yakın yerleşim yerlerinden göç edenler içinde yakınlık nedeniyle çeşitli etkenlerle bir takım ziyaretler gerçekleştirmiş ve kent tanınmıştır. Bundan dolayı kent ve koşullar gerçekleştirmiş ve kent tanınmıştır. Bundan dolayı kent ve koşulları bilindiği için korkutucu, meçhul değildir. (Alkan,1986:190) Her türlü bilgi, fikir ve haber edinen birey kente gidiş-gelişi gerçekleştirir.

Göç etmenin ikinci aşamasını, kente gidiş-gelişin yapıldığı dönem oluşturmaktadır. Kırdaki durumuna ve kentteki edindiği çevreye bağlı olarak, kişi belli bir süre çalışmak için kentte gelip gitmektedir. Üçüncü aşama ise kente yerleşmesidir. (Kartal,1983:51-53) Böylece birey kafasında tasarladığı göçü gerçekleştirmektedir. Artık bundan sonra onu kent yaşamına uyum ve yaşam için mücadele beklemektedir.

Ülkemizde yaşanan göç dikkat edildiğinde zaman olarak aşamalardan meydana geldiği gibi cinsiyet olarak ta bir aşama oluşturmaktadır. Şöyle ki göçü ilk önce ve genel olarak genç yaşlarda erkek gerçekleştirmekte yaşlı ve ailenin geri kalanı sonradan göç sürecine girmektedir. (Yazan,1997:109) Bunda Helling'in "Baba için köy, teneffüs ettiği hava gibi hayatın kendisidir, Bir başka yerde yaşamak istemez. Oğul için köy, bir hapisanedir" tespitinin önemi vardır. (Tütengil,1980:197) Çünkü göç etme konusunda baba oğuldan daha itiyatlı davranmakta, köyü terk etmemek istemektedir. Genç ise kente göç etme konusunda daha isteklidir.

Şunu ifade etmeliyiz ki kent hakkında bilgi alıp kentin olumlu ve olumsuz yönlerinin kavranarak göçün aşamalı bir şekilde yapılması, birey açısından aldığı riskin derecesi hakkında bilgi vermektedir. Birey ne tür bir sorumluluk aldığını az çok bilerek, ona göre davranmaktadır. Burada esas belirtilmek istenen kente " sermaye ve hüneriyle" göç eden, kırsal nüfusun değil kente umutlarıyla ve çaresizliğiyle gelenlerin nelerle karşılaşacağını bilmesidir. (Erder,1995:111) Çünkü sermayesiyle gelen avantajlı durumdadır ama kentte iş bulmak, yer edinmek, gibi nedenlerle ve umutlarla gelenler için yine de kent problemlerin yoğun yaşandığı merkez olmaktadır.

5-TÜRKİYE'DE GÖÇ SONUCU OLUŞAN KENTLEŞMENİN KENDİNE ÖZGÜ YAPI VE KÜLTÜRÜ: "GECEKONDULAŞMA"

Kendine özgü yaşam tarzı, geçim olanakları, kültürü, sosyal yaşantısı, dayanışması , tüketim alışkanlığı üretim usulü, alış-veriş vb. özellikleri olan ve 1950'lerden sonra ülkemizde yaşanan hızlı kentleşmenin etkisiyle artan bir seyir izleyen "gecekondu" her şeyden önce bir göç olayı neticesinde meydana gelmiştir.

İlk başta kente gelen göç etmiş insanların sadece konut problemini, barınma ihtiyacını karşılamak gibi bir gereksinimden Doğan gecekondu sonra hızlı kentleşmeyle ülkenin bir gerçeğini, kentlerin de ayrılmaz bir parçasını oluşturdu. Konut ihtiyacını karşılamak düşüncesiyle geçici olmayan ve kırsal alanlardan sürekli göçler ile desteklenen bir olgusu halini aldı. Bununla birlikte doğu bölgelerinden bir çok faktörün etkisiyle batı bölgelerine olan göçün yoğunluğu , gecekonduların ve dolayısıyla gecekondularda yaşanan insanların çokluğu, hakim kültür, kent kültürü yanında sosyal bilimcilerin "Yan kültür" "Arabesk kültür" "lumpen kültür" vb. gibi çok farklı kavramlarla ifade ettikleri bir gecekondu kültürünü ortaya çıkarmıştır.

Bugün ülkemizde yapılan araştırmaların ve yapılan nitelendirmelerin büyük bir oranını kent ve gecekondu konusu oluşturmaktadır. Bunda gecekondu nüfusunun belirli bir miktarı aşmasının ve içerik olarak çok geniş bir alanı ilgilendirmesinin payı büyüktür. Bu nedenle önceleri ülkenin geleceği kentlerde nitelendirmesi şimdi "ülkenin geleceği gecekondularda" denilse öyle sanılıyor ki yanlış bir saptama yapılmış olmaz.

Gecekonduların sayısının ve gecekondu nüfusunun oranının artmış olması ve giderek çoğalması, kent plancılarını, sosyologları, iktisatçıları, eğitimcileri ,

İlgilendirdiği gibi siyasetçileri de yakından ilgilendirmektedir. Önceleri büyük kentlerin kenarlarında geçici bir süre için ve her an yıkıldı, yıkılacak gözüyle bakılan gecekondular, bugün kendini hissettiren bir kitleyi barındırır durumdadır. Kitlenin oranının yüksekliği de siyasetçilerin olaya “oy deposu” olarak bakmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de önceleri yıkılacak denilen yerler “gecekondular affı” imar affı söylemleriyle oy nedeniyle ümit dağıtılır bir durum ortaya çıkmıştır.

Çok geniş bir alanı ilgilendirmesiyle, göç ile daha çok artacak devam edeceği görülen Gecekondular probleminin ülkenin kentsel problemleri, sosyal problemleri arasında kendini koruyacağı düşünülmektedir.

5-1- KAVRAM OLARAK GECEKONDULAR:

Geniş anlamda bir tanımlama ile gecekondular hızlı bir kentleşmenin yaşandığı gelişmekte olan ülkelerde, başkasının arazisi üzerinde izinsiz olarak yapılan, alt yapısı eksik, kentten uzak, sağlık olanaklarından yoksun, ekonomik sorunları olan ve örgütlü, devamlı bir işi olmayan insanların barındığı bir yerleşim alanıdır. (Kızılcıkelik,İrtem,1992:176) Bir başka tanımlamayla sanayileşmekte olan ülkelerde kırsal alandan kente göç edenler tarafından izinsiz bir şekilde derme-çatma olarak yapılan evlerin oluşturduğu yerleşim bölgesidir.(Demir,Acar,1993:141)

1966 yılında kabul edilmiş olan “Gecekondular Yasası”nda gecekondular, imar ve yapı yasalarına aykırı olarak başkalarına ait arsa yada araziler üzerinde ve arsa sahibinin rızası olmaksızın yapılmış binalar olarak tanımlanmaktadır. (Gökçe,1976:10) Bu tanımlamalarla gecekonduların kırsal olandan kentlere göç etmiş insanların barınma ihtiyacını karşılamak nedeniyle başkasının veya devletin arazisinin üzerinde düşük kaliteli yapı malzemelerin kullanıldığı, kentten ve

kentsel hizmetlerden uzak kullanıcının kendi emeğiyle yaptığı, gelir düzeyi düşük ve belirsiz insanların barındığı binalar olduğunu çıkarabiliriz

Gecekonduları kentteki diğer semtlerden ve bu semtteki binalardan özellikleri, yoğunluk, kent hizmetlerinden yararlanma yetersizliği, üzerine inşa edilmiş arazi alanının iyelik durumu, estetik ve sağlık açısından farklılık, düşük ölçeklere sahiptir. (Keleş,1983:195) Gecekonduların en belirgin özelliği kentin dışında, merkezden uzak olmasıdır. Bunun nedeni ise kent merkezinin çok pahalı olması, veya bir başka ifadeyle kentten uzak arazilerin çok daha ucuz olmasıyla birlikte denetiminde kent dışında olanaksız ve zor olmasıdır.(Keleş,1983:229)

Karpat gecekonduyu “kentsel imara açılmamış, altyapısı gerçekleştirilmemiş, tarla niteliğindeki arsalar üzerinde çoğu zaman başkasına veya devlete ait kısa dönemde ve uygun teknolojiye bağlı kalmayarak yapılan konut türleridir” şeklinde tanımlanmaktadır. Yine Karpat’ın yorumuna göre, gecekonduların yapımında konut sahibiyle birlikte onların akraba ve tanıdıklarının veya hemşehrileri yardımı bulunmaktadır. Özellikle konutun yapımı bir başkasının arazisinde veya imar dışı alandadır.(1976:78)

Kırsal alandan kentlere göç edenlerin maddi olanakları sınırlı, olduğundan, gecekondu arazisine ya hiç para ödenmemesi ya da çok cüzi bir miktar ödenmesi yapımının evi kullanıcının kendi ve akrabalarının yardımıyla sağlanması nedeniyle ucuza kapatılması, malzemenin kalitesinin düşüklüğü ve isteğe bağlı olması gibi nedenler gecekondularını gerek genel seçim dönemlerinde af beklentileri ve de zaman zaman bu affın gerçekleştirilmesi gecekonduların çoğalmasına, aşağıda oranı verilen büyük bir orana ulaşmasına neden olmuştur.

Gecekondu Kentsel Nüfusun artışı

1960'lar	% 16
1970'ler	% 24
1980'ler	% 26
1990'lar	% 35

Gecekondu kentteki oranı

İzmir	% 50
İstanbul	% 60
Ankara	% 70

(Doç Dr. Ercan OĞUZALP, Selçuk Üniv. Müh. Fak) Sabah Gazetesi, 19-071998 yazısı)

5-2- GECEKONDULAŞMA OLUŞUM SÜRECİ

Tarih boyunca kentlerin nüfusu genellikle kırsal alanlardan göçen nüfusla beslenmiş ve artmıştır. Ancak özellikle II. Dünya savaşından sonra, ekonomisinin temeli hala tarıma dayanan, tarımla geçinen nüfusunun oranı yüksek olan toplumlarda, kente göç ani ve hızlı olmuştur. Bu oluşum içinde gecekondu, yalnız tarımda pazara yönelik üretime geçişin hızlandığı ve kentteki nüfus yığılmasının hızla çoğalmasına rağmen, çok yavaş bir sanayileşmenin gerçekleştiği toplumlarda ortaya çıkmıştır. (Kıray, II. 1982: 339) II. Dünya savaşını takip eden yıllarda, çok partili siyasal yaşama giriş, dışa açılma politikası sonucunda meydana gelen sanayileşme, tarım toplumu olan ülkemizde hızlı kentleşme sürecinin başlamasına neden olmuştur. Genellikle büyük kentlerde toplanan sanayi yatırımları, kırsal

alanlardan göçü kendilerine doğru yönlendirmiştir. Bu şekilde, kentte yeni gelenler kent ile bütünleşmemiş, bağımsız, yasal olmayan ve sağlıksız gecekonduların oluşmasına neden olmuştur. (Ayan, 1985: 125)

Önceleri, bir bina bitmiş ise, izinsiz de yapılmış olsa yıkılması için mahkemeden karar almak gerekiyordu. Mahkemeden karar almak ise malum bürokrasi nedeniyle uzun bir zaman alıyordu. Bu nedenle, kendisinin olmayan arazi üzerinde ev yapmak isteyen kişiler, polis işe karışmadan bunu bitirebilmek için, genellikle geceleri çok seri bir halde çalışarak evi bitirme yoluna gidiyorlardı. Bir gecede, polis devreye girmeden biten evler vardı. Bu nedenle de gecekondular ismini alıyordu. (Kongar, 1981:352) Yani gecekondular bir hukuki özelliği devreye sokarak, hızlı kentleşme neticesinde konut ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıktı.

1950 sonrası şekillenen gecekondular ilk zamanlar kendine özgü bir takım özellikler taşıyordu. İlk gecekonduların temel özelliği, konut sahibi ile konutu yapan aynı kişi olmasıydı. Yine bu gecekonduların özelliği gerek duyulduğu an zaman içinde genişletilme, ekleme yapılma olanağının olmasıydı. Bununla birlikte ilk dönem gecekondular yapıp, satılmak üzere değil, yapıp kullanmak üzere yapılıyordu. İkinci kuşak diye nitelendirilen 70'li yıllardan sonra yapılan gecekondular farklı özellikler taşımıştır. Artık araziler parsellenip alınıp, satılmasının yanında gecekondular satılmak üzere yapılır hale gelmiştir. (Işık, 1996:43-44) Böylece dikkati çeken bir husus olarak gecekondular, bir meta şeklinde alınıp, satılır bir özellik kazanmıştır. Alt gelir grupları, artık kent dışında bir gecekondular yapıp yerleşmek amacından çok, zamanla gecekondular yapılacak alanlardaki ranttan faydalanarak daha iyi bir yerde konut sahibi olma düşüncesine sahip oldular. (Erdumlu, 1991:295) Barınacak bir yer ihtiyacını karşılama düşüncesinden, yerleşme yerinden elde edilen gelirden pay almak veya, kullanmak üzere yapılan

gecekondulardan, satılmak üzere yapılan gecekondulara yapıldı. İşin içine paranın girmesi ve oranının yüksek olması da beraberinde gecekondular mafyasını doğurdu.

Bununla birlikte 1960'lardaki tek katlı, derme çatma gecekonduların yerini çok katlı ve kendi çapında gelişmiş bir fiziki yapı görünümünü alan bir durum ortaya çıktı. (Işık, 1996: 45) Dolayısıyla 1950'lerden sonra kentleşmesi ani ve sanayileşmesinden hızlı olan ülkemizde tarımsal alanlarda işsiz kalan insanların kentlere akın etmesi ve kentin merkezindeki yerleşim alanının yüksek fiyatlar arz etmesi nedeniyle kentin dışında izinsiz, kalitesiz malzeme kullanılarak yapılan gecekondular; daha sonra siyasilerin yıkılacak-imar affı ikilemiyle ve devam eden göç olgusuyla bir sektör haline almış durumdadır.

Zaman zaman büyük kentlerimizde yaşanan cinayetlere konu olarak gecekondular mafya hesaplaması nitelendirilmesinin yapılması, yapımlar için arazilerin milyarlarla ifade edilmesi, yaklaşan 1999 genel ve yerel seçimlerde gecekondular alanı için orman yangınlarının çoğalması, gecekondular olgusunun bir konut karşılama ihtiyacından çok bir meta haline aldığı en kesin ifadesini oluşturmaktadır.

5-3- GECEKONDULARA FARKLI YAKLAŞIMLAR

Toplumbilim literatüründe gecekondular olgusuna "tampon kurum", "Marjinal sektör" ve "merkez-çevre" yada "bağımlı-kentleşme" gibi üç önemli yaklaşım mevcuttur.

5-3-1- TAMPON KURUM

Gecekonduyu “tampon kurum” olarak değerlendiren yaklaşımda, gecekondu sadece kente göçen nüfusun konut ihtiyacını giderecek bir mekan değil, bunun yanında gecekonduyun bu nüfusun yalnızlık, kente uyum problemlerini giderme, bireyi kent yaşamına hazırlama gibi işlevlerinin bulunduğu ileri sürülmektedir. (Gökçe, Vd: 1993: 15) İlkel toplumlardan, günümüz modern toplumlarına dek her toplum az-çok, iyi-kötü, olumlu-olumsuz bir yönde değişim yaşamıştır. Bu açıdan değerlendirilen “değişim” toplumların yaşantıları içerisinde kaçınılmaz bir olgudur.

Toplumun sosyal ve fiziki yapı unsurlarında, müesseselerinin tamamında veya bir kısmında, toplumu oluşturan insanlar arası ilişkilerde meydana gelen ve bir değer hükmü içermeyen farklılaşma (Erkal, 1987: 214) olarak tarif edilen sosyal değişim neticesinde uyum, yeni oluşuma yabancılaşma, hazır olmayış gibi bir takım problemler yaşanır. Bu nedenle değişimi gerçekleştiren toplum ve birey değişim öncesi durum ile değişim anı arasında gider gelir. İşte toplum hayatında meydana gelen sosyal değişimin bunalımsız olmasını temin eden, çözülmeyi engelleyen ve bununla birlikte değişimden önceki ve sonraki sosyal yapıya ait olmayan yeni değerler, ilişkiler, fonksiyonlara “ tampon mekanizma” denir. Bu “tampon mekanizma” ki toplum içerisinde yeni oluşum sürecinde bir bütünlük sağlayarak, dengeyi olanaklı kılar. (Kıray, 1964: 16-17) Bir başka tanımlamayla, toplumların değişim durumlarında bir süre için denge ve bütünlükleri oluşturan mekanizma ve kurumlara “tampon kurum” veya “ tampon mekanizma” denilir. (Kongar, 1982: 28)

Kentlerin alt gelir grubunu ve vasıfsız, düz, ağır ve çoğunlukla örgütsüz, organize edilmemiş ekonomik işlerde çalışan nüfusu bünyesinde barındıran gecekondu yapıları gereği, kırsal kesimden kentsel kesime göç eden nüfusun

kentlileşme veya kentsel yaşamla tanışmasında bütünleşmesinde önemli bir yeri sahiptir. (Tatlıdil, 1989:15) Kente yeni göç etmiş kitle insanını bir süre barındıran gecekondu bölgeleri kente alışma, kent yaşantısını benimsetme açısından bir “staj dönemi” yaşatmaktadır. (Dönmezer, 1986: 65) Böylece toprağını, evini, akrabalarını değer ve normlarını, yaşama alışkanlığını göç ettiği yerde bırakan kente yeni gelmiş birey gecekonduda kendinden önce buralara yerleşmiş, kendi gibi konuşan, yaşayan, davranan gecekondu insanların da, gecekondu da kendine ait bir takım şeyleri bulabilmekte ve kendine benzeyen insanlarla birlikte kente, yeni mekana alışmaktadır.

Kente uyumu sağlamakla tampon kurum işlevini gören gecekondu. (Görmez, 1991: 41) kentlerin eski ve yeni kesimleri arasında hem maddi hem de manevi anlamda, geçiş halindeki alanları oluşturur. (Keleş, 1990: 360) Hızlı değişimin yaşandığı toplumlarda ve ülkelerde görülen gecekondular, içinde yaşayan bireyi kendine yabancı kent yaşamına karşı korurken, ona yaşama imkanı vermekte, bir diğer açıdan kentin diğer bölgeler ile etkileşim, iletişim sonucunda, bütünleşme sağlamakla tampon mekanizma işlevini görmektedir. (Kongar, 1982: 31) Bununla birlikte gerek gecekondunun yapımı ve onarımı ve gerekse gecekondu bölgelerinde birçok konuda imece usulüyle birlikte yapılan işlerde dayanışmayı mümkün kılmakta ve pekiştirmektedir. (Keleş, 1990: 365)

Yapılan araştırmalarda, köyden kente göç edenler arasında aynı yöreden gelenlerin, kentin belirli bölgelerinde yerleşip yaşadıkları gözlenmektedir. (Sayın, 1995: 145) Böylece aynı yöreden gelen insanların meydana getirdiği kentteki gecekondularda, aile, hemşehrilik ve arkadaşlık ilişkileri çerçevesinde kümelenme görülmektedir. Bu ilişkilerin yerel düzeyde sürdürülmesi, göç edenlerin kente uyumu kolaylaştırmakta ve uyumu sağlayan “tampon kurum” işlevini görmektedir.

(Giritlioğlu, 1991:54) Gecekondulu b6lgelerinde akraba, arkadaş ve hemşehirlik vasıtasıyla ve yakın olmak, karşılaşılan problemleri halletmek, kentle karşılaşılan sorunlara pratik 6z6mler getirmek, güveni temin etmek vb. gibi nedenler sonucunda gerçekleşen " k6melenme" b6lge içerisinde bir anlamda b6t6nl6đ6 oluşturmaktadır (G6ke vd. , 1993: 14-15)

5-3-2 MARJİNAL SEKTÖR

Gecekondulu olgusuna bir farklı yaklaşımda "marjinal" kavramıyla ifade edilen yaklaşımdır. Daha çok, u, sınır anlamlarını içeren Marjinal, ekonomik literat6rde Marjinal sekt6r olarak kullanılmaktadır.

Marjinal sekt6r, ekonomik gelişme ve sanayileşmeye koşut olmayan, hızlı kentleşme s6recinde kente artan n6fusun, tarım dışı alanlardaki yetersizliği ve kentlerin 6rg6tlenme d6zeyinin d6ř6k olması sebebiyle bireyin hayatlarını s6rd6rmek için: k66k boyutlu, tek kişilik, 6rg6ts6z d6ř6k provikteli genelde geçici karakter taşıyan işlerde çalışan kesime denir. (Kızılçelik, Erjem, 1992: 285)

Kente g6 eden k6y k6kenli birey bilgi, yetenek, nitelik isteyen tarım dışı 6retim gerçekleştiği kentsel işlerde iş bulamakta g6l6k çekmektedir. Kentte tutunabilmek, yaşamını s6rd6rebilmek için kaçınılmaz olarak iş bulması gereken g6 etmiş birey bir buluşçu davranışla yeni k66k iş fırsatları oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çeşitli hizmet tipleri olarak g6r6len işportacılık, otomobil siliciliği gibi işler yanında dolandırıcılık, kara borsacılık, kumar eşitleri gibi yasal olmayan işleri ve yolları da denemektedir. (Tekeli, 1982: 159)

G6rmez'in "L6mpen Meslekler" dediği (1991: 32) apartman kapıcılığı, simitilik, boyacılık, hizmetçilik, hamallık gibi işleri içeren (Keleş, 1990:372)

marjinal sektörün. sektöre kolay giriş-çıkış, geçicilik, esneklik, emek yoğunluk, güven ve süreklilik eksikliği gibi özellikleri vardır. (Şenyapılı, 1978: 28-29) Kente yeni gelen birey için hiçbir eğitim ve uzmanlık istenmemesi, sermayenin çok az hatta hiç olmaması, iş alanlarının örgütlenmemesi nedeniyle işe girişte kurumsal engellerle karşılaşılması gibi nedenler marjinal sektörün çok geniş olmasını olanaklı kılmaktadır. (Tekeli, 1982: 159)

İnformel iş gücü pazarı olarak adlandırılan “marjinal” işlerde çalışanların büyük bir kısmının kırsal kesimden kente yeni göç edenler tarafından doldurulduğu bir gerçektir. Gayri safi milli hasılaya katkı payı çok düşük, bazen olmayan, düşük emek niteliğinin yanında kas gücünün etkili olduğu, günlük geçimi temin eden işleri oluşturmaktadır. (Tatlidil, 1998: 188-194) Bu işlerde çalışan göç etmiş birey yaşının sürdürmenin yollarını aramaktadır.

Ekonomik zorunluluklar sonucunda kente göç etmiş bireylerin günlük geçimlerini sağlamak için yarattıkları, geçici, örgütsüz marjinal işlerde yükselme, büyüme olanağı yoktur. Bu kısımdaki tek kişilik girişimci, toplumdaki küçük iş fırsatlarını değerlendirirken, benzeriyle yarışmaktan çok, alıcının isteklerine göre davranıp, kendisini bu isteklere uydurmaya çalışır. (Tekeli,1982:158) Bu şekilde buluşçu bir yöntemle oluşturulan marjinal işlerle birey kentte. hayatlarını sürdürürebilmek için büyük bir mücadele vermektedir. Bulunan bu iş kente yeni göçenin ilk güvencesini sağlayarak kentle bütünleşmeyi sağlamaktadır.

Sanayileşmeye dayanamayan bir başka ifadeyle sanayileşmeden hızlı bir kentleşme sürecine giren ülkemizde kente göç edenlerin konut problemlerini gidermek için kendi başlarına gerçekleştirdikleri gecekondulaşma marjinal işlerde birey için kentsel kurumlar ev ve iş ihtiyacına cevap verememektedir. İş, eğitim,

sosyal güvenlik, sağlık kurumları ve konut ihtiyacına cevap bulamayan birey yalnız başına kalmakta böylece kendi başının çaresine bakmaya zorlanmaktadır

Kente göç eden bireyin bir çok konuda ihtiyacının kentsel kurumlar tarafından karşılanamaması, sorunlarının hafifletilmesi gibi işlevlerin yerine getirilmemesi kent ortamında “marjinal” , “informel” kurumların devreye girmesine neden olmaktadır.(Görmez,1998:169) Bugün geldiğimiz noktada kente göç etmiş ailelerimizin, büyük bir bölümü geleneksel değerlerin ve toplumsal normların yerine yeni kent kültürünü yerleştirememenin sıkıntısını yaşamaktadır. Güvenli, sürekli bir iş, yıkılma korkusu, sağlık koşulları iyi olan konut, güvenli bir ortam gibi çağdaş kent kültürüne ulaşabilmenin somut koşullarını elde edemeyen bu aileler, marjinal ve köktenci bir çok akımların etkisine girmektedir. Kentte tutunabilmek, yaşamlarını sürdürmek isteyen bu aileler için bu çağ dışı akımlar bir umut ışığı olmaktadır. (Sayın,1995:152) Dolayısıyla kentin legal kurumların ihtiyacı karşılayamaması, bu boşluğun başka kurumların devreye girmesiyle doldurulmasına neden olmaktadır.

Bontinck'in(1984:207) “Marjinal bölgelerde yaşayanlar kültür bakımından daha ezik durumdadırlar. Bu eziklik yalnızca geleneksel kültür faaliyetlerinin sağlanması bakımından değil, yaratıcılığa itmek ve bireysel gelişimi açısından da geçerlidir.” yorumu dikkate alındığında kentteki diğer insanlarla ekonomik, sosyal, kültürel büyük farkın olduğunu düşünen kente göçmüş grup, kendini kentteki diğer insanlarla karşılaştırıp bir huzursuzluğa neden olacaktır. Bu eğilim ise kentsel göçmenleri mevcut düzeni değiştirmeyi vaad eden siyasi partilere yönelmelerini doğuracaktır.(Sağ,1997:394)

5-3-3 ÇEVRE- MERKEZ İLİŞKİSİ

Gecekonduya diğer yaklaşım ise “merkez-çevre ” şeklinde yapılan nitelendirmedir. Bu yaklaşımla az gelişmiş olan “çevre toplumların” tüm yapılarının ve işleyişlerinin gelişmiş merkez tarafından belirlendiği ve yön verildiği düşüncesinden ortaya çıkmakta ve değerlendirilmektedir. (Gökçe, vd, 1993:16) Gelişmekte olan çevre ülkelerin tüm yapıları, sosyal ve ekonomik olarak gelişmiş ülkeler tarafından belirlenir. Bu anlayışı göre kapitalist sistemin bir parçası olan tüm az gelişmiş ülkelerin uzantılarıdır. Gecekondu ise “merkez-çevre” kuramı çerçevesinde yapılan çözümlenmelerde ortaya atılan çağdaş kapitalist kesim ile gelenekçi feodal kesimi ayırmanın kentleşme olayına fiziksel yansımasıdır (Kongar, 1982:25-26)

E. Park biyolojiden alarak yorumladığı “ekolojik sistem ”(Nottridge, 1972) ile kent, yarışma ve birbirlerini izleme işlemleri vasıtasıyla “doğal bölgelere” ayırılır. Bu işlemler, çevredeki çeşitli semt ve mahalleleri niteliklerine göre “bölgelere ayırma” işlevini yönlendirmektedir. Bunun sonucunda kent merkezleri iş yerleri , ticari kuruluşların yoğun olduğu bölgeler mevcuttur. Merkezin etrafında ise ucuz dairelerin, kiralık binalardan oluşan sağlıksız yerleşim yerlerinin bulunma ihtimali yüksektir.(Giddens, 1997:94) Bu doğrultuda, merkez etrafını kuşatan çevreyi yönlendirmekte ve etkilemektedir.

Ülkemizde gerek kamu hizmetleri ve yatırımları gerekse özel sermayenin dağılımı açısından doğu bölgeleriyle batı bölgeleri arasındaki dengesizliğin varlığı açıktır. Bu bölgeler arası dengesizliğin süregelmesi, bölgeler arası iç göçü sürekli kılmaktadır. Böyle itici ve çekici faktörlerin etkisiyle gerçekleşen göç sonucunda bölgeler arasındaki kültür, eğitim, sağlık, gelir, üretim ve istihdamlarda

yaşanlar ile gecekondularda yaşayanlar arasında bir dengesizlik ve farklılık gözlenmektedir.(Keleş,Ünsal,1982:28-29) Dolayısıyla zikredilen “çevre-merkez” ilişkisi veya “bağımlı kentleşme” yaklaşımı içerisinde bir tespit yapacak olursak, az gelişmiş toplumların tüm yapılarının gelişmiş toplumlar tarafından belirlenmesi, küçük yerleşim yerlerinin tüm yapılarının, metropoller tarafından oluşturulması gibi kent düzeyinde de devamlı işi olan, gelir ve yaşam düzeyi yüksek, imarlı alanlarda yaşayanların bulunduğu “merkez” işi belirsiz, gelir düzeyi ve yaşam standardı düşük, imarsız gecekondu bölgelerinde yaşayanlarının tüm yapılarını belirlemektedir.

Dolayısıyla çevre-(gecekondu)-merkezi örnek alarak gelişmekte ve “bağımlı kentleşme ” olgusunu meydana getirmektedir.

5-4- KÜLTÜREL AÇIDAN GECEKONDU

Kültürel açıdan gecekonduya veya gecekondulaşma sürecine baktığımızda gecekondu yaşantısı ve kültürü için “Lümpen kültür”, “Yan kültür”, “Arabesk kültür”, “Alt kültür” gibi değerlendirmeler yapılmaktadır. Farklı yaklaşım ve kavramlarla anlatılmak istenen gecekondu kültürünü tanımlamadan önce kültürün tanımının verilmesinin daha fonksiyonel olacağı düşünülmektedir.

Genel bir anlatımla kolektif insan ruhunun eseri olarak insanın toplumsal yaşantısında sosyal yoldan elde edip, oluşturduğu maddi ve maddi ve manevi her unsuru olarak tanımlanan kültür (Turhan,1994:33) aynı zamanda Thurnwald tarafından “Bir toplulukta örf ve adetlerden, davranış tarzından teşkilat ve tesislerden kurulu ahenkli bütün ” (Kafesoğlu,1993:15) şeklinde tanımlanmıştır. Kültür bir

başka tanımlamayla “ insanın insan tarafından tesis edilmiş ve yaratılmış çevre” (Kurtkan,1986:15) olarak nitelendirilmektedir.

Bu tanımlamalardan kültürün insan tarafından oluşturduğunu, önceden yapılmış, devam ettiği için sonrakilere bir anlamda yön çizen, davranış kalıpları hazırlayan, normatif yapıyı belirginleştiren, yaşam tarzı belirten özelliklere sahip olduğunu çıkarabiliriz. Dolayısıyla ilkel veya modern küçük veya büyük her topluluk, insanlardan oluştuğu için kültür yapma ve yaşatma özelliğine sahiptir.

Bu şekilde gecekondu bölgesi de kırsal alandan, kente göç neticesinde düşük eğitim, ve gelir seviyesi olan, aynı bölgelerden gelmiş aralarında akraba, hemşehricilik bazen aşiret bağı bulunan insanların barındığı yerleşim alanlarıdır. Bu itibarla kendine özgü alış-veriş şekli sorunlarını halletme, davranış tarzı, hayatı algılama yöntemi, harcama alışkanlığı, değerler sistemi mevcuttur.

Gecekonduya yaşayan insanların yaşam tarzları hakkında en çok kırsal yaşam tarzı ile kent kültürü arasında ve ne kentli ne de köylü bir yaşam tarzının hakim olduğu üzerinde durulur

Gecekondu insanı sosyal değişimin etkisiyle, kırsal yaşam şeklinin gereğini, inanç ve tutumlarını, davranışlarını, alışkanlıklarını devam ettirirken, kente özgü yaşam şekli, inanç ve tutumlarda, alışkanlıklar, davranışlarında da uzlaşma durumunda olmak zorundadır. Bu doğrultu da gecekondu insanı kırdaki kültürü ile ne kadar az ilişkisi olur, buna karşılık kent kültürü ile ne kadar çok ilişkisi de bulunursa o oranda değişir.(Onat,1993:22) ve kent kültürünü benimser

Ülkemizde, itici, çekici, siyasi faktörlerin etkisiyle kırsal alanlardan kente ve özellikle büyük kentlerimizin çevrelerine yerleşerek gecekondu bölgelerini oluşturan kişilerin, sosyal ilişki şekilleri, yaşanan özellikleri, kendini özgü bir “alt kültür” yarattığını göstermiştir.(Gökçe,1976:13) Alt kültür (Subculture) toplum

içinde amacı beklentisi duygusu düşüncesi prensibi öncelikleri, kuralları farklı olan, bu nedenle başkalarından ayrı davranan, bir grup insanın ya da toplum kesiminin benimsendiği kültürdür. (Köknel,1996:25) Gecekonduya yaşayanların şekillendirdikleri kültür kırsal alan ile kent kültürü arasında ikisinde de hem bulunan hem de bulunmayan veya bir başka ifade ile köy kültürü ile kent kültürü arasında hem tak hem de ayrı bir kültürdür.

Gecekonduya yaşayan bireyler kırsal alan alışkanlıklarını, yaşam tarzını sürdüremedikleri gibi, aynı zamanda kent yaşantısının özellik ve şartlarına da yabancıdır, dolayısıyla geçiş halinde bir toplum yaşantısı özelliklerini taşır. Bu nedenle, bir yandan kırsal alan yaşantısının etkisinde kalan birey diğer taraftan kentleşme sürecinin oluşturduğu sosyo- ekonomik ve kültürel koşulların etkisinde kalmaktadır. (Gökçe,1976:15)

Son yirmi beş yıldır, ülkemizde yaşanan yeni ekonomik sistem ile toplumun bünyesinde bir farklılaşma oluşturmuştur. Özellikle bir takım nedenlerden zorunlu olarak göç eden kırsal alan insanı da bundan etkilenmiştir. Kırdaki ve köydeki yaşantısı arasında kalan yeni kentli kendine özgü “ Arabesk kültür” olarak nitelendiren kültür oluşturmuştur. Arabesk çeşitli alt kültürlerden oluşan, kent kültürü karşısında bocalayan ve yılgınlık psikolojisi içinde yaşam mücadelesi verirken, başkaldıran gecekondu insanını ifadelendirir. (Yazan,1997:113) Akay’ın ifadesiyle, arabesk bir “ara kültür”dür. Kırsal alandan kente göçen ve kentlerde lümpenleşen halk kesiminin diğer büyük kitleden ayrılıp bir tür “bireysellik”le tarzına geçmesidir. Daha açık bir anlatımla akraba, aile ve klanına bağlı olarak yaşadığı köyünden ayrılan birey, kentte yalnız kalıp bireyselleşmiştir ve arabesk de bireyin bunalımını , yaşam zorluklarını ifadelendirmektedir. (Akay1991:25) Arabesk

kültür, bireyin kentleşme sürecinde kente uyumu ve bu uyumun mekanizmalarını yaratmayı simgelemektedir.(Özbek,1991:33)

İspir'in yorumuna göre kendi kendine yeten kapalı, ekonomi ve yaşam tarzının hakim olduğu alanlardan gelen bireylerin beraberinde getirdikleri kültür değerleri, kent kültürüyle karışarak "Lümpen kültür" adı verilen hem kır kültürünü hem de kent kültürünü kabul etmeyen "kimliksiz" bir kültürü oluşturmaktadır. (1991:83) Lümpen kültür ile anlatılmak istenilen aslında kırsal alanda ve kent kültüründe bulunmayan, belirginleşmemiş ve kesinleşmemiş bir anlamda kimliksiz olarak nitelendirilen gecekondualarda yaşayanların oluşturduğu kendine özgü yaşam tarzıdır.

Kırsal alanlardan hızlı teknolojik gelişmelerin hakim olduğu kentlere göç eden işsiz ve düşük gelirlili grup insanı, benzer sosyal çevrelere yerleşerek yeni kültür alanı oluştururlar. Bu kültür alanı, fertlerin benzer tutum, değer, alışkanlık ve inançlarından dolayı kendine özgü yeni bir yan kültür meydana getirerek milli kültürden sapmalar gösterir. (Türkdoğan,1995:82) Sosyolojik anlamıyla, yan kültür, geniş toplum ile hakim kültürde mevcut olmayan değer ve normlar bütünü ile ifade edilen belirli bir toplum ve kültürde bulunan bir grubu temsil eder. Bu anlamda, bir yan kültür hakim kültürden ayrılarak, kendine özgü bir takım değerler ve normlar sistemi geliştirerek devamlılığını sürdürürler.(Türkdoğan,1995:27)

Hızlı kentleşme sürecinin sonucunda kırsal alandan gelen kitleye kentlerin cevap verememesi, dolayısıyla sosyo-ekonomik dengenin temin edilememesi nedeniyle yoksul halkın ucuz konutlara yerleştirdikleri ve burada yeni bir toplumsal çevre oluşturarak, ortak kültürden koptukları görülmektedir. Bu ayrılma bireyin dünya görüşü, yaşantısı, inanç ve tutumlarında, alışkanlık ve önceliklerinde, umutların yitirilmesinde gözlenmektedir. (Türkdoğan,1977:18) Bu

açıldan baktığımızda yan kültürün özellikleri çıkar ki bunlar: sürekli geçim sıkıntısı, düşük ücret, öğrenim yetersizliği, zor koşullarda yaşam için savaşım, yüksek alkolizm oranı, psikopatolojik davranışlar gibi özellikler sıralanabilir.(Türkdoğan,1977:18)

Bununla birlikte son yıllarda ülkemizde güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör nedeniyle bu bölge insanın batıya kayıp yerleşmesi, doğu bölgelerinde görülen aşiret olgusunun yeni yerlerde görülmesine neden olmuştur. Kimlik oluşumu, dayanışma, birliktelik ve cemaatleşme gibi önemli kültürel ve sosyal motifleri temsil eden aşiret olgusu gecekondular da, burada yaşanan bireylerin birer kapalı devre işlevi görerek, kente uyumunu zorlaştırmaktadır. (Türkdoğan,1998:87) Dolayısıyla aynı yöreden gelen, aynı kültürü, eğitimi, terbiyeyi alan bireylerin oluşturduğu gecekondulara bir de aşiret olgusunun eklenmesi gecekonduların kendine özgü kültürünü pekiştirip devamını temin etmektedir.

5-5- GECEKONDU- SLUM FARKI

Sanayileşme ile kentleşme arasındaki uyum veya kültürel dengenin sağlanamaması sonucu imar ve yapı işlerini düzenleyen kanuna ve genel hükümlere uymayarak başkasına ait arazi veya arasalar üzerinde arazinin sahibinden habersiz yapılan yapılar (Korkmaz,1998:110-111) olarak tarif edilen gecekondunun, kısaca "slum" olarak nitelendiren suç mahallerinden bir takım farklılıklar vardır.

Karpat'a göre "slum" Amerikan kültürünün bir ürünüdür. Bu nedenle Amerikan toplumunda; yoksulluğun kalabalık aşağı sınıf insanının yüksek cinayet

ve boşanma oranının, şiddet ve dışlanma koşullarının baskın olduğu, kent halkından kopuk ve eğitim seviyesi düşük, yabancılaşma, ırk ayırımı, polisten nefret, cinsi serbestlik ve son olarak kent gerillalarının boy gösterdiği alanlar olarak kabul görmektedir. (1976:22-25) Taylor'a göre slumlarda yaşayanlar "genellikle duygusal bakımdan rahatsız, çevrelerine karşı ilgisiz, umut düzeyleri düşük ve eş yaşamında başarısız kimselerdir." Modern sanayi ülkelerinin özellikle büyük kent yerleşim alanlarında bulunan slumlarda birey buldukları ağır yaşam koşullarını benimsemiş, ya da en azından buldukları alanı terk edip başka bir yere göç etme beklentilerini yitirmiştir. Bireyin yaşadığı ağır ekonomik şartlar onu mücadeleyi bırakmasına zorlamıştır. Bununla birlikte slumlarda oturanların bir kısmının etnik veya dil farklılığının yarattığı engellerde onların hareketliliğini olanaksızlaştırmaktadır. Bu yerleşim alanları genellikle kent merkezlerinde bulunan lüks konutlarla yakınlık arz etmekle birlikte, etnik ve sosyal yapıda düşük konumdaki kitlenin yerleşim alanı olarak karakterize edilmektedir.(Tatlıdil,1989:17)

"Slum" ve "tavis" adı verilen Batı ülkelerinin düşük gelirli insanların gelecek konusunda karamsar olan kitlenin barındığı sefalet mahalleleri, genellikle çok katlı, birden fazla ailelerin yaşadığı ağaçsız, çok eski yapılardır. Bununla birlikte kaynak olarak kent asıllı bireylerden oluşmaktadır.(Yavuz ,vd,1978:664)

Gecekonduların bulunduğu alanlar hızla kentleşen ülkelerin büyük kentlerinde, kentlerin eski ve çağdaş kesimleri arasında, hem maddi hem de manevi ve toplumsal açıdan "geçiş durumundaki" alanlardır. Gecekonduların büyük bir bölümü benzer görünüşlü, tek katlı, tek odalı, yanında küçük bir bahçesi, ağaçlar, kümesi, ahşap eklentileri bulunan konutlardır. Gecekonduların yoğun bulunduğu bölgeler, özellikle yeni 35-40 yıllık geçmişi olan semtlerdir. Aralarında sağlık ve

sağlamlık açısından çok iyi durumda olanlar kadar hiç oturulmayacak kadar kötü nitelikte olanları da mevcuttur.(Keleş,1983:191-193)

Genellikle kırsal alanlardan kente göç etmiş gecekonduda yaşayanlar, kentin diğer bölgelerde oturanların hallerinden daha memnun görmekteler.(bunda yeni kentlinin kendini kırsaldaki durumuyla karşılaştırmasının etkisi büyüktür) ve bununla birlikte yaşam koşullarının daha da iyileşeceği görüşündedirler. Kentin sunmuş olduğu daha iyi yaşam olanaklarının, çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlayacağı görüşünü benimserler.(Karpas,1976:88-89) Gecekondularda yaşayanların köy asıllı olmalarına karşılık yoksulluk yuvalarında yaşayanların, daha çok kentlidir. Yoksulluk yuvalarının en belirgin özelliği geçici ve konaklama yeri olmasına karşılık gecekondular genellikle barınma ihtiyacını sürekli olarak karşılanmasını sağlayan yerleşme amacı ile kurulmuş yapılardır. (Keleş,1990:360-361) Bu doğrultuda yoksulluk yuvaları geçici konaklama yeri olarak kullanılmasına rağmen gecekondular sürekli yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır.

Bununla birlikte , gecekonduda yaşayan ailelerin, gelirlerinin artmasına paralel, kentlerin orta halli semtlerde taşındıkları veya taşınma arzularında oldukları, bir anlamda "süzülme" olayı denilen olayı gerçekleştirdikleri görülür.(Yavuz,vd,1978:602) Yani "slum" insanından farklı olarak gecekonduda oturan birey gecekonduyu devamlı yaşayacağı konut olarak görmenin yanında ekonomik göstergeleri iyiye doğru çıktıkça kentin daha iyi mahallelerine taşınma eğilimini göstermektedir. Bu ise gecekondular ile slum arasındaki en önemli farktır

Ayrıca gecekondular, mevcut toplumsal özellikleri nedeniyle "getto"lardan da farklılık arz etmektedir."Gotto"lar gerek toplum ve gerekse mekansal olarak birbirine benzer, farklılaşmamış olan, gelişmiş sanayi toplumlarının kentsel alanlarında bulunmaktadır. Homojen bir yapının yanında, kendi içine kapanık etnik

ayrılığın hakim olduğu bir özellik taşımaktadır. Düşük gelir grubunda, sosyal ve mesleki dikey hareketlilik beklentilerini kaybetmiş, çoğu zaman çalışma olanağına sahip olmayan insan topluluğunu barındırma, “Gettonun” bir diğer özelliğidir.(Tatlıdil,1989:20) Ancak , gecekondularda her ne kadar aynı yöreden, gelen aynı dili konuşan, aynı kültürü almış bireylerin yaşamasına rağmen bir kentleşme eğilimi görülmektedir.

Ümit Özdağ'ın Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinden Batıya göç edenler üzerinde yaptığı araştırmasında göç edenlere yerli halkın tutumlarıyla ilgili sorusunda %43'ü çok memnunuz aramızda ayrılık yok” “ %23,6'sı bazı memnuniyetsizliklerini var fakat bunlar çözülmeyecek sorunlar değil” cevabını vermesi (Özdağ,1995.294-295) göç eden kitlelerin kentin diğer insanları ile aralarında bir fark görmemesi, kapalı bir hayatın etnik bir ayrılığın dolayısıyla “gettolaşma” özelliğinin görülmediğini ortaya çıkarır.

Bununla birlikte gecekondu mahallelerinin bazısını alt tabakadaki işçilerin oturdukları yer oldukları gibi diğer bazı alt-orta tabakadaki insanların barındırdığı homojen olmayan bir özellik taşıması (Kıray,1982:271) gecekonduyu “slum” ve . . . “getto”dan ayıran özelliklerdir. Ayrıca gecekonduların günümüzde yüksek miktarlar karşılığı satılan bir meta haline gelmesi de gecekonduya yaşayan insanların heterojenleşmesini sağlamakta bu özelliği ile gettolardan ayrılmaktadır.

6- TÜRKİYE'DE GÖÇ SONUCU OLUŞAN KENTLEŞMENİN PROBLEMLERİ: SAĞLIKSIZ KENTLEŞME

19. yüzyılın ikinci yarısında, makineli üretim, kitle üretim ve üretimdeki verim artışı şeklinde kendini gösteren sanayideki büyük, gelişmeler toplumun sosyal, kültürel ve siyasal yaşantısında büyük etki yaratmıştır. Hatta Frayer'in, "Dağları yerinden oynatan tabiat kuvvetleri sükunet bulduğundan beri, hiçbir kuvvet dünyamızın, yüzünü sanayi çağının tekniği kadar kuvvetle değiştirmemiştir. (Frayer, 1954:5) şeklinde ifadesi sanayideki gelişmelerin yarattığı etkinin oranı hakkında bilgi vermektedir.

Sanayideki gelişme sanayi toplumlarını derinden etkilerden sanayileşmekteki tarım toplumlarında, makinenin ziraatla kullanılmasıyla birlikte bir takım nedenlerle kırsal alandaki insanlar belirsiz çalışma süresinin hakim olduğu mekanlardan belirli kazanç, belirli çalışma süresinin, sağlık, eğitim, eğlence vb. hizmetlerin görece daha yoğun olduğu kentlere aşırı bir yığılma, kentin doğal nüfus artışından kat kat fazla bir nüfus birikiminin olduğu hızlı kentleşme yaşanmıştır. (Kutlu, 1986:210)

Modern kentler genellikle iki faktörün etkisiyle büyürler. Bunlardan ilki göçen nüfus diğeri ancak daha önemlisi tarımsal olmayan işyerlerinin çoğalması, uzmanlaşması ve örgütlenmesidir. Bu iki uç, dengeli şekilde arttığı oranda sağlıklı ve düzgün kentleşme meydana gelir. (Kıray, II. 1982:270) Kentler tarımsal olmayan, sanayi, hizmet alanlarının merkezi konumunda, her sektörde kırsal alandan gelen nüfusu emebilecek bir alt yapıya sahip olup, yeni gelenlere iş, konut gibi ihtiyaçları temin ettiği oranda sağlıklı bir kentleşme oluşumu gözlenir.

Buna karşın ülkemizde olduğu gibi kentsel alanlardaki kamu hizmetlerinin ve çeşitli olanakların yetersizliği, ana kent planlarının yapılmamış olması ve bunların yanında en az bunlar kadar önemli olan kentleşmemizin sanayileşmeye dayanmaması ve kentleşme oranının sanayileşmeden hızlı olması, hızlı ve sağlıklı kentleşmeyi doğurarak, kentleşme toplumsal bir sorun haline gelmesine neden olmuştur. (Kongar, 1981:349)

Keleş sahte yada hızlı kentleşme terimiyle tanımlamaya çalışan sağlıklı kentleşmenin özelliklerini şu şekilde vermiştir.:

1- Kentleşmenin ,demografik bir süreç olarak sanayileşmiş ülkelere oranla hızla artan, hiç olmazsa azalamayan bir yol izlemesi

2- Büyük ve çok büyük kentlerin, orta büyüklükteki ve küçük kentlere oranla, daha hızlı büyümesi

3- Kentleşme hareketinin kimi coğrafi bölgelerdeki kentleri yönelmiş olması nedeniyle kimi bölgelerin kentleşme oranının düşük düzeyde kalması

4- Kentleşme nüfusunun kent ve kamu hizmetleri gereksinimlerinin karşılanmasında yetersizliklerin baş göstermesi (Keleş,1990:14) Bu özelliklerin bulunduğu bir ülkede, toplumda hızlı ve sağlıklı kentleşme yaşanmaktadır. Bu doğrultuda ülkemizde yaşanan kentleşme sürecine baktığımızda "Türkiye de kentleşme " bahsinde de belirtildiği gibi ülkemizde hızlı kentleşme yaşanmaktadır.

Türkiye'nin Toplam nüfusu içinde kı/kent nüfusu dağılımı

Yıllar	Kıy nüfusu	Kent nüfusu	Toplam nüfus
1965	20.585.604	10.805.817	31.391.421
1970	21.914.075	13.691.101	35.675.176
1975	23.478.651	16.869.068	40.347.715
1980	25.091.950	19.645.007	44.736.957
1985	23.758.701	26.865.757	50.664.458
1990	23.146.684	33.326.351	56.473.035

* 7. Beş yıllık kalkınma planı öze ihtisas komisyonu raporu

Bu oranla kentleşmenin azalmak bir yana hızlanarak devam ettiğini göstermektedir. Yine İstanbul, İzmir, Ankara gibi metropollerin daha çok göç alacak büyüdüğünü, kentleşmenin hızlandığını, nüfusu 100 binden fazla olan yerleşim yerlerinin daha fazla göç aldığını aşağıdaki tablodan anlayabiliriz.

Kent kümeleri	1960	1970	1990
10.000-20.000	15,8	13,1	8,0
20.000-50.000	21,9	17,7	12,7
50.000-100.000	17,0	10,7	11,9
100.000den yukarı	45,3	58,7	67,4

(Keleş,1992:214)

Gelişmekte olan ülkenin en belirgin özelliklerinden biri ülkede yaşanan nüfus hızının gelişmiş ülkelerinden hızlı olmasıdır. Denetimli ve denetimsiz olarak meydana gelen nüfus artışı, bu ülkenin hem hareketli bir yapıya sahip olmasına hem de yaşanan yerleşimler düzeni içinde ve özellikle yerleşmelerin yapısında boyutları ve çözümleri karmaşık, denetimi güç sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ancak bir de bunun yanında bazı bölge, yöre ve yerleşimlerin daha hareketli, yoğun girişimci nüfusun yerleşim alanı olurken bazı bölge, yöre ve yerleşim alanlarının geleneksel toplum yapısını değiştirememiş, sosyal, ekonomik ve fiziki bakımından fazla farklılaşamamıştır. (Giritlioğlu,1991:17) Aşağıdaki tabloda verilen oranlar da ülkemizdeki kentleşmenin yönünü vermekte, dolayısıyla ülkenin doğu kesiminde kentleşme bakımından bir durgunluk yaşanırken batı bölgelerinde kentleşme oranı bir hayli yüksek olmaktadır nitelendirilmesini doğrulamaktadır.

Bölgeler itibariyle kentleşme oranı

Bölgeler	1960	1970	1990
Marmara	43.3	57.1	75.1
Akdeniz	31.6	40.5	54.3
Ege	30.3	39.6	53.0
İç Anadolu	24.8	36.8	59.5
Güneydoğu Anadolu	16.1	26.3	53.5
Doğu Anadolu	13.4	20.4	37.5
Karadeniz	11.4	18.4	33.7
Türkiye	25.4	35.7	55.4

(Keleş,1992:216)

Gelişmekte olan bir ülke olarak ülkemizde yaşanan ülkenin doğusu ile batısı arasındaki kentleşmenin oranı, hızı şekli bu yaklaşımı doğrular nitelikte olmakta, yapılan saptamaya örnek teşkil etmektedir. Böylece büyük kentlere hızla bir göç yaşanıp, kentler bu nüfusa cevap verecek sosyal ve ekonomik alt yapıyı gerçekleştirememekte, kentsel hizmetler yetersiz kalmaktadır. Tüm bu anlatılanlarla ülkemizde hızlı ve sağlıklı bir kentleşmenin yaşandığı söylenebilir.

6-1-HIZLI KENTLEŞME VE BERABERİNDE GETİRDİĞİ TOPLUMSAL SORUNLAR

Sanayileşmesini . tam anlamıyla gerçekleştirememiş olduğu halde, kırdan kente göçün hala gördüğü ve örgütlü uzmanlaşmış işlerin sınırlı olduğu yeni kentleşmenin yaşandığı toplumlarda kentler her insan için uyumlu çevreyi

yaratamamaktadır. Eski toplum yapısından çıkıp yenisine girememek kendine özgü ekonomik ve toplumsal sorunlar yaratmaktadır.(Kıray,I.1982:59)

Herhangi bir toplum içerisinde kentleşmenin hızı bazı dönemler artarken bazı dönemler düşebilir. Kentleşmenin hızlı ve sağlıksız olduğu dönemler, eski kültür değerlerinin telkin edici, sosyal yaşamı düzenleyici etkisini yitirmesine neden olurken, yeni yapının şekillendirip, gerektirdiği değerler ise henüz bütünüyle benimsenmemiştir. Özellikle bu yeni değerlerin kitle iletişim araçlarıyla benimsetilmeye çalışılması bir takım sosyal problemleri ortaya çıkarmış (Korkmaz,1996:3) bununla birlikte işsizlik, gecekondulaşma, suç ve suçların artması gibi problemleri beraberinde getirmiştir.(Tortop,1986:175-176)

Jhon Shepart yorumuna göre “Gelişmiş ülkelerde nüfusun %42’sini yaşları 15’in altında olan genç nüfus oluştururken, gelişmiş ülkelerde bu oran %26’dır böylece, aileye bağımlı olan genç nüfus sayısı arttıkça, ekonomik kalkınmada ve yatırımlarda kullanılacak kaynaklar, ev okul, eğitim ve yiyecek gibi ihtiyaçları gidermek için kullanılmakta bu da gelişmekte olan ülkelerin zaten bozuk olan ekonomik dengelerini biraz daha kötüleştirmektedir” (Özkalp,1987:45) Ülkemizin de gelişmekte olan bir ülke olarak genç nüfusun fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla zikredilen ekonomik problem ve onunda yakından ilgili toplumsal problemler ülkemizde de gözlemlenen bir olgudur.

Ancak Türkiye’deki kentleşmenin etkilediği toplumsal problemleri inceleyip bir saptama yaparken şu önemli noktayı belirtmekle fayda vardır. Hızlı kentleşme aşağıda sıralanacak olan sosyal ve ekonomik problemlerin tek nedeni olarak görülmemeli. bu problemlere tesir eden tek bir faktör olarak algılanmamalıdır. Diğer bir husus. hızlı kentleşme ve beraberinde yaşanan sorunlar

“sebe-sonuç” Şeklinde bir zorunluluk değil, bu tür problemlere zemin hazırladığı Şeklinde tanımlanmalı ve yaklaşımlar bu çerçevede değerlendirilmelidir.

6- 1.1. EKONOMİK PROBLEMLER

6-1.1.1. İŞSİZLİK

Çalışma isteği ve gücüne sahip olup da piyasa Őartlarındaki geçerli ücret üzerinden ve bununla birlikte kanun, veya örf- adetle belirlenmiş saatler zarfında bir iş aradığı halde bulamayan kimseye işsiz, bu sürecin toplum içinde yaşanması (Ülgener,1986:113) Şeklinde tanımlanan işsizlik evrensel bir sorun olmanın yanında etkisini daha çok gelişmekte olan ülkelerde göstermekte, bir çok sosyal problemlere de zemin oluşturmaktadır.

Gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ülkelerde yaşanan evrensel bir problem olan işsizlik, gelişmiş ülkelerde yaşanan ekonomik konjktre paralel olarak azalıp oğalıırken, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde , hızlı nüfus artışı, kırsal alandan kente göç yatırımların yetersizliği, enflasyon nitelikli işgücü yetiştirilmesinde karşılaşan güçlükler işsizliği yapısal ve kronik bir hale getirmektedir. (Algan,1994:3) Türkiye’de kentleşmenin sanayiye dayanmayıp, sanayi hızından daha hızlı artması, kent istihdam yapısının açık ve gizli işsizlikte karşılanmasına neden olmuştur. İstatistik hesaplarına göre, kent kesiminin sunduğu istihdamın en iyimser tahminlerle her, 10 kişiden ancak 6’sı biri için gerçekleşebileceğini göstermektedir. Bu durumda kentlerde azımsanmayacak oranda işsizlik olduğu gözlenilmektedir.(Sezal,1992:76)

Hızlı kentleşme endüstriyel gelişimin ve ilerlemenin bir itici gücü olarak düşünülürken , göç ile iş talep eğrisindeki hızlı artışın yaratılan iş arzı eğrisinin altında seyretmesi, kentlerde işsizlik problemini meydana getirmiştir. Özellikle kırsal alandan kente gelen endüstriyel çalışma disiplini ve tecrübesi olmayan, eğitim düzeyi düşük işgücü, kentin gerçek manada ihtiyaç hissettiği elemanı karşılayamamaktadır. (Tatlidil,1989:1) Kente belirli nitelik taşıyan işlerin, örgütlü, güvenceli, uzmanlaşmış kısımlarında iş deneyimi ve meslek içi eğitimi veya örgün eğitim düzeyi yüksek kişileri istihdam edilmektedir. Bundan ötürü kente gelmiş, gecekonduda yaşayan kırsal alan insanın iş talebi mevcut işlerdeki belirli nitelik arayışı nedeniyle sınırlandırılmıştır. (Şenyapılı,1982:109)

Uzmanlaşmanın gelişmediği, ihtiyaç duyulmadığı ve meslek türlerinin de çok az olduğu kırsal kesim, daha çok tarım ve tarımla ilgili işlerin etkin olduğu yerleşimlerdir. Bu özellikle kent çevresindeki işlerin belirli nitelik istemesi açısından bir kesimi insanı için dezavantaj oluşturmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, bir takım itici göçlerin etkisiyle kente göç etmek zorunda kalan kırsal alan insanı, kent çevresindeki meslek türleri için elverişli olmadıklarından ya geçici işlerde ya da vasıfsız işlerde çalışmaktadırlar.(Atay,1985:152) Kırsal alandaki birey yetenek ve öğrenimindeki niteliğinin sınırlılığını veri olarak kabul ederek kentsel mekanda “ ne iş olursa yaparım” şeklinde düşünmektedir. Ancak kente özgü işlerde belirli niteliklerin aranması, ve iş imkanlarının yetenek, öğrenim ve deneyimle sınırlandırılması bireyi kendi gücüyle akraba-hemşehri yardımıyla elde edilen işlere veya marjinal dediğimiz sektöre yöneltmektedir.(Peker vd,1997:61)

Türkiye’de kentlere gelen nüfus, sanayileşme süreci çerçevesinde oluşturulan yeni iş alanının üstünde olması büyük kentsel nüfusun sanayide çalışan nüfustan daha hızlı büyümesini doğurmuştur. Bunun doğal sonucu olarak da kentsel

nüfusun büyük bir kısmı hizmet kesimine beklenmedik bir oranda yığılıp, şişmesine neden olurken kentteki gizli ve açık işsizlik oranında da bir artış yaşanmaktadır. Bir başka nokta ise Türkiye’de hizmetler kesiminde çalışanların sayısı sanayi sektöründe çalışanların sayısından fazladır. Bunda büyük kentlerdeki sanayinin kente yeni gelenlerin iş talebini karşılayacak büyüklükte olmamasının etkisi büyüktür. (Kongar,1993:409-410) Bunun yanında hizmetler sektöründe yer alma, sanayi kesiminde yer almadan daha kolay olması da hizmetler sektörünün şişmesine neden olmaktadır.(Tatlıdil,1989:12)

Ülkemizde kentleşmenin modern sektör istihdam talebinden bağımsız bir şekilde artması, kentlerde devamlı olarak insan gücü fazlası biriktirmekte ve kentlerdeki marjinal sektörün büyüklüğünü ve gelişme trendlerini etkileyen bir faktör-rolü oynamaktadır. Ekin’in ifadesiyle “Hatta denilebilir ki-Türkiye’de hızlı bir kentleşme olayı olmasa, modern sektörde ve kentleşme bir istihdam sorunun ortaya çıkmayacağını, hatta iş gücü açıklarıyla karşılaşılacağını dahi ileri sürmek mümkündür”.(1986:85) Ülkemizde yaşanan hızlı kentleşme neticesinde kente göçen nüfusun hangi ekonomik etkinlik dallarında çalıştığı, milli gelir artışına ne ölçüde katkıda bulunduğu önemli bir hususu ortaya çıkarmaktadır. İç göçün etkin bir şekilde ülkemizde yaşanmasıyla kırsal alandan kente gelenler, nerede çalışacaklarını , çalışıp çalışmayacaklarını bilmeden gelip, kamuca kurulmuş bir”işe yerleştirme” “iş bulma” kurumunun aracılığı olmadan tanıdıkları yardımıyla buldukları işlerde çalışmaya başlarlar yada işsiz kalırlar.(Keleş,1983:91) Kente göç etmeden önce köydeki “ağalık patronajı” kente yerini aile içi dayanışma ve hemşehri yardımlaşmasına bu himaye şekli yerini siyasi patronoj sistemine bırakmıştır. Siyasi himayecilik nedeniyle kamu iktisadi teşebbüsleri kısaca kit’ler kapasitesinin çok üstünde bir istihdama yol açmıştır. Siyasi himayecilik ise

günümüzde etkisi azalırken bunun yanına dini grupların mali güçlerinin artmasıyla "Dinsel himayecilik" kente yeni gelenlere yardım sürecini yaşatmaktadır. (Kıray,1995:64,Sönmez, ,9 Şubat1997 Gazete Pazar)

Tüm bu açıklamalar sonucunda şekillenen işsizlik, üyesi olduğu ailenin ve toplumun varlığını, refah ve mutluluğunu tehdit eden bir problemdir. Evlenmeleri geciktikten veya engelleyen, boşanmalara, intihara, alkolizme, hırsızlığa, silahlı soygunlara, cinayetlere, kişilik sisteminde ve sosyal sistemde çözümlenmelere neden olmasıyla (Erdoğan,1985:162) çok geniş boyutu olan işsizlik cemiyet içerisinde bir çok hadisenin yaşanmasına neden olduğu için iktisatçıların, sosyologların, psikologların, siyasetçilerin üzerinde durduğu bir konuyu daima teşkil etmektedir.

6-1.1.2.KONUT

Konut ailenin yaşamını sürdürdüğü, ahlak, kültür ve sosyalleşmenin geliştiği mekan olarak tanımlanabilir. Bu tanımlama yanında konut birey ve bireylerden oluşan aile için temel ihtiyaçlardan biri olan barınma problemini gideren, toplum için de sosyal içeriği olan bir olgu olarak ele alınabilir. (Özer,1998:2343) Dolayısıyla hem birey ve hem de toplum ölçüsünde konut önemli bir yere sahiptir . Konutun elde ediliş şekli, iç tasarımı, büyüklüğü veya küçüklüğü, sağlık ve imar koşulları, örf ve adetlere uygunluğu veya uygunsuzluğu, o konutta yaşayan bireylerin başarılı veya başarısız, mutlu ya da mutsuz, ruh sağlığı bakımından dengeli veya dengesiz olmasına tesir eden faktörlerdir.(Erdoğan,1985:161)

Ülkemiz insanı açısından konut “Dünyada mekan ahirette iman” şeklinde veya “Başımı sokacak bir ev ” nitelenmesiyle oldukça değer atfedilen bir olgudur.

Ülkemizde kırsal alandan kentlere yoğun bir şekilde iç göçün yaşanmasına, doğal olarak kentlerde konut ihtiyacını meydana getirmiştir. Kentlerin hızlı ve kontrolsüz göçe maruz kalması sonucunda mevcut konut ve konut yapımı için kullanılacak arsa ihtiyacına cevap vermemiş, dolayısıyla konut problemi ortaya çıkmıştır. (Vergin,1986:31)

Kırsal alandan, iş bulmak, çocuklarını okutmak, kentin imkanlarından yararlanmak gibi nedenlerle kente göçen birey için kent merkezindeki konut ne kadar eski olursa olsun ulaşılamayacak kadar pahalıdır. (Kıray,II.1982:277)Bu nedenle bu ihtiyacı birey iki şekilde gidermeye yönelmiştir. “1. İş merkezine yakın alanlarda kiradıkları bir evde kısa bir süre için kalmak ve sonra, sanayileşmiş toplumlarda olduğu gibi , daha üst tabakaların oturduğu konut alanlarına taşınmak yerine kentin kenarlarındaki bir gecekondu semtine taşınmak 2. Kentsel konut stokunun kısıtlı olmasından dolayı, daha başlangıçta kentin konar kesimlerinde bir gecekondu satın alarak, yaparak, ya da kiralarak yerleşmek ”(Kıray,I1982:341)

Konut İhtiyacının ortaya çıkmasını hızlı gerçekleşen içgöç ve kent merkezlerindeki konutların yeterli gelmemesi, pahalı olması gibi nedenlerin yanında en az bunlar kadar önemli bir nedende ülkemizde yaşanan ve kronikleşen enflasyondur. Birey gerek enflasyona karşı önlem olarak veya spekülasyon nedeniyle arsaya yatırım yapmaktadır. Spekülasyon ise arazilerin daha pahalı olmasını ortaya çıkarmaktadır.(Peynircioğlu,1998:2330) Böylece konut ihtiyacı artmakta bu da kaçak yapılaşmayı hızlandırmaktadır.

Dolayısıyla, geçim sıkıntısıyla kente gelen nüfus, arsa alacak ve belediye imar yönetmeliğine uygun bir konut yapacak mali güce sahip olamayacağından bu

ihtiyacını aile bireyleri yardımıyla, çoğu zaman hazine arazisi üzerinde, kısa sürede, izinsiz olarak “gecekondu” yapmakta giderme yolunu zorunlu olarak seçmektedir. (Gökçe,1976:10) Gecekondu yapımını engellemek, konut ihtiyacını gidermek maksadıyla devlet olaya müdahale gereksinimini hissetmiş ve 10 Temmuz 1981’de “2487 sayılı Toplu Konut Kanunu”nu çıkarmıştır. Ankara, İzmir, İstanbul gibi göçün yoğun olduğu kentler başta olmak üzere “yeni yerleşme alanları projeleri” çalışmaları uygulamaya konulmuştur. (Peynircioğlu,1998:2327) Ancak konut probleminin devam etmesi ve gecekondu gibi kaçak yapılaşmanın hızını yitirmemesi, bu uygulamalarında yeterli olmadığını, başka yol yöntemlere ihtiyaç duyulduğunu ortaya çıkarmaktadır.

6-1.2. SOSYAL PROBLEMLER

Bölgeler arası coğrafi ve ekonomik dengesizliklerin mevcut olduğu, sanayileşmeyle birlikte, son yıllarda doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör nedeniyle ülkemizde doğudan batıya, kırsal alandan kentsel alanlara, küçük yerleşim biriminden büyük yerleşim birimine bir akım şeklinde cereyan eden iç göç yaşanmaktadır. Bununla birlikte iç göç içerisinde değerlendirilen “hızlı” ve “sağlıksız kentleşme” ’nin ülkemizde yaşandığı gözlenmektedir.

Ülkemize özgü oluşum süreci olmasının yanında bir çok farklı boyutu olan hızlı kentleşme, ekonomik problemler yanında, yalnızlık, uyum, anomi ve yabancılaşma, suç, kentle bütünleşememe, yerel hizmetlerin zorlanması, çevre kirliliği gibi sosyal problemler yaratmıştır. Problemlerin sosyal içeriğe sahip olması da konunun insan ve insan psikolojisi yönünü ortaya çıkarmaktadır.

6-1-2-1 YALNIZLIK

Hızlı kentleşme ve göç sonucunda kentsel nüfus kırsal alandan beslenerek kalabalıklaşmış ve bu yoğunlaşma nedeniyle siyasal, sosyal, kültürel yaşam örgüleri çözülmüş ve kolektif bilinç zayıflamıştır. Bireyler ekonomik anlamda yaşamını devam ettirebilmek için girdiği yaşam mücadelesini sürdürürken bu kalabalık arasında yalnızlaşmaktadır. Kentin bireyi yüksek tempoda çalışmaya zorlaması, kalabalık insan kitlesi içinde rekabete sevk etmesi onu yalnızlığa sürüklemektedir. (Ocak,1996:40) Herkesin herkese engel olarak görüldüğü kentler, bu nedenle bir yarışa görülmektedir. Az kaynağın çok kişi tarafından paylaşılmaya zorlaması, sosyal problemlerin kaynağı olarak bireyi kendi başının çaresine bakmaya zorlamaktadır. (Aslan,1996:288) bu şekilde birey bir yaşam mücadelesi içinde, tek başına kalarak yalnızlaşmaktadır.

Hızlı sanayileşme ve kentleşme ile yakından ilgili olarak kent yaşamı kolaylıkla “yabancılaşma ” kimliğine dönüşür. Böylece kentleşme ferdi kendi yalnızlığı içine çekerek kırsal alandaki samimi, sıcak ilişkilerin, dayanışmanın, sosyal kontrolün etkisini azaltarak dostluk ve yakınlarıyla olan içten bağlılığı zayıflatır. Bütün toplum ilişkileri silinen fert güçsüz ve dayanıksız kalarak makineleşir.(Türkdoğan,1995:160)

Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de kentleşmenin çoğu zaman sosyal kontrol mekanizmasının işlevini azalttığı bir gerçektir. Göçle birlikte önceden mevcut olan komşuluk ve akrabalık ilişkisinin azalışı mahalle dayanışmasının ve disiplininin yitirilmesi, din adamlarının etkinliğinin azalması gibi değişmeler, bireylerin normal dışı davranışlarını engelleyen, onları toplumsal değerlere bütünleştiren mekanizmaların ortadan kalması anlamına gelmektedir.

(Görmez,1991:61) Kentin formel, uzmanlaşmış yaşantısı içinde kente yeni gelen birey bu oluşum karşısında yalnızlığa düşmekte, geleneksel yapıya uygun ama yeni arayışlara girmektedir. Bununla birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun zor koşullarından gelen insanlar batı bölgelerindeki kent yaşamında kendilerini "göçmen psikolojisi" içine daha fazla sokup daha fazla içe kapanmalarına (Görmez,1998:170-171) ve yalnızlaşmalarına neden olmaktadır.

Sanayileşmesi ve kentleşme oranı yüksek olan toplum, tarımın, ve geleneklerin hakim olduğu kırsal alana kıyasla, üretimin, tüketimin, kişi başına düşen milli hasılanın, dinlenmek ve eğlenmek için boş zamanların, makineleşmenin bolluğun çok yoğun seviyede olduğu toplum tipidir. Bunun yanında bu toplum tipinde, aşırı rekabetin, bireysel rekabetin her şeyin önüne geçmesi, tüketim için çalışmanın veya üretmenin, gruplar arası çıkar çatışmasının "Gemeinschaft-cemaat" tipi gruba gereksinim duyulan, ruh hastalıklarının da çok yaşandığı toplumdur. (Erdoğan, 1985:164) Toplum içerisinde kentleşmenin artması üretimi artırma, dinlenme ve eğlence imkanları, gibi konularda bir iyileşme, ilerleme yanında yalnızlık ruh hastalığı ve psikolojik sorunlar gibi bir takım problemleri getirmiştir.

Toffler'in "..... boş bir evin sessizliğini yok edebilmek için kedi, köpek, kuş gibi kim bilir kaç hayvan satın alınmaktadır" "..... yalnızlık herkesin ortak duygusu ve problemi olacak kadar yaygınlaşmıştır." (1981:411) şeklindeki ifadesi, kentleşme ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi belirtmesi açısından dikkat çekicidir. Kentte ilişkilerin geçici ve yüzeysel olması, ilişkilerde menfaatin ve maddiyatin öne çıkması, komşuluk ilişkilerinin azalması, bağ, bahçe işlerinin imkansızlığı, bunun yanında kentleşmeye çocuk sayısındaki düşüş evlerde eski yaşantıya göre bir sessizlik, bir yalnızlık getirmiştir. Birey bunu evinde bir hayvan türü beslemeyle gidermeye çalışır.

Ayrıca kentin kendine özgü yaşam tarzı olarak oluşturduğu kentliler arası ilişkilerin geçiciliği ve yüzeyselliği, nüfus yoğunluğunun artmasına karşın, bireyselleşmenin artmasına neden olmaktadır. bunun sonucunda da yalnız kalmaktadır. İnsan kendini hiçbir yerde ve hiçbir zaman kentteki kadar yalnız hissetmemiştir. (Çağatay,1968:110) Bu nedenle birey kendini kaderiyle başbaşa bulmakta bu şekilde yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır.

6-1-2-2 UYUM

Göç, nüfusun bir yerden bir başka yere yer değiştirmesi şeklinde genel bir tanımlamaya tabi tutulsa da sadece bir yer değiştirme değil bunun yanında sosyal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda bir değişikliği ve farklılaşmayı ifade etmektedir.

İklim, yer ve ev değişikliği, iş yeri, iş biçimi değişikliği, bazı durumlarda aile üyelerinden bir süre veya devamlı ayrı kalma yaşam tarzındaki değişiklik, ekonomik durumdaki değişiklik, çevre değişikliği ve buna benzer birçok değişik alandaki yaşanan olgulardır. Bu değişiklikler toplum içerisinde hem göç eden bireyde hem de göç edilen yerdeki bireylerde bir takım sıkıntılar yaratır. Göç eden aileler farklı sosyo-kültürel çevrelere mensup olma durumlarına göre bu sıkıntılarını farklı bir şekilde giderme yoluna giderler. Bu giderme yolları, sıkıntılara verilen cevaplar kısa zamanda tam uyumdan tam bir çözülme ve krize kadar değişiklikler gösterir. (Efe, 1988:24) Karşılaşılan problemlerin niteliği ve niceliği ve bunlar ile baş etme yöntemleri aileden aileye, bireyden bireye farklılık gösterdiği gibi meydana getirdiği etkide yine farklılık arz etmektedir.

Modernleşmenin, yapısal değişimin neticesinde kırsal alanlarda olduğu gibi kentsel ortamlarda da bir dizi yeni oluşumlar gerçekleşir. Kırsal alanlardan kente

gelenler hem iş elde etmede, hem de elde ettiği işlerin devamlılığı ve gelir temini açısından bir güvensizlik yaşamaktadır. Güvenlik duygusu uyum için en önemli duygudur. Göç eden bireyin bu güvenliği ne zaman ve ne şekilde temin edeceği belirsizdir. Bunun için bu bireylerin istedikleri tek şey veya ihtiyaç duydukları tek şey başlarını sokacak bir konut (Kıray,II. 1982:280) geçimini sağlayacak iş koluna girmektir. Dolayısıyla başını sokacak bir ev ve geçimini sağlayacak bir iş ilk dönemde kente uyum sağlayacak iki önemli etkidir. (Görmez, 1991:41)

Ancak kırsal kesimden gelen bireyin kente gelmesi ve iş talebinde bulunması ve hatta iş bulması kente uyumu için yeterli olmamaktadır. Bireyin kültürel bir değişim geçirmesi kentli yaşam şekillerin benimsemesi, kentin fırsatlarını değerlendirmesi. (Tekeli,1997: 17) kentin ekonomik ve toplumsal yaşamında yer alan değer ve normları özümsemeleri, kentsel kurumları kullanabilecek deneyimleri kazanmaları gerekmektedir. (Tatlıdil, 1989: 2)

Aynı zamanda kentsel kurum ve kuruluşlar bütünleşmenin sağlanması da geç edenlerin kente uyumunu etkilemektedir.

Kente göç etmiş nüfusun kente bütünleşme düzeyi, kent yaşam tarzı ve ilişkiler içerisine ne sıklıkta, aynı zamanda ne ölçüde girdikleri ile ölçülebilir. (Ersoy, 1985:16) Bununla birlikte kente bütünleşmenin bir diğer ölçütü ise, kente yeni göç etmiş nüfusun daha önceki yer ile olan ilişkilerinin oranıdır. Dolayısıyla göç eden nüfus daha önceki yerleşim yerleriyle ekonomik ve sosyal ilişkilerini asgariye indirebildiği oranda kente bütünleşme olanaklı olur. Aynı zamanda önceki yer ile ilişkinin sık olması da kent ile bütünleşmeyi erteleyebilir. Ancak şunu de ifade etmeliyiz ki. bireyin göç edilen önceki yer ile sosyal ilişkisini kesmesi ekonomik ilişkisini kesmesi kadar kolay ve kısa zamanda gerçekleşmez.(Ersoy,1985:8) Birey göç ettiği kente belirli bir iş ve başını sokacak bir eve sahip oldukları sonra göçten

önceki bulunduğu kırsal alan ile ekonomik ilişkisi ziyarete gitme ve gelme, gerek düğün, bayram ve cenaze gibi özel günlerde gidip gelmeler şeklinde uzun süre devam etmektedir. Zira birey her ne kadar göç etmişse de geride birçok hısım, akraba, eş, dost bırakmıştır.

Tıpkı göç edilen yer ile ekonomik ilişkinin sosyal ilişkiye nazaran daha kısa sürede kesildiği gibi yine kentle bütünleşmede de ilk bütünleşme iş elde edilerek ekonomik alanda gerçekleşmektedir. Kentle iş bularak, kentsel işlerde geçimini sağlamakla temin edilen ekonomik bütünleşmeyi, kente özgü davranışları benimseyerek elde edilen sosyal bütünleşme sağlayacaktır.

Bundan başka bireyin ihtiyaç duyduğu belediye hizmetleri gibi bir takım kentsel hizmetlerin verilmesi de kentle bütünleşmeyi olanaklı kıldığı gibi bu hizmetlerin verilmiş şeklide bu konuda belirli olabilmektedir. (Göymen, 1982:82)

Bir kenti yaşanmaya değer kılan şey, o kentin üzerinde kurulduğu değerler sistemiyle, kentin insanların bağlı bulunduğu değerler arasındaki dayanışmadır. (Kutluer, 1996: 296) Bu itibarla kente yaşanan bireyi veya kente yeni gelen bireyi eski yaşam tarzı, davranış kalıbı, norm ve değerler sistemini kente uyarlayabilir, kente göre ayarlayabilir ise bir anlamda kentlileşir ve uyum problemini giderebilir.

Tarımsal etkinliğin hakim olduğu kırsal alanlardan ayrılıp plansız, programsız bir şekilde kentlere gelen birey kente gelişlerinde kentin “asıl üyesi” olarak değil, kente “ikinci sınıf” üye olarak katılmaktadır. Birey farklı sebeplerin etkisiyle tarımsal ve cemaatsal yapıdan ve geleneksel kültür ortamından hızla kopmaktadır. Tarımsal etkinliğin şekillendirdiği köy yaşamının karşısına hizmet ve sanayi sektörünün şekillendirdiği bir kent yaşam tarzı çıkmaktadır. Bu ise bireyde bir uyum problemi yaratmaktadır. (Görmez, 1991: 80) Tarımdan kopup kente gelen birey yerleştiği yeni çevreyle ilgili olarak geleneklerde bir zayıflama ve buna bağlı

gelişen bazı bireysel ve ailevi problemlerde bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu problemlerin sayı ve miktarı, toplu halde gelmiş kentsel bölge içinde eski özelliklerini bir dereceye kadar muhafaza etmiş olanlarda düşük, heterojen yerleşmelerde ise yüksek olmaktadır. (Gökçe, 1976:2)

Kente gelmeden köy ve kasabadaki günlük yaşam yine köyde Doğan ve birbirlerine akrabalık bağı ile bağlılığı olan kişilerle geçmektedir. Burada birinin diğerine güveni akrabalık derecesine göre değişmektedir. (Baştuğ,1997:151) Köy yaşamında nüfusun azlığı ve herkesin birbirlerini tanması, ilişkilerin samimi ve sıcak olmasını sağladığı gibi sürekliliğini de temin etmiştir. Ancak kentin heterojen özelliği; farklı yaşam tarzı farklı gelenek ve görenekleri bulunan, farklı norm ve değerlere sahip bireylerden müteşekkil olması bireylere ancak kapı komşuluğu veya iş arkadaşlığı gibi beraberlikleri sağlayabilmektedir.

Simmel'in teorisinde de ifade ettiği kent yaşamına para ekonomisinin hakim olması, insanlar ve nesnelere karşısında maddi tavır takınmayı gerektirmesiyle birlikte ferdi ve şahsi ilişkiler yerine anonim ve şahsi olmayan ilişkilerin doğmasına neden olmuştur. Kent yaşamında tüm ilişkileri parayla ölçülebilir boyutuna getirmiştir. (Yörükkan,1968:28-29) Böylece kente günlük hayat yüz yüze ve samimi olmayan ilişkiler içerisinde geçmektedir. Kente gelen kır kökenli birey bu yaşam tarzına alışık olmadığından hala geleneksel yaşam tarzından kurtulmadığından ilk başlarda bir uyum problemi yaşar. Kentte kalış süresi artıp kente özgü bir iş, başını sokacak bir ev edindiğinde ise uyum problemini atlayacağı söylenebilir.

Kırsal alandan kente gelenlerin kent yaşamına, uyum sağlayabilmeleri kitle haberleşme araçları sağlayabilir. Bugün kitle haberleşme araçlarının yaygınlığını dikkate alırsak, bu araçların işlevlerinin ne kadar kapsamlı olacağı

düşünebiliriz. Ancak kitle iletişim araçlarının etkili olabilmesi, halkın okuma-yazma bilmesi ile yakından ilgilidir. Buradan eğitimin, göç edenlerin yeni çevrenin gerektirdiği yaşam şekline uyum sağlamada bir işlev gördüğünü çıkarabiliriz .(Atay,1985:57) Zira halkın eğitim seviyesi yüksekliği ile kitle iletişim araçlarının mesaj iletmekteki etkinliği bir araya geldiğinde kent yaşamının benimsetilmesi ve beraberinde uyumun sağlanması olasıdır ortaya çıkar.

6-1-2-3-ANOMİ VE YABANCILAŞMA

Tüm sosyologların bir toplum yada grup üyelerinin nerede , ne şekil davranacağına ölçüsünü veren kurallara olan bağlılığın zayıflaması sonucu bireyin bir anlamda başıboşluk, düzensizlik, kararsızlık, karamsarlık ve belirsizlik içine düşülen süreç olarak (Kızılcıkel,Erdem,1992:32) tarif ettikleri “Anomi olgusunu ilk kez kavramlaştıran Durkheim “ “Toplumsal iş bölümü üzerine ”ve “intihar” adlı yapıtlarında “anomi”den bahsetmektedir. Durkheim, iş bölümünde üretim, tüketim eşgüdümelliğinden ve üretimin başıboş kalarak sınırları aşmasından dolayı doğan bunalımın, organizmanın bazı noktalarında toplumsal işlevlerin uyumsuzluğun göstergesi olarak anomiyi görür. Başka bir yaklaşımla Durkheim, anomiyi; toplumsal kuralları yokluğu veya ihtiyacı karşılamadaki yetersizliği nedeniyle toplumsal değer sistemleri ile birey arasındaki ilişkilerinin bunalımlı bir durum alması, toplumsal dayanışmanın ortadan kalkması hali olarak tarif eder.(Tolan,1996:25-26)

Parsons, toplum içinde 1-) hedeflerin belirlenmemiş olması 2-) davranış ölçütlerinin kararsız ve belirsizliği 3-) Çalışma beklentilerinin mevcudiyeti 4-) Somut simgelerin açık bir şekilde belirtilmemesi gibi özelliklerden dolayı rol

beklentilerinin belirsizleşmesini, bunun da bireyin hangi kurallara uyacağıının algılanamaması ve bireyi toplumsal ödevleri yerine getirmek için sevk edici , yönlendiricilerin bulunamaması sonucu ortaya çıkan belirsizlik ve uyumsuzluk olarak anomiyi tanımlamaktadır. (Tolan,1996:25-21) Merton anomiyi kavramını daha ilerileterek ve kültürü de işin içine katarak açıklar. Merton'a göre kültür sosyalleşme sonucunda bireylere hedefler belirler. Bunun yanında, hedeflere ulaşmak için araç ve konulan hedeflere belirlenen araçlar yardımıyla ulaşabilecek meşru yo, yöntem belirlediğini söyler. Kültürün belirlediği hedef, araç ve yöntem arasındaki uyumsuzluk Merton'a "anomi" (belirsizliği) yi doğurur. (Tolan,1996:66-67)

Tolan ise genel bir tanımlama yaparak anomiyi normatif yapının zayıflaması, gücünü ve geçerliliğini belirli ölçülerde yitirmesi olarak tarif eder. (1981:195) Böylece anonimnin sosyal yapı içerisinde bulunan kurumların sınırlarının ve işlevlerinin belirsizliği veya birbiri içine geçmiş olan bütünün gevşemesi anlamına geldiğini ifade edebiliriz.

Kavram daha çok bir sosyal değişim sonucunda eski yapı ile yeni yapı arasındaki dönemde veya eski yapıdan çıkıp yeni yapıyı benimsemeye bu yeni durumda normatif sisteminin belirlediği davranış ve ilişki ölçütlerinin ne olduğunun kavranmaması, toplumsal hedefler ile bu hedeflere ulaşmak için kullanılan araçlar arasındaki uyumsuzluğu belirtmektedir.

Kırsal alandan daha iyi, daha fazla gelir, daha iyi ev daha iyi yaşam elde etme arzusuyla kente gelen birey, ülkenin mevcut ekonomik yapısı, kentlerin hazır olmayan sosyal alt yapısıyla karşılaşarak bu arzularını yerine getirememektedir. Konut problemini zorla bir gecekondu edinerek iş problemini "enformel sektör" denilen alana girerek veya işsiz kalarak göç etmiş birey anomik kentleşme ve

kentleşme sürecine girmektedir. Bu şekilde bir süreci bizzat yaşayan ne tam köylü ne tam kentli olabilen kente gelmiş halk kitleleri anomi ve yabancılaşma ihtimaliyle karşılaşmaktadır.(Bayhan,1997:180)

Tarımla ve hayvancılıkla uğraşarak zor şartlarda geçimini temin etmeye çalışan kırsal alan insanı, kitle iletişim araçlarının etkisiyle kent yaşamını tercih etmektedir. Kentte iyi gelir getiren, iş, güzel bir apartman dairesi, altında araba ve eğitimini tamamlayan çocuklar, kırsal alan insanının kendine belirlediği birer hedefdir. Bu hedef, amaç doğrultusunda kente gelen birey, ümit ettiklerini gerçekleştirememektedir. İşin garip olan tarafı bunun nasıl elde edileceğini bilememekte ve umutsuzluğa düşmemektedir. Dolayısıyla belirlediği amaç ile o amacı elde edeceği araç arasında bir boşluk ve uyumsuzluk doğmakta bu ise anomiyi yaratmaktadır.

Hiçbir ölçüsü , süreklilik duygusu yada yükümlülüğü olmayan ve bütün toplumsal bağlarını yitiren bireyin, ruhsal durumunu belirten anomi durumunda bireyler topluluk önderlerinin , onların ihtiyaçlarına duyarsız kaldıklarını, toplumun gittiği yönün belirsiz olduğunu , toplum içinde kimsenin istediğini yerine getiremeyeceğini düşünmektedir. (Subaşı,1998:254) Bu doğrultuda kafasında standartlaştırdığı yaşamı ilk dönemde elde edemeyen göç etmiş birey, gelecek için de umutlarının boşa çıkacağı düşüncesine kapatılmaktadır.

Tarımsal alanlardan, küçük kentlerden, geleneksel toplumdan büyük metropollere, dış ülkelere göç eden insanların, kültür çatışması, toplumsal çözülme tehlikesiyle karşılaşabilmesi olası bir durumdur. Göç süreci içerisinde eski davranış kalıpları, örnekleri, kuralları ve yaptırımlar önemini yitirir, bunun yanında yeni çevrede kazanılan yeni davranış kalıpları ve örnekleri tam etkili olamaz .Böylece cemiyetin devamlılığını temin eden ve insanları bütünleştiren,

ortak amaçlar yok olur. Amaçsız, beklentisiz, belirsiz yaşam biçimi; insanları donuk, duyarız, idealsız, bir kişiliğe girmenin yanında gelecek için plan yapmamaya sevk eder.(Köknel,1996:174)

Benzer bir yaklaşımı da Tolan yapmaktadır. Tolan'a göre kırdan kente gelen bireyin yaşam şartları değişmektedir ve bu değişimle birey bir psikolojik gerilim yaşar. Aslında gerilimin sebebi yeni çevreye karşı uyum problemidir. Birey eski hedeflerinden koparken yeni hedefleri elde edecek araçlara henüz sahip değildir. Bu nedenle bu hedefler onun açısından ulaşılmaz olarak değerlendirilmektedir. Birey yeni yaşam biçimlerini benimsediği durumlarda varlığının anlamsızlığını dönüştür ve boşluk duygusuna kapılır. Toplumsal düzen yeni kurum ve kuralların toplumsal ilişkileri henüz kesin ve tartışılmaz bir şekilde düzenleyemediği durumlarda, birey ile içinde yaşadığı toplum arasındaki bağ çözülür. (1981:100-101) Nihayet hem birey, hem de toplum için belirsizliğin hakim olduğu anomik durum oluşur.

Anomi kavramıyla yakın ilişkisi olan hegel'in özel mülkiyetin getirisi olarak (Kızılcılık,1994:289) gördüğü, ve "fiziksel nesnelere, toplumsal kurumlarda kültürel ürünlerde dışsallaşma" olarak tarif ettiği (Tolan,1996:285) "yabancılaşma" en genel anlamda bireyin içinde yaşadığı topluma, kültürel değerlere ve davranış kalıplarına karşı ilgisinin alakasının azalması, değer ve normları gereksiz görmesi, kendisini güçsüz ve yalnız görmesi hali olarak tanımlanmaktadır. (Demir.Acar,1993:377) Bu bağlamda "yabancılaşma" insanın fiziki anlamda varoluşu ile ruhi anlamdaki varlığı arasındaki mesafeye dayanmaktadır.(Erkal,1996:314)

Ülkemizde her ne kadar köyden kente göç edenler kendi akraba hemşehrilerine yakın olarak yerleşip kendi gruplarını oluştursa da, kentle yaşamının

getirdiği, kalabalık arasında boğulma geleneksel yaşamdan kopup kendi içlerine kapanıp yabancılaşmayı yaşamaktadırlar (Oktik,1997:82) Hızlı kentleşme sonucunda kente yeni gelenlerin kentin çevresinde hemşehrileriyle oluşturdukları yaşam tarzı çerçevesinde oluşturdukları kültür, milli kültürden ayrılmaları gerçekleştirilebilmektedir. Toplumun bütünlüğünün zarar görmesine de neden olan bu olgu yanında özellikle genç kuşağın geleneksel değer ve normlara karşı takındığı ilgisizliği yabancılaşmanın ilerlemesi tehlikesini doğurur.(Korkmaz,1988:75)

Siyasal bilimciler genel olarak “Göçenler kendilerine tamamen yabancı olan kent ortamına girdiklerinde çözemedikleri kişisel sorunlarla karşılaşılır, büyük düş kırıklığa uğrarlar ; eski dünyalarında edindikleri inançlar, normlar çöker, çevre ile geçerli, yaşayan ilişki kuramadıklarından çevreye karşı yabancılaşırlar.” (Şenyapılı,1978:30) tezi üzerinde dururlar Ancak ülkemizdeki göç süreci önceden belirtildiği gibi aşamalı bir şekilde gerçekleştiği gibi, kente göç edecek birey kendinden önce göç etmiş olan hemşehri ve tanıdıkları dolayısıyla referans kaynakları vasıtasıyla kentte ne ile karşılaşacakları hakkında bilgi edinirler. Bilgi edinen birey bu şekilde hedeflerini belirler.

Ayrıca, kırsal toplum üyelerinin kentsel toplumun yaşama şekli, değerler bütünü ve davranış örneklerini anlama sürecinde kurulu, tampon mekanizma niteliğinde olan hemşehri birlikleri (Bal,1997:431) göç eden bireylerin sorunlarını giderme, kente uyumu sağlamada yardımcı olmaktadır. Yine ülkemize özgü bir sosyal yapı niteliği olan gecekondu her ne kadar hakim kültürden sapma, marjinal olarak değerlendirilse de kırsal alan insanına bir staj dönemi yaşatarak kente alışmasını sağlar. Böylece anomi ve yabancılaşma tehlikesini en aza indirme gibi bir işlevi yerine getirir.

6-1-2-4-SUÇ VE ŞİDDET OLAYLARI

Toplumun . devamı ve bütünleşmesi, toplumu meydana getiren insanların sosyal yaşam içerisinde oluşturulan din, ahlak, hukuk kurallarına uygun hareket etmeleriyle mümkün olabilmektedir. Toplumsal kurallara riayet etme halkın birlikte yaşamasını temin ederken, bu kurallardan sapma, toplum içinde yaşayan insanların rahatsız olmasına neden olarak toplumun devamını ve bütünlüğünü zedeler. Bu bağlamda genel olarak norm ihlali durumu şeklinde tanımlanan suç, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde, kentlerde olduğu gibi kırsal alanlarda da yaşanan evrensel bir olgudur.

Toplumun birlik ve beraberini bozduğu, toplumsal yaşamı tehlikeye sokup, toplumun tümünden zarar görmesini engellemek maksadıyla kanun koyucular tarafından yapılmaması gereken eylem, davranış, tavır ve hareketler olarak tanımlanan (Dönmezer,1984:61) suçun, biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve çevre gibi bir çok alanı ilgilendiren sebepleri vardır. Ancak biz burada konumuz açısından bir yerleşim merkezi olarak kentleşmenin özellikle hızlı kentleşmenin suç ile aralarında bir ilişkisi olup olmadığını var ise ne yönde gerçekleştiği üzerinde durmaya çalışacağız.

Kapalı ekonominin, cemaatçı yaşam tarzının hakim olduğu kırsal alanlarda yaşayanların, birbirlerine akrabalık, kan bağı ile bağlı olmaları nüfusun homojenliği ve azlığı nedeniyle herkesin herkesi tanıması, örf adetlerin daha yoğun yaşanması bu tür yerleşim alanlarında sosyal kontrolün birey üstündeki baskısını daha etkin hissettirmektedir. Bu itibarla birey yapacağı her yanlış davranış ve eylem karşısında büyük bir gücü bulur. Bu güç ile karşılaşmak istemeyen, bu cesareti kendinde göremeyen birey, böyle yanlış bir harekete yönelmez. Ancak

burada şunu ifade etmeliyiz ki sosyal kontrolün etkili olduğu kırsal alanlarda suç işleme eylemi görülmez değildir. Zira kız kaçırma, kan davası gibi vakalar kırsal alanlarda daha çok gözlemlenir.

Kırsal alanlardaki sayılan yapısal özelliklerin yanında kent, büyük, farklılaşmış, heterojen, gayri şahsi, anonim ilişkilerin yaygın olduğu, insanların birbirini tanımadığı, insanlar arasında ilişkilerde maddiyatın ön plana çıktığı yapı özelliklerinin yaşandığı mekandır. Böyle bir ayırımın sonucunda da kent suçluluğun ve şiddetin kaynağı olarak gösterilmektedir. (Tekeli,1982:302) Daha anlaşılır bir ifade ile kırsal alanlardaki homojenlik, herkesin herkesi tanması ve sosyal kontrolün etkisi, kent yaşamında etkisini yitirmektedir. Bunun yanında kent, kentleşme; içinde yaşayan bireyler arasında rekabeti karşılamakta, ortaya kaypak, farklı bir bireyselliği meydana getiren, sosyal düzen çıkmakta bu da içinde suçun rahatlıkla gelişeceği bir ortamı hazırlamaktadır.(Dönmezer,1986:60)

Genel olarak gelişmiş bir toplumda birey, toplum yapısı, kültürün maddi manevi unsurları arasında sıkı bir ilişki ve denge vardır. Gelişmekte olan toplumlarda, ekonomik bunalım, sanayileşme, sağlıksız kentleşme, hızlı nüfus artışı, dengesiz gelir dağılımı, işsizlik gibi bir çok farklı boyutları olan sorunlar, toplum içindeki bağın gevşemesine neden olur. Bu gevşeme ise dengeyi bozarak uyumsuzluğu doğurur.(Kökncl,1996:68) Bu sorunlarla her gün mücadele etmek zorunda kalan birey, uyumsuzluğun da etkisiyle suça yönelebilir.

Daha iyi yaşam olanakları yaşamak amacıyla özellikle büyük kentlerde göç etmek bilinen bir gerçektir. Ancak çoğu kez aradığını bulamayan göç eden insanlar "açların mezarı yoktur" diye değerlendirilen bir yaklaşımla açlık ile karşı karşıya kalmaktadır. Günümüzde hangi nedenle olursa olsun yaşanan göç sonucunda kentsel yerleşim alanlarının kenarları görece eğitim, gelir ve yaşam

düzeyi düşük insanların akınına uğramaktadır. Bu durum ise toplumsal olayları normalden saptırmak isteyenler için aranan şartları oluşturmaktadır.(Güler,1997:324) Büyük kentlere gelenlerin bir çoğu, baba ocaklarından, alışıla gelmiş oldukları, çevrelerinden uzaklaştığından, gereksindikleri maddi ve manevi destekten mahrum kalırlar. Parlak iş hayalleriyle geldikleri kentte, bu hayallerini gerçekleştiremez, işsiz kalırlar. Küçük köy topluluğunun oynadığı kontrol işlevlerin etkisi azaldığından toplum için tasvip edilmeyen yollara yönelme olasılığı belirir.(Keleş,1990:36)

Ayrıca kente gelmiş bu insanlar önceden sevimli iken şimdi sevimsizliği önceden duyarlı iken şimdi duyarsızlığı, önceden değerli iken değersizliği, önceden dürüst iken şimdi kaypaklığı, önceden umutlu iken umutsuzluğu önceden mutlu iken şimdi mutsuzluğu , önceden birlikteliği yaşarken şimdi dışlanmışlığı ve ayrılmışlığı yaşamaktadır. Bu şekilde bir psikolojiye sahip olan birey kendini tanımlamada güçlük çeker.(Güler,1997:324) Kendini tanımlamada güçlük çeken bireyin tavır ve davranışlarından ise bir istikrar beklenemez.

Sayılan ikilemeleri yaşayan göç etmiş birey, kente göç sonucunda kendini toplumun en alt üyesi olarak görmektedir. Bu psikolojiye sahip birey bunların üzerine ekonomik düzeyini yükseltmek istiyor ancak bunu temin edemiyorsa, büyük bir olasılık suça yönelecek; dürüstlük, doğruluk, yasalara, otoriteye saygı gibi insani ve ulusal niteliklerinde yıpranmalar meydana gelecektir.(Ocaklıoğlu,1986:119-120) Bu yıpranmalarla birey kendini akıntı seline bırakmaktadır.

Ülkemizde bölgeler arasında, kırsal alanlar ve kentler arasındaki dengesizlikler ve kentler içinde de gelir yaşam düzeyi dengesizlikleri kısacası çarpık ve hızlı kentleşmenin göstergeleri olan bu belirgin özellikler şiddet olaylarını

beslemektedir. (Keleş, Ünsal,1982:32) Hızlı kentleşme ile yaşanan problemler arasında özellikle suç ve yasa dışı yollara yönelmenin olduğu Yedinci beş yıllık kalkınma Planında (1996-2000) “Ülkemizdeki son 40 yıl içinde yasadışı hızlı kentleşme neticesinde gelinen noktada kentlerimizin ekonomik, sosyal, kültürel problemler yaşamakta, ve gerçek manada kentlileşmemektedir. Bununla birlikte bu hızlı kentleşmeyle ilgili olarak yaşanan kültürel değişim ile kente yeni gelen özellikle gençler içlerine kapanmaya veya tam tersine radikal örgütlemeye yasadışı işlere ve suça yönelmektedir. ”(Dpt,1995:17) Şeklinde bir ifadeyle durum dile getirilmektedir. .

Yine Birsen Gökçe'ye göre ülkemizde yaşanan kentleşme sürecimizin bir özelliği olan hızlı kentleşme sonucunda kentler, sosyal ve ekonomik dengesizliklerin yoğun olduğu yerler olmuştur. Başka bir ifade ile bölgeler arasındaki dengesizlikler kente taşınmıştır. Bu oluşum içerisinde büyük umutlar ile kente gelen bireyin, ülkenin ekonomik şartları, kentlerin sosyal alt yapılarının hazır olmayışı nedeniyle beklentileri karşılanamamaktadır. Bu nedenler göç edenler içinde özellikle ikinci kuşak dediğimiz, kentte doğup büyüyen gençleri, yasal olmayan alanlara yönelmektedir. Dolayısıyla kentin ve devletin sosyal, siyasi ve ekonomik nedenlerle verilmeyen hizmet ve beklenti boşluğu, yasal olmayan akımların devreye girmesini davet eder. Bunun en canlı örneğini de büyük kentlerde arazi, otopark, terör bürokrasi mafyaları gibi yasa dışı akımların varlığı oluşturmaktadır.(İstanbul Beyrutlaşıyor,Radikal Gazetesi 05.11.1996) Kentte suç işleyenlerin büyük bir oranını buralarda doğmayan, daha sonra kente göç edenler oluşturmaktadır. Bu suç işlemenin sebebi olarak gösterilen teoriye göre sosyal çözülme şartlarının belirlenmesi sebebiyle toplumdaki sosyal kontrolün sevk edici ve engelleyici işlerinin azalması gösterilmektedir.(Dönmezer,1986:55) Kırsal

alandaki cemaatvari yaşam tarzının kentte imkan bulamaması nedeniyle önceki yerleşim alanındaki yapı özelliklerinin değişmesine, dolayısıyla sosyal kontrolün yaptırım gücünün azalmasının suç işleme eylemine neden olacağı ileri sürülmektedir.

Şunu bir kez daha ifade etmeliyiz ki sanayileşen ve kentleşme oranı artan toplumların tümü mutlak olarak sosyal problemler başta suçluluk olmak üzere yaşamazlar. Çünkü toplumların kültürleri, meydana getirdiği davranış kalıpları ile, normatif yapısı ile sosyo- ekonomik ve siyasal koşulları ile karşılaşılan problemleri gidermede bir takım farklılıklar gösterir. Bu nedenle genelde köy sosyal yapısı ve bu yapı içindeki bütünleşme unsurları üzerinde şekillenen Türk toplumunda sosyal norm ve değerler toplum üyelerince öyle benimsenmiştir ki, hızlı sanayileşme ve kentleşmeye rağmen normlar, bozucu güçlere karşı kuvvetlerini muhafaza edilmekte ve uyumlar kolaylıkla değişmektedir. (Dönmezer,1984:221,224,225)

Kırsal alandan kentlere göç edenlerin hiç olmazsa belirli bir süre akraba ve hemşehri bulunduğu alanlarda, gecekondularda yaşadığını göz önüne alırsak, bu oluşumunda sürekli yeni güçler ile desteklediğini dikkate alırsak, kırsal alandaki yaşam tarzlarının, yapı özelliklerinin bir süre daha (bu bazen uzun bir süre olabilir) tazeliğini koruduğu görmemize imkan verir. Bu şekilde kırsal alan yapı özelliklerinin kentlerde gecekondularda mahallelerinde devam edilmesi, kente yeni göçlerin şiddet olaylarına, suç eylemlerine yönelme problemlerinin de bir süre daha ertelenebileceğini düşünmemizi sağlar.

6-1-2-5 YEREL YÖNETİM HİZMETLERİNİN ZORLAŞMASI

Yerel yönetim kurumları, kent içinde halkın elektrik, su, yol, havagazı, kanalizasyon, ulaşım gibi hizmet ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmuş kurumlardır. Kurum, belirli miktarda belirlenen nüfusa hizmeti aksatmadan verebilmektedir. Ancak imkanların dışına çıkacak oranda bir nüfus ve nüfusun ihtiyaç duyduğu hizmetlerin temininde güçlükler yaşamaktadır. Bunda ülkemizin ekonomik düzeyi, kent nazım planlarının yapılamamış veya yapılanın uygulanamamış olması yanında hızlı ve sağlıksız kentleşmenin etkisi bulunmaktadır. Kentlerin merkezi ve kenar bölgelerinin kırsal alandan yoğun bir şekilde göç edenler tarafından yerleşim alanı olarak değerlendirilmesi belediye hizmetlerini güç duruma sokmaktadır. Konuyu daha açıklayıp, oluşum sürecini göz önünde bulunduracak olursak şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır.

II: Dünya savaşında sonra kırsal alandan kente göçün hızlı hareketliliği genellikle tüm gelişmekte olan ülkelerde kentsel hizmetler üzerinde bir yığılma meydana getirmiştir. Hizmetleri ekonomik kaynaklarıyla sınırlı olan yerel yöneticiler kendi normal nüfus artışının ihtiyaçlarını gidermede sıkıntı yaşarken buna dışarıdan gelen nüfusun hizmet talep etmesiyle işin içinden çıkılmaz bir hal olmasını ve hizmetlerin aksamasına doğurmuştur.(Tatlıldil,1989:14) Kentleşmenin başlamasıyla, planlama ve yatırımların uygulamasıyla sosyal ve ekonomik hizmetlerin yönetimleri karmaşıklaşmış bu ise yerel yönetimlerin hizmetlerinin karmaşıklaşmasını beraberinde getirmiştir. Ülkemizdeki yönetimi de etkili olan merkezîyetçilik sorunların Ankara'dan çözümlenmesi kent yöneticisinin elini kolunu bağlamaktadır. (Okutan, 1995: 32) Böylece yerel yönetici çaresiz kalarak bürokrasinin ve ekonomik koşulların kaderine mahkum kalmaktadır.

Bir farklı nokta ise sadece kırsal olanda kente göç sonunda bireysel ve ailesel problemlerin giderilmesi açısından değil, bunun yanında gecekondular bölgesine, su, elektrik, kanalizasyon, yol gibi hizmetlerin sağlanması konusunda da siyasi kimlik ve hemşehricilik ortaya çıkmakta hizmetler bu şekilde yerine getirilebilmektedir. (Kongar, 1982: 50)

Böylece yerel yöneticinin öncelikli gördüğü kriterler ölçeğinde belirli mahalle ve semt hizmet alırken bunun dışındaki yerleşim bölgeleri bu hizmetten mahkum kalmaktadır. Bu ise konunun siyasi boyutunu ortaya çıkarır.

Ülkemizde hızlı kentleşmenin sonucunda konut ihtiyacını gidermek için kırsal alandan gelenlerin kendi emekleriyle, düşük yapı malzemesi, başkasının arazisi üzerinde, ruhsatsız olarak inşa ettikleri gecekondular birbirine yakın ve sıkışık bir vaziyette bulunmaktadır. Gecekonduların sıklığı ve birbirine yakınlığı okul, alışveriş merkezleri gibi yapıların uzaklarda yapılmasına neden olmuştur. Uzaklarda yapılan bu yapılara alt yapıların götürülmesi ise yerel hizmetlerin yerine getirilmesinde sorunların yaşanmasına sebebiyet vermektedir. (Göymen, 1982:92)

Sayılan nedenler ile kamu hizmetlerinin tüm kentlilere verilmesi, kent topraklarının halkın faydalanacağı şekilde kullanılmaması, spekülasyonlar ve yap-satçılığın oldukça artması kentlerde yaşananlar olgu durumundadır. Bunun yanında işsizliğin giderek artması, konut problemlerinin çoğalması, tüketim alışkanlığının empoze edilmesine rağmen karşılanmaması büyük kentlerimizi, tüm kentli insanların benimseyip uydukları genel davranış normlarının geçerli olduğu mekanlar olmaktan çıkarıp aksine, sanki “orman yasalarının” hakim olduğu mekanlar gelmesine neden olmuştur. (Keleş, Ünsal, 1982: 29) Bu oluşum sürecini yaşayan kentler birer sorun merkezi, kentte yaşayanlar ise ne yapıp ne yapmayacağını

kestiremeyen. her gün farklı bir problemle karşılaşan, güncel ifadeyle “stres yüklü” bir hal almış durumdadır.

6-1-2-6- ÇEVRE KİRLİLİĞİ

Kentleşmemizin “nazım planlar”dan yararlanmayarak gelişmesi, sanayi kuruluşlarının belirli bir yerleşme politikasından uzak yaygınlaşması, imar ve inşaa işlemlerinin kontrolünden uzak olarak serbest bırakılması, denetimin esnek bırakılması kentlerde çevre tahribatına neden olmaktadır. Bunun en yakın örneğini kentlerin düzensiz ve plansız bir şekilde verimli çevre tarım arazilerine doğru koymasındadır. Bu şekilde kentlerin kenarlara doğru açılması verimli arazilerin tüketilmesine neden olmaktadır. Hızlı kentleşmeyle konut ihtiyacının “gecekondu” gibi kanalizasyon, alt yapıları olmayan barınaklar ile giderilmesi de çevre kirliliğini artırmaktadır. Gecekonduların gerek fiziki görünüş ve gerekse alt yapı yetersizliği gibi özelliklerle bir araya gelmeleri kent kenarlarında “köy blokları”nı oluşturmaktadır. (Sezal, 1992:81-12)

Düşük yapı malzemelerinin kullanıldığı, sağlık ve imar şartlarından uzak olarak oluşturulan gecekonduların yol, temiz su, ve atık su şebekelerinin bulunmayışı sadece o mekanda yaşayan halkın sağlığını tehdit etmekte kalmıyor. Aynı zamanda çevrenin kirlenip, yaşanılmasını imkansızlaştırmaktadır. Kısa sürede yağın yağmur sonucu büyük kentlerin civar mahallerin nasıl su basmalarının yaşandığını en azından televizyon öğrenebiliyoruz. Bu şekilde önlemlerin alınmayışı yağışlar nedeniyle oluşan su baskınların da etkisiyle içme suları ile atık suların birbirine karışmasını, dolayısıyla sağlık tehlikesini göz önüne getirmektedir.

Kent yerleşmelerinin atıklarını giderecek kanalizasyon şebekelerinin iyi yapılmaması, önlemlerin alınmaması aynı zamanda deniz kirliliğine de neden olmaktadır. Bilhassa kıyı bölgelerinde inşa edilen yoğun konut dokusu denizleri tümüyle kirletmekle kalmayıp, kıyıları yaşanılmaz bir hale getirmektedir. Yine verimli arazilerin gerek yasal gerek yasal olmayan yollardan konut yapma şeklinde kullanılması verimli arazileri yok ederken toprakların yok olmasına, kirlenmesine neden olmaktadır. (Görmez, 1991:284) Kentlerin ısıtılmasında kullanılan yakıt türleri ile ulaşım araçlarının havaya bıraktıkları atıklar ve sanayi kuruluşlarının kentler içinde bulunmasıyla ortaya çıkan tehlikeli ve zararlı atıklar, kentlerin çevresini bozup, kentsel çevre kirlenmesini dayanılmaz boyutlara getirmektedir. (Dinçer, 1907: 103)

Geniş anlamıyla “çevrenin doğal dengesini bozan ve koku alma, görme, dokunma, işitme yoluyla kişiler üzerinde yıkıcı etkilenmeler meydana getiren bozulmalar” (Uluğ, 1997:41) olarak tarif edilen çevre kirliliği kentle yaşayan insanlarda çevre kirliliğinden dolayı daha fazla bronşit, ülser ve kalp rahatsızlıklarıyla birlikte yüksek kanser oranlarının yaşandığı görülmektedir. (Rifkin, Howard, 1997:171)

İnsanın, doğa ve doğal kaynaklarla ilişkilerinde, Doğanın kendi kendine şekillendirdiği eko sisteme bilinçsizce müdahalesi ve hızlı kentleşme dolayısıyla yanlış toprak kullanımı, çevre sorunlarını ortaya çıkarmakta, diğer yandan da artan nüfusun güncel, orta ve uzun süreli problemlerine çözüm yolları getiremeyen ve getirmekte geciken uygulamalar, yeşil örtüsünün ortadan kalkmasına ve toprağın yok olmasına neden olmaktadır. (Sönmez, 1997:66)

Ülkemiz sanayi yerleşimi, kentleşme ve turizm yatırımlarının hızla artma eğilimi, toprak konumu ve koruma hakkında milli bir politika sağlanamaması, alan, konusunda planlama eksikliği ve kanunların siyasi yaklaşımlar ile dejenere edilerek

toprak koruyucu maddelerinin hafifletilmesi gibi olumsuzluklar nedeniyle son yıllarda titizlikle korunması gereken verimli tarım alanlarının amaç dışı kullanılmanın arttığı ve buna karşılık bir yaptırımın uygulanmaması, hatta bazen adete desteklenmesi (Haktanır, 1997: 226) gözlemlenen bir durumdur.

Hızlı kentleşme, kent nüfusunun hızlı artışı ve gecekondu olayının giderek çoğalması kent topraklarının genişletilmesi, konut ihtiyacı için yerleşim yerleri açmak maksadıyla bilinçli veya değil tarımsal alanlar tahrip edilmekte ve yine bilinçli veya değil orman yangınlarıyla 27.7 milyon hektar olan tarım arazisinin alışmanın. 19.7 milyon hektarında çeşitli şiddet ve oranlarda erozyon yaşanarak toprak kaybedilmektedir.(Sönmez,1997:74-78) Bu açıdan baktığımızda 1998 Eylül ayında İstanbul'un çeşitli ormanlık alanlarının yakılması veya yanması seçim dönemi arifesine rastlanması konut alanı için ormanlıkların tahrip edilmesini ve konunun siyasi yönünün ağırlığını ortaya çıkarmaktadır.

Hızlı kentleşmeyle meydana gelen çevre kirliliği ve tahribat yalnız, tabii güzelliklerin yok edilmesi şeklinde olmakta kalmıyor, bunun yanında manevi kültürün tezahürü ve sembolü olan tarihi eserlerin de etkilendiğini müşahade ediyoruz. Kültür naklini temin eden, cami, han, hamam, kervansaray, çeşme , sebil gibi yapıların kent merkezlerinde veya civarlarında inşa edilen konutlar arasında kalması ve tahribata uğratılması da meydana gelen yıkımın sosyal boyutunu ortaya çıkarmaktadır. (Korkmaz,1988:116) * Osmanlı imp. döneminde her isteyen her istediği yerde ve biçimde cami ve benzeri yapı yapamazdı. Minarelerin , şerefelerin sayısı ve yüksekliği bile bir kurala bağlı idi.. Buna rağmen günümüzde oy kaygısı, rüşvet, çıkar birliği, paranın tek değer ölçüsü olması, hızlı kentleşme süreci içinde kentlerimizde özellikle mimari alanında bir plansızlığın hakim olmasına neden olmuş ve böylece isteyen istediği yerde cami yaptırmaya

kalkışmış ancak çoğu tamamlanmamıştır. (Akarsu,1997:36) Yarım kalan, estetikten ve mimariden uzak yapıların artması ise hoş olmayan görünümlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bunların yanında gürültüyü de çevre ve hava kirliliği içerisinde değerlendirirsek gürültü de insan sağlığını etkilemektedir. Şöyle ki ani yüksek bir gürültüye vücudumuz, kan basıncının yükselmesi, terleme, adrenalin salgılanması, mide kasılmaları şeklinde cevap vermektedir. (İmamoğlu,1997:292) Bu bağlamda kentlerimizdeki gürültüyü gözümüzün önüne getirirsek konunun sağlığımız açısından ne kadar önemli olduğunu görürüz.

Sanayileşme ve kentleşme sonucunda ortaya çıkan çevre kirliliği insan sağlığını, tehdit edecek boyutlara varınca çeşitli bilim dallarında getirilmiş tekniklerin kullanılmasıyla "çevre mühendisliği" adıyla anılan özel bir teknik uzmanlık dalı oluşmuş, çevre sorunun önlenmesi ya da hafifletilmesi için hangi tekniklerin kullanılacağı belirtilmiştir. (Aybay,1997:311) Ancak çevre kirliliği gibi çok geniş ve o ölçüde etkili bir sorunun çevre mühendisliğinin teknik çalışmalarıyla çözümlenmesi mümkün değildir. Neticede bu birim şunu yaparak gerekir, şunu yapmamak gerekir şeklinde veya şunu oranda bir kirlenme yaşanır şeklinde teknik bilgi verir. Önemli olan bunları yerine getirecek, uygulayacak, çevreye duyarlı, insanların yetiştirilmesi veya insanların bu yönde telkin edilmesidir. Bunun içinde tüm sosyal bilimcilere ve eğitimcilere görev düşmektedir.

---

* (Bu konuda daha geniş bilgi için: Mustafa ARMAĞAN, şehir, ey şehir, 1997, İst. ve Beşir AYVAZOĞLU, şehir fotoğrafları, 1997, ist. bakınız)

II. BÖLÜM

MALATYA'DA GÖÇ VE KENTLİLEŞME

1. Araştırma Alanının Tanıtılması

1.1 Malatya'nın Sosyal Yapısı

Sosyal yapı cemiyetin hem büyük bir grup olarak hem de tali grupları bakımından karakteristik özelliklerini, grupların birbirleriyle ve fertlerin grup içinde ve dışında birbirleriyle gruplarla olan ilişkilerini ve bu ilişkileri düzenleyen organizasyon tiplerini ve bununla ilgili olarak ortaya çıkan grup hayatının fiziki çevre koşulları ile de etkili ilişkilerini gösteren şekilleri (Kurtkan, 1986: 99) olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal yapının bu şekilde tanımlanması ile Malatya'da sosyal yapı ve özelliklerinin verilebilmesi için toplumu meydana getiren nüfusun fiziki çevre şartları ve demografik nitelikler hakkında bilgi vermek gerekecektir.

1.1.1 Malatya'nın Fiziki Yapısı

Bütün iman toplulukları bir fiziki çevre içerisinde hayatlarını sürdürürler. Fiziki çevrenin tümü, Doğanın insana sağladığı şartları içerir. Böylece bütün fiziki özellikleri ile ve (toprak ve suyun dağılışı, dağlar, ovalar, madenler, bitkiler ve hayvanlar, iklim ve bütün kozmik kuvvetler, elektrik gibi dünya üzerinde rol oynayan ve insanın hayatına etki eder) tabii kaynakları ile yeryüzünü bünyesinde barındırır. İnsanlar bazen fiziki çevre üzerinde olduğu gibi yaşarken, bazen de teknik bilgileri ile değiştirip şekil vererek yaşarlar. (Maciver,1969:164)

Fiziki çevreye karşı ıslah etme yönünde yapılan müdahale, toplum içerisinde şekillenen kültürün bir yönünü oluşturur. Nitekim, barınma ve iskan etme şekilleri,

mesken anlayışı bir noktaya kadar coğrafi çevre şartlarından etkilenirse de; bunlara asıl şekil veren o toplumun mevcut kültürüdür. (Erkal,1983: 136)

Bu bakımdan coğrafi koşulların insan hayatına etkisi kadar, insan topluluğun da mevcut kültürü ile fiziki çevreye etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla fiziki çevre ile toplum karşılıklı etkileşim içerisinde.

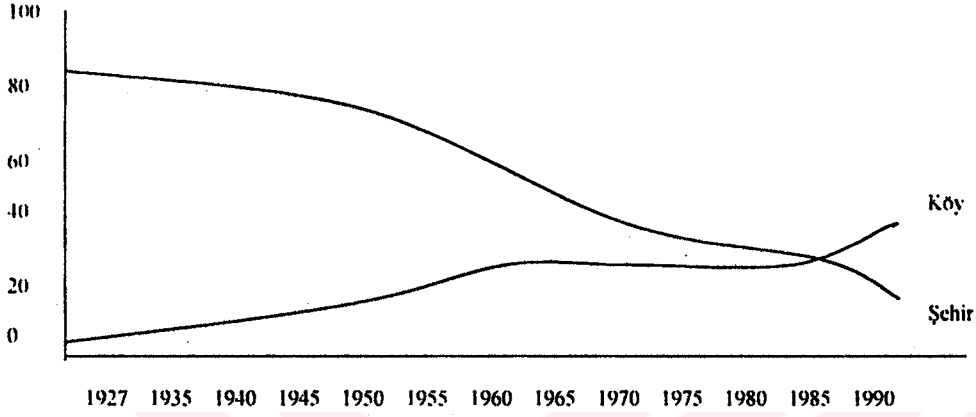
Konuya bu açıdan bakılıp Malatya'nın sanayileşme bakımından ülkenin birçok kentine göre gerilerde kaldığı düşünüldüğünde, fiziki çevre üzerine müdahalelerim de nispeten az olduğu düşünülebilir. Söz konusu değişikliklerden Malatya için önem arz etmesi bakımından barajların yapımını göstermek mümkündür. Zira baraj yapımıyla birlikte köy-kent nüfusu bakımından kent nüfusu lehine büyük değişiklikler meydana gelmektedir.

1.1.2. Malatya'nın Demografik Yapısı

Ekonomik ve toplumsal bakımından çok geniş bir etki alanında bulunan Malatya, Doğu Anadolu Bölgesi'nin en kalabalık iki ilinden biridir. 1927'de 305,738 olan nüfus, 1935'te 410,162, 1950'de 438,568, 1955'de 442,835, 1985'de 665,809, 1990'da 674,903 kişiye ulaşmıştır. 1990 nüfus sayımına göre nüfusun %54,01'i kentte, %45,99'u köyde yaşamaktadır. Oysa 1927'de toplam nüfusun %84,8'i (259.315) köylerde, %15,2'si (45,70) kentte yaşamaktaydı. Malatya'nın köy-kent nüfusunun oranı aşağıdaki grafikte daha iyi anlaşılmaktadır.

Grafik (1)

Sayım Yıllarına Göre .Kent ve Köy Nüfusu

(Kaynak D.İ.E. 1990:31)

Malatya kent nüfusu 1965'te 104,428 iken 1975'de 154,505'e yükselmiştir. Böylece on yıllık dönemde %47,95'lik bir artış göstermiştir. Nüfus artışı bakımından Malatya bu dönemde Doğu Anadolu'da 19 kent arasında 13. Sırada yer almıştır. Malatya kentinin sıralamadaki bu yeri, 1975-1985 döneminde değişmiş, on yıllık dönemde nüfus 154,505'ten, 243,183'e yükselmiştir. 1980'li yıllarda nüfus artış yüzdesinde gözlenen artışın nedenleri Karakaya Baraj Gölünün yapılması, İnönü Üniversitesinin kurulması, 2.Ordunun Malatya'ya gelmesi iken 1997 nüfus 1997 nüfus sayımında nüfusun 802,306 ya yükselme 90'lı yıllarda oluşturulan 2. Organize sanayi neden olmaktadır.

Sayılan nedenler ile Malatya kendi ilçe ve köylerinden göç aldığı gibi diğer illerden ve illerin ilçelerinden göç olmaktadır. Bu iller başta Adıyaman olmak üzere,

Elazığ (Baskil), Erzurum (Karlıova), Van, Diyarbakır, Mardin, Bitlis, Bingöl gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri sıralanabilir.

1.1.3. Malatya'nın Ekonomik Yapısı

Bir yerleşim yerinin hakim olan geçim kaynağı, üretilen ürünlerin miktarı, oranın ekonomik yapısı hakkında bilgi verir. Bu bakımdan Malatya tarıma dayalı bir ekonomiye sahiptir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kamu yatırımlarıyla başlatılan ve geliştirilmeye çalışılan sanayileşme, sürekli bir nitelik kazanmamış, bu nedenle tarım kesiminin egemenliği sürmüştür. Ancak son yıllardaki özel sektörün sanayileşmeye ağırlık vermesi, kent sanayileşmesi açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

1.1.3.1. Tarım ve Hayvancılık

Malatya'da tarımsal üretim doğal kaynaklara dayalıdır. İlkel ve geleneksel tarım metodlarının %50 oranında bir ağırlığı vardır. Tarım arazisi varlığı 425,045 ha'dır. Bunun 357,836 ha'ı tarla, 54,216 ha'ı meyve, 3,134 ha'ı sebze ve 9,859 ha'ı da ağ alanıdır. Nadasa bırakılan alan, 151,863 ha'dır.

Nüfusun yaklaşık %65'i geçimini tarımdan sağlamaktadır. Malatya'da narenciye hariç her türlü bitki yetiştirilebilmektedir. Bunda Malatya'nın doğal iklim koşulları yanında sulama imkanlarını artıran barajların yapımı etkilidir. Özellikle kayısı üretiminde Malatya son derece önemli bir yere sahiptir. 1996 verilerine göre Malatya'da 1067990 ton yaş kayısı üretilmekte ve bu miktar o tarihte yaklaşık 4,999,032,000 TL karşılık gelmektedir.

1996 yılı başka tarla ve sebze ürünleri gerçekleştirmeleri şöyledir:

Buğday 176,355 ton, Arpa 33,584 ton, Mısır 2193 ton, Nohut 6102 ton, Kuru Fasulye 38,930 ton, tütün 2423 ton, şeker pancarı 152,460 ton, patates 23,663 ton, s. biber 25,631 ton, domates 29,148 ton, patlıcan 23,728 ton, hıyar 17,639 ton, karpuz 15.743 ton, kavun 214,448 ton, meyveler ise Armut 4144 ton, Ayva 223 ton, Elma 11690 ton, erik 454 ton, kiraz 1418 ton, şeftali 786 ton dur.

Malatya'da hayvancılıkta önemli bir geçim kaynağını oluşturur. Gerek meraların gerekse besicilik için imkanların yeterliliği Malatya'da hayvancılığın gelişmesi için uygun bir ortam oluşturmaktadır.

1996 yılı hayvan varlığı verileri şöyledir: koyun 197790, kıl keçisi 44680, sığır 89384, dana 40196, at 3840, eşek 8130, tavuk 211800, hindi 13000, arı kovanı 74065'tir. Hayvanlardan elde edilen hayvansal ürünler ise şöyledir: toplam süt 159.810 ton, et 4220 ton, deri 96550 adet, yapağı 375 ton, bal 848 ton'dur.

1.1.3.2 Sanayi

Malatya bölgesinin endüstriyel üretim faaliyeti en yoğun olan merkezidir. Gelişmiş başlıca sanayi kolları gıda, dokuma-giyim, metal eşyadır. Doğu Anadolu Bölgesinde imalat sanayisinde işyeri sayısının Türkiye toplamı içerisindeki oranı %1,43 iken Malatya ilinde bu oran %0,40 olmuştur. Katma değer Doğu Anadolu Bölgesinde %1,50'lik pay alırken, Malatya ilinde bu oran %0,82 olmuştur. İstihdamın toplamı içindeki oranı Doğu Anadolu Bölgesinde %2,19, Malatya ili için %0,77'dir. Ücretin toplam içindeki oranı Doğu Anadolu Bölgesinde %2,84 iken Malatya ilinde %1,01 değerini almıştır. (D.İ.E, 1996: 252) Malatya'da sanayi kesiminde yaratılan toplam katma değerlerin %98,8'i devlet, %1,2'si özel sektörce gerçekleştirilmesine rağmen son yıllarda özel sektörün oranında büyük ilerleme kaydedilmiştir.

Malatya`da kurulmakta olan organize sanayi ilin gelişimi için büyük önem taşımaktadır. Malatya Ankara karayolu üzerinde merkeze 12 km uzaklıkta 300 ha üzerinde kurulan Organize Sanayi Bölgesi, her türlü sanayi sitesinin kurulabileceği bir merkez halinde planlamıştır. Bunun büyük bir bölümü gerçekleştirilmiştir.

1.1.3.3. Ormancılık ve Madencilik

Malatya`nın orman varlığı sınırlıdır. İl alanının ancak %9,1'i orman ile kaplıdır. (112.550 ha) Orman alanının 5,115 ha'ı koru, 19054 ha'ı iyi baltalık ve 88,381 ha'ı bozuk baltalıktır.

Malatya oldukça zengin yer altı kaynakları olan bir ilidir. Üretilen başlıca yer altı kaynakları Demir, Krom, Kurşun, Amyat ve Bakır'dır. Hekimhan yöresinde bulunan demir yatağı ağı aynı zamanda Türkiye'nin en önemli demir yatağıdır.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Türkiye’de kentler, köy ve ilçelerden göç eden nüfus ile demografik açıdan giderek büyümektedirler. Köyden kente veya bir kentten diğer bir kente yapılan göç, yeni yerleşilen yerde barınma, istihdam, eğitim, sağlık, alt yapı hizmetlerinin sağlanması gibi problemlerin yanında; yeni yerleşilen yerlere uyum problemini ortaya çıkarmaktadır.

Ülkemizde kentleşme süreci, 1950’lerden sonra traktörün tarıma girmesi, ulaşım imkanlarının geliştirilip, yaygınlaştırılması, kitle iletişim araçlarının etkinlik kazanmasıyla hızlanmıştır. Önceki bölümlerde değinildiği gibi Türkiye’de kentleşme, sanayileşmeden daha hızlı gerçekleşmiştir. Kentleşme hızının yüksek olması, kentlerimizin kente yeni göçenler için ekonomik ve sosyal yönden hazır olmayışı nedeniyle, yukarıda sıralanan problemlerin yaşanmasına ve kentlerin bu problemlerin merkezi olmasına yol açmıştır.

Yaşanılan hızlı kentleşme ve göç sürecinde, kentlerimizin ekonomik ve sosyal yönden hazırlıksız olması, göç eden nüfusun karşılaşılan problemlerle başbaşa kalmalarına, dolayısıyla problemleri kendilerinin çözmelerine neden olmuştur. Böylece, yeni kentli barınma problemini “gecekondu” yapısıyla, işsizlik problemini de günlük işlerden müteşekkil “marjinal sektöre” dahil olarak gidermeye çalışmaktadır. Oluşum seyri ve hızına bakılarak kırdan kente göçün devam edeceği düşünüldüğünde, gecekondu olgusu kentlerimizin bir gerçeğini ve özelliğini oluşturmaktadır.

Kırsal alandan kente göç ve göçün tesiriyle meydana gelen güçlükler, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde güncelliklerini ve önemini muhafaza etmektedir. Biz de sosyal bilimler ile ilgilenenler olarak güncel ve önemli bir konu üzerinde çalışma yapmanın daha isabetli olacağını düşündük. Bu itibarla çalışmamızı, son yıllarda köy, ilçe ve diğer kentlerden yoğun bir şekilde göç alan Malatya şehri örneğinde yapmayı uygun gördük.

Malatya'ya göç, göç neticesinde meydana gelen uyum ve kentleşme problemleri çalışmamızın hareket noktasını oluşturmaktadır. Araştırmada Malatya'ya göç eden nüfusun konut, iş, altyapı, eğitim, sağlık gibi bir takım problemlerin yeni kentliler tarafından giderme şeklini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Zira problemin mevcudiyeti ve devamlılığı kente uyumu ve kentleşmeyi etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

Sosyal tarihe baktığımızda, hiçbir toplumsal sisteminin karşılaştığı problemlerin sıkıntısız giderildiğini göremeyiz. Ancak her araştırmada yaşanan problemleri, asgari düzeye indirmenin yollarını bulmayı amaç edinir. Bu araştırma, göçün ilgili kentte ne tür problemle neden olduğu ve bu problemleri en aza indirmenin yollarını tespit etmeyi amaç edinmiştir.

2.2. Araştırmanın Önemi

1927 nüfus sayımında Türkiye nüfusunun %24,22'si kentlerde, %75'78'i ise köylerde yaşamaktadır. 1950'lerden sonra sanayileşme, tarımda makineleşme, ulaşım ve haberleşme imkanlarının iyileştirilmesi gibi nedenlerle köylerden kentlere yoğun bir şekilde göç yaşanmıştır. Tedrici olarak köyden kente göç ile kentin nüfus oranı köy nüfus oranına nazaran çoğalmıştır. Nitekim bu niceliksel oran ilk defa 1985 nüfus oranı ise %46,97 olmuştur.

1990 nüfus sayımı sonucunda, kentlerde yaşayan nüfus oranı %59,01, köyde yaşayan nüfus oranı %40,99 şeklinde olmuştur. 1997 nüfus sayımında ise, kentteki nüfus oranı %65,07, köydeki nüfus oranı %34,93'tür. Böylece 1990 ile 1997 yılları arasındaki köyden kente göçün %6 oranında arttığı görülmektedir.

Ülkemizde kentte yaşayan nüfus oranının 50, yılda %24,72 den %65,07 gibi yüksek bir orana yükselmesinin temelinde göçün ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarının olması; kentleşme-göç ilişkisinin analiz edilmesi önem arz etmektedir. Böylece göç-kentleşme ilişkisi çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir.(Kıray, 1964, Akkayan, 1972, Gökçe,1976, Şenyapılı,1978, Kartal,1978, Keleş-Ünsal,1982, Tatlıdil,1983, Bilgili,1995, Özdağ,1995, Peker,1997.....)

Ülkemizde yaşanan iç göç ile kentleşme oranının bir süre daha yükseleceği düşünüldüğünde ve gücün beraberinde getirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel değişiklikler yanında, yaşanan problemlerin devamlılığı göz önüne alındığında, yaptığımız araştırmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

2.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın konusu, Malatya'ya yapılan göç olduğundan örnekleme, son yıllarda Malatya'ya göç etmiş nüfusun yoğun olarak yaşadığı mahalleler, oluşturmaktadır. Göç edenlerin yoğun bir şekilde yaşadığı mahalleler, Malatya Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü verilerinden belirlenmiştir. Buradan edinilen bilgilere göre bu mahallelerden Kaynarca, Fırat, Yamaç "imarsız", Beydağı, Kıltepe, Yeşiltepe, Melekbaba, Taştepe, Tandoğan ve Çöşnük ise "Yarı İmarlı" dir. "Yarı imar" nitelendirmesinden tapulu ve tapusuz evlerin bir arada bulunması kastedilmektedir. "İmarsız" olarak görülen mahallelerde ise genellikle tapusuz veya hisseli tapulu evler bulunmaktadır.

Muhtarlar Derneği yardımıyla ilgili mahalle muhtarları ile iletişim sağlanmıştır. Muhtarlardan, mahallelerin fiziki ve sosyal özellikleri hakkında bilgi alınmış ve onlara yaptığımız araştırmanın konusu, amacı anlatılmıştır. Ayrıca Devlet İstatistik Enstitüsü Malatya şubesinden Malatya'nın nüfusu, göç oranı hakkında 1990 verileri incelenmiştir. Son yapılan 1997 nüfus sayımı resmi verileri henüz geçmediğinden günlük ulusal basından elde edilen istatistik sonuçlardan yararlanılmıştır.

2-4 ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Bir sosyal araştırmada amaca uygun örneklem seçimi, mevcut imkanlar ile sınırlıdır. Araştırmamızın ana evreni, Malatya'ya göç eden nüfusun yoğun olarak yaşadığı mahallelerdeki nüfustur. Örneklem grubumuzu ise anket yaptığımız 400 hanenin hane reisi oluşturmaktadır

Örneklem grubumuz saptanan örneklem büyüklüğüne uygun olarak evrenin herhangi bir parçasının alınması (Gökçe, 1992: 136) olarak tanımlanan tesadüfi örneklem metodu ile oluşturulmuştur. Ayrıca örneklem birimi, 18 yaş ve daha üstü olma ve hane halkı reisi olma' gibi özellikler ile kotalandırılmıştır.

Örneklem birimi, 18 yaş ve üstü olmak üzere erkek hane halkı reisi şeklinde oluşturulmuştur. Ancak, ölüm, boşanma, ayrı yaşama nedenleri dışında, en aşağı altı ay evinden, sağlık, iş ve benzeri nedenlerle uzaklaşmış erkeklerin eşleri de hane halkı reisi kabul edilmiştir. Veya hane halkı reisi olarak kabul edilmiş ve her haneden bir kişi olmak üzere örneklem birimi elde edilmiştir.

Evdeki en büyük erkek çocuğun hane halkı reisi olarak seçmemizde, evdeki annenin ve diğer üyelerin, evin en büyük oğlunun hane halkı reisi olarak görmeleri

etkilidir. Bu da toplumumuzda erkek ve kadının konumları hakkında bilgi vermektedir.

2-5 ANKET FORMUNUN HAZIRLANMASI

Önceden hazırlanmış sorular aracılığıyla, soru-cevap ilişkisine dayanan (Sencer, 1989: 129) anket tekniğinde, araştırmacı elde etmek istediği bilgileri, hazırlanmış soruların bulunduğu anket formu aracılığıyla temin eder. Dolayısıyla, anket formunun hazırlanması, seçilecek soruların araştırılacak konuya karşılık gelmesi açısından, oldukça önemlidir.

Bu nedenle yaptığımız araştırmada, anket formunun hazırlanmasından önce konuyla ilgili uygulamalı çalışmalar incelenerek, soru bankası oluşturulmuştur. Daha sonra, araştırdığımız konu ile ilgili verileri elde etmemizi sağlayacak sorular titizlikle seçilmiştir. Hazırlanan anket formunda 2'si açık uçlu olmak üzere 80 soru bulunmaktadır.

Ancak şunu ifade etmeliyiz ki, her şeyden önce anket tekniği esneklikten uzak bir gözlem aracıdır. Bunun yanında, anket tekniğinde, elde edilecek bilgilerin önceden hazırlanmış sorularla sınırlandırılmış olması, derinlemesine bilgi edinme olasılığını, ortadan kaldırmaktadır. Anket tekniğinin yapısı gereği ortaya çıkan bu eksikliği asgariye indirmek için örneklem grubumuzla aynı zamanda mülakat tekniği kullanılacak bazı cevaplar alma yofuna gidilmiştir.

2-6 ANKETİN UYGULANMASI

Sahaya çıkmadan, daha önce değinildiği gibi ilgili mahalle muhtarlarıyla görüşülüp, araştırmanın amacı, konusu hakkında bilgi verilmiş ve mahallenin fiziki sosyal yapısı ile ilgili bilgiler alınmıştır. Saha çalışmalarımız daha çok hafta sonları ve hafta içi akşam saatlerinde yapılması planlanmış ve bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasında, sosyoloji bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşan beş kişilik bir gruptan yararlanılmıştır. Anket uygulaması yaklaşık 2,5 ayda tamamlanmıştır.

2-7 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIĞI

Araştırma konumuz, Malatya'ya göç edenlerin, kentleşme sürecinde yaşadıkları kentleşme ve uyum problemlerinin tespiti ile sınırlıdır. Ayrıca örneklem grubumuzu oluşturanların yaş düzeyinin 18'den başlaması yaş ile ilgili getirdiğimiz bir sınırlılıktır. Bununla birlikte hazırladığımız anket formu haneden bir kişiyle görüşmek üzere planlanmıştır.

Alan araştırmalarında, alanda karşılaşılan sorunlar araştırmanın sınırlılığı olarak nitelendirilmektedir. Yaptığımız alan araştırmasında fazla olmamak üzere sorunların anlatılması, araştırmanın konusunun ve amacının anlatılması, gibi bir takım problemler yaşanmıştır. Bunun yanında zaman zaman anket görüşmelerine red cevabı verilmiştir. Yine fazla olmamak koşuluyla Türkçe konuşmayı bilmeyenler ile karşılaşılması.. yaşanan problemlerden birini oluşturmaktadır. Bu problemin yaşanacağı önceden tahmin edildiği için öğrenci grubunun içine kürtçe bilen bir öğrenci alınmıştır.

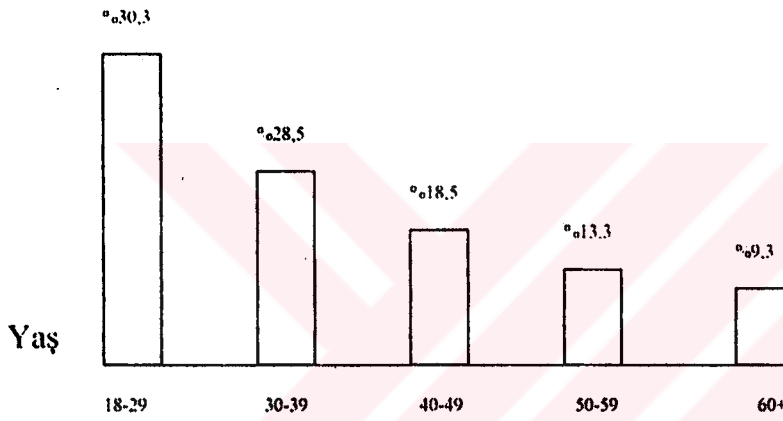
Zaman zaman kadınlar sorulara cevap vermeme eğilimi gösterse de, bayan öğrencilerle bu problem giderilmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Örneklemin Sosyal Nitelikleri

3.1.1. Yaş Dağılımı

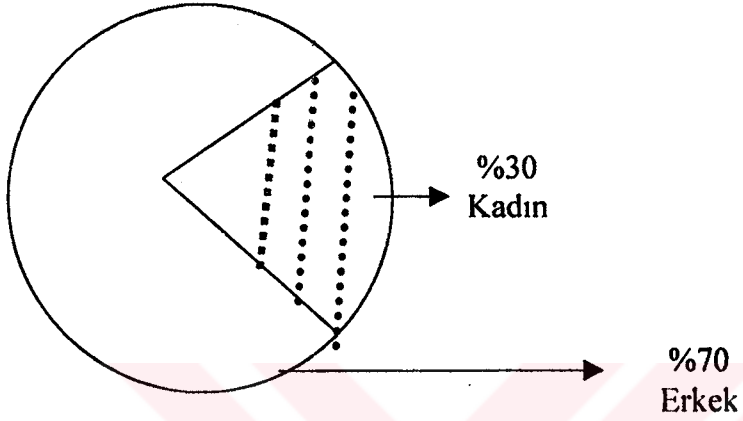
Grafik (2)

Örneklem grubumuzun en büyük birimini %30,3 olarak 18-29 yaş arasındaki, hane halkı reisi oluşturmaktadır. Geri kalanların ise %28,5'si 30-35, %18,5'si 40-49, %13,3'ü 50-59, %9,3'ü de 60ve daha yukarı yaş aralığında bulunmaktadır. Dolayısıyla örneklem grubumuzun büyük çoğunluğu, 18-29 yaş arasında bulunan genç hane halkı reisi temsil etmektedir. Zira sosyal bilimlerde 14-25 yaş aralığı "genç"i tanımlamada kriter alınmaktadır. (Kışlalı, 1974:15)

3.1.2. Cinsiyet

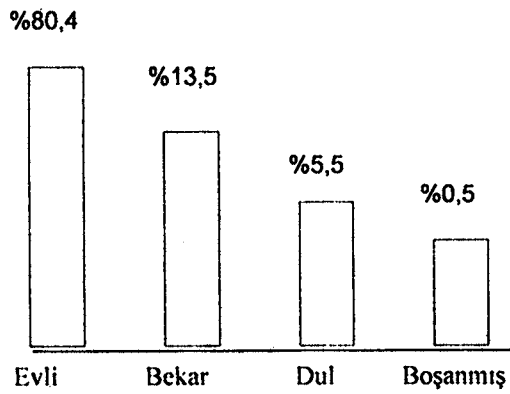
Grafik (3)

Grafikten de anlaşıldığı gibi örnekleminizin, %70'ini erkek, %30'unu kadın oluşturmaktadır. Örnekleminizde erkek hane halkı reisi, kadın hane halkı reisinden büyük oranda fazla olmaktadır.

3.1.3. Medeni Durum

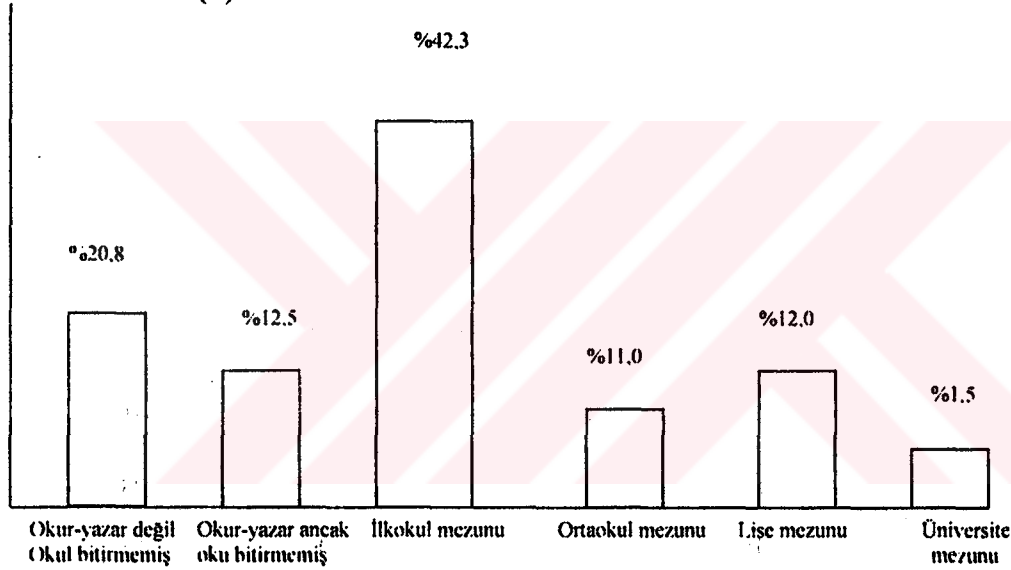
Grafik (4)

Örnekleminizin, medeni durumuna baktığımızda, grafikten de anlaşılacağı gibi karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. Ankete atılanların %80,4'ü evli %13,5'i bekar. %5,5 dul, %0,5'i boşanmıştır. Buradaki %13,5'lik gibi bir orana karşılık gelen medeni durumu bekar olanları, genellikle evin en büyük oğlu oluşturmaktadır. Bu nedenle bekar nitelendirilmesinden, evde yalnız yaşadığı anlaşılmamalıdır.

3.1.4. Öğrenim Durumu

Grafik (5)

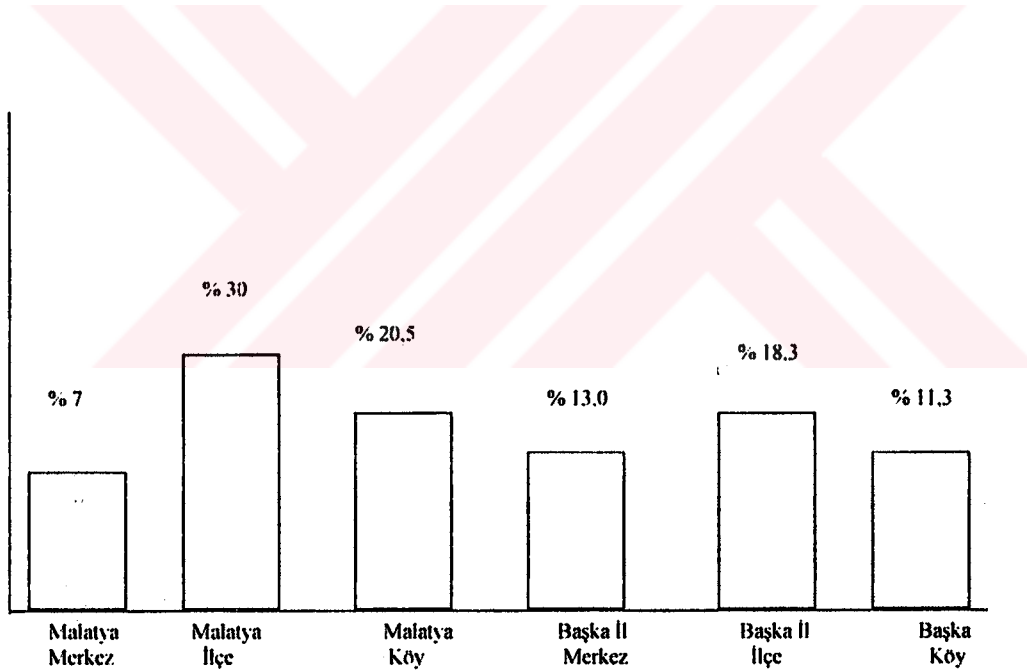
Araştırmamızda örneklem grubumuzun en büyük oranını %42,3 ile ilkökul mezunu oluşturmaktadır. Geri kalanların ise %20,8'i herhangi bir okul bitirmemiş, dolayısıyla okuma-yazma bilmeyenler, % 12,5'i herhangi bir okul bitirmemiş ancak okuma-yazma bilenler. % 11'i ortaokul mezunu, % 12 si lise mezunu ve % 1,5'i üniversite mezunudur. Burada % 12,5 oranında olan herhangi bir okul bitirmemiş ancak okuma-yazma bilenlerin büyük bir bölümü, okuma-yazmayı askerde veya ailede okumuş birinin yardımıyla öğrendiklerini; sohbet esnasında ifade etmişlerdir.

Türkiye'deki ortalama eğitim seviyesi ise şöyledir: ülke genelinde erkeklerin % 11,18'i kadınların % 28,01'i okuma-yazma bilmemektedir. Malatya'da ise erkeklerin % 12,33'ü, kadınların % 31,29'u okuma-yazma bilmemektedir. Ülke genelinde herhangi bir eğitim kurumundan mezun olanlar içerisinde erkeklerin oranı % 81,61, kadınların oranı ise % 78,40'dır. Bu oran Malatya genelinde ise erkeklerde % 79,69, kadınlarda ise % 75,26 dır. (D.İ.E. 1990:17)

3.1.5. Doğum Yeri

Grafik (6)

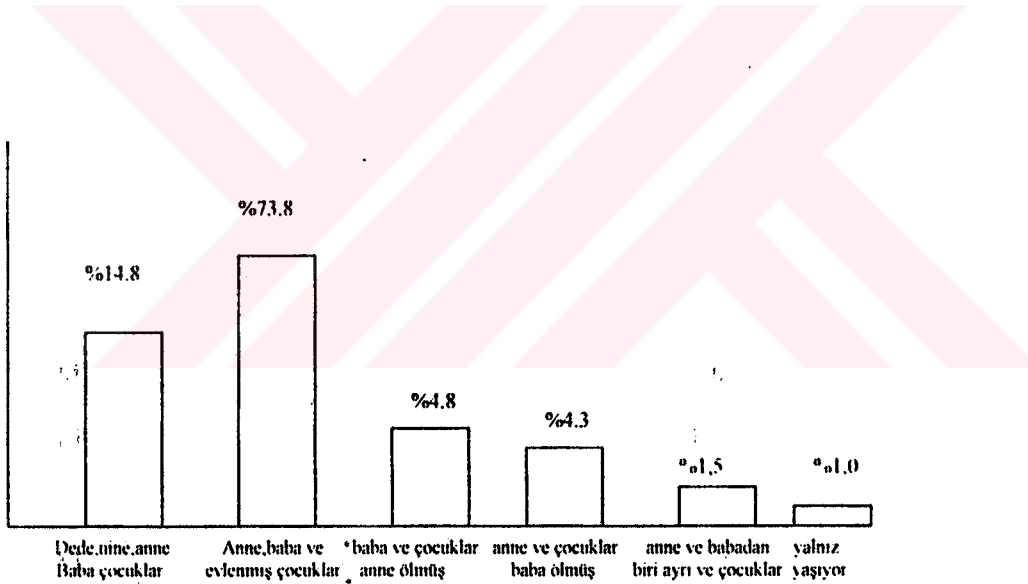

Örneklemin grubumuzun en büyük oranını %30 ile Malatya ilçe doğumlular oluşturmaktadır. Bunu %20,5 ile Malatya köy doğumlu, %18,3 ile başka ilçe doğumlu, %13,0 ile başka il doğumlu, %11,3 ile başka köy doğumlu ve %7 ile

Malatya merkez doğumlular izlemektedir. Örneklemimizi Malatya'ya göç eden nüfus oluşturduğundan, Malatya'ya en büyük göç (%30) Malatya'nın ilçelerinden olmuştur. Malatya köy doğumluları da (%20,5) dikkate aldığımızda şunu ifade edebiliriz: Malatya en büyük göçü kendi ilçe ve köylerinden almaktadır. Bu ise, "Türkiye'nin kentleşmesi" bahsinde geçen ülke kentlerimiz, kırsal alandan gelen nüfus ile büyümektedir veya beslenmektedir nitelendirmesini, doğrulamaktadır.

3.1.6-AİLE TİPİ

Grafik (7)

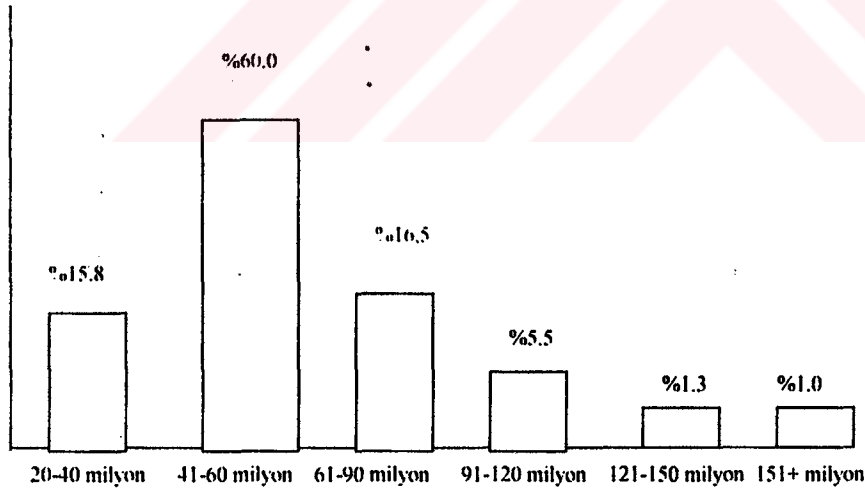
Bir hanede kimlerin yaşadığı, aile tipi hakkında bize bilgi verir. Dede, nine veya bunlardan biri, anne, baba ve evlenmemiş çocukların tümünün bir hanede yaşadığı aile "geniş ailedir". Buna karşılık anne-baba ve evlenmemiş çocukların birlikte yaşadığı aile ise "çekirdek ailedir". Bu açıklama doğrultusunda örneklemimizi %73,8 ni "çekirdek aile"(anne-baba ve evlenmemiş çocuklar)

%14.18 ini “geniş aile”(dede- nine, anne-baba ve çocuklar) oluşturmaktadır. Geri kalanların %4,8 i annenin öldüğü baba ve çocukların bulunduğu aile, %4,3’ü babanın öldüğü anne ve çocuklarını bulunduğu aile, %1,5’i anne ve babadan birinin ayrı yaşadığı “dağılmış aile”dir. %1’i ise yanlarında çocuklarının olmadığını söyleyen yalnız yaşayan dört kişidir.

3-2 ÖRNEKLEMİN EKONOMİK DURUMU

3.2.1-AYLIK GELİR

Grafik (8)

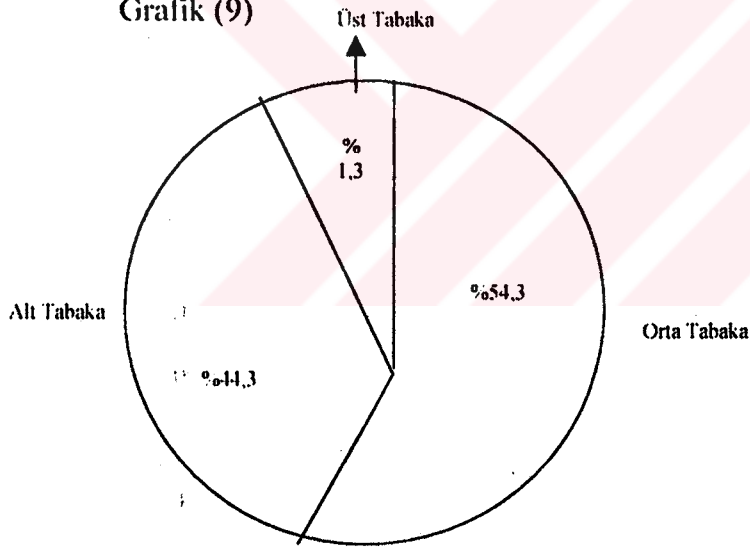
Örnekleminin % 15.8’nin geliri; 20 ile 40 milyon, %60’nın 40 ile 60 milyon %16.5’nin 60 ile 90 milyon, %5,5’nin 90 ile 120, milyon, % 1,3’nün 120 ile 150 milyon arası %1’nin ise 150 milyondan fazla olduğu yukarıdaki grafikte

görülmektedir. Bu ise gecekondü oturanların büyük bir kesiminin aylık geliri düşüktür(Kongar, Türkdöğän; Görmez, Kıray, Tatlıdil)nitelendirmesi doğrulamaktadır. Hanelerindeki nüfus sayısı ve günümüz yaşam şartları dikkate alındığında, kente göçen örneklemimizdeki ailelerin, yaşam mücadelesinde hayli zorlandıkları söylenebilir.

Yaşam mücadelesinde zorlanan gecekonduda oturanlar, evde işyerlerinde köşe başındaki sohbetlerde, kahvedeki tartışma esnasında dile getirdikleri tek şey geçim sıkıntısıdır.(Türkdöğän,1977:69)

3.2. 2.Sosyal Tabaka

Grafik (9)

Anketimize katılanların %54,3'ü kendini orta tabakada, %44,3'ü alt tabakada, %1,3'ü ise üst tabakada görmektedir. Her şeyden önce aylık gelir, tüketim eğilimi, yaşama alışkanlıkları, tasarruf sosyal tabakayı belirlemede esas ise de kişinin kendini hangi tabakada hissettiği de önemli bir durumdur. Aylık gelirin

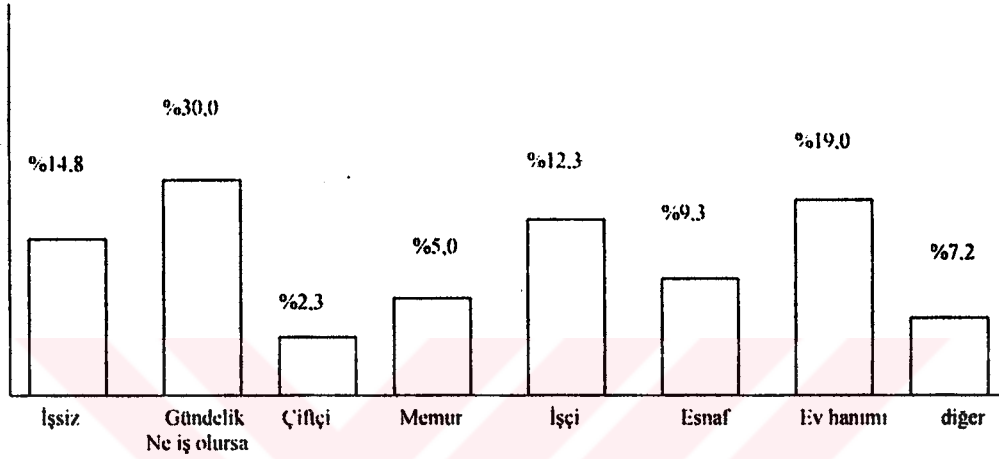
oranlarının verildiği yukarıdaki grafik dikkate alındığında alt tabakanın daha yüksek, orta tabakanın daha düşük çıkması gerekirken böyle bir neticenin çıkmasında, yaşanan yerleşim biriminin büyüklüğü etkilidir.

Küçük yerleşim biriminde insanlar arasında ekonomik ve sosyal bakımdan farklılaşma büyük yerleşim birimlerine nazaran daha azdır. Birbirine yakın yaşam şartlarına sahip olan insanların daha çok bulunduğu küçük yerleşim birimlerinde, insanlar farklılaşmanın azlığı nedeniyle kendilerini orta tabakada hatta üst tabakada görmektedir. Büyük yerleşim birimlerinde yaşayan insanlar arasında ekonomik ve sosyal yönden fark büyük olduğundan, az bir gelire sahip olan fert, günlük ihtiyaçlarını karşılayıp, geçimini temin etse de, kendi yaşantısını mevcut farklılaşma nedeniyle eğitim, gelir vb. yönden daha üst düzeydeki insanlarla karşılaştıracak, ve kendini alt tabakada görecektir. (Kaya,1991.99)

Bu itibarla örneğimizde kendini orta tabakada görenlerin oranlarının yüksekliği yaşanan yerin hacmi ile açıklanabilir.

3.2.3- ÇALIŞILAN İŞ

Grafik (10)

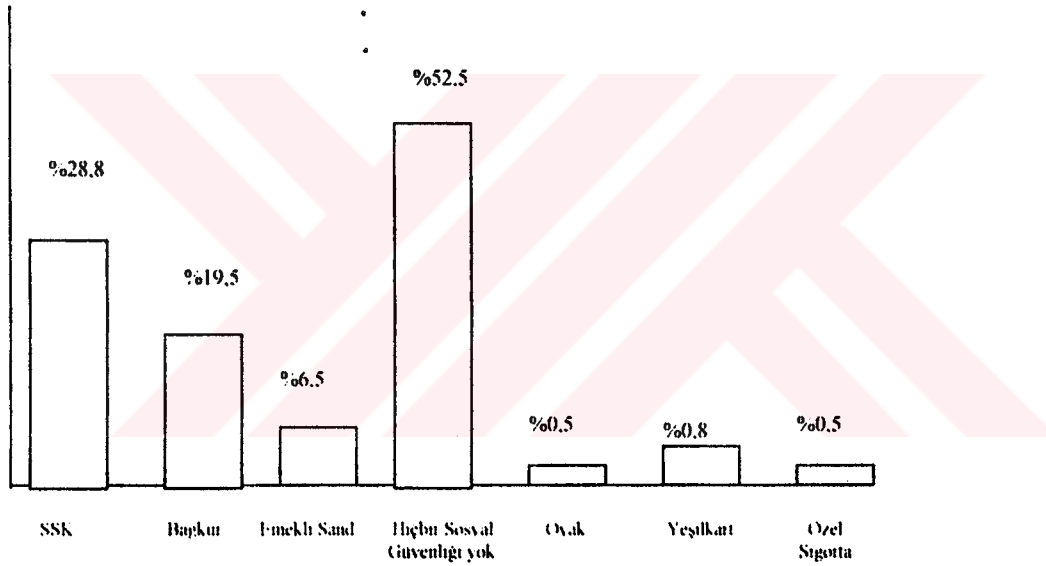
Aylık geliri, çalışılan işin niteliği belirlemektedir. Örneklemimizin %5'i memur, %12,3'ü işçi olmak üzere ancak % 17,3'ünün devamlı bir işi belirli bir kazancı bulunmaktadır. Örneklemimizin %14,8'i işsiz, %19,0'u ev kadını olduğundan aile bütçesinde nakdi bir kazanç getirememektedir. Geriye kalanların %2,3'ü çiftçilikle uğraşiyor, %9,3'ü esnaf, %30'u gündelik ne iş olursa onunla evini geçindiriyor. Örneklemimizi oluşturan %7,2 oranındaki "diğer" başlığındakiler ise öğrenci ve emeklidir.

Uzmanlaşmanın gelişmediği ve meslek türlerinin çok az olduğu kırsal kesim daha çok tarım ve tarımla ilgili uğraşların geçerli olduğu bir çevredir. Bu özellik, kent çevresindeki işler için kırsal kesim insanının, dezavantajlarını oluşturmaktadır. (Atay,1985:152) Kente göçenlerin eğitim durumunun düşük olması ve beceri eksikleri düşünüldüğünde bu kitlenin iş ihtiyacını marjinal kesim olarak

nitelendiren örgütsüz, günlük, düşük geliri işlere sahip olmakla (Şenyapılı,1978:168) giderdikleri görülür. Zira örneğimizdeki %30 olan gündelik iş marjinal kesimin hacmi hakkında bilgi vermektedir.

3.2.4-SOSYAL GÜVENLİK DURUMU

Grafik (11)

Örneğimizdeki %52,5 oranında olan büyük bir bölümü herhangi bir sosyal güvenlik kapsamında değildir. Geri kalanların %28,8'i Sosyal Sigortalar Kurumu, %10,5 Bağkur , %6,5 Emekli sandığı, %05'i Ordu Yardımlaşma Kurumu, %0,5 Özel sigorta gibi sosyal güvenlik kapsamındadır. %0,8'i ise Yeşilkartlıdır.

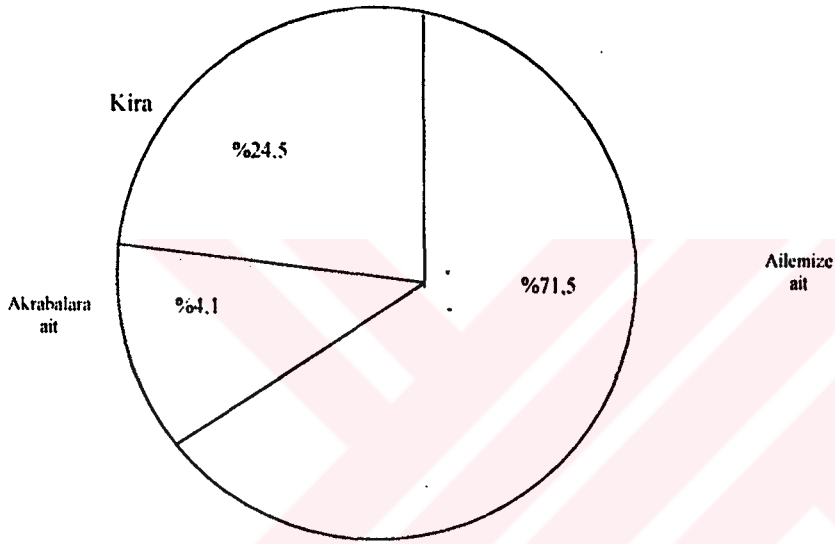
Çalışılan işlerin belirtildiği Grafik dikkatle incelendiğinde (% 14,8 işsiz, %30,0 gündelik işçi ve %19,30 olan ev kadının bir bölümü) %52,5 oranında olan hiçbir sosyal güvenlik kapsamında olmama durumu iki soruya verilen cevapların

doğruluğunu yansıtmaktadır. Bu bağlamda kente göçenlerin büyük bir bölümünün sosyal güvenlik problemi bulunmaktadır. Ve bu durum insanları geleceğe ümit ile bakmalarını zorlaştırmaktadır.

3.2.5. Oturulan Evin İyelik Durumu

Grafik (12)

Örnekleminizin %71,5 sahibi olduğu, %24,5'i kirasını ödediği, %4,1 ise akrabalarına ait olan evde oturmaktadır. Oturulan evlerin %21,8'nin hisseli tapulu, %18,9'unun tapusuz, %13,8'nin tahsis belgeli olduğu düşünüldüğünde, evlerin sahiplik durumları ortaya çıkmaktadır.

3.2.5. Sahip Olunan Dayanıklı Tüketim Malları

Grafik (13)

Tüketim Malı	Var %	Yok %
Renkli tv	%72,0	%28,0
Siyah beyaz tv	%28,0	%72,0
Radyo	%70,3	%29,7
Müzik seti	%29,2	%70,8
Telefon	%61,5	%38,5
Fırınlı ocak	%44,8	%55,3
Güneş enerjisi	%35,2	%64,8
Şofben	%18,0	%72,0
Buzdolabı	%86,8	%13,2
Otomatik çam. Mak.	%29,5	%70,5
Merdaneli çam. Mak.	%40,0	%60,0
Dikiş mak.	%36,5	%63,5
Mutfak robotu	%10,5	%89,5

Örneklelimizi meydana getiren hanelerdeki, dayanıklı tüketim mallarının oranları şöyledir. Hanelerin % 72 sinde renkli tv, % 28 inde siyah beyaz, % 70.3 ünde radyo, % 29.2 sinde müzik seti, % 61,5 inde telefon, % 44,8 inde fırınlı ocak, % 35.2 sinde güneş enerji, % 18'inde şofben, % 86,8 inde buzdolabı, % 29,5'inde otomatik çamaşır makinesi, % 40'ında merdaneli çamaşır makinesi, %36,5'inde dikiş makinesi, % 10,5'inde mutfak robotu bulunmaktadır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere hanelerde en çok bulunan dayanıklı ev eşyası buzdolabı % 86,8 dir. Bunu buzdolabının günlük yaşamdaki veya ev yaşantısında

gördüğü işlevin genişliğiyle açıklayabiliriz. Hanelerdeki eşyalardan ikinci en çok bulunanı renkli televizyon % 72 ve radyo % 70,3 dur. Telefonda en az televizyon ve radyo kadar çok bulunan biridir. Televizyon, radyo telefon kısaca kitle iletişim araçları olarak ifade edilen araçlar günlük yaşantımızda oldukça yaygınlık göstermektedir. Ayrıca bu tür ev eşyaları kırsal alan, kentsel alan veya gecekondu gibi bir sınırlama tanımadan yaygınlaşmakta ve onlarsız yapılmaz bir durum ortaya çıkmıştır. Her insan, nerde oturur veya yaşarsa yaşasın, mutlaka bir kitle iletişim aracıyla yaşadığı kentte, ülkede ve dünyada olup biteni izlemekte ve olaylardan haberdar olmaktadır.

Kadınların günlük işlerini kolaylaştıran beyaz eşyalardan; otomatik çamaşır makinesi %29,9, merdaneli çamaşır makinesi % 40, dikiş makinesi % 36,5, mutfak robotu % 10,5 örneklerimizdeki hanelerde çok olmamakla birlikte bulunmaktadır. Yine günlük ihtiyaçları karşılamakla önemli bir yeri olan güneş enerjisi % 35,2, şofben % 18 oranlarında hanelerde bulunmaktadır.

Dayanıklı tüketim mallarına sahip olma, düşük gelirlilerin bütçelerini zorlayan harcamalar olmasına karşın, kente göç edenler açısından ihtiyaç olmaları bir yana, daha çok itibar sağlayıcı etkileri önem kazanmaktadır. (Atay,1985:124). Ayrıca kitle iletişim oranlarının her gün, beyaz eşyaların da dahil, olduğu tüketim mallarını ihtiyaç hissettirmesi, bu tür mallara sahip olunmasını zorunlu kılıyor.

Alan araştırmasında, küçük hacimli iç mekandan oluşan konutların, çoğu kez, daha farklı hacimler ve yaşama düzenleri için geliştirilmiş dayanıklı tüketim malları ile doldurulduğu gözlenmiştir. Bu eşyalar ile konutlardaki yaşantı arasında bir tutarsızlık göze çarpar ki bu durum eşyaların kullanılmaktan çok sosyal statü göstergesi olarak işlev gördüğü izlenimini verir. (Şenyapılı,1982:111-112)

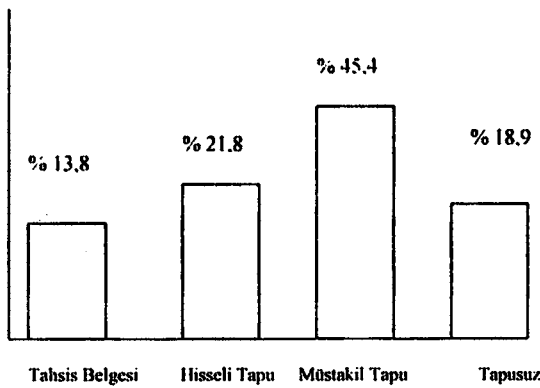
3.3. Yaşanılan Yerin Fiziksel Özellikleri

Malatya'ya göç eden nüfusun yoğun yaşadığı mahallelerden Kaynarca, Fırat, Yamaç “imarsız”, Beydağı, Yeşiltepe, Taştepe, Melekbaba, Kiltape, Tandoğan, Çöşnük ise “yarı imarlı”dır. Bu bilgiler Malatya belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nden alınmıştır. Mahallelerin büyük bir bölümü merkeze uzak yerleşim yerleridir.

Yaptığımız gözlemlerde, her mahallede, halkın temel ihtiyaçlarını karşılayarak fırın, bakkal ve öğrencilerin eğitim ihtiyacını giderecek ilköğretim okulları mevcuttur. Gözlemlerimize göre yine bu mahallelerin çoğunda ulaşım yapılacak asfalt yol bulunmaktadır.

3.3.1. Oturulan Evin Mülkiyet Şekli

Grafik (14)

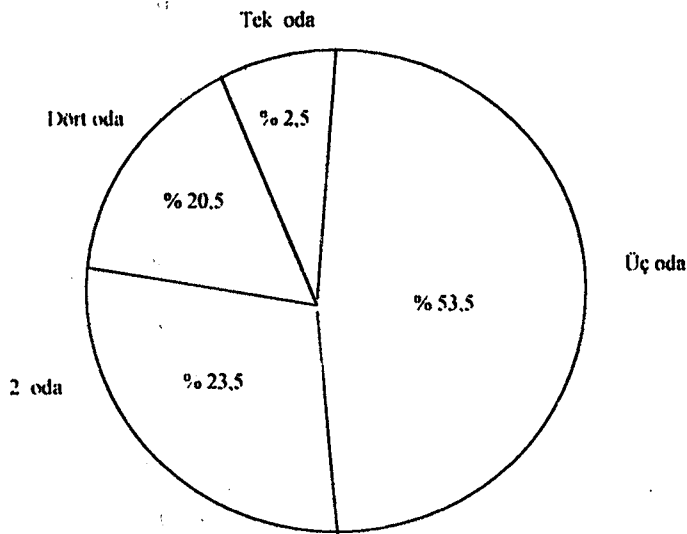
Örnekleminin büyük bir bölümü (% 45,4) evin mülkiyeti hakkında müstakil tapusunun olduğunu ifade etmektedir. Evin mülkiyeti hakkındaki soruya

geri kalanların % 13,8 i tahsis belgeli, % 21,8 i hisseli tapu, % 18,9 tapusuz, cevabını vermiştir. Bu doğrultuda tahsis belgeli ve müstakil tapulu (% 13,8 ve % 45,4) evlerin dışındakileri dikkate almadığından mahallelerin, gecekondü özellikleri ortaya çıkmaktadır. Tahsis belgesi, Beşinci Kalkınma Planında, gecekondü sorununa çözüm bulmak amacıyla uygulamaya konulmuştur. (Peynircioğlu,1998:2327).

Ankete katılanlar, oturlan evin mülkiyeti sorusuna, genellikle tedirgin bir vaziyette ve kaçamak cevap vermiştir. Anketteki soruları yöneltmekte önce her ne kadar araştırmamızın konusu, amacı ve kurumumuz hakkında bilgi verildiyse de, örneklem grubunu büyük bir bölümü özellikle bu soruda bize siz vergi memuru musunuz? Sizi devlet mi gönderdi? Şeklinde soru yöneltmişlerdir. Dolayısıyla, örneklemin bu soruda ki cevapların pek sağlıklı olarak değerlendirilmektedir. Bu sorudaki değerlendirme Fen İşleri Müdürlüğünden alınan bilgileri ile yapılmalıdır.

3.3.2. Evin Oda Sayısı .

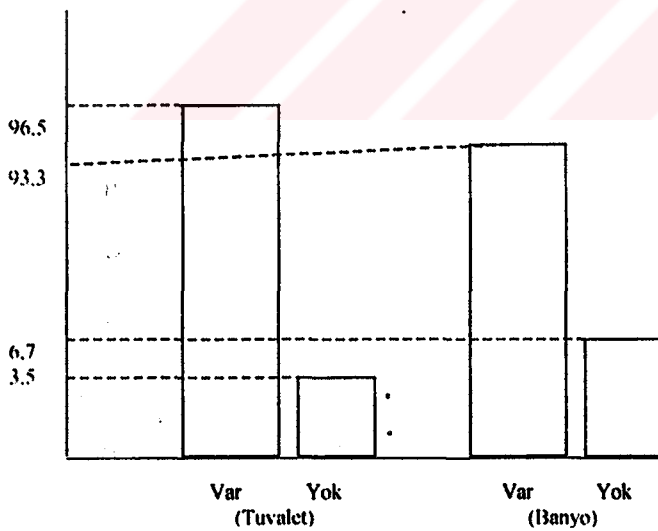
Grafik (15)

Grafikten de anlaşıldığı gibi örneğimiz de olan ailelerin oturdukları evin % 53,5 nin 3 odası, % 23,5 inin 2 odası, % 20,5 inin 4 odası, % 2,5 nin tek odası, bulunmaktadır. Evin oda sayısı evde yaşayan ailenin ekonomik, sosyal hayatında etkilidir. Bu açıdan bakıldığında ailelerin kalabalık olduğu düşünüldüğünde evlerin oda sayıları, evde yaşayanların ihtiyaçlarını gerçek manada karşılayamamaktadır. Zira sohbet esnasında edindiğimiz bilgilere göre ailelerin çoğunda anne-baba çocukların yanında veya evdeki evli ağabey; evdeki bekar çocukların yanında yatmak zorunda kalmaktadır. Bu ise bir takım sıkıntıları meydana getirmektedir.

3. 3.3. Banyo ve Tuvalet Durumu

Grafik (16)

Örnekleimizi meydana getiren ailelerin % 96,5 inin evlerinde kullandıkları tuvaletleri bulunmaktadır. % 3,5 lik bir kesim ise tuvalet ihtiyaçlarını evin dışında tahta ile çevirdikleri yerde giderdiklerini ifade etmektedirler. Yine örnekleminizin %

93,3 nin evlerinde banyoları bulunmakta, % 6,7 sinin banyosu bulunmamaktadır. % 6,7 oranındaki hane üyeleri; banyo ihtiyaçlarını evin herhangi bir odasında; leğen, vb. kullanarak giderdiklerini ifade etmektedirler. Bu bağlamda, anketimize katılanların büyük bir yüzdesi % 56,5-% 93,3 doğrudan sağlık ile ilgili temizlik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Sonuç ise bu bakımdan sevindiricidir.

4. GÖÇ VE KENT İÇİ HAREKETLİLİK

4.1. Kente Göç Etme Nedenleri

Ülkemizde yaşanan içgöç ile kentleşme sürecimiz hızlı bir seyir izlemektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel boyutu olan göç sonucunda, kentlerimiz demografik açıdan giderek büyümektedir. Kentler, ilçe köy ve diğer illerden göç aldıkları gibi aynı zamanda göç vermektedirler. Örneğin araştırma yaptığımız Malatya'ya Devlet İstatistik Enstitüsü 1990 verilerine göre 1990 yılına kadar 20.695'i erkek, 15,669 kadın olmak üzere 36,364 kişi göç etmiştir. Bununla birlikte Malatya da 40,234 ü erkek, 31,337 si kadın olmak üzere toplam 71,571 kişi göç etmiştir. Dolayısıyla Malatya göç olmaktan (36,364) çok, göç vermiştir. (71,571) (D.İ.E.1990:12)

Malatya'ya yapılan göçün niteliksel özelliklerine baktığımızda göç edenler 8045 i Malatya ilçe ve köylerinden, 18986 sı diğer il merkezlerinde 8802 si ise diğer illerin ilçelerinden olmuştur. (D.İ.E:1990:4) Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgulara göre Malatya'ya göç veren illeri Adıyaman, Van, Bitlis, Bingöl, Batman, Erzurum, Mardin gibi Doğu Anadolu Bölgesi illeri oluşturmaktadır. Göç etme nedenlerinin % 53,8 i gibi büyük bir oranının geçim sıkıntısı iş bulma arzusu oluşturması bu illerin ekonomik bakımdan geri olduklarını doğrulamaktadır. Nitekim bu illerin kişi başına düşen milli gelirin Malatya ili kişi başına düşen milli gelirden düşüktür. Kişi başına Adıyaman'da 1,245 dolar, Van'da 1053 dolar, Bitlis'te 1019 dolar, Batman'da 1634 dolar, Erzurum'da 1323 dolar, Mardin'de 1346 dolar, milli gelir düşerken Malatya'da 1905 dolar milli gelir düşmektedir (29 Aralık 1998, Sabah Gazetesi). Bu ekonomik veriler ise göç nedeni ve yönü hakkında bize bilgi vermektedir.

Tablo: 1 Yaş ile Göç Etme Nedeni Arasındaki İlişki

YAŞ	Güvenlik Nedeni		Çocukların Eğitimi		Daha İyi İş İmkani		Kentin imkanlarından faydalanmak amacıyla		Kentle sosyal yaşam daha iyi		Toplam	
	N	İyi	N	İyi	N	İyi	N	İyi	N	İyi	N	%
18-29	5	4.1 17.2	31	25.6 31.0	69	57.0 32.1	8	6.6 21.6	8	6.6 42.3	121	30,3
30-39	8	7.0 27.6	27	23.7 27.0	61	53,5 28,4	11	9,7 29,7	7	6,1 36,8	114	28,5
40-49	8	10,7 27,6	18	24,0 18,0	41	54,7 19,1	7	9,3 18,9	1	1,3 5,2	75	18,8
50-59	6	11,3 20,7	14	26,4 14,0	28	52,8 13,0	2	3,8 5,4	3	5,7 5,6	53	13,3
60+	2	5,4 6,9	10	27,0 10,0	16	43,2 7,4	9	24,3 24,3			37	9,3
Toplam	29	7,3	100	25,0	215	53,8	37	9,5	19	4,7	400	100

Örnekleminizin yaş ile göç etme nedeni arasındaki ilişki tablo 1’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere her yaş diliminde “Daha iyi iş imkanı” birinci “Çocukların eğitim” ise ikinci göç nedenini oluşturmaktadır. Daha iyi iş imkanı nedeniyle göç edenlerin %53,8, çocukların eğitimi nedeniyle göç edenlerin % 25 olduğu göz önüne alınırsa; kentleşmeye tesir eden faktörlerden itici faktörler diye ifade edilen, kırsal alanın iticiliğinin miktarı, ortaya çıkmaktadır. Nitekim, kırsal alanda tarım ve hayvancılıktan başka iş imkanlarının olmaması, tarımda makineleşme ile var olan iş kolunda gizli işsizliğin, açık işsizliğe dönüşmesi ile birlikte sağlık, eğitim vb. hizmetlerin kırsal alanda sınırlı olması, kırsal alan insanının kentte göçmesine neden olmaktadır.

Yaş ile göç etme nedeni arasındaki ilişkiyi gösteren tabloya baktığımızda, göç etme nedeni olarak “Daha iyi iş imkanı” cevabını verenlerin en çoğunun 18,29

yaş aralığında genç hane halkı reislerinde (%57) olduğu görülür. Bu oran yaş ilerledikçe düşmekte ve en az 60 ve üzerindekiilerde görülmektedir.

Göç etme nedeni olarak “Daha iyi iş imkanı “ nı gösterme gençlerde çok çıkması gençlerin iş, çalışma ve para kazanma konusunda orta ve daha yaşlı olanlardan daha istekli olmalarıyla, açıklanabilir. Zira gençler alışıla gelmiş köy yaşantısından, ve iş çevresinden çıkmayı, daha iyi koşullarda yaşamayı istemektedir. Bu koşulların ise köyden çok kentlerde olduğunu düşünmektedir. “Çocukların eğitimi” nedeniyle göç etme eğiliminin yine gençlerde fazla çıkması gençlerin günümüzde eğitimin sosyal statüyü belirlemedeki önemini kavramasıyla açıklanabilir. Nitekim sohbet esnasında hane halkı reislerinin bir bölümü “ bugünkü yaşadığımız problemlerin sebebi babamızın bizi okutturmamasıdır” nitelendirmesini yapmaktadır. Bu açıdan gençler eğitim konusunda diğer yaş gruplarından daha gerçekçi düşünmekte ve hassas davranmaktadır.

Bununla birlikte yaşlı insan yaşamının büyük bir bölümünü doğup büyüdüğü köyde veya kasabada geçirmiştir. Köy veya kasaba, yaşanan süreye binayen yaşlı insan için çok büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle yaşlı insan göç etmede gençlere göre daha temkinli davranmaktadır.

Tablo : 2 Cinsiyet İle Göç Etme Nedeni Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Güvenlik Nedeniyle		Çocukların Eğitimi İçin		Daha İyi İş İmkânı İçin		Kantin imkanlarından yararlanmak		Kentsel sosyal yaşam daha iyi		Toplam	
Erkek	25	8.9	62	22.1	155	55.4	29	10.3	9	3.3	280	70.0
		86.2		62.0		72.1		78.3		47.3		
Kadın	4	3.3	38	31.7	60	50.0	8	6.7	10	8.4	120	30.0
		13.8		38.0		27.9		21.7		52.7		
Toplam	29	7.3	100	25.0	215	53.8	37	9.2	19	4.7	400	100

Cinsiyet ile göç etme nedenleri arasındaki ilişkiye baktığımızda tablodan da anlaşılacağı üzere, belirgin bir fark yoktur. “Daha iyi iş imkânı ve “Çalışma eğitimi” her iki cinsiyette de, en çok göç etme nedeni olarak görülmektedir. Örneklem grubumuzun % 70’i erkek % 30’u kadın hane halkı reisinden oluşmasından, dolayı göç etme nedenlerinin hepsinde erkeklerin verdiği cevap, kadınlarınkinden fazla çıkmaktadır. Ancak dikkati çekecek bir husus, göç nedeni olarak “kentte sosyal yaşam daha iyi” cevabını verenlerin % 47,3 ü erkek %52,7 si kadındır. Yani kadınların örnekleme, erkeklerden az olmalarına rağmen göç etme nedeninde “kentteki sosyal yaşamı daha iyi” görmesi erkeklerden fazladır. Bu belirgin fark göç edilen yerde kadınların, özellikle kırsal alanda hiç sosyal yaşantılarının olmamasıyla açıklanabilir. Zira kırsal alanda kadın, tarla işlerinde eşine yardım etme, evde çocuk bakma, ev işi görmenin ötesinde pek bir sosyal faaliyeti olmamaktadır. Dolayısıyla kadın, kenti sosyal yaşantısının yoğun olarak bulunduğu mekan olara görmektedir.

Tablo: 3 Doğum Yeri İle Göç Etme Nedeni Arasındaki İlişki

YAŞ	Güvenlik Nedeni		Çocukların Eğitimi		Daha İyi İş İmkani		Kent'in imkanlarından faydalanmak amacıyla		Kentle sosyal yaşam daha iyi		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Malatya Merkez	1	3,6	9	32,1	10	35,7	6	21,5	2	7,2	28	7,0
		3,4		9,0		4,7		16,2		10,6		
Malatya İlçe	3	2,5	44	36,7	51	42,5	11	9,2	11	9,2	12	30,0
		10,3		44,0		3,7		29,7		57,6		
Malatya Köy	4	4,9	13	15,9	58	70,7	6	7,3	1	1,2	72	20,5
		13,8		13,0		27,0		16,2		5,3		
Başka İl Merkez	9	17,3	13	25,0	24	46,2	4	7,6	2	3,8	52	13,0
		31,0		13,0		11,2		10,8		10,6		
Başka İl İlçe	8	11,0	13	17,8	43	58,9	6	8,3	3	4,1	73	18,3
		27,6		13,0		20,0		16,2		15,6		
Başka İl Köy	4	8,9	8	17,8	29	64,4	4	8,9			45	11,3
		13,8		8,0		13,5		10,8				
Toplam	29	7,3	100	25,0	215	53,8	37	9,3	19	2,3	400	100

Doğum yeri ile göç etme nedeni arasındaki ilişkiye baktığımızda, belirgin bir farkın olmadığı görürüz. "Daha iyi iş imkanı" ve "çocukların eğitimi" en çok göç nedeni olarak gösterilmektedir. Ancak tabloya dikkat edildiğinde göç nedeni olarak "daha iyi iş imkanı" gösterme en çok Malatya köy doğumlularında %70,7 ve başka il köy doğumlarında %64,4 gözlenmektedir. Bu ise kırsal alandaki yaşanan geçim sıkıntısının yoğunluğuyla açıklanabilir. Çocukların eğitimi nedeniyle göç ettiklerini ifade edenlerin en fazlası % 36,7 ile Malatya ilçe doğumlulardır. Bu oran, kent doğumlularda karşılaştırıldığında eğitim gibi hizmetlerin sağlanmasında, kırsal alan doğumlularda daha çok hissedildiğini ortaya çıkmaktadır.

4.2 GÖÇ EDİLECEK YER OLARAK MALATYA'YI TERCİH ETME SEBEPLERİ

**Tablo : 4 Doğum Yeri ile Malatya'yı Tercih Etme Sebebi Arasındaki
İlişki**

Doğum Yeri	Daha önce göç eden hemşehri ve akrabalarını burada		Diğer kentlere gidecek maddi gücümüze olmadığı için		İş imkanı daha çok olduğu için		Kendi memleketime olduğu için		Yakın olduğu için		Toplam	
Malatya Merkez	9	32,1			4	14,3	12	42,9	3	10,7	28	7,0
		8,2				4,3		13,0		5,8		
Malatya İlçe	21	17,5	25	20,8	18	15,0	41	34,2	15	12,5	120	30,0
		19,1		47,2		19,4		44,6		28,8		
Malatya Köy	13	15,9	7	8,5	16	19,5	31	37,8	15	18,3	82	20,5
		11,8		13,2		17,2		33,7		28,8		
Başka İl Merkez	16	30,8	5	9,6	22	42,3	4	7,7	5	9,6	52	13,0
		14,5		9,4		23,7		4,3		9,6		
Başka İl İlçe	37	50,7	9	12,3	17	23,3	2	2,7	8	11,0	73	18,3
		33,6		17,0		18,3		2,2		15,4		
Başka İl Köy	14	31,1	7	15,6	16	35,6	2	4,4	6	13,3	45	11,3
		12,7		13,2		17,2		2,2		11,5		
Toplam	110	27,5	53	13,3	93	23,3	92	23,0	52	13,0	400	100

Doğum yeri ile Malatya'yı tercih etme nedeni arasındaki ilişkiye baktığımızda, Malatya merkez, ilçe ve köy doğumlarının büyük bir oranı (% 42,9, % 34,2, % 37,8) Malatya'yı tercih etme nedeni olarak kendi memleketimiz olduğu için seçeneğini, göstermektedir. Başka il merkez doğumların %42,3 ü, ilçe doğumlarının %23,3 ü, başka köy doğumların %35,6 sı ise Malatya'yı tercih etmede "iş imkanının olmasının" etkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu sonuca göre Malatya'nın, göç edilen diğer ilin ilçe ve köylerinden iş imkanı açısından daha iyi olduğunu ileri sürebiliriz. Malatya özellikle ikinci organize sanayinin kurulması, kayısı üretimindeki artış ile son yıllarda büyük bir ekonomik ilerleme gerçekleştirmiştir. Bu ekonomik ilerleme

ile orantılı olarak Malatya kendi ilçe ve köylerinden yoğun göç aldığı gibi, civar illerden, illerin ilçe ve köylerinden göç almaktadır.

Ayrıca tabloya bakıldığında Malatya'yı tercih etmede daha önce göç eden hemşehri ve akrabaların etkili olmasının oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Başka il merkez doğumlarının %30,8 i ilçe doğumların %50,7 si, köy doğumların %31,1 i Malatya'yı tercih etmelerinde daha önce göç eden hemşehri ve akrabalarının etkili olduğunu ifade etmektedirler. Özellikle ilçe doğumlarının Malatya'yı tercih etmelerinde iş olanaklarının bol olması %23,3 iken daha önce göç eden hemşehri ve akrabalarının etkisi %50,7 dir. Dolayısıyla daha önce göç edenlerin etkisi ekonomik nedenler ile tercih yapmaktan daha yüksek olmaktadır. bu ise, Türkiye'de yaşanan iç göçün bir özelliğini oluşturmaktadır.

Göç kararının verilmesi, gidilecek yerin belirlenmesinde daha önce göç eden akraba ve hemşehrilerin etkili olması Eder'in ifade ettiği "zincirleme göç" türünün bir özelliğidir. Bu göç türünde, yeni göç edenlere destek, daha önce göç etmişler tarafından sağlanır ve aynı yöreden gelenlerin iletişimin yoğunluğu söz konusudur. (1997:110-111)

Tablo 5: Kentte Kalış Süresi İle Malatya'yı Tercih Etme Nedeni Arasındaki İlişki

Kentte Kalış Süresi	Daha Önce Göç eden hemşehrilerim burada		Başka kente gidecek maddi gücümüz yok		İş imkanları daha çok olduğu için		Kendi memleketimiz kentimiz olduğu için		Yakın olduğu için		Toplam	
5 yıl	19	23,2	11	13,4	25	30,5	18	22,0	9	11,0	82	20,5
		17,3				20,8				16,9		
6-10 yıl	39	33,6	14	12,1	23	19,8	25	21,6	15	12,9	116	29,0
		35,5		26,4		24,7		27,2		28,8		
11+ yıl	51	25,8	28	14,1	45	22,7	48	24,2	26	13,1	198	14,5
		46,4		52,8		48,4		52,2		50,0		
Hep kentte oturduk	1	25,0					1	25,0	2	50,0	4	1,0
		0,9					1,1	3,8				
Toplam	110	27,5	53	13,3	93	23,2	92	23,0	52	13,0	400	100

Kentte kalış süresi aynı zamanda, kente kaç yıl önce göç edildiğini gösterir.

Kentte kalış süresi ile Malatya'yı tercih etme nedeni arasındaki ilişkiye bakmak, aynı zamanda, Malatya'ya göç etmede etkili olan faktörlerin yıllara göre oranlarını belirlemek demektir.

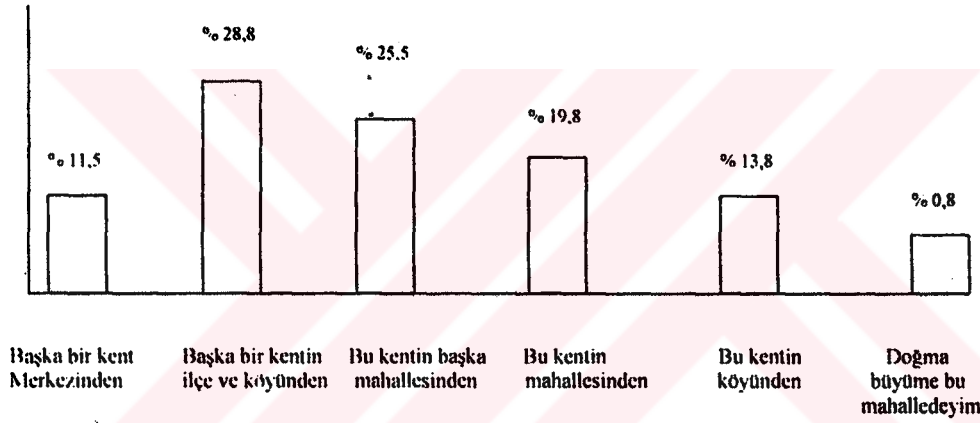
Tablo 5'e bu açıdan baktığımızda Malatya'ya 11 ve daha fazla yıl önce göç edenlerin göç etmelerinde en çok daha önce göç eden hemşehri ve akrabalar %25,8 etkisiyle yine aynı şekilde 6 ve 10 yıl önce göç edenlerde bu oran % 33,6'ya çıkmış ve göç etme nedeni olarak birinciliğini korumuştur. Malatya'ya son 5 yıl içerisinde göç edenlerin göç etmelerinde ise en önemli faktör % 30,5 ile "iş imkanlarının bolluğu" dur. Göç edilecek yer olarak Malatya'yı tercih etmede daha önceki yıllarda akraba ve hemşehrilerin etkisi büyük iken son yıllarda ekonomik nedenlerle, zorunlu olarak göç etme daha fazladır.

Bu durumun ortaya çıkmasında, Malatya'nın ekonomik ve sosyal değişmesinden ziyade gelinen yerlerdeki şartların gittikçe insanları göç etmeye

zorlamalarıyla açıklanabilir. Malatya'ya yapılan son yıllardaki göçlerde ekonomik faktörlerin daha fazla etkili olması, kırsal alanın iticiliğiyle izah edilebilir.

4.3 OTURULAN MAHALLEYE NEREDEN GELİNDİĞİ VE MAHALLEDE OTURULAN SÜRE

Grafik(17) Bu mahalleye nereden geldiniz?

Oturulan mahalleye nereden gelindiğinde bakıldığında en çok (% 28,8) başka ilin ilçe ve köyünden gelenlerin aynı mahallede oturdukları görülür. Oturulan mahalleye % 25,5 i Malatya'nın ilçelerinden, % 19,8 i başka bir mahalleden, %11,5 i ise başka bir kent merkezinden gelinmiştir. % 0,8 oranında olan örneklem grubumuz da doğma büyüme aynı mahallede yaşamaktadır. Aynı yöreden göç edenlerin, aynı mahallede oturmaları veya yoğunlaşmaları "kümelenme" ile açıklanabilir. Daha önce "teorik kısım" da değinildiği gibi kente göç eden nüfus, yeni yerleşilen yerde bir takım sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar ile karşılaşır. Bu sorunlarını gidermek ve yeni yerleşilen yerde daha rahat yaşamak için aynı yöreden gelmiş akraba ve hemşehrilerinin yoğun olduğu mahallelere yerleşir. Başka bir ifadeyle kümelenir.

Dolayısıyla göç sonrası yaşanan ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar, kente yeni gelenlerinin aynı mahallede oturmalarına neden olmuştur.

Türkiye’de kentlere göç edenlerin yerleşme ve çalışma problemlerinin çözmeye ilişkin politikalar oluşturulmadığı, kurumsal düzenlemeler yapılmadığı için göç edenlerin bu temel sorunlarını kente daha önce gelen akrabalar ve hemşehrilerinin formal olmayan ilişkileri temelinde gidermeye çalışmışlardır. (Peker, vd, 1997:3). Formal olmayan ilişkilerin temini için de onların yoğun olduğu yerleri tercih edilmektedir.

Tablo:6Kente Kalış Süresi İle Mahallede Oturulan Süre Arasındaki İlişki

Kente kalış Süresi	5 yıl		6-10 yıl		11+ yıl		Hep bu mahallede oturduk		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5 yıl	78	95,1	2	2,4	2	2,4			82	29,5
		65,5		1,8		1,2				
6-10 yıl	21	18,1	92	79,3	3	2,6			116	29,0
		17,6		84,4		108				
11+ yıl	19	9,6	15	7,6	161	81,3	3	0,8	198	49,5
		16,0		13,8		95,3		100		
Hep kente oturduk	1	25,0			3	75,0			4	1,0
		0,8				1,8				
Toplam	119	29,8	109	27,3	169	42,3	3	0,8	400	100

Kente göçün ilk dönemlerinde akraba ve hemşehrilere yakın olma, onlar ile bütünleşme ilçe ve köy doğumlu göçmenin mahalle seçiminde önemli bir etken olurken, kente yerleştikten sonra bu ve benzeri nedenle kent içi hareketliliğe katılma istemi görülmemektedir. (Peker vd, 1997:71)

Kente kalış süresi ile mahallede oturulan süre arasındaki ilişkiye baktığımızda anlamlı bir ilişkinin olduğunu görmekteyiz. 5 yıl önce göç edenlerin büyük bir oranı %95,1 i ilk yerleştiği mahallede halen oturmakta iken, 6-10 yıl önce

göç edenlerin büyük bir oranı %79,3 ü aynı süredir ilk göçtükleri mahallede oturmakta, %18,1 i ise oturduğu mahalleyi değiştirmiştir. Yine 11 yıl veya daha önce göç edenlerin %81,3 ü 11 ve daha fazla süredir aynı mahallede oturmakta, geri kalanlar (%9,6-%7,6) ise oturdukları mahalleleri değiştirmişlerdir. Dolayısıyla göçün ilk yıllarında kent içi hareketlilik çok az yaşanırken kentte kalış süresi arttıkça çok azda olsa kent içi hareketlilik gözlenmektedir.

Kent içi hareketlilik olarak ifade edilen oturlan mahallenin değişiminde, kentte tutulan düzenli ve iyi gelirlili iş, çocukların eğitimi, kentte uyum vb. gibi faktörler etkilidir.

4.4. OTURULAN MAHALLEYİ TERCİH ETME NEDENLERİ

Tablo 7. Gelir İle Mahalle Tercihi Arasındaki İlişki

Aylık Gelir	Akrabaların burada		Hemşehrilerin burada		Ekonomik durumum için uygun		Aile yaşantım için uygun		Bu muhiti seviyorum		İş yerime yakın		Toplam	
20-39 milyon	16	25,4 12,4	4	6,3 11,4	35	55,6 22,2	4	6,3 13,3			4	6,3 19,0	63	15,8
40-60 milyon	81	33,8 62,8	19	7,9 54,3	91	39,2 59,5	19	7,9 63,3	21	8,8 77,8	6	2,5 28,6	240	66,8
61-90 milyon	19	28,8 14,7	9	13,6 25,7	23	34,8 14,6	2	3,0 6,7	5	5 7,6	8	12,1 38,1	66	16,5
91-120 milyon	10	45,5 7,8	2	9,1 5,7	5	22,7 3,2	2	9,1 6,7	1	4,5 3,7	2	9,1 9,5	22	5,5
121-150 milyon	1	20,0 0,8	1	20,0 2,9	1	20,0 .06	1	20,0 3,3			1	20,0 4,8	5	1,3
150+ milyon	2	50,0 1,6					2	50,0 6,7					4	1,0
Toplam	129	32,3	35	8,8	158	39,5	30	7,5	27	6,8		5,3	400	100

Gelir ile mahalle arasındaki ilişkiye baktığımızda belirgin bir farkın olduğunu görmekteyiz. Göç edenlerin aylık gelirleri ile oturdukları mahalleyi tercih etmelerinde etkili olan faktörler dikkate alındığında; ekonomik faktörün diğerlerinden daha fazla belirleyici olduğunu görmekteyiz. 20 ile 39 milyon arasında aylık geliri olan örneklem grubumuzun %55,6'sında, 40 ile 60 milyon arasında aylık gelir olanların %39,2 sinde, 61 ile 90 milyon arasında aylık geliri olanların %34,8'inde mahalle tercihinde ekonomik faktör daha etkili olmaktadır. Buna rağmen aylık gelir arttıkça ekonomik faktörün mahalle tercihinde belirleyici özelliği azalmaktadır. Zira 91 ile 120 milyon arasında aylık geliri olanların mahalle tercihlerinde ekonomik nedenden çok akrabaların (% 45,5) ve hemşehrilerin (%9,1) etkili olduğunu, 150 milyondan daha fazla aylık geliri olanların oturdukları mahalleyi tercih etmelerinde hemşehrilerin etkisinin % 50'ye ulaştığını görmekteyiz.

Aylık gelir arttıkça mahalle tercihlerinde ekonomik faktörlerin belirleyiciliği azalmakta onun yerine hemşehri ve akrabaların bu mahallede olması gibi nedenler etkili olmaktadır. Bu sonucun çıkmasında, insan ihtiyaçları etkilidir. Ferdin devam ettirdiği hayatında maddi ve manevi olmak üzere iki ihtiyacı mevcuttur. Bu iki ihtiyaç ferdin hal ve hareketlerinde, duygu ve düşüncelerinde, yaşam tarzında etkili olduğu gibi yapacağı tercihlerde de etkilidir.

Örneklem grubumuzun mahalle tercihinde de maddi ve manevi ihtiyaçları etkili olmaktadır. Aylık geliri düşük olanlar maddi ihtiyaçları daha çok hissettiğinden ekonomik şartlar ve ihtiyaçlar onların önceliğini oluşturmaktadır. Aylık gelir yükseldikçe, maddi ihtiyaçlar giderildikçe, manevi ihtiyaçlar ortaya çıkmakta ve ferdin hayatında ve tercihinde bunlar etkili olmaktadır. Zira kente göç eden fert, kentte geçimini sağlayacak bir iş kadar, geçmiş yaşantısının devamını temin edecek akraba ve hemşehrilerle bir arada olma ihtiyacını hissetmektedir.

Tablo:8 Malatya'yı Tercih Etme Nedeni İle Mahalleyi Tercih Etme**Nedeni Arasındaki İlişki**

	Akrabaların burada		Hemşhriilerin burada		Ekonomik durumum için uygun		Aile yaşantım için uygun		Bu muhiti seviyorum		İş yerime yakın		Toplam	
Daha önce göç eden hemşhri ve akrabaların burada	47	42,7 36,4	12	10,9 34,3	36	32,7 22,8	4	3,6 13,3	4	3,6 14,8	7	6,4	110	27,5
Diğer kentlere göçecek maddi gücümüz olmadığı için	13	24,5 10,1	5	9,4 14,3	27	5,9 7,1	4	7,5 13,3	3	5,7 11,1	1	1,9 %4,8	53	13,3
İş imkanı daha çok olduğu için	23	24,7 17,8	11	11,8 31,4	38	40,9 24,1	12	12,9 40,0	5	5,4 18,5	4	4,3 19,0	93	23,3
Kendi memleketimiz olduğu için	31	33,7 24,0	2	2,2 5,7	30	32,6 19,0	9	9,8 30,0	15	16,3 55,6	5	5,4 23,8	92	23,0
Yakın olduğu için	15	28,8 11,6	5	9,6 14,3	27	51,9 17,1	1	1,9 3,3			4	7,7 19,0	52	13,0
Toplam	129	32,3	35	8,8	158	39,5	30	7,5	27	6,8	21	5,3	400	100

Göç edilecek yer olarak Malatya'yı tercih etme nedeni ile oturlan mahalleyi tercih etme nedeni arasındaki ilişkiye baktığımızda şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır: Malatya'ya göç etmede etkili olan daha önce göç etmiş akraba ve hemşhriilerin burada bulunma nedeni aynı zamanda oturlan mahalleyi tercih etmede de etkilidir. Malatya'yı daha önce göç etmiş hemşhri ve akrabalarının etkisiyle göç edenlerin % 42,7'sinde mahalle tercihinde akrabalarının bulunması, % 10,9'unda ise hemşhriilerinin bulunması etkili olmaktadır. yeni hemşhri ve akrabaların etkisiyle Malatya'ya göç edenlerin büyük bir çoğunluğu % 53,9 oturlan mahalle tercihinde de aynı faktörlerden etkilenmektedir.

Hemşhri ve akrabaların tavsiyesi üzerine Malatya'ya göç edenlerin mahalle tercihinde de aynı kaynaktan etkilenmesi ekonomik faktörün (%32,7) etkisini azaltmaktadır.

Yine Malatya'yı ekonomik sıkıntılar, yeni iş imkanlarının çokluğu nedeniyle tercih edenlerin % 40,9 gibi büyük bir bölümü, mahalle tercihinde ekonomik imkanlarını göz önünde bulundurmaktadır. Dolayısıyla göç edilecek yerin tercihinde etkili olan faktör ile mahalle tercihinde etkili olan faktör arasında bir paralellik veya anlamlı ilişki mevcuttur.

5- KENTLİLEŞMENİN BOYUTLARI

5.1 Ekonomik Açıdan Kentleşme

Kenti, belirli bir yaşama şekli ve sosyal ilişkiler bütünü olarak nitelendiren anlayış içinde, “kent” ve “kent insanından” bahsedildiğinde anlatılmak istenilen şey, ne yalnız nüfusun belli bir mekanda yoğunlaşması ne de yalnız mekansal yapıdır. Kent bunun yanında öncelikle belli bir kültürle yani “kente özgü yaşama şekli” ile tanımlanır. Kente özgü yaşama şekli ise, bir anlamda “kentleşme”dir.

Bu şekilde tanımlanan kentleşmenin, ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi boyutları mevcuttur. Bu boyutlar içerisinde ekonomik açıdan kentleşme kente özgü işlerde çalışmak ile mümkündür. Kente özgü işlerde aranan niteliğin yüksekliği, eğitim, uzmanlaşma gibi bir takım kriterler, kente göç edenlerin iş bulmalarında tayin edici fonksiyona sahiptir. Aylık gelirin belli ve düzenli olması, sosyal güvenliğin olması, kente özgü işlerin bir özelliğidir.

5.1.1. Göç Sonrası Kentte Çalışılan İş Türleri

Göç etmeden önceki iş türü ile göç ettikten sonraki iş türleri arasındaki ilişki tablo 9’da verilmektedir. Malatya’ya göç edenlerin göçten önce işsiz olanın % 36,1 i, çiftçi olanların % 37,7 si, gibi büyük bir oranı kentte (göç ettikten sonra) marjinal sektör, türedi işler diye nitelendirilen, gündelik işlerde çalışmaktadır. Göç etmeden önce esnaf olanların % 39,2 si esnaflığa devam ederken, % 8,7 si işsiz gezmekte ve yine % 30,5 gibi büyük bir oranı gündelik işlerde yani marjinal sektörde çalışmaktadır.

Göç etmeden önce çeşitli özel veya devlet kuruluşunda işçi olarak çalışmaların % 22,2’si göçten sonra işsiz, %11’i günlük işlerde çalışırken, %44,5

gibi bir oranı yine özel ve devlet kuruluşunda işçi olarak çalışmaktadır. Ev kadınlarının %85,5'i ev kadını olarak yaşamalarını sürdürürken % 3,2'si işsiz yani iş aradığı halde bulamamış, %4,8'i gündelik işlerde çalışırken, %3,2'si memur, % 3,2'si esnaflık yapmaktadır. Tablodaki göç etmeden önceki iş türlerinde "diğer" şeklinde başlıklandırılan ise öğrenci ve ev kızlarıdır. Kente göçtükten sonra bunların %12,5'i işsiz %50'si ev hanımı olmuş ve %37,5 de öğrencidir.

Tablo:9 Göç Öncesi İş İle Kentte Göçten Sonraki Tutulan İş Arasındaki İlişki

Göç Öncesi Meslek	İşsiz		Gündelik İşçi		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Ev Hanımı		Diğer		Toplam	
	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran	İki	Oran
İşsiz	11	*18,0 **18,6	22	36,1 18,3			6	9,8 16,2	16	26,2 32,6	1	1,6 5,0			5	8,2 16,7	61	5
Çiftçi	39	17,2 66,1	86	37,7 71,7	7	3,1 77,8	19	8,3 51,4	23	10,3 47,0	15	6,6 75,0	19	8,1 25,0	20	8,6 66,8	228	57
Esnaf	2	8,7 3,4	7	30,5 5,8	2	8,7 24,2	9	39,2 24,3	2	8,7 4,1	1	4,3 5,0					23	5
İşçi	4	22,2 6,8	2	11,1 1,7			1	5,6 2,7	8	44,5 16,3	1	5,6 5			2	11,2 6,6	18	4
Ev Hanımı	2	3,2 3,4	3	4,8 2,5			2	3,2 5,1			2	3,2 10,0	53	85,5 69,4			62	15
Diğer	1	12,5 1,7											4	50 5,6	3	37,5 9,9	8	2
Toplam	59	14,8	120	30,0	9	2,3	37	37	49	13,2	20	5,0	76	19,0	30	7,5	400	10

Tabloya bakıldığında göçten önce çiftçilik yapanların % 9,1 nin halen çiftçilik yaptığı, kırsal alanın başat iş türü olan çiftçiliğin kentlerde azaldığı görülse de dikkat çeken husus, gündelik işlerin yoğunluğudur.

Gündelik iş, marjinal sektör gibi kurumlarla tanımlanan enformal sektör, ekonominin kural dışı ve uyumsuz parçasını ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

Kavram, gelişmekte olan ÷lkelerde modernleşme s÷recinde, nitelikli emek ve modern çalışma ilişkilerinin, sermaye girişiminin, birinci ilkesi olan “kar amacı” dışında işleyen; tek amacı “istihdam” ve “gelir” yaratmak olan, kıt emek ve sermayenin, büyük ölç÷de aile emeği ve geleneksel çalışma ilişkilerinin olduğu, basit iş örgütlenmesine dayalı üretim biçimi (Güngör,1997:370) olarak geniş bir şekilde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamada marjinal sektörün veya gündelik işlerin tüm özellikleri verilmektedir.

Bu bağlamda, kente göç edenlerin kente özgü işlerden ziyade, kendilerinin yarattığı marjinal sektörde yoğunlaştığını gözlemlemekteyiz. Marjinal sektörün genişliği kente göç edenlerin, ekonomik açıdan kentlileşmediği ortaya çıkarmaktadır.

Kente çoğu işlerde uzmanlaşma, eğitim ve belirli niteliklerin talep edilmesi yanında, kamu ve özel kesiminin kente yarattığı istihdam olanağı kente göç edenleri ememediği için, büyük bir oranda işsizlik problemi ortaya çıkmaktadır ki bu problem yalnız kentlerin, kente göç edenlerin değil, ÷lkemizin tümünden yaşadığı bir problemdir.

Tablo:10 Öğrenim Durumu İle Şu An Çalışılan İş Arasındaki İlişki

Göç Öncesi Meslek	İşsiz		Günlük İşçi		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Ev Hanımı		Diğer		Toplam	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
Okur-yazar ancak okul bitirmemiş	12	24,0	13	26,0	4	8,0	2	4,0	7	14,0	2	4,0	7	14,0	3	6,0	50	12,5
		20,3		10,8		44,4		5,4		14,3		10,0		9,2		9,9		
İlkokul	19	11,3	70	41,4	3	1,8	12	7,1	20	11,8	2	1,2	33	19,5	10	5,9	169	42,3
		32,2		58,3		33,3		32,4		40,8		10,0		43,4		33,3		
Ortaokul	5	11,4	8	18,2			8	18,2	13	29,5	4	9,1	2	4,5	4	9,1	44	11,3
		8,5		6,7				24,6		26,5		20,0		2,6		13,4		
Lise	7	14,6	3	6,3	1	2,1	12	25,0	4	8,4	9	18,7	4	8,3	8	16,6	48	11,6
		11,9		2,5		11,1		32,4		8,2		45,0		5,3		26,6		
Üniversite	2	33,3							1	16,7	3	50,0					6	1,5
		3,4								2,1		15,0						
Okur-yazar değil	14	16,9	26	31,4	1	1,2	3	3,6	4	4,8			30	36,1	5	6,0	83	20,8
		23,7		21,7		11,1		8,1		8,1				39,5		16,7		
Toplam	59	14,8	120	30,0	9	2,3	37	9,3	49	12,2	20	5,0	76	19,0	30	7,5	400	100

Öğrenim durumu ile şu an çalışılan iş (kentle çalışılan iş) arasındaki ilişkinin gösterildiği tablo 10'a baktığımızda: okuma ve yazma olan fakat okul bitirmemişlerin ancak % 14 ü işçi, % 4 ü memur olmasına karşın % 26 gibi büyük bir oranı gündelik işçidir. İlkokul mezunlarının ancak % 11,8'i işçi, % 1,2 si memur olmasına karşın, % 41,4 gibi büyük bir oranı gündelik işlerde çalışmaktadır. Ortaokul mezunlarının % 29,5 i işçi, % 9,1 i memur olmasına rağmen gündelik işçi oranı % 18,2'ye düşmüştür. Lise mezunlarının % 8,4 işçi, % 18,7 si memur olmasına karşın yine gündelik işçi oranı düşmüş ve % 6,8 olmuştur. Üniversite mezunlarının % 16,7 si işçi. yüzde %50'si memur olmasına rağmen, gündelik işçi oranı %0'dır. Okuma yazma bilmeyenlerin % 31,4'ü gündeliği işçi olmasına karşın, % 4,8'i işçidir ve memur oranı ise 0 dır.

Bu oranlamalarla eğitim seviyesi yükseldikçe memur ve işçi oranlarında bir yükselme gözlenirken marjinal sektörde dar azalma dikkati çekmektedir. Dolayısıyla

kente çalışılan işte, eğitim belirleyici olmaktadır. öğrenim durumunun düşük olanın marjinal sektörde, öğrenim durumu yüksek olanların işçi ve memurlukta yoğunlaşmaları, eğitimin kentsel işlerde belirleyici özelliğini, doğrulamaktadır.

Tablo:11 Cinsiyet İle Şu An Çalışılan İş Arasındaki İlişki

Cinsiyet	İşsiz		Günlük İşçi		Çiftçi		Esnaf		İşçi		Memur		Ev Hanımı		Diğer		Toplam	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
Erkek	41	14,6	104	37,1	8	2,9	30	10,7	47	16,8	19	6,8			31	11,1	280	70,0
		69,5		86,7		88,9		81,1		95,9		95,0				91,1		
Kadın	18	15,0	16	13,4	1	0,8	7	5,0	2	1,7	1	0,8	72	59,9	3	2,5	120	30,0
		30,5		13,3		11,1		18,9		4,1		5,0		100,0		8,5		
Toplam	59	14,8	120	30,0	9	2,3	37	9,2	49	12,2	20	5,0	72	18,0	34	8,5	400	100

Yine cinsiyet ile kentle çalışılan iş arasındaki ilişkiye baktığımızda da kentsel işler olarak görülen, özel veya devlet kuruluşunda işçi ve memurluğu ile cinsiyet, arasında ilişkisi olduğunu görebiliriz. Tablo 11'de de görüleceği gibi erkeklerin % 16,8 i işçi iken kadınların ancak % 1,7 si işçidir. Erkeklerin % 6,8 i memur iken, kadınların ancak % 0,8'i yani sıfıra yakın bir oranı memurdur. Bununla birlikte kadınların büyük bir oranı % 59,9 ev kadınıdır. Dolayısıyla çalışmamaktadır. Daha genel baktığımızda Türkiye'de erkeklerin % 78,22 si bir işte çalışmasına karşın kadınların % 42,76 sı işte çalışmaktadır. Malatya'nın genel nüfusu dikkate alındığında ise erkeklerin % 74,61 i bir işte çalışmasına karşın kadınların ancak % 44,93 ü herhangi bir işte çalışmaktadır. (D.İ.E,1998:18)

Örnekleme grubumuzdaki kadın ve erkeklerin bir işte çalışma oranları ile Türkiye'de ki kadın ve erkeklerin çalışma oranları karşılaştırıldığında, bir benzerliğin olduğu göze çarpmaktadır. Zira her ikisinde de erkeklerin çalışma oranları kadınınkinden fazladır. Bu farkı ise toplumumuzun sosyal ve kültürel özellikleri ile

açıklamak mümkündür. Nitekim ülkemizde kadının konumu evde ev işleriyle meşgul olma, çocukları büyütmeye, varsa bağ bahçe işlerinde eşine yardım etmedir. Bu durumun oluşumu, kadının tercihinden ziyade, toplumun alışıla gelmiş adet, gelenek temin etmektedir.

5.1.2. KENTTE ALIŞ-VERİŞ YAPMA BİÇİMLERİ

Günümüz toplumlarında kentler, birer üretim merkezleri oldukları gibi aynı zamanda birer tüketim merkezleridir. Kentler, özellikle tüketim toplumu değerlerinin en etkili olduğu, gösterişçi ve lüks tüketiminin yaygınlaştığı yerlerdir. Ancak bundan hareketle, kentlilerin çoğunun refah seviyelerinin yüksek olduğu ve lüks tüketime yöneldikleri sonucunu çıkarmamız olası değildir. Kaba bir gözlemlerle, kentle yaşayanların çok büyük bir bölümünü oluşturan sabit ve dar gelirli kesimlerinin ciddi geçim sıkıntısı yaşadıkları düşünülebilir. Nitekim araştırma yaptığımız Malatya'ya göç edenlerin yaşadıkları mahallelerdeki nüfusun % 42 sinin yaşadığı en büyük problem geçim sıkıntısıdır.

Tablo:12Aylık Gelir İle Yiyeceklerin Temin Edildiği Yer Arasındaki İlişki

Aylık Gelir	Mahalledeki bakkaldan borca		Mahalledeki bakkaldan peşin		Mahalleye gelen satıcılardan borca		Merkezdeki market ve toptancıdan		Merkezdeki marketten peşin		Marketten kredi kartı ile		Toplam	
20-39 milyon	20	31.7	5	7.9	5	7.9	7	11.1	26	41.3			63	15.8
		22.2		11.6		20.0		11.3		14.9				
40-60 milyon	55	22.9	28	11.7	13	5.4	38	15.8	106	44.2			240	60.0
		61.1		65.1		52.0		61.3		60.2				
61-90 milyon	12	18.2	6	9.1	6	9.1	12	18.2	27	40.9	3	4.5	66	16.5
		13.3		14.0		24.0		19.4		15.4		60.0		
91-120 milyon	3	13.6	3	13.6	1	4.5	2	9.1	11	50.0	2	9.1	22	5.5
		3.3		7.0		4.0		3.2		6.3		40.0		
121-150 milyon							1	20.0	4	80.0			5	1.2
								1.6		2.3				
150+ milyon			1	25.0			2	50.0	1	25.0			4	1.0
				2.3				3.2		0.6				
Toplam	90	22.5	43	10.8	25	6.3	62	15.5	175	43.8	5	1.2	400	100

Aylık gelir ile yiyeceklerin temin edildiği yer arasındaki ilişkiye baktığımızda aylık gelirin, kişilerin alış-veriş şeklinde ve alış veriş yapılan yerin tercihinde etkili olduğu görülmektedir. Örneklemimizde 20 ile 39 milyon arasında aylık geliri olanların % 31,7 si, 40 ile 60 milyon arasında aylık gelire sahip olanların %22,9'u, yiyeceklerinin mahalledeki bakkaldan borca aldıkları halde aylık geliri 91 ile 120 milyon lira arasında olanların ancak % 13,6 sı yiyeceklerini mahallelerindeki bakkaldan borca almaktır. 120 milyon üzerinde gelire sahip olanlarda ise mahallede hem borca hem de taksitle alışveriş etme hemen hemen hiç görülmemektedir.

Dikkati çeken bir nokta, merkezdeki marketlerden alış-veriş etmenin yoğun olmasıdır. Aylık gelirlilerinin hepsinde merkezdeki marketlerden peşin yiyecek temini yüksek oranda olmaktadır. Örneklem grubumuzun merkezdeki marketlerden peşin alış-verişte bulunma oranı en fazla (% 80,0) 120 milyondan fazla gelme sahip

olanlarda, en azının da (% 40,9 - % 41,3) aylık geliri 20 ile 60 milyon arası, gelme sahip olanlarda görünmesi yine gelirin alış-verişte etkili olduğunun en belirgin göstergesidir.

Kredi kartıyla alış-veriş etme bir kentleşme kriteri olarak değerlendirildiğinde kredi kartı kullananların % 60 ı 60 ile 90 milyon aylık gelire sahip olanlarda % 40 ı da aylık geliri 91-120 milyon olanlarda görülmesi de anlamlıdır. Kredi kartı ile alış-veriş yapma aylık gelirin yanında meslek ile daha yakından ilgilidir. Nitekim kredi kartı, özel ve kamu kuruluşunda düzenli olarak çalışanlara, alış-veriş yapmada yardımcı olma amacıyla düzenlenen bir uygulamadır. Örneklemimizin mesleği ve aylık geliri dikkate alındığında bu oranın düşük çıkması daha belirgin olmaktadır.

5.1.3. AİLE BÜTÇESİNDEN EN ÇOK PARA AYRILAN İHTİYAÇLAR

Kişilerin tüketim davranışları ve tercihlerinden hareketle, kentlilik düzeylerini belirleme eğilimi, sosyal bilimlerde zaman zaman kullanılan bir yöntemdir. Yani kişilerin gelirlerinden çeşitli mal ve hizmetler için ayırdıkları payların dağılımı, o kişilerin kentlilik bilinci veya davranışının göstergesi olarak değerlendirilmektedir. (Peker,1997,112) Dolayısıyla aylık gelirden en çok pay ayrılan ihtiyacın, niceliği ve niteliği, kişinin kentleşme derecesini belirler.

**Tablo:13 Aylık Gelir İle Aylık Harcamalara Ayrılan En Büyük Pay
Arasındaki İlişki**

Aylık Gelir	Ulaşım		Yiyecek		Yakacak		Kira		Konut Yapımı		Eğitim		Sağlık		Ev Eşyası Taksiti		Toplam	
20-39 milyon			53	84.1	1	1.6	6	9.5	1	1.6	2	8.2					63	15.8
				16.8		11.1		35.3		12.5		8.0						
40-60 milyon	4	1.7	198	82.5	4	1.7	9	3.8	4	1.7	12	5.0	2	0.8	7	2.9	240	60.0
		57.1		62.7		44.4		52.9		50.0		48.0		66.7		46.7		
61-90 milyon	1	1.5	47	71.2	1	1.5	2	3.0	3	4.5	8	12.1			4	6.1	66	16.5
		14.3		14.9		11.1		11.8		37.5		32.0				26.7		
91-120 milyon			14	63.6	2	9.1					2	9.1	1	4.5	3	13.6	22	5.5
				4.4		22.2						8.0		33.3		20.0		
121-150 milyon	1	20.0	3	60.0							1	20.0					5	1.3
		14.3		0.9								4.8						
150+ milyon	1	25.0	1	25.0	1	25.0									1	25.0	4	1.0
		14.3		0.3		11.1										6.7		
Toplam	7	1.8	316	79.0	9	2.3	17	4.3	8	2.0	25	6.3	3	0.8	15	3.8	400	100

Tablo 13 de görüldüğü üzere aylık gelir ile aylık harcamalarda ayrılan en büyük pay arasında ilişki vardır. Aylık gelirin artmasıyla yiyeceğe ayrılan pay % 84.1,% 82.5,% 71.2,% 63.6,% 60.0,% 25,0 şeklinde azalmaktadır. Yiyeceğe ayrılan payın gelirin yükselmesi ile azalmasıyla, bu alana ayrılan paranın başka alanlara eğitim, sağlık ve özellikle ev eşyası taksitlerine kaymıştır. Örneğin aylık gelirin artmasıyla ev eşyasına ayrılan pay % 2,9,% 6,1,% 13,6,% 25,0 şeklinde yükselmiştir. Dolayısıyla örneklemimizde de olduğu gibi aylık harcamalarda en çok para ayrılan ihtiyacın niceliğini ve niteliğini aylık gelir belirlemektedir.

Tablodan çıkarılacak diğer önemli sonuç ise örneklemimizi oluşturan Malatya'ya göç edenlerin, aylık harcamalarının en büyüğünün, temel ihtiyaçlara ayrıldığı ve kentleşmeyi belirleyecek alanlara harcanarak paranın, olmamasıdır. Aylık harcamalarda eğitime % 6,3 gibi az bir payın ayrılması örneklemin, eğitime

ayrılan paranın israf olarak değerlendirilmesi, çocukların bir an önce aile bütçesine katkıda bulunması gerektiği düşüncesiyle açıklanabilir.

5.1.4. BANKACILIK HİZMETLERİNDEN FAYDALANMA

Tablo:14 Bankacılık hizmetlerinden nasıl yararlanır sınız?

Bankacılık Hizmetleri	Evet N	%	Hayır N	%
Maaş Çekme	103	25,8	297	74,2
Elektrik su parası yatırma	328	82,0	72	18,0
Havale alma veya gönderme	110	27,5	290	72,5
Kredi çekme	27	6,8	373	93,2
Para yatırma	41	10,3	359	89,7
Kiralık kasa	7	1,8	393	98,2

Banka, özel veya devlet olmak üzere vatandaşa hizmet eden bir kurumdur. Bankacılık da dahil devlet kuruluşlarından yararlanma oranı kişinin kentleşmesinin seviyesini belirler.

Tablodan görüldüğü üzere elektrik, su parasını yatırma hizmeti (% 82) hariç bankacılık hizmetlerinden, örneklemimiz tarafından yararlanılmamıştır. Elektrik, su, telefon faturalarının bankalara zorunlu olarak yatırıldığı düşünülürse, kente göç edenlerin bankacılık hizmetlerden yararlanmaları oldukça düşüktür. Ancak, banka hizmetlerinden faydalanma her şeyden önce ekonomik güç ve imkan ile alakalıdır. Aylık gelirin büyük bir miktarını günlük zaruri ihtiyaçlarını karşılamaya ayıran bir kimseden bankaya para yatırma, kredi çekip ödeme işlemi beklenemez. Dolayısıyla

banka hizmetlerinden faydalanmanın azlığı örnekleminizin gelirinin düşük ve düzensizliğe açıklanabilir.

Örnekleminizin, öğrenim durumu, aylık geliri, cinsiyeti, kentte kalış süresi, doğum yeri yaşı ile bankacılık hizmetlerinden yararlanma, karşılaştırılmış ancak anlamlı bir ilişki kurmak mümkün olmamıştır. Yalnız öğrenim durumu ile bankacılık hizmetlerinden "havale alma veya gönderme" arasında bir ilişki bulunmuştur. Diğerlerinde pek anlamlı ilişki kurulamamasında dolayı sadece oranlarının verilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Banka hizmetlerinden "Havale alma veya gönderme" den okur-yazar olmayanlar %15,7, okuma-yazması olanlar %22,0 İlkokul Mezunları, %24,9 ortaokul mezunları %29,5, lise mezunları %56,3, Üniversite mezunları %66,7 oranında yararlanmışlardır.

5-1-5 TÜKETİM VE TASARRUF EĞİLİMİ

Bireyin tüketim ve tasarruf eğiliminde sosyal tabaka, öğrenim durumu, yaşanan yerleşim birimi ve aylık gelir etkili olmaktadır. Ancak, bir bireyin, tüketim ve tasarruf yapabilmesi aylık geliri ile mümkündür. Herhangi bir geliri olmayan birinin tüketim yapması veya sadece günlük temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar geliri olanın tasarruf yapması düşünülemez. Örneklelimizi oluşturan Malatya'ya göç edenlerin aylık gelir oranları daha önce belirtildiği gibi çok düşüktür. Dolayısıyla tasarruf yapmaları mümkün değildir. Bu nedenle örneklelimizdeki tasarruf eğilimini belirlemek için "elinize 5 milyar geçse ne yaparsınız" şeklinde bir soru oluşturduk. Miktarı belirlememizde, yapılan bir araştırmada 5 milyar ile orta derecede bir ev, bir araba alınabileceğinin hesaplanması, etkili olmuştur. (Milliyet 28 Temmuz 1998)

Tablo:15 Kentte Kalış Süresi İle Tasarruf Eğilimi Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	Elime para geçeceğime inanmıyorum		Borçlarımı öderim		Ev alırım veya evimi v ederim		Evime ilave ederim		Altın, döviz alırım		İhtiyacı olan arkadaşları ve aklıtabana veririm		İş kurar ve işimi geliştiririm		Otomobil alırım		Diğer		Toplam	
	8	9,8	4	04,9	34	41,5			8	9,8	6	7,3	16	19,5	3	3,7	3	3,6	82	20
- 5 yıl		14,8		13,3		23,6				31,1		40,0		20,3		17,6		14,2		
6-10 yıl	11	9,5	22	19,0	48	41,4	5	4,3	4	3,4	1	0,9	18	15,5	6	5,2	1	0,9	116	29
		20,4		56,4		33,3		50,0		19,0		6,7		22,8		35,3		4,8		
11+ yıl	35	17,7	13	6,6	60	30,3	5	2,5	8	4,0	8	4,0	44	22,2	8	4,0	17	8,5	178	49
		64,8		33,3		41,7		50,0		53,3		53,3		55,7		41,1		80,9		
Her kentte oturdu.k					2	50,0			1				1	25,0					4	1
						1,4								1,3						
Toplam	54	13,5	39	9,8	14,4	36,0	10	2,5	21	3,8	21	3,8	79	19,8	17	4,3	21	5,3	400	10

Kentte kalış süresi ile tasarruf eğilimi arasındaki ilişki tablo 15'de verilmiştir. Tablodan elde ettiğimizi bulgulara göre kentte kalış süresi ile tasarruf eğilimi arasında az da olsa bir ilişki vardır. Kentte kalış süresi arttıkça, eline geçen 5 milyar ile ev alma oranında bir düşme görülmektedir. (%41,5, %41,4, %30,3) Yine kentte kalış süresi ile iş kurma, işi geliştirme arasında ilişki vardır. Eline geçen 5 Milyar ile bu cevabı verenlerin de oranlarının arttığını görürüz. Örnekleminizin çoğunluğunu gündelik işlerde çalışanlar oluşturduğu düşünülürse elde edilen bulgunun anlamı ortaya çıkar. Her gün yarınki harcamasını düşünen, ve geliri garantili olmayan fert için iş büyük önem arz etmektedir.

Tablo:16 Şu An Çalışılan İş İle Eline Geçen 5 Milyarın Değerlendirilmesi Arasındaki İlişki

Meslek	Eline para geçeceğine inanmıyorum		Borçlarımı öderim		Ev alırım veya evimi yenilerim		Evime ilave ederim		Altın, döviz alırım		İhtiyacı olan arkadaşları ve akrabama veririm		İş kurar ve işimi geliştiririm		Otomobil alırım		Diğer		Toplam	
	4	6,8 7,4	7	11,9 17,9	25	42,4 17,4	2	3,4 20,0	1	1,7 4,8	3	5,1 20,0	11	18,6 13,9	3	5,1 17,6	3	5,1 14,3	59	14,8
İşsiz	4	6,8 7,4	7	11,9 17,9	25	42,4 17,4	2	3,4 20,0	1	1,7 4,8	3	5,1 20,0	11	18,6 13,9	3	5,1 17,6	3	5,1 14,3	59	14,8
Günlük İşçi	21	17,5 38,9	14	11,7 35,9	41	34,2 28,5	2	1,7 20,0	7	5,8 33,2	3	2,5 20,0	25	20,8 31,6	3	2,5 17,6	4	3,3 15,0	120	30,0
Çiftçi	1	11,1 1,9	1	11,1 2,6	3	33,4 2,1					1	11,1 6,7	2	22,2 2,5			1	11,1 1,8	9	2,3
Esnaf	4	10,8 7,4	4	10,8 10,3	6	16,2 4,2	1	2,7 10,0	7	18,9 33,2			7	18,9 8,9	2	5,4 11,8	6	16,2 28,5	37	9,3
İşçi	4	8,2 7,5	3	6,1 7,7	19	38,8 13,1			2	4,1 9,6			16	32,6 20,3	2	4,1 11,8	3	6,1 14,3	49	12,2
Memur	2	10,0 3,7	3	15,0 7,7	5	25,0 3,4					1	5,0 6,7	6	30,0 7,6	2	10,0 11,8	1	5,0 4,8	20	5,0
Ev kadını	9	11,8 16,6	6	7,9 15,4	39	51,3 27,1	4	5,3 40,0	4	5,3 19,2	5	6,6 33,3	5	6,6 6,4	2	2,6 11,8	2	2,6 9,6	76	19,0
Diğer	9	30,0 16,6	1	3,3 2,6	6	20,0 4,2	1	3,3 10,0			2	6,7 13,4	7	23,3 8,8	3	10,0 17,7	1	3,3 4,8	30	7,5
Toplam	54	13,5	39	9,8	144	36,0	10	2,5	21	5,3	15	3,8	79	19,8	17	4,8	21	5,3	400	100

Meslek ile tasarruf eğilimi arasındaki ilişki Tablo 16'da verilmiştir. Tablo 15 ve tablo 16'da görüldüğü gibi örnekleminin büyük bir bölümü ele geçen 5 milyar ile ev alırım, evimi yenilerim şeklinde cevap vermiştir. Mastercard ve Maestro'yu çatısı altında toplayan Europay International tarafından yapılan araştırmada Türk halkının ele geçen para harcamadaki eğiliminin ev alma şeklinde olduğu saptanmıştır. (Milliyet 28 Temmuz 1998) Dolayısıyla ele geçen parayı ev olarak değerlendirme, Türk halkının bir özelliğidir. Halkımız arasındaki "Dünya mekan ahirette iman" sözü evin toplumumuz açısından önemini

vurgulamaktadır. Bu doğrultuda elde ettiğimiz bulgular yapılan araştırma ile uygunluk göstermektedir.

Tablo 16 da dikkati çeken nokta işsizlerin ele geçen 5 milyar ile iş kurma işini geliştirme oranının hepsinden fazla çıkması beklenirken % 18,6'da kalmış “ev alırım” oranı % 42,4 olmuştur. Aynı şey gündelik işçilerde de görülmektedir. Bu bulgular ise ev sahipliğinin, kişinin yaşamını sürdürmesini sağlayacak işten daha önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan kente göç edenler ilk olarak sahibi olduğu bir ev ihtiyaç hissetmektedir.

Tabloda görüldüğü üzere ev alma ile iş kurma arasındaki fark işçilerde azalmış (%38,8, %32,6) memurlarda ise iş kurma lehinde artmıştır. Memurların %25'i eline geçen para ile ev alırım derken %30'u iş kurarım, işimi geliştiririm cevabını vermiştir. İlginç olan işsizlerin büyük oranı ev almayı daha gerekli görürken işçi ve memurlarda ev alma eğilimi azalmış, iş kurma eğilimi yükselmiştir.

Tablo: 17 Öğrenim Durumu İle Ele Geçen 5 Milyarın Değerlendirilmesi

Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Elime para geçeceğine inanmıyorum		Borçlarımı öderim		Ev alırım veya evimi yenilerim		Evime ilave ederim		Altın, döviz alırım		İhtiyacı olan arkadaşları ve akrabama veririm		İş kurar ve işimi geliştiririm		Otomobil alırım		Diğer		Toplam	
	7	14,0	3	6,0	23	46,0	1	2,0	4	8,0		8,0	1	2,0	9	18,0			50	12,5
ancak okul bitmemiş		13,0		7,7		16,0		10,0		18,8		19,0		6,7		11,4				
İlkokul	23	13,6	12	7,1	65	38,5	6	3,6	7	11,9		4,1	4	2,4	40	23,7	9	5,3	169	42,3
		42,6		30,8		45,1		60,0		33,0		33,3		26,7		50,6		39,1		
Ortaokul	2	4,5	5	11,4	13	29,5	2	4,5					4	9,1	10	22,7	5	11,4	44	11,1
		3,7		12,8		9,0		20,0						24,7		12,7		21,7		
Lise	6	12,5	4	8,3	8	16,7			6	12,5		12,5	2	4,2	14	29,2	7	12,5	48	12,0
		11,1		10,3		5,6				28,2		28,6		13,3		17,7		30,4		
Üniversite	1	16,7			1	16,7									2	33,3	1	16,7	6	1,5
		1,9				0,7										2,5		4,4		
Okur-yazar değil	15	18,1	15	18,1	34	41,0	1	1,2	4	4,8		4,8	4	4,8	4	4,8	1	1,2	83	20,8
		27,8		38,5		23,6		10,0		18,8		19,0		26,7		5,1		4,4		
Toplam	54	13,5	39	9,8	144	36,0	10	2,5	21	4,7		5,3	15	3,8	79	19,8	23	5,8	400	100

Örnekleminin öğrenim durumu ile ele geçen 5 milyarın değerlendirilmesi arasındaki ilişki tablo 17 de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, öğrenim düzeyi arttıkça ele geçen 5 milyarı ev alma şeklinde belirlenen tasarruf eğilimi azalmıştır. Buna karşın öğrenim durumu yükseldikçe ele geçen 5 milyarı iş kurarak ve otomobil alma şeklinde değerlendirme oranı yükselmiştir.

Kırsal alandan kente göç eden fert, kendini iki noktada güvende hissetmek ister. Bunlardan ilki sahibi olunan ev, ikincisi ise devamlı ve iyi gelir getiren iştir. Daha önce değinildiği gibi kentsel mekandaki işte uzmanlaşma ve eğitim gibi birçok nitelik aranmaktadır. Yani kentlerde elde edilecek işi ve sosyal statüyü öğrenim durumu belirlemektedir. Bu açıdan devamlı ve iyi gelir getiren iş bulma gibi güven kaynağının birini kaybeden örnekleminizdeki öğrenim düzeyi düşük alanlar, ev satın alma ihtiyacını daha çok hissetmektedir. Dolayısıyla tablodan da görüldüğü üzere

örneklemimizin içerisinde öğrenim düzeyi düşük olanların, ele geçen 5 milyarı ev alacak değerlendirme eğilimi yeni kentlinin güven ihtiyacı ile açıklanabilir.

Aynı şekilde öğrenim düzeyi yükseldikçe ele geçen 5 milyarı iş kurarak, işi geliştirerek değerlendirme eğilimi yine öğrenim durumuyla birlikte ferdin kendine olan güvenin artmasıyla açıklanabilir.

Günümüzde ferdin sosyal statüsünü elde ettiği gelir ile birlikte almış olduğu öğrenim durumu belirlemektedir. Dolayısıyla geliriyle birlikte öğrenim durumu yükselen ferdin, hayat tarzı da değişmektedir. Özellikle kentlerde otomobilin sosyal statüyü belirlemede önemli bir etki olduğu düşünülürse öğrenim durumuyla birlikte ele geçen 5 milyarın otomobil alınarak değerlendirme eğiliminin yükselmesi açıklanmış olur. Yani öğrenim durumu yükselen ferdin değişen sosyal statüsüne uygun olarak ihtiyacı ve öncelikleri değişmektedir. Bu ihtiyaç ve öncelikler içerisinde de otomobil önemli bir yer tutmaktadır.

5.2. SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN KENTLİLEŞME

5.2.1. Kurumlara Katılım Açısından Kentleşme

Kır ile kentin aralarındaki farka, önceki bölümde değinilmişti. Bu farklılıklardan birisi, kırsal alanda ilişkilerin samimi, birincil ve gayri resmi olmasına rağmen, kentlerde ilişkilerin formal ve resmi olmasıdır. Yerleşilen yerde geçerli olan ilişkilerin niteliği, karşılaşılan problemlerin giderilme şeklini belirler. Dolayısıyla kenti bu açıdan köyden ayıran özellik, kentte karşılaşılan problemlerin kentsel kurum ve örgütler aracılığıyla giderilmesidir. Bu noktada ise kentsel kurumların kullanılması bir kentleşme eğilimi olarak değerlendirilebilir.

Geleneksel ve modern toplumlar arasındaki sosyal, iktisadi ve kültürel farklılıkların kentleşme eğilimi üzerinde etkisi vardır. Nitekim modern toplumlarda kişilerin kurumlar aracılığı ile işlerini çözüme kavuşturacaklarına olan güven daha fazladır. Ancak geleneksel toplumlarda bu güven, kurumlardan ziyade, kişiler, mitler ve dine olan bağlanmalardan oluşur. (Luhman:1979:6 ,zik-Peker vd:1997,8) Kırsal alan ile kentsel alanın farklılığı bu doğrultuda değerlendirildiğinde kentte, karşılaşılan problemlerin kurumlar aracılığıyla, formal yollardan çözülmemei esastır. Bu nedenle kurumları kullanma, kentleşmenin belirleyici olmaktadır.

5.2.2. SENDİKA VE DERNEKLERE ÜYELİK DURUMU

Modernleşme bakışı açısından beklenti, bireyin üzerindeki cemaat baskısı kalktıkça veya cemaatleşme azaldıkça, bu durumdaki bireyin kendine gönüllü dayanışma noktaları arayacağı yönündedir. Bu şekilde yeni birliktelikler içinde olacak birey, cemaat yapısında farklı olarak bireysel özelliklerini koruyabilecektir.

Çünkü bu birliktelikler bireyin parçalanmışlığını korurken birey üzerinde bütünsel kontrol sağlamayı engellemektedir. (Gökçe vd, 1993:314)

Kentsel mekanlarda bulunan dernek ve sendikalar modern dayanışma işlevini görmektedir. Dernek ve sendikaların da içinde olduğu modern kurumlara üyelik ve bu kurumları kullanma bu doğrultuda bir kentlileşme eğilimi olarak düşünülebilir.

Tablo:18 Öğrenim Durumu İle Sendika Ve Derneklere Üyelik Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Evet		Hayır	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
Okur Yazar ancak okul bitirmemiş	6	12,0	44	88,0
		12,0		12,6
İlkokul	22	13,0	147	87,0
		44,0		42,0
Ortaokul	11	25,0	3	75,0
		22,0		9,4
Lise	8	16,7	40	83,3
		16,0		11,4
Üniversite	1	16,7	5	83,3
		2,0		1,4
Okur Yazar Değil	2	2,4	81	97,6
		40,		23,1

Öğrenim durumu ile sendika ve dernekte üyelik arasındaki ilişki tablo 18 de verilmiştir. Her şeyden önce, örneklemimizin büyük bir bölümünün dernek ve sendikaya üye olma gibi bir durumu bulunmamaktadır. Elde ettiğimiz bulgulara göre öğrenim durumu ile sendika ve derneklere üye olma arasında belirli bir noktaya kadar bir ilişki vardır. Öğrenim durumu (liseye kadar) arttıkça üye olma arasında % 12. % 13, % 25 şeklinde bir artış gözlenmiştir. Lise ve üniversite mezunlarının

özellikle sendikaya üye olma oranlarının ortaokul mezunlarından az olması, lise ve üniversite mezunlarının memur olma oranlarının yüksek olmasıyla açıklanabilir. Öğrenim durumu ile meslek arasındaki ilişkinin verildiği tablo 10'a bakıldığında durum daha netleşmektedir.

Tablo:19 Meslek İle Sendika ve Dernek Üyeliği Arasındaki İlişki

Meslek	Sendika ve Derneğe Üyelik				Toplam	
	N	Evet	N	Hayır	N	%
İşsiz	7	11,9 11,5	52	88,1 15,3	59	14,8
Günlük İşçi	8	6,7 13,1	112	93,3 33,1	120	30,0
Çiftçi	1	11,1 1,6	8	88,9 2,3	19	2,3
Memur	4	20,0 6,5	16	80,0 4,7	20	5,0
İşçi	35	71,4 57,5	14	28,6 4,1	49	12,3
Esnaf	4	10,8 6,5	33	89,2 9,8	37	9,3
Ev Kadını	2	2,6 3,3	74	97,4 21,8	76	19,0
Diğer	-	-	30	100,0 8,9	30	7,6
Toplam	61	15,2	339	84,8	400	100

Meslek ile sendika ve derneğe üyelik arasındaki ilişkiyi gösteren tablo 19 da görüldüğü üzere sendikaya üyelik, en çok işçilerde % 71,4 görülmektedir. Bu oran memurlarda ise % 20 ye düşmüştür.

Sendikaya üyelik açısından memurlar ile işçiler arasında bu farkın olması, memurlara sendikal hakların verilmemesiyle açıklanabilir. Ülkemizde memurların

bir bölümü fiiliyatla herhangi bir sendika veya derneğe üyedir ancak bu üyelik çıkarılan kanun ve yönetmelikler ile resmileştirilmemiştir. Bu nedenden dolayı, herhangi bir sendika veya derneğe üye olan memur bu soruya cevap verirken çekinmekte ve üyelik oranı düşük çıkmaktadır.

Tablo:20 Kentte Kalış Süresi İle Sendika ve Derneğe Üyelik Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	Sendika ve Derneğe Üyelik				Toplam	
	H	Evet	N	Hayır	N	%
5 yıl	7	8,5 14,0	75	91,5 21,4	82	20,5
6 - 10 yıl	13	11,2 26,0	103	88,8 29,4	116	29,0
11 - yıl	28	14,1 56,0	170	85,9 48,6	198	49,5
Hep kentte oturduk	2	50,0 4,0	2	50,0 0,6	4	1,0
Toplam	50	12,5	350	87,5	400	100

Tablo 20 de görüldüğü üzere elde ettiğimiz bulgulara göre kentte kalış süresi ile sendika ve derneğe üyelik arasında bir ilişki vardır. Bulgular, örneklemin kentte kalış süresi arttıkça sendikaya derneğe üye olmanın, % 8,5, % 11,2, % 14,1, % 50 şeklinde arttığını göstermektedir.

Kentte yaşanan süre ferdin kente özgü bir takım değer ve tutumları benimsenmesine, çeşitli davranış değişikliği gerçekleştirilmesine, bazı şeyleri zamanla ihtiyaç hissetmesine etki etmektedir. Örnekleminizde sendika ve derneğe üyeliğin az da olsa kentte kalınan süreyle birlikte artması, bu şekilde açıklanabilir.

5.2.3. Güvenlik Kurumlarını Kullanma

Kırsal alanda yaşayanların, güvenlik kurumlarına başvurma ve ulaşmada bir takım problemleri yaşadıkları düşünülebilir. Bu problemlerin başında, köylerin fiziki bakımdan uzaklığı ve ulaşım konusundaki sıkıntılar gelmektedir. Son yıllardaki telekomünikasyon, elektrik vb. alanındaki ilerlemeleri dışarıda bırakırsak, güvenlik kurumu ile iletişim kurmak da yaşanan bir diğer problemdir. Bu sebeplerden dolayı güvenlik kurumunu kullanma açısından kent ile kırsal alan arasında bir fark görülmektedir. Böyle düşünüldüğünde ise güvenlik kurumlarını kullanma, bir kentleşme kriteri olarak düşünülebilir.

Tablo:21 Kentte Kalış Süresi İle Güvenlik Kurumunu Kullanma Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	Kavga çıkmaz		Güvenlik Kurumlarına haber veririm		Konuşarak hallederim		İşin uzamaması için güvenlik kurumlarına haber veririm		Akrabadan yardım isterim		Mahallede hatırı sayılır biridsini devreye sokarım		Kavga küçük ise ayırır yoksa güvenliğe haber veririm		Beni ilgilendirmez.		Toplam	
	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran	Oran
5 yıl	21	*25,6 **22,1	20	24,4 13,7	27	32,9 24,3	1	1,2 20,0	1	1,2 20,0	4	4,9 23,5	8	9,8 53,3			82	20,5
6-10 yıl	24	20,7 25,3	51	44,0 34,9	25	21,6 22,5	3	2,6 60,0	2	1,7 40,0	4	3,4 23,5	5	4,3 33,3	2	1,7 33,3	116	29,0
11 yıl	50	25,3 52,6	74	37,4 50,7	57	28,8 51,4	1	0,5 20,0	2	1,0 40,0	9	4,5 52,9	2	1,0 13,3	3	1,5 50,0	198	49,5
Hep kentte oturduk			1	25,0 0,7	2	50,0 1,8									1	25,0 16,7	4	1,0
Toplam	95	23,8	146	36,5	111	27,8	5	1,3	5	1,3	17	4,3	15	3,8	6	1,5	400	100

Kentte kalış süresi ile güvenlik kurumlarını kullanma arasındaki ilişkiye baktığımızda tablo 21 de görüldüğü üzere kentte kalış süresiyle, güvenlik kurumunu

kullanma arasında ilişki vardır. % 36,5 olan güvenlik kurumunu kullananlar içinde 5 yıldır kentte oturanların oranı % 13,7, 6 ile 10 yıldır oturanların % 34,9, 11 yıldan daha fazla oturanların % 50,7 si güvenlik kurumunda kullandıklarını veya kullanacaklarını ifade etmektedirler. Dolayısıyla kentte oturan süre, kişilerin güvenlik kurumunu kullanmalarında etkili olmaktadır.

Tablo:22 Cinsiyet İle Güvenlik Kurumlarını Kullanma Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Kavga çıkmaz		Güvenlik Kurumlarına haber veririm		Konuşarak hallederim		İşin uzamaması için güvenlik kurumlarına haber veririm		Akrabadan yardım isterim		Mahallede hatırı sayılır birisini devreye sokarım		Kavga küçük ise ayırır yoksa güvenliğe haber veririm		Beni ilgilendirmez		Toplam	
	58	29.7	103	36.8	88	31.4	4	1.4	3	1.1	10	13.6	10	3.6	4	1.4	280	70.0
Erkek	58	29.7	103	36.8	88	31.4	4	1.4	3	1.1	10	13.6	10	3.6	4	1.4	280	70.0
		61.1		70.5		79.3		80.0		60.0		58.8		66.7		66.7		
Kadın	37	30.8	43	35.8	23	19.2	1	0.8	2	1.7	7	5.8	5	4.2	2	1.7	120	30.0
		38.9		29.5		20.7		20.0		40.0		41.2		33.3		33.3		
Toplam	95	23.8	146	36.5	111	27.8	5	1.3	5	1.3	17	4.3	15	3.8	6	1.5	400	100

Göç edilen yerde güvenlik kurumlarından faydalanmanın oranını tespit etmek için örneklemimize “Mahallenizde herhangi bir konuda kavga çıktığında ne yaparsınız? şeklinde bir sorulmuştur” tablodan da görüldüğü üzere örneklemimizin ancak % 36,5 i güvenlik kurumlarına haber veririm cevabını vermiştir.

Güvenlik kurumlarını kullananları cinsiyet açısından değerlendirdiğimizde erkek ile kadın arasında belirli bir farkın olduğunu görmek mümkündür. Güvenlik kurumuna haber veririm cevabını verenler erkeklerde kadınlardan daha fazladır. Dolayısıyla güvenlik kurumlarını kullanma açısından cinsiyet belirleyici olmaktadır. Herhangi bir devlet kurumundan faydalanma ferdin öğrenim durumu ile yakından

ilgilidir. Daha önce verilen istatistik verilere ve örneklemedeki sonuçlara göre kadınlarda okuma ve yazma oranı düşüktür. Bundan dolayı kadın herhangi bir konuda herhangi bir devlet kurumundan nasıl faydalanacağını bilmemektedir. Bir konu hakkındaki bilgisizlik ise beraberinde o konu hakkında korku getirir. Bununla birlikte kadının ev dışıyla irtibatı azdır ve kadının bir kavga anında karakola gitmesi toplumumuzda hoş karşılanmayan bir olaydır. Bu nedenlerden dolayı güvenlik kurumunu kullanma oranı erkeklerde daha fazladır.

5.2.4. SAĞLIK KURUMLARINI KULLANMA

Kırsal alan ile kentsel alanın bir farklılığı sağlık problemlerini çözümedeki farklı yöntemlerdir. Kırsal alandaki insan, yaşadığı sağlık ile ilgili problemleri ilkel tedavi yöntemleri uygulayarak giderirken kentte sağlık ile ilgili problemler kentleşmenin etkisiyle modern tıp yöntemleri ile halledilir. (Türkdoğan,1977:119)

Tablo:23 Kentte Kalış Süresi İle Sağlık Kurumunu Kullanma Arasındaki İlişki

Kentte Kalış Süresi	Hiçbir yere başvurmam		Hastane veya sağlık ocağına		Özel polikliniğe ama param yok		Mahallede konuda tecrübeli bir yaşlıya		Okumuş birine		Toplam	
	2	2.4	68	82.9	11	13.4			1	1.2	82	20.5
		22.2		19.0		39.3				20.0		
6 - 10 yıl	5	4.3	102	87.9	7	6.0	1	9.9	1	1.2	116	29.0
		55.6		28.6		25.0		100.0		20.0		
11+ yıl	2	1.0	183	92.4	10	5.1			3	1.5	198	49.5
		22.2		51.3		35.7		60.0				
Hep kentte oturduk			4	100							4	1.0
				1.1								
Toplam	9	2.2	357	89.2	28	7.0			5	1.3	400	100

Kentte kalış süresi ile sağlık kurumlarını kullanma arasındaki ilişki Tablo:25 de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre kentte kalış süresi ile sağlık kurumlarını kullanma arasında ilişki vardır. Ailelerinden birinin hastalanması halinde hastane ve sağlık ocaklarına gideceklerini ifade edenlerin oranı kentte kalış süresi ile birlikte artmıştır. Dolayısıyla kentte kalınan süre bazı kurumların kullanımlarında etkili olmaktadır. Bununla birlikte kentte en çok kullanılan kurum sağlık kurumlarıdır. Bunun sebebi ise sağlık problemlerinin, insan hayatında büyük önem taşımasıdır.

5.2.5. İŞ ARAMADA KAMU KURUMLARINDAN FAYDALANMA

İşgücüne katılım açısından kenti köyden ayıran farklılık, işgücünün farklılaşması ve uzmanlaşmasıdır. Bu nedenle, kent işgücü piyasasında, farklı türde ve hacimde bir meslekileşme ve bunların farklı bir oranda uzmanlıkları söz konusudur. Kentte tutulan işlerin, farklı türde ve uzmanlıklarda olması, işleri de belirli nitelik, eğitim, tecrübe aranmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kırsal alan insanı işlerde aranılan vasıflara sahip olunmadığından, kendine marjinal sektörde yer bulma yoluna yönelmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin göç ile büyüyen kentlerinde, emek piyasasının işgücü sunumunu iki grupta toplamak mümkündür. İlk grubu güçle gelen fakat farklı bir eğitim düzeyinde olan nüfus oluştururken , ikinci grubu kentli ve göç edenlere nazaran daha eğitilmiş, nitelikli, kentsel işler için daha uygun nüfus oluşturmaktadır. Ancak bunlara kentsel iş piyasasındaki talep farklı olduğu için kurumsallaşma yanı sıra enformal ilişkilerin geçerli olduğu ve daha çok aile-tanıdık-hemşehri yardımı yada çalışanın kendi çabaları ile çalışma yaşamına katılım görülmektedir.(Peker, vd,

1997:55) Kente göç edenler ise göç etmelerinde etkili olan ve onlar için “referans” teşkil eden akraba ve hemşehrilerinden; diğer problemlerin çözümünde yardım gördükleri gibi, iş bulma konusunda da aynı kaynaktan destek görmektedirler. Zira elde ettiğimiz bulgular da bunu doğrulamaktadır. İş bulma konusunda informal diye nitelendirdiğimiz, hemşehri, akraba, arkadaş ve bağlı bulunan cemaatten yararlanmanın daha çok olduğu, örneklemimizde gözlenmiştir.

Tablo:24 Kente Kalış Süresi İle İş Aranan Kurum Arasındaki İlişki

Kente kalış süresi	İş aramaya niyetim yok		Akrabaların a		Arkadaşları ma		Hemşehri lerime		Bağlı bulunduğu m cemaat üyelerine		Gazete ilanlarına		İş ve işçi bulma kurumuna		Politikacılara		Toplam	
5 yıl	32	39,0 20,3	9	11,0 16,1	11	13,4 27,5	4	4,9 33,3			3	3,7 33,3	20	24,4 18,3	3	24,4 18,3	82	20,5
6-10 yıl	40	34,5 25,3	22	15,0 39,3	11	9,5 27,5	7	6,0 58,3			3	2,6 33,3	32	27,6 29,4	1	27,6 29,4	116	29,0
11 yıl	85	42,9 53,8	25	12,6 44,6	17	8,6 42,5	1	0,5 8,3	4	2,0 100,0	3	1,5 33,3	56	28,3 51,4	7	28,3 51,4	198	49,5
Hep kente oturduk	1	25,0 0,6			1	25,0 2,5							1	25,0 0,9	1	25,0 0,9	4	1,0
Toplam	158	39,5	56	14,0	40	10,0	12	3,0	4	1,0	9	2,3	109	27,3	12	27,3	400	100

Kente kalış süresi ile iş aramada yararlanılan kurum arasındaki ilişki tablo 24'te verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, örneklemimizin kente kalış süresi arttıkça iş ve işçi bulma kurumundan yararlanma oranında küçük de olsa bir artış vardır. Kente kalınan sürenin artışıyla, iş ve işçi bulma kurumundan yararlanmanın oranı % 24,4, % 27,6, % 28,3 şeklinde yükselmiştir.

Elde ettiğimiz bulgulara göre önemli bir husus kente kalış süresi arttıkça informal yollar ile iş arama oranının düşmesidir. Bilindiği gibi kişinin iş aramada hemşehri, akraba, arkadaş veya üyesi olduğu cemaatten yararlanması informal olarak değerlendirilir. Bizde iş aramada yararlanılan hemşehri, akraba, arkadaş ve cemaat

üyelerini top yekun dikkate aldığımızda kentte kalış süre arttıkça enformal yollar ile iş oranının % 29,3. % 24,5. % 23,3 şeklinde düştüğünü görürüz. Bu oranlar hemşehri, akraba, arkadaş, cemaat üyeliği oranları toplanılacak bir bütün halinde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak kentte kalınan süre, kente göç edenlerin iş aramada yararlandıkları kurumu ve yöntemi etkilemektedir.

5-2-6- TUTUM VE DAVRANIŞLAR AÇISINDAN KENTLİLEŞME

Sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik yapılarıdaki değişmelerin neticesi olarak ortaya çıkan kentleşme aynı zamanda sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik değişmeleri etkilemektedir. Kentleşme boyutu içerisinde değerlendirilen kentlileşme, geleneksel cemaat yaşantısından çıkan, eski değer ve normların gelenek ve göreneklerin hakim olduğu, kırsal alan insanının tutum, davranış ve değerlerinde meydana gelen değişmelere karşılık gelmektedir. Kısaca kentlileşme ferdin değer, tutum ve davranışlarda; meydana gelen değişiklik ve kentsel özelliklerin etkili olması olarak tarif edilebilir.

5-2-6-1 BİREYİ KENTLİ KILAN ÖLÇÜTLER

Objektif kriter açısından kentte yaşayan insanlar, kentlidir. Ancak kentliliği belli değer, tutum ve davranışlara sahip olmak açısından ele aldığımızda, kentle yaşamının “kentli olmak” ve kentli” nitelendirmesini yapmada yeterli olmayacağı ortaya çıkar. Bir başka yönden kentlilik öznel bir kriterden hareketle de değerlendirilebilir. Buna göre kentli olma, kişinin kentsel aidiyet duygusuyla belirlenir. (Peker vd, 1997:92)

Araştırmamızda örneklem grubumuza kentliyi nasıl tanımladığını belirlemek için “sizce kentli kimdir?” sorusu yönelmiştir. Aldığımız cevapların %32,8 gibi büyük bir oranı kentte oturan herkes cevabını vermiştir. Ancak bunun yanında örneklemimizin %17,5’i “Devamlı ve iyi gelir getiren işi olanlar”, % 13,3’ü “Eğitim görmüş kişiler”, %12,8’i “Geçimini kentte sağlayanlar” cevabını vermişlerdir. Dolayısıyla kentliyi tanımlamada çok farklı cevaplar verilmiştir.

Tablo 25: Kentte Kalış Süresi İle Bireyi Kentli Kılan Ölçütler

Arasındaki ilişki

Kentte Kalış Süresi	Kentte oturan herkes		Geçimini kentte sağlayanlar		Gecekonududa oturmayanlar		Paraya aşırı düşkün olanlar		Eğitimi görmüş kişiler		Kentte Doğan kişiler		Emiz giyinen güzel konuşan kişiler		Devamlı iyi gelir getiren kişiler		Toplam	
	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı
-5 yıl	29,3	24	11,0	9	2,4	2	4,9	4	17,1	14	13,4	11	7,3	6	14,6	12	82	20,5
	18,3		17,6		13,3		20,0		26,4		34,4		21,4		17,1			
6-10 yıl	31,9	37	12,9	15	4,3	5	3,4	4	14,7	17	4,3	5	8,6	10	19,8	23	116	29,0
	28,2		29,4		33,3		20,0		32,1		15,6		35,7		32,9			
11+ yıl	34,8	69	13,1	26	4,0	8	6,1	12	10,6	21	7,6	15	6,1	12	17,7	35	198	49,5
	52,7		51,0		53,3		60,0		39,6		46,9		42,9		50,0			
Hep kente kaldık	25,0	1	25,0	1					25,0	1	25,0	1					4	1,0
	0,8		2,0						1,9		3,1							
Toplam	32,8	131	12,8	51	3,8	15	5,0	20	13,3	53	8,0	32	7,0	28	17,5	70	400	100

Kentte kalış süresi ile bireyi kentli kılan ölçütler veya kentliyi tanımlama arasındaki ilişki tablo 25’te verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre, kentte kalış süresi ile kentliyi tanımlama arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kentliyi kentte oturan herkes şeklinde tanımlayanların oranları (kentte kalış süresi arttıkça) %29,3, %31,9, %34,8 gibi artmıştır. Yine kentliyi geçimini kentte sağlayan olarak tanımlayanların oranı kentte kalış süresi arttıkça %11, %12,9, %13,4 gibi bir oranla artmıştır. Aynı şekilde kentliyi gecekonududa yaşamayanlar şeklinde tanımlayanlarda %2,4, %4,3, %4 olarak, artmıştır. Aynı şekilde kentliyi devamlı ve iyi gelir getiren kişiler olarak

tanımlama da kentte kalış süresi ile birlikte artmıştır. Bu sonuçların çıkmasında kentte yaşanan sürenin artmasıyla ferdin bir iş bulma, kentte özgü işlerde çalışma olasılığın artmasıyla açıklamak mümkündür. Zira kentte yani göç etmiş bir ferdin kentte özgü bir bulması ile uzun bir süredir kentte yaşayanlardan daha azdır. Nitekim kentte yaşanan sürenin uzunluğu bir takım kentte özgü tutum, değer ve davranışların benimsenmesini olanaklı kılar.

Tablo: 26 Kentte Kalış Süresi İle Kendini Kentli Görme Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	EVET		HAYIR		KISMEN		FKRİM YOK		TOPLAM	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
- 5 yıl	20	24,4	48	58,5	12	14,6	2	2,4	82	20,5
		10,3		33,6		24,5		15,4		
6-10 yıl	53	45,7	41	35,3	17	14,7	5	4,3	116	29,0
		27,2		28,7		34,7		38,5		
11+ yıl	120	60,6	53	26,8	20	10,1	5	2,5	198	49,5
		61,5		37,1		40,8		38,5		
Hep kentte oturduk	2	50,0	1	25,0			1	25,0	4	1,0
		1,0		0,7				7,7		
Toplam	198	48,8	143	35,8	49	12,3	13	3,3	400	100

Tablodan görüldüğü üzere kentte kalış süresi ile kendini kentli olarak görme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kentte kalış süresi arttıkça kendini kentli görme oranı %24,4, %45,7, %60,6 şeklinde artmıştır. Kendini kentli olarak görme kentte kalış süresi ile birlikte artması dolaylı olarak kendini kentli görmeme oranını düşürmektedir. Aynı zamanda kentte kalış süresi arttıkça kendini kısmen kentli görenlerde de %24,5, %34,7, %40,3 şeklinde bir artış görünmektedir.

İster kentte doğmuş olsun, ister kente göç eden olsun fert kentte kalış süresine koşut olacak kente ait değer, tutum ve davranışları benimseyip, geliştirir. Bundan dolayı fert kente ne kadar uzun süre kalırsa o kadar kendini kentli görür.

Tablo:27 Doğum Yeri İle Kendini Kentli Görme Arasındaki İlişki

Doğum Yeri	EVET		HAYIR		KISMEN		FIKRİM YOK		TOPLAM	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
Malatya Merkez	18	64,3	7	25,0	3	10,7			28	7,0
Malatya İlçe	56	46,7	46	38,3	17	14,2	1	0,8	120	30,0
Malatya Köy	35	42,7	34	41,5	8	9,8	5	6,1	82	20,5
Başka İl Merkez	31	59,6	15	28,8	4	7,7	2	3,8	52	13,0
Başka İl İlçe	33	45,2	27	37,0	9	12,3	4	5,5	73	18,3
Başka İl Köy	22	48,9	14	31,1	8	17,8	1	2,2	45	11,3
Toplam	195	48,8	143	35,8	4,9	12,7	13	3,3	400	100

Doğum yeri bireyin kendini kentli görmesinde etkilidir tablo 27'de görüldüğü üzere Malatya merkez doğumlarının kendilerini kentli görmeleri (% 64.3) Malatya ilçe doğumluların kendilerini kentli görmelerinden (%46.7) ve köy doğumlulardan (%42,7) fazladır. Yine başka il doğumluların kendilerini kentli görmeleri (%59.6), ilçe doğumlulardan (%45,2) ve köy doğumlulardan (% 48,9) fazladır. Dolayısıyla kent doğumlular ilçe ve köy doğumlulardan daha fazla kentli görmektedir. Doğum yeri kişinin kendini kentli hissetmesinde belirleyici olmaktadır.

5-2-6-2 KIZ ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELER

Köylerimizde ve küçük kentlerimizde genellikle kız çocuklarının okutulması gerekli görülmemektedir. (Gökçe,1976:91) Ancak unutulmamalıdır ki kız çocuklarını okutma ile okutulmayı arzulama, ayrı şeylerdir. Bazı hane reisleri, kız çocuklarının okutulmasını gerekli görürken, kendi çocuğunu okutmamakta ve sebebi sorulduğunda “ne bileyim işte ” gibi muğlak cevap vermektedir. Bu bakımdan kız çocuklarının en azından okutulma arzusu bir tutum değişikliği olarak kentleşmenin ölçüsü olarak değerlendirilebilir.

**Tablo:28 Kentte Kalış Süresi İle Kız Çocuklarının Eğitimi
Konusundaki İlişki**

Kentte kalış süresi	Kız çocuğunun okumasını doğru bulmuyorum		Sadece ilk öğretim okumalı		Liseyi bitirmeli		Üniversiteyi bitirmeli		Okuya bildiği kadar okumalı		Toplam	
	2	2,4	4	4,9	2	2,4	2	2,4	72	87,8	82	20,5
- 5 yıl		9,5		20,0		13,3		14,3		21,8		
6-10 yıl	7	6,0	8	6,9	3	2,6	5	4,3	91	80,2	116	29,0
		33,3		42,0		20,0		35,7		28,2		
11+ yıl	12	6,1	8	4,0	10	5,1	7	3,5	14	81,3	198	49,5
		57,1		40,0		66,7		50,0		48,8		
Hep kentte oturduk									4	100,0	4	1,0
										1,2		
Toplam	21	5,3	20	5,0	5,0	3,5	14	3,5	330	82,5	400	100

Kentte kalış süresi ile kız çocuğunun eğitimi konusundaki ilişki tablo 28’de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulguya göre kentte kalış süresi arttıkça kız çocuğunun hem okutulmasını doğru bulmayanların oranı artmış, hem de kız çocuklarının ilköğretimi liseye ve üniversiteyi bitirmeli diyenlerin oranı artmıştır. İstatiksel

olarak bir ilişki bulmak mümkündür. Kız çocukların okutulmasını doğru bulmayanların oranlarının kentte kalış süresi arttıkça, azalması beklenirken, aksine artması örneklelimizi oluşturan kente göç edenlerin öğrenim durumu ve doğum yerleri ile açıklamak mümkündür. Örneklelimizin %42,3'nü ilkokul mezunu, %20.8'in okuma-yazma bilmeyen, %12.5'ini herhangi bir okul bitirmemiş ancak okuma yazma bilen, %11'ini ortaokul, 5 12'sini lise mezunu iken ancak % 1.5'i üniversite mezunudur. Ve yaklaşık %80'ni kır kökenlidir. Dolayısıyla öğrenim düzeyi düşük ve yaşamlarının büyük bir bölümünü kırsal alanda geçiren insanlar, öğrenim için ayrılan zamanı ve parayı, israf edilmiş olarak değerlendirmektedir. Kız çocuğunun öğrenimi ise ihtiyaç hissedilmektedir. Bununla birlikte ülkemizde özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde aynı zamanda kırsal bölgelerde çocuk anne babanın yaşlanması halinde kendilerine bakacak, bir güven kaynağı olarak görülmektedir. Ancak kız çocukları ise bu nitelendirmenin dışındadır. Kız çocuklarının bu nitelendirmenin dışında kalması ise onun öğrenim görmesini sınırlamaktadır.

5-2-6-3 KADININ EV DIŞINDA ÇALIŞMASI

Kırsal alandan, kente göçle birlikte kentteki koşullar, kadının ev dışında çalışması ve yeni değer yargıları ile karşılaşması, ailenin yapısında, bir takım değişimler meydana getirmektedir. Bunlardan ilki, kente göç ile birlikte "büyük aile"nin parçalanması ve "çekirdek aile" eğiliminin kuvvet kazanmasıdır. Kadının ev dışında, gelir getiren bir işte çalışması, onu erkekle eşit olmaya götürmektedir. (Tütengil,1980:200) Kadın, kırsal alanda eğer tarlası, bağı, bahçesi varsa orada, hayvanı var ise evde çalışmaktadır. Dolayısıyla kadının çalışması kentleşmenin bir ölçüsü olamaz. Ancak kentleşme ölçüsü olarak değerlendirilen, kadının ailenin mevcut işinden ayrı ve aile bütçesine katkıda bulunmak için yapılan çalışmadır. Buna ilaveten kadının kırsal alandaki çalışma alanı tarım ve hayvancılıkla sınırlıdır. Oysa kentsel mekanda, kadın mevcut şartlar elverdiği oranda istediği işte çalışabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kadının çalıştırılması ve çalışmasına müsaade verilmesi, bir kentleşme ölçüsü olarak görülebilir.

Tablo:29 Öğrenim Durumu İle Kadının Çalışması Hakkındaki Düşünenler Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Hayır kadının işi çocuğa bakmaktır		Evet ama devlet işi olursa		Evet ama özel iş olursa		Çalışmak isterse desteklerim		Toplam	
	24	48,0	11	22,0	1	2,0	14	28,0	50	12,5
Okur-yazar ancak okul bitirmemiş		12,3		11,8		11,1		13,6		
İlkokul	85	50,3	37	21,9	5	3,0	42	24,8	169	42,3
		43,6		39,8		55,6		40,7		
Ortaokul	26	59,1	8	18,2	1	2,3	9	20,4	44	11,0
		13,3		8,6		11,1		8,8		
İse	20	41,7	15	31,3	1	2,1	12	25,0	48	12,0
		10,3		16,1		11,1		11,7		
Üniversite	2	33,3	3	50,0			1	16,7	6	1,5
		1,0		3,2				0,9		
Okur-yazar değil	38	45,8	19	22,9	1	1,2	25	30,2	83	20,8
		19,5		20,4		11,1		24,3		
Toplam	195	48,8	9,3	23,3	9	2,3	103	25,8	400	100

Öğrenim durumu ile kadınların çalışması hakkındaki düşünceler arasındaki ilişki tablo 29'da verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre örneklemimiz %48.8'i kadının dışarıda çalışmasına karşı çıkıp, "kadının işi evde çocuk bakmaktır" şeklinde cevap vermektedir. Kadının çalışmasına karşı çıkanların öğrenim durumuna baktığımızda en çok karşı çıkanlar ortaokul mezunu %59.1, ilkokul mezunu, %50.8, ve okur-yazar ancak okul bitirmemiş %48 iken en az karşı çıkanlar lise mezunları % 41.7 üniversite mezunları %33.3 şeklindedir. Dolayısıyla kadınların çalışmasına karşı çıkma lise ve üniversite mezunlarında daha az görülmektedir.

Örneklemimizde Devlet işi olursa kadının çalıştırılması uygun görenlerin öğrenim durumlarına baktığımızda, okur-yazar olmayanlar %22.9, okul bitirmemiş ancak okuma yazması olanlar %22, ilkokul mezunları %21.9, Ortaokul mezunları %18.2 oranında, evet cevabını verirken lise mezunları %31.3, üniversite mezunları % 50 oranında evet cevabını vermiştir. Yani kadınların devlet işi olursa çalışmalarına izin verme konusunda en fazla lise ve üniversite mezunları evet cevabını vermişlerdir. Sonuç olarak öğrenim durumu kadınların dışarıda gelir getiren bir işte çalışması konusunda az da olsa etkilidir.

Tablo:30 Kentte Kalış Süresi İle Kadının Çalışması Hakkındaki Düşünceler Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	Hayır kadının işi çocuğa bakmaktır		Evet ama devlet işi olursa		Evet ama özel iş olursa		Çalışmak isterse desteklerim		Toplam	
	40	48,8	18	22,0	2	2,4	22	26,8	82	20,5
- 5 yıl		20,5		19,4		22,2		21,4		
6-10 yıl	55	47,4	25	21,6	4	3,4	32	27,6	116	29,0
		28,2		26,9		44,4		31,1		
11+ yıl	98	49,5	49	24,7	3	1,5	48	24,3	198	49,5
		50,3		52,7		33,3		46,6		
Hep kentte oturduk	2	50,0	1	25,0			1	25,0	4	40
		1,0		1,1				0,9		
Toplam	195	48,8	93	23,3	9	2,3	103	25,8	400	100

5-2-6-4 İSTENİLEN ÇOCUK SAYISI

Kırsal alanda çocuk, yapılan tarımsal faaliyetlerde aile reisine yardım etmektedir. Bununla birlikte özellikle erkek çocuğun neslin devamlılığını sağlama konusunda ve aileler arasında çıkabilecek ihtilaflarda, gücü temsil etmesi nedeniyle sayısının çokluğu oldukça önemlidir. Ayrıca kırsal alanlarda nüfus planlaması, bir başka değişik doğum kontrol yöntemi pek uygulanmamaktadır. Bu nedenler kırsal alanda “Geniş ailenin ” meydana gelmesini sağlamaktadır.

Ancak kente göç ile, bir çok alanda olduğu gibi ailenin yapısında da bir takım değişimler olmuştur. Bunların en önemlisi “Geniş aile” den “Çekirdek aile ” ye geçiştir. Kentte yaşama şartları, kırsal alana göre daha zordur. Bu nedenle artan her çocuk sayısı aile bütçesine artı yük getirmektedir. Ayrıca kırsal alanda, gerekli görülmeyen çocuğu okutma ihtiyacı kentte kendini hissettirmektedir. Dolayısıyla kentteki yaşama şartlarının zorluğu ailelerin daha az sayıda çocuğa sahip olmalarına neden olmaktadır.

Tablo:31 Doğum Yeri İle İstenilen Çocuk Sayısı Arasındaki İlişki

Doğum Yeri	Hiç çocuk yapmamalı		Bir		iki		Üç ve daha fazla		Allah ne verirse		Toplam	
Malatya Merkez			2	7,1	18	64,3	6	21,4	2	7,1	28	7,0
				11,1		10,5		4,4		3,2		
Malatya İlçe	2	1,7	5	4,2	55	49,2	39	32,5	15	12,5	120	30,0
		18,2		27,8		34,3		28,7		23,8		
Malatya Köy	3	3,7	4	4,9	31	37,8	27	32,9	17	20,7	82	20,5
		27,3		22,2		18,0		19,9		27,0		
Başka İl Merkez	3	5,8	6	11,5	21	40,4	15	21,8	7	13,5	52	13,0
		27,3		33,3		12,2		11,0		11,1		
Başka İl İlçe	2	2,7			27	37,0	32	43,8	12	16,4	73	18,3
		18,2				15,7		23,5		19,3		
Başka İl Köy	1	2,2	1	22,2	16	35,6	17	37,8	10	22,2	45	11,3
		9,1		5,6		9,3		12,5		15,9		
Toplam	11	2,8	18	4,5	172	43,0	136	34,0	63	15,8	400	100

Doğum yeri ile istenilen çocuk sayısı arasındaki ilişki tablo 31’de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre istenilen çocuk sayısında bir farklılık mevcuttur. Ve bu farklılığı doğum yerlerinin kent veya kırsal oluşu oluşturmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere bir çocuğun istenilme oranı Malatya merkez doğumlularda %7.1 iken bu oran Malatya ilçe doğumlularda % 4.2’ye Malatya köy doğumlularda %4.9’a düşmüştür. Yine bir çocuğun istenilme oranı başka il merkezi doğumlularda %11.5 iken ilçe doğumlularda %0’a, köy doğumlularda ise %2.2 ye düşmüştür. İstenilen çocuk sayısının iki olması Malatya merkez doğumlularda %64.3 iken Malatya ilçe doğumlularda %49,2, Malatya köy doğumlularda % 37.8 e düşmüştür. Aynı şekilde iki çocuk istenilmesi başka il doğumlularda %40.4 iken, ilçe doğumlularda %37, köy doğumlularda 535.6 ya düşmüştür.

Buna karşın üç ve daha fazla çocuk isteme oranı Malatya ilçe doğumlularda %32.5 köy doğumlularda % 32.9 iken merkez doğumlularda %21.4 ‘e düşmüştür. Aynı şekilde üç ve daha üstü çocuk isteme oranı başka ilin ilçe doğumlularında %43.8, köy doğumlularında % 37.8 iken merkez doğumlularında % 13.5’e düşmüştür. Tablodan görüldüğü üzere kaç çocuk istersiniz sorusuna “Allah ne verirse ” cevabını en çok ilçe ve köy doğumlular verirken, kent doğumlularında bu oran düşmüştür. Sonuç olarak istenilen çocuk sayısında doğum yeri ve yaşanılan yerin kent veya kırsal olması etkilidir.

5-2-6-5 KENTE GELMEDEN ÖNCE KARŞI ÇIKILAN KENTE GELDİKTEN SONRA UYGUN GÖRÜLEN DAVRANIŞLAR

Kentleşme süreci içerisinde ortaya çıkan toplumsal değişim, insan davranış ve ilişkilerinde, değer yargılarında , maddi ve manevi yaşam biçimlerinde de değişmelere neden olur. İşte bu süreci kentleşme olarak tarif etmek mümkündür.(Keleş,1980:71) Ancak kentleşmeyle yakından ilişkili olan göç olgusunda, bireyler kente yalnız bedenlerini değil , aynı zamanda geleneksel alışkanlıklarını, değer, sembol ve yaşama tarzlarına da beraberlerinde getirmektedirler. Dolayısıyla insanların göç ile kente yerleşmelerinden hemen sonra bir tutum ve davranış değişikliği mümkün olmamaktadır. Davranış değişikliğinin olabilmesi için kentsel mekanda tutulan iş, barınacak konut, iletişimde bulunan kişilerin olması gereklidir.

Bunlar içerisinde özellikle kentsel mekanda tutulan iş oldukça önemlidir. Çalışılan işin türü ile yakından alakalı olarak, fert iş nedeniyle ekonomik, sosyal ve kültürel yönden birçok farklı kişilerle karşılaşmakta, onlar ile iletişimde bulunarak davranış değişikliğine yönelmektedir. Çalıştığı işte fert her kesimdeki insandan bir şey öğrenmekte, bu öğrenilen her yeni şey onun hayatı değerlendirilmesine, yeni değerler oluşturmasına, kısaca tutum ve davranışların değişmesine vasıta olmaktadır. Nihayet göç ile kente yerleşen fert kente özgü tutum ve davranış geliştirdiği ölçüde kentleşmekte, aksi durumda ise kentleşmemektedir

Örneğimizde kente göç ile tutum değer ve davranışlarında bir değişimin olup olmadığını ölçmek için kente gelmeden önce karşı çıktığımız kente geldikten sonra uygun gördüğümüz davranışlar var mı? Sorusu açık uçlu olarak sorulmuş ve verilen cevapların benzerlikleri dikkate alınarak beş seçenek

ortaya çıkmıştır. Tablo 32’de görüldüğü gibi örneklemin %42.5’i davranış ve tutumlarında bir değişikliğin olmadığını ifade etmektedir.

Tablo:32 Doğum Yeri İle Davranış Değişikliği Arasındaki İlişki

Doğum Yeri	YOK		Kız çocuklarının okutulması		Kadının gelir getiren bir işte çalışması		Erkeklerle kadınlara birlikte dolaşması		Çıkarıcı olma		Toplam	
	14	50,0	3	10,7	4	14,3	7	25,0			28	7,0
Malatya Merkez		8,2		4,4		4,4		14,0				
Malatya İlçe	46	38,3	29	24,2	30	25,0	12	10,0	3	2,5	120	30,0
		27,1		36,3		33,3		24,0		30,0		
Malatya Köy	33	40,2	14	17,1	20	24,4	12	14,6	3	3,7	82	20,5
		19,4		17,5		22,2		24,0		30,0		
Başka İl Merkez	23	44,2	11	21,2	14	26,9	4	7,7			52	13,0
		13,5		13,8		15,6		8,0				
Başka İl İlçe	34	46,6	10	13,7	19	26,0	9	12,3	1	1,4	73	18,3
		20,0		12,5		21,1		18,0		10,0		
Başka İl Köy	20	44,4	13	28,9	3	6,7	6	13,3	3	6,7	45	11,3
		11,3		16,3		3,3		12,0		30,0		
Toplam	170	42,5	80	20,0	90	22,5	50	12,5	10	2,5	400	100

Örnekleminin çoğunu kırsal alandan göç eden nüfus oluşturduğu bir çok kez tekrarlanmıştır. Bu nedenle bu nüfusun büyük kısmı kır doğumludur. Bir kısmı ise kır doğumlu anne-babaların çocuklarıdır. Bu nüfus temel ve ilk sosyalizasyonunu ya kırdan ya da kır doğumlu anne-babadan almıştır. Kır yaşamı içerisinde büyümüş, bu yaşama tarzı ile ilgili bilgi sahibi olan, kırsal alan ile ilişkisini devam ettiren yine bu nüfustur. Bu açıdan, kırsal alan nüfusuyla bağlantısı yüksek olan fert hem köyden kente gelirken o değerleri getirir, hem de kentte bu değerlerin yeniden üretildiği ortamlarda yaşar. Çünkü oturduğu mahalle kendi yöresinden gelen hemşehri ve akrabalarla yoğun bir şekilde doludur. Bununla birlikte göç olgusunun sürekli olduğu düşünülürse, bu nüfusun oturduğu yerler yine aynı yerden gelen hemşehri ve akrabalarla daha kalabalıklaşmayla birlikte

kırsal alanla ilişki sıcak tutulmaktadır. Bu ilişkilerin yoğunluğu ise kente göç edenlerin kente özgü davranış kalıpları oluşturmasını sınırlandırmakla, dolayısıyla kırdaki geliştirdiği değer tutum ve davranışlarında bir değişikliği gerçekleştirmemektedir. Örneklemimizde daha önce karşı çıktığımız, kente geldikten sonra uygun gördüğümüz davranışlar var mı? Sorusuna %42.5 oranında “yok” cevabının verilmesinin altında sıraladığımız özellikler yatar.

Tabloya baktığımızda davranış değişikliği konusunda olumsuz yanıt verenlerin ilçe ve köy doğumluların olması verdiğimiz bilgileri doğrulamaktadır. Davranışlarında değişikliği olmadığı ifade edenlerin %8.2 Malatya doğumlu iken, %27.1'i Malatya ilçe %19.4'ü Malatya köy doğumludur. Yine başka il doğumluların oranı %13.5 iken ilçe doğumlular %11.8'dir

5-2-6-6 DEVLET DAİRESİNDE İŞİ HALLETME ŞEKİLLERİ

Bir devlet dairesine iseniz düşse nasıl hallederseniz? Sorusuna örnekleminizin %44.5 gibi büyük bir oranı “kendim uğraşır hallederim” cevabını vermiştir. Bu kamu yaşamına katılmanın en önemli göstergelerinden biridir. Ve bu aynı zamanda demektir ki örnekleminizin %44.5’i devlet dairesinde çözülecek bir problemi olsa, tarafsız bir yönetimle karşılaşacakları ve yönetimin içindeki geçerli kuralları kendileri anlayıp çözecekleri düşüncesindedirler.

Tablo:33 Öğrenim Durumu İle Devlet Dairesinde İş Halletme Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Devlet dairesine işim düşmez		İşi olunuruna bırakırım		Kendim uğraşır hallederim		Adamımı bulurum		Eş dost tanıdıkların yardımıyla		Toplam	
Okur-yazar ancak okul bitirmemiş	4	8,0	8	16,0	20	40,0	12	24,0	6	12,0	50	12,5
		9,5		17,8		11,2		15,6		10,3		
İlkokul	15	8,9	19	11,2	76	45,0	37	21,9	22	13,0	169	42,3
		35,7		42,2		42,7		48,1		37,9		
Ortaokul	6	13,6	2	4,5	23	53,3	10	22,7	3	6,8	44	11,0
		14,3		4,4		12,9		12,9		5,2		
Lise	4	8,3	3	6,3	26	54,2	11	22,9	4	8,3	48	12,0
		9,5		6,7		14,6		14,2		6,9		
Üniversite			1	16,7	5	83,3					6	1,5
				2,2		2,8						
Okur-yazar değil	13	15,7	12	14,5	28	33,7	7	8,4	23	27,7	83	20,8
		31,0		26,7		15,7		9,2		39,4		
Toplam	42	10,5	45	11,3	178	44,5	77	19,3	58	14,6	400	100

Öğrenim durumu ile devlet dairesinde işi halletme şekli arasındaki ilişki tablo 33’te verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre, öğrenim durumu ile devlet dairesindeki işini “kendim uğraşır hallederim” arasında bir ilişki vardır. Tabloda görüldüğü üzere örnekleminizin devlet dairesine işiniz düşse ne yaparsınız? sorusuna kendim uğraşır hallederim cevabını verenlerin oranı, öğrenim durumu ile

birlikte yükselmiştir. Bu oran, okur yazar olmayanlarda %33,7, okur yazar ancak bir okul mezunu olmayanlarda %40, ilkokul mezunlarında %45, ortaokul mezunlarında %53,3, lise mezunlarında %54,2, üniversite mezunlarında ise %83,3 olmuştur. Dolayısıyla kente devlet dairesinde iş halletme şeklinde öğrenim durumu etkilidir. Kentleşme sürecinde ferdin almış olduğu eğitim onun davranışlarında tayin edici olmaktadır. Bu bağlamda öğrenim durumu ferdin yeniliği kuralları benimsemesini etkilerken, onun daha akılcı ve bireysel hareket etmesini sağlar.

6 – SİYASİ KATILIM

Ferdin, oturduğu mahalleden ve köyden başlamak üzere, devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme hareketlerine siyasi katılım (Kışlalı,1987:355) denir. Bir başka tanımlamayla siyasal katılma, vatandaşların devletin yönetim birimindeki personelin seçimini ve uygulayacakları siyaseti etkileme amacına yönelik yapılan faaliyetlerin bütünüdür. (Tokgöz,1979:15) Böylece ferdin siyasi davranışları içerisinde değerlendirilen siyasi katılımın ülke yöneticilerin ve toplumsal isteklerin belirlenmesi gibi fonksiyonları ortaya çıkmaktadır. Fert verdiği oy ile, desteklediği ve propagandasını yaptığı siyasi partinin, varlığı ile, hem devlet yönetimindeki idaricileri belirlemekte hem de toplumun bir ferdi olması itibariyle isteklerini dile getirmektedir.

Siyasi katılma davranışı ferdin siyasi, inanç, tutum ve kanaatlerine bağımlı olarak değişebildiği gibi yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü, eğitim ve yerleşim birimi gibi faktörlerin etkisi altındadır. Bu faktörler ise siyasi katılıma etki eden sosyal faktörleri oluşturur.

Siyasal katılma ile amaçlanan, fertlerin demokratik değer ve süreçleri benimsemesi, bunlara olan bağlılığın sürdürülmesidir. Böylece yalnız bir ferdin siyasal davranışlarının değil, aynı zamanda demokratik değer ve süreçlere yönelişinin etkilenmesi söz konusudur. Bu nedenle katılma siyasal sisteme ilişkin yönü ile siyasal, ferdin sistem değerlerine yönelim ve davranışları açısından da sosyal bir içerik taşımaktadır.(Uysal,1984:15)

6-1. SİYASETE KATILIM DÜZEYİ

Tablo:34 Siyasete Hangi Düzeyde Katılıyorsunuz?

Siyasete Katılım Düzeyi	N	%
Sadece Oy veriyorum	331	82,8
Mitin ve göstericilere katılıyorum	17	4,3
Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılıyorum	10	2,5
Hepsine katılıyorum	5	1,3
Siyasetle ilgilenmiyorum	37	9,3
Toplam	400	100

Yerleşim yeri her ne olursa olsun ferdin siyasete katılım düzeyi, oy verme, miting ve gösterileri izleme, propaganda faaliyetlerine katılma ve siyasi partiye üyelik ile ölçülür. Bunlar içerisinde oy verme, miting ve gösterileri izleme pasif siyasete katılım, propaganda faaliyetlerine katılma, siyasi partiye üyelik ise aktif siyasete katılım olarak değerlendirilebilir. Örneklemimizin siyasete katılım düzeyi tablo:34'de verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere örneklemimizin büyük bir oranı (%82,8) siyasete sadece oy vererek katılıyor. Geri kalanların % 4,3'ü miting ve gösterileri izleme, %2,5'i seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerini izleme %1,3'ü hepsine iştirak etme şeklinde siyasete katıldığını ifade etmektedir. Örneklemimizin %9,3'ü de siyasetle ilgilenmediğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla örneklemiz en çok oy verme aşamasında siyasete katılmakla, katılım diğer

kanallarını pek kullanmamaktadır. Ferdin siyasete katılım düzeyine daha önce değinildiği gibi cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve yerleşim birimi gibi faktörler etki etmektedir.

6-1-1 CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE SİYASİ KATILMA DAVRANIŞI

Fert davranışlarının birçoğunda biyolojik, sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi altındadır. Dolayısıyla fert her türlü tutum ve davranışlarında bu faktörleri dikkate almak zorundadır. Biyolojik olarak çocuk doğurma işlevinin kadına ait oluşu, onu ev içi işlerine itmiş ve giderek toplumsal konumunun belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. (Kışlalı,1987:148) Bu bağlamda siyasi katılma açısından cinsiyet rollerinin birinci önemli niteliği ferdin “aile ve ev çevresi” dışında oynayabileceği rolün belirleyicisi olmasından kaynaklanmaktadır.

Cinsler arası rol farklarına bağlı olarak ve toplumun beklentilerine de uygun bir biçimde, kadınların aile ve ev dışı yaşam için gerekli olan eğitim, girişkenlik vb. türünden niteliklere erkeklere oranla daha az sahip olması beklenebilir.(Kalaycıoğlu,1983.19) Dolayısıyla biyolojik özellikler yanında sosyo-kültürel faktörlerin etkisiyle toplum, erkek ve kadına yaşam içerisinde uygun davranış kalıpları hazırlar. Toplum tarafından belirlenen davranış kalıpları çerçevesinde kadına ev içinde çocuk bakma ve iş görme, erkeğe de ev dışında çalışma rolü verilmiştir.

Bu rol farklılığı zamanın tümünü evde geçiren kadının çevresini daraltmakla birlikte onun geniş kesimlerle olan iletişimini de sınırlandırmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda dışarıda bir işi olmayan evli kadın, kocasından daha dar

çevrede yaşar ve o çevrenin koşullarından etkilenir. Günlük alışverişinin ötesinde bir oranda ekonomiyi ve çevresini aşan bir boyutta toplumsal olayları değerlendirmesi güçtür. Kısacası kadının evreni kocasına göre daha küçüktür. Sıralanan bu nedenler ise kadının erkeğe oranla daha az siyasal hayata katılmasını, siyaset ile ilgilenmesini doğurmaktadır.(Kışlalı,1987:145)

Tablo:35 Cinsiyet İle Siyasi Katılım Davranışı Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Sadece ay veriyorum		Gösteri ve mitingleri izlerim		Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılıyorum		Hepsine katılıyorum		Siyasetle ilgilenmiyorum		Toplam	
Erkek	227	81,1	15	5,4	7	2,5	4	1,4	27	3,6	280	70,0
		68,6		88,2		70,0		80,0		73,0		
Kadın	104	86,7	2	1,7	3	2,5	1	0,8	10	8,3	120	30,0
		31,4		11,8		30,0		20,0		27,0		
Toplam	331	82,8	17	4,3	10	2,5	5	1,3	37	9,3	400	100

Örnekleminin cinsiyet ile siyasi katılım davranışı arasındaki ilişki tablo 35'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre cinsiyet ile siyasi katılım davranışı arasında bir ilişki vardır. Tablodan görüldüğü üzere oy verme davranışı kadınlarda daha fazladır. Bunda oy vermeme davranışına getirecek ceza işleminden kadının daha çok korkmasının etkili olabileceği düşünülebilir. Bununla birlikte kadın siyasetçi, evinde, kendi sınırlı dünyası içerisinde, izlemekte ve değerlendirmektedir. Dolayısıyla siyasetçi ve siyasetçiyi erkekten daha az tanımakta dolayısıyla oy vererek bir çok şeyin değişebileceğine inanmaktadır. Erkek ise kadına nazaran dış dünya ile ilişkisi daha çoktur. Sosyal çevresi de kadına göre çok yönlü ve geniş olan erkek, siyasetçi daha iyi takip etmekle ve siyasetçileri verdikleri sözleri yerine getirme konusundaki olumsuz tutumları nedeniyle kendisinin vereceği oy ile bir şeyin değişmeyeceğini, her şeyin yine aynen devam edeceğini düşünmektedir. Bu nedenle de kadına nazaran daha az oy verme davranışı göstermektedir.

Gösteri ve mitingleri izleme oranı kadınların, erkeklerden daha azdır. Buna ülkemizde kadının gösteri ve mitingleri izlemesinin hoş karşılanmaması neden olmaktadır. Zira toplumumuza göre kadının yeri evidir. Kadının siyasette daha fazla ilgilendiğini ifade etmesi yine kadının siyaset hakkındaki bilgi seviyesi ile ilgilidir.

6-1-2 ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE SİYASİ KATILIM DAVRANIŞI

Eğitim kişiye çevresindeki toplumsal kurum ve yapıları kullanmak ve değiştirmek yoluyla arzu edilen amaca ulaşma konusunda hem inanç hem beceri kazandırmaktadır. Eğitim, ferdin toplum içindeki yeri ve başarıyla hükümet ve idarenin davranışları arasındaki ilişkileri kurmada yardımcı olmakla birlikte ferdin bilişsel yetenekler kazanmasını sağlamaktadır. Eğitim, fert açısından yarattığı en önemli sonuç, belki de ona sağlamış olduğu gelir ve toplumsal statüdür. Özellikle, eğitilmiş kişinin az olduğu toplumlarla batı toplumlarında eğitim ile gelir arasında yakın bir ilişkinin bulunduğu gözlenmektedir. Bu nedenlerden dolayı yapılan bir çok araştırma eğitime sahip alanların olmayanlardan daha fazla siyasal yaşama katıldıklarını ortaya çıkarmıştır.(Kalaycıoğlu,1983:26-27)

Tablo:36 Öğrenim Durumu İle Siyasal Katılım Davranışı Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Sadece ay veriyorum		Gösteri ve mitingleri izlerim		Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılırım			Hepsine katılıyorum		Siyasetle ilgilenmiyorum		Toplam	
Okur-yazar okul bitirmemiş	43	86,0 13,0	1	2,0 5,9						6	12,0 16,2	50	12,5
İlkokul	142	84,0 42,9	10	5,9 58,8	4	2,4 40,0	5	3,0 100	8	4,7 21,6	169	42,3	
Ortaokul	34	77,3 10,3	3	6,8 17,6	1	2,3 10,0			6	13,6 16,2	44	11,0	
Lise	38	79,2 11,5	1	2,1 5,9	5	10,4 50,0			4	8,3 10,8	48	12,0	
Üniversite	4	66,7 1,2							2	33,3 5,4	6	1,5	
Okur-yazar değil	70	84,3 21,1	2	2,4 11,8					11	13,3 29,7	83	20,8	
Toplam	331	82,8	17	4,3	10	2,5	5	1,3	37	9,3	400	100	

Örnekleminizin öğrenim durumu ile siyasal katılım davranışı arasındaki ilişki tablo 36'da görülmektedir. Elde ettiğimiz bulgulara göre sadece oy verme siyasi davranışı en çok %86 oranıyla okur-yazar ancak okul bitirmemişlerde en az %66,7 oranı ile de üniversite mezunlarında görülmektedir. Sonuç olarak öğrenim durumuyla oy verme arasında zıt bir ilişki vardır. Bu sonucun çıkmasında ülkemizdeki siyaset kurumunun mevcut siyasetçilerle işletilmesinin olduğu düşünülebilir. Daha açık bir ifadeyle , seçim dönemlerinde verilen vaatlerin yerine getirilmemesi, siyasetçilerin halkı seçim dönemlerinde hatırlaması ve son zamanlarda yoğunlaşan milletvekili transferi, halkın oy verme davranışını azaltmakta ve siyasetten soğutmaktadır. Bu durum ise öğrenim durumunun yükselmesiyle daha belirginleşmekte, daha iyi tahlil edilmektedir.

Örnekleminizdeki hane halkı reislerinin büyük bir bölümü verdikleri oy ile hiçbir şeyin değişmeyeceğini inanıyorlar ancak oy vermenin bir vatandaşlık görevi

olarak telakki ettiklerinden yine seçim dönemlerinde sandık başına gittiklerini ifade etmektedirler.

6-1-3 GELİR DEĞİŞKENİNE GÖRE SİYASİ KATILIM DAVRANIŞI

Uzun yıllar siyaset biliminde toplumların siyasi hayatını maddi koşulların belirlediği hükmü vardır. Bu hükme göre toplumda mevcut olan grupların, sosyal kategorilerin, tabakaların veya sınıfların aralarında sürdürdükleri ilişkiler o toplumun siyasetine yön veriyordu. Ancak bu hüküm aynı ekonomik yapıya sahip olan ülkelerin siyasetinin birbirinden çok farklı istikamette şekillenmesini açıklamada yetersiz kaldı. O zaman ise toplumun siyasi hayatını sadece ekonomi değil başka faktörlerinde etkisinin olabileceği görüşü yaygınlaşmıştır. (Vergin,1997:9) Zaten sosyal bilimcilerde herhangi bir sosyal olayın bir faktör ile açıklanamayacağını bilinen bir gerçektir.

Ekonomi ile siyasetin ilişkisi ise gelir ile siyasal katılıma davranışı arasında bir ilişkinin olup olmadığını sağlama noktasında araştırılmaktadır. Nitekim A.T. Kışlalı gelir düzeyi ile siyasi katılım düzeyi arasında bir ilişkinin olduğunu ileri sürmekte ve gelir düzeyi arttıkça siyasi olaylara ilginin arttığını savunmaktadır.(1987:190) Benzer bir nitelendirmeyi de N. Abadan yapmaktadır. Abadan, oy verme davranışına en istekli üst gelir grubundakilerinin ondan sonra ise alt gelir grubundakilerinin geldiğini ileri sürmektedir. Oy verme davranışında en açık ilgisizlik orta gelir grubunda görülmektedir. Abadan, üst gelir grubun ilgisini siyasi olayları izlemelerine , siyasi olaylar hakkında haberdar olma yeteneği taşımalarına ve çıkarlarını yakından takip etmelerine bağlarken, alt gelir grubunun ilgisini seçim mekanizması ile onların hayat tarzlarının değişebileceği düşüncesinin

hakim olmasıyla açıklamaktadır (1966:120) Dolayısıyla gelir ile siyasi katılım davranışı arasında bir ilişkinin olduğu bir çok araştırmacı tarafından bulunmuştur.

Ancak gelirle çok yakından alakalı olan ve onu etkileyen bir çok değişkenin olduğu unutulmamalıdır. Bunlar arasında gelirin elde ediliş tarzı yani meslek ve eğitim oldukça önemlidir. Ayrıca gelirin kullanım şekli ve hayat tarzına etkisi en az gelirin miktarı ve elde ediliş şekli kadar önemlidir.(Tatar,1997:135) Dolayısıyla yapılacak bir değerlendirmede diğer faktörlerin etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo:37 Aylık Gelir İle Siyasi Katılım Davranışı Arasındaki İlişki

Aylık Gelir	Sadece ay veriyorum		Gösteri ve mitingleri izlerim		Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılırım		Hepsine katılıyorum		Siyasetle ilgilenmiyorum		Toplam	
20-40 milyon	54	85,7 16,3	1	1,6 5,9					8	12,7 21,6	63	15,8
41-60 milyon	203	84,6 61,3	11	4,6 64,7	4	1,7 40,0	5	2,1 100	17	7,1 45,9	240	60,0
61-90 milyon	49	74,2 14,8	3	4,5 17,6	6	9,1 60,0			8	12,1 21,6	66	16,5
91-120 milyon	17	77,3 5,1	2	9,1 11,8					3	13,6 8,1	22	5,5
121-150 milyon	4	80,0 1,2							1	20,0 2,7	5	1,3
150+ milyon	4	100,0 1,2									4	1,0
Toplam	331	87,8	17	4,3	10	2,5	5	1,3	37	9,3	400	100

Örnekleminizin gelir durumu ile siyasi katılım davranışı arasındaki ilişki tablo 37'de verilmiştir. Örnekleminizin aylık gelirini örnekleminizdeki nüfusun ekonomik ve sosyal özelliklerini ölçü olarak,20-60 milyon oranını alt gelir grubu, 61-120 milyon oranı aylık geliri olanları, orta gelir grubu,121-150 milyon ve üstünde aylık geliri olanları, üst gelir grubu şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Elde ettiğimiz bulguları bu şekilde değerlendirdiğimizde, en çok oy verme davranışı üst ve alt gelir grubunda, en az oy verme davranışı ise orta gelir grubunda görüldüğü sonucu ortaya çıkar. Siyaset ile ilgilenmeyenlerin aylık gelirine baktığımızda en çok ilgisizlik alt gelir grubunda görülürken onu orta gelir grubu izlemektedir. Üst gelir grubunda ise siyaset ile ilgilenmeme eğilimi sıfıra yaklaşmaktadır. Dolayısıyla siyasette en çok üst grubu ilgilenmesine rağmen en az alt gelir grubu ilgilenmektedir. Bu sonuç ise gelir ile siyasal katılım davranışı arasında bir ilişkinin varlığı ile açıklanabilir. Ancak örneklemimizin %60 oranında 41-60 milyon aylık geliri olanların, %15,8 oranında 20-40 milyon aylık geliri olanların oluşturduğu unutulmamalıdır. Nitekim örneklemimizin en çok büyük oranını alt grubu oluşturmaktadır.

6-1-4 MESLEK DEĞİŞKENİNE GÖRE SİYASAL KATILMA DAVRANIŞI

Meslek, bir anlamda ferdin parayı kazanma biçimidir. Ancak, aynı gelir düzeyinde olanlar arasında bile, siyasal katılma eğilimi açısından farklılıklar mevcuttur. Bu farklılık ise mesleğin siyasal katılmaya etkisini ortaya çıkarmaktadır. Fert, yetiştiği aile ortamının, aldığı eğitimin, içinde yaşadığı sosyal çevrenin etkisinde olduğu gibi çalıştığı iş çevresinin de etkisi de altındadır.

Ferdin içinde yaşadığı yerleşim biriminin hacmi ve aldığı eğitim onun ne tür bir mesleğe sahip olabileceğini belirleyen etkenlerin başında gelmektedir. Bu açıdan ferdin mesleği onun siyasal yaşama katılma düzeyini etkilemektedir. Meslek statüsü yüksek olanların, düşük meslek statüsü olanlardan siyasal yaşama katılma olanağı daha fazladır. Katılma olanaklarının zor olarak görüldüğü, hükümet ve

bürokrasi ile doğrudan ilişki kurmaya , yüksek statülü meslek sahiplerine daha çok talep edilmesinin yanı sıra, bu grubu oluşturan kişilerin daha kolay oy verme, siyasal ve toplumsal problemleri yakın çevresinde tartışma türünden faaliyetleri, yasaların sınırlamadığı ölçüde, düşük meslek statüsüne sahip olanlara oranla daha çok gerçekleşebilir. (Kalaycıoğlu,1983:32) Bu bakımdan her nerede olursa olsun ferdin çalıştığı mesleğin türü onun siyasal katılım davranışı etkilemektedir.

Bununla birlikte ülkede uygulanan siyasal sistem ve hükümet şekli de meslek ile yakından ilgili olarak siyasal katılım davranışı etkilemektedir. Nitekim ülkemizde asker ve memur gibi bir takım meslek sahiplerinin siyasal yaşama aktif olarak katılımı, hukuki müeyyidelerde engellenmiştir. Bundan ötürü bazı meslekler kadar o mesleklerin hukuki alandaki konumu da oldukça önemlidir.

Tablo:38 Meslek İle Siyasete Katılım Davranışı Arasındaki İlişki

Meslek	Sadece ay veriyorum		Gösteri ve mitingleri izlerim		Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılım		Hepsine katılıyorum		Siyasetle ilgilenmiyorum		Toplam	
İşsiz	49	83,1	3	5,1	1	1,7			6	10,2	59	14,8
		14,8		17,6		10,0				16,2		
Günelik işçi	104	86,7	6	5,0				4	3,3	6	120	30,0
		31,4		35,3								80,0
Çiftçi	9	100,0									9	2,3
		2,7										
Esnaf	27	73,0	1	2,7	6	16,2			3	8,1	37	9,3
		8,2		5,9		60,0				8,1		
İşçi	37	75,6	2	4,1	1	2,0			9	18,3	49	12,2
		11,2		11,8		10,0				24,3		
Memur	14	70,0	1	5,0	1	5,0			4	20,0	20	5,0
		4,2		5,9		10,0				10,8		
Ev Kadını	66	86,6	1	1,3	1	1,3	1	1,3	7	9,0	76	19,0
		19,9		5,9		10,0				20,0		18,9
Diğer	25	83,3	3	10,0					2	6,7	30	7,5
		7,5		17,7						5,4		
Toplam	331	82,8	17	4,3	10	2,5	5	1,3	37	9,3	400	100

Araştırma yaptığımız Malatya'ya göç edenlerin meslekleri ile siyasal katılım davranışları arasındaki ilişki tablo 38'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre siyasal katılma davranışlarında mesleklere göre farklılık vardır. Siyasi katılım içerisinde değerlendirilen miting ve gösterileri izleyenler içerisinde işsizlerin oranı %5,1 gündelik işçilerin oranı %5 iken memurların oranı %5, işlerin oranı %4,1 iken ev kadınlarınki %1,3'tür. Propaganda faaliyetlerine katılma oranı serbest meslek olarak değerlendirilen esnaflarda %16,2 iken işçi ve memurlarda bu oran %2 ve %5'e düşmüştür bununla birlikte en yüksek siyasetle ilgilenmeme oranı %20 olarak memurlarda ve %18,3 ile işçilerde görülmektedir. Bu ise işçi ve memur gibi kamu görevlilerinin siyasette aktif olarak ilgilenmelerin ülkemizde yasaklanmasıyla açıklanabilir. Dolayısıyla elde ettiğimiz bulgular mesleğin ferdin siyasal katılım davranışında etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

6-1-5 YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE SİYASAL KATILIM DAVRANIŞI

Kuşaklar arasında var olan tutum farklarının siyasal davranışlara da doğal olarak yansıdığını ve özellikle oy verme eğiliminde somutlaştığını kanıtlayan çok sayıda araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda, yaşın siyasal davranışlarda özellikle oy verme işleminde etkili olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi de Kışlalı'nın yaptığı olan araştırmasıdır. Kışlalı'nın yaptığı araştırmada elde ettiği sonuca göre oy verme, parti propagandasını yapma gibi siyasi davranışlarda bulunma 21-25 yaş grubu, 60 ve üzerindeki yaş grubundan oldukça fazla orandan bulunmaktadır.(1976:119)

Kuşaklar arasındaki tutum farklarının temelinde yatan nedenlerin başında, bireysel enerjinin düzeyi gelir. Enerji değişiklikleri uyum yeteneği olarak tarif edilir. Yıllar geçtikçe enerjisi azalan fert, uyum göstermek için yeni çabalar gerektirecek köklü değişikliklerden sakınır.(Kışlalı,1987:135) Bunun yanında teknolojideki hızlı değişimle birlikte toplumsal şartlar da değişmektedir. Toplumsal şartların hızlı değişmesi birbirini takip eden kuşakların yetiştikleri ortamlar arasında büyük farklılıklar oluşturur. Toplumsal yapılaşmanın yavaş değiştiği "geleneksel toplum" larda. baba ile oğlunun karşılaştığı şartların ve bunların yarattığı sorunların benzerliği "tecrübe" ve tecrübeye olan saygısı yaratmış ve babaya benzemek gençler için arzulanan bir durum olmuştur. Çünkü karşılaşılan problemde genç için yol gösterici babasının tecrübesidir. Ancak günümüzde toplumsal yapıların hızlı değişimi, bir yandan geleneklerin etkisini azaltırken öte yandan da deneyime duyulan saygısı azaltmıştır. (Kışlalı,1987:138) Dolayısıyla yaşlı insan tecrübesiyle

hareket ederken, genç yeniliğe uyum sağlayıp tutum ve davranışlarında yeniliği esas almaktadır.

Tablo:39 Yaş İle Siyasal Katılım Davranışı Arasındaki İlişki

Yaş	Sadece oy veriyorum		Gösteri ve mitingleri izlerim		Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılım		Hepsine katılıyorum		Siyasetle ilgilenmiyorum		Toplam	
18-29	103	85,1	5	4,1	1	3,3	1	0,8	8	6,6	121	30,3
		31,1		29,4		40,0		20,0		21,6		
30-39	90	78,9	5	4,4	2	4,4	2	1,8	12	10,5	114	28,5
		27,2		29,4		50,0		40,0		32,4		
40-49	61	81,3	5	6,7	0	1,3	2	2,7	6	8,0	75	18,8
		18,4		29,4		10,0		40,0		16,2		
50-59	47	88,7	1	1,9					5	9,4	53	13,3
		14,2		5,5		13,5						
60+	30	81,1	1	2,7					6	16,2	37	9,3
		9,1		5,9		16,2						
Toplam	331	82,8	17	4,3	00	2,5	5	1,3	37	9,3	400	100

Örnekleminizin yaş ile siyasete katılım düzeyi tablo 39'da verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre siyasete katılım düzeyinde veya siyasi davranışta ferdin yaşı etkilidir. Örnekleminizde 18-29 yaş grubunda olanların %85,1'i sadece oy verme şeklinde davranırken bu oran 60 ve üzerindekielerde %81,1'e düşmüştür.

Propaganda faaliyetlerine katılıma 18-29 yaş grubunda %3,3, 30-39 yaş grubunda %4,4, oranında gözlenirken, 50-59, 60 ve üzerindeki yaş grubunda hiç görülmemektedir. Dolayısıyla elde ettiğimiz bulgularıyla bir paralellik arz etmektedir. Sonuç olarak yaş, ferdin siyasi davranış ve tutumlarına tesir eden bir faktördür.

6.1.6. KENTTE KALIŞ SÜRESİ DEĞİŞKENİNE GÖRE SİYASAL KATILMA DAVRANIŞI

İnsanın büyük kentle, kasaba veya köyde yaşaması onun siyasal katılımını etkilemektedir. Büyük kentlerde katılım daha bağımsız ve bilinçli iken, kırsal kesimdeki katılım çoğunlukla bağımlıdır. Bunda eğitim düzeyinin rolü, önemli olmakla birlikte toplumsal ilişkilerin ve genel olarak toplumsal ortamın etkisi daha fazladır. Küçük yerleşme, birimindeki aile ilişkileri ve dayanışma bazı durumlardaki ağa ve benzeri toplumsal güçlerin etkisi, kişinin ferdi katılımını zorlaştırmaktadır. Türkiye`de her zaman kırsal kesimdeki katılımın kentsel kesime göre yüksek olması bu nedenden kaynaklanmaktadır. (Kışlalı, 1987: 360)

Eğitim durumunun düşüklüğü, yaşam düzeyindeki benzerlik, dayanışma duygusunun güçlüğü, sosyal yaşamdaki değişmezlik kırsal toplulukların temel özellikleridir. Yapının ağır değiştiği toplumlarda, koşulların ağır değişmesiyle birlikte tutum ve davranışlarda çok ağır değişir. Yeni durumlarla karşılaşmadığı için kırsal alandaki fert tutum ve davranışlarında da bir yenilik yapmamaktadır. Buna karşın kent insanı her gün hatta her an yeni insanlarla ve durumlarla karşılaşmakta, karşılaştığı her farklı durum ve insandan etkilenmektedir. Bu durum ise onun her türlü ekonomik, sosyal ve kültürel davranışlarına tesir ettiği gibi siyasal davranışına dolayısıyla siyasal katılımına da tesir etmektedir. (Kışlalı, 1987: 50-51) Ayrıca kentsel yaşam sağladığı eğitim olanakları ve yoğun ikincil grup faaliyetleri ortamı oluşturması sebebiyle siyasal olayları izleme ve siyasal olaylara katılma olanaklarının , kırsal yaşama oranla çok daha fazla olduğu çevre oluşturmaktadır. (Kalaycıoğlu, 1983-23) Nitekim tanınmış siyasal bilimci S.P Huntington'a göre "kentleşme, siyasal katılım isteklerini kamçulamakta ve zayıf siyasal kurumları

üzerindeki yükü artırmaktadır.” (Keleş, 1992: 75) Kentle yaşama veya kentleşmeyle doğrudan ilişkili olarak kente kalış süresi de ferдин siyasal katılma davranışını etkilemektedir.

Tablo:40 Kentte Kalış Süresi İle Siyasal Katılma Davranışı Arasındaki İlişki

Kentte Kalış Süresi	Sadece ay veriyorum		Gösteri ve mitingleri izlerim		Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılırım		Hepsine katılıyorum		Siyasetle ilgilenmiyorum		Toplam	
	İ	%	İ	%	İ	%	İ	%	İ	%	İ	%
-5 yıl	71	86,6	2	2,4	4	4,9	1	1,2	4	4,9	82	20,5
		21,5		11,8		40,0		20,0		10,8		
6-10 yıl	91	78,4	6	5,2	4	3,4	4	3,4	11	5,5	116	29,0
		27,5		35,3		40,0		80,0		29,7		
11+ yıl	167	84,3	8	4,0	2	1,0			21	10,6	198	49,5
		50,5		47,1		20,0				56,8		
Hep kentte oturduk	2	50,0	1	25,0					1	25,0	4	1,0
		0,6		5,9						2,7		
Toplam	331	82,8	17	4,3	10	2,5	5	1,3	37	9,3	400	100

Kentle kalış süresi ile siyasete katılım düzeyi arasındaki ilişki tablo 40’da verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre siyasete katılım düzeyinde kentle kalış süresi etkilidir. Örneklemimizin sadece oy verme siyasi davranışı ile kentte kalış süresi arasında bir ilişki vardır. Siyasete sadece ay verme şeklinde katılanların kentte kalış süresine göre dağılımına baktığımızda oranın değiştiğini kentte kalınan süre ile oy verme davranışının, gösteri ve mitinglere katılmanın oranı arttığı gibi siyasal katılım davranışlarının tümüne birden katılma oranı da artmıştır.

Tabloda dikkati çeken bir nokta kentle kalış süresiyle birlikte siyasetle ilgilenmenin de artmasıdır. Elde ettiğimiz bulgular siyasetle ilgilenmeme oranın kentle kalış süresi arttıkça %4,9, %9,5, %10,6 şeklinde arttığını göstermektedir. Dolayısıyla kentte yaşama siyasetle ilgilenmeyi azaltmaktadır.

Bazı yazarlar çeşitli nedenlerden dolayı kentlilerin siyasal ilgisizliğinin yaygınlaştığını ileri sürmektedirler. Siyasal ilgisizliğin nedenleri olarak da geleneksel sınıf mücadelesinin zayıflaması, siyasetin giderek daha fazla bilgi ve uzmanlık gerektirmesi ve son olarak toplumdaki rekabet ve eşitsizliğin artışı göstermektedirler. (Palma, 1970: 270 zik.-Peker1997:107) Verba ve arkadaşlarının iddiasına göre, ferdin siyasal yaşama katılması için gerekli olan siyasal güdülerini yerleşim yerlerinin büyüklüğü azaltacak, hatta tamamen ortadan kaldıracaktır. Böylece, içinde yaşadığı yerleşim birimi büyüdükçe ve siyasal yapı karmaşıklaştıkça ferdin siyasal kararlara katılmasındaki etkinlik azalacaktır. Dolayısıyla siyasal katılmanın küçük yerleşim biriminde, büyük yerleşim birimlerine oranla daha yoğun olması beklenmektedir. (Kalaycıoğlu, 1983:24)

Duverger ise ülke çapındaki siyasi ilgisizliği modern kültürün, geniş halk arasında etkili olmaması, okur-yazarlığın düşük düzeyde kalması ve çözülmesi gereken sorunların neler olduğunun bilinmemesine bağlanmaktadır. (1995:302)

6-2- SİYASİ PARTİYE ÜYELİK

Siyasi partiler, başta onları doğuran toplumsal çıkarlardan ve farklılaşan ortamlardan kısmen bağımsız olarak kendilerine ait bir yaşam geliştirme eğilimini gösterip, siyasal sistemdeki kalıcı unsurlar karakterlerini elde edilebilen örgütlü sosyal formasyonlar (Bottomore,1987:30) şeklinde tanımlanmaktadır. E. Mayo ise siyasal partileri demokrasinin mihenk taşı olarak görmektedir. (1964:65) Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olarak görülen siyasi partilere üyelik aynı zamanda siyasal katılımın bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu bakımdan siyasi partiye üyelik siyasal katılım davranışı içerisinde değerlendirilmektedir.

Siyasi partiye üyeliği yaş, öğrenim durumu, cinsiyet ve kentte kalış süresi gibi faktörler tesir etmektedir.

Tablo:41 Yaş İle Siyasi Partiye Üyelik Arasındaki İlişki

Yaş	Evet		Hayır		Toplam	
18-29	20	16.5 38.5	101	83.5 29.0	121	30.3
30-39	17	14.9 32.7	97	85.1 27.9	114	28.5
40-49	6	8.0 11.5	69	92.0 19.8	75	18.8
50-59	7	13.2 13.5	46	86.8 13.2	53	13.3
60+	2	5.4 3.8	35	94.6 10.1	37	9.3
Toplam	52	13.0	348	87.0	400	100

Örnekleminizin yaş ile siyasi partiye üyelik arasındaki ilişki tablo:41'de verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere siyasi partiye üyelik oranı düşüktür. Örnekleminizin %87'si siyasi partiye üye olmadığını ifade etmektedir. Herhangi bir siyasi partiye üye olanların en büyük oranını %16,5 ile 18-29 yaş aralığında genç hane halkı reisleri en küçük oranını ise %5,4 ile 60 ve üzerindeki yaşlı hane halkı reisleri oluşturmaktadır. Ara yaş gruplarının oranlarında ise bir dalgalanma görülmektedir. Gençlerin siyasi partiye üyeliğinin yaşlılara göre fazla olması daha önce değinildiği gibi gençlerin enerjik olmalarıyla, o yaşın verdiği heyecanla ve özellikleriyle açıklanabilir. Kışlalı gençleri daha ilerici ve yenilikçi yaşlıları ise daha tutucu ve muhafazakar olarak görmektedir. (1976:117)

Tablo:42 Öğrenim Durumu İle Siyasi Partiye Üyelik Arasındaki İlişki

Öğrenim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	5	10.0	45	90.0	50	12.5
Okur-yazar ancak okul bitirmemiş		9.6		12.9		
İlkokul	24	14.2	145	85.8	169	42.3
		46.2		41.7		
Ortaokul	7	15.9	37	84.1	44	11.0
		13.5		10.6		
Lise	9	18.8	39	81.3	48	12.0
		17.3		11.2		
Üniversite			6	100.0	6	1.5
				1.7		
Okur-yazar değil	7	8.4	76	91.6	83	20.8
		13.5		21.8		
Toplam	52	13.0	348	87.0	400	100

Örnekleminizin öğrenim durumu ile siyasi partiye üyelik arasındaki ilişki tablo:42'de verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere okur-yazar olmayanları en alt sınır olarak ele alırsak, öğrenim durumu arttıkça siyasi partiye üyelik oranı %8,4, %10, %14,2, %15,9, %18,8 şeklinde ritmik artmıştır. Dolayısıyla öğrenim durumu ile siyasi partiye üye olma arasında bir ilişki vardır. Ancak şunu ifade etmeliyiz ki öğrenim durumu bakımından siyasi partiye üyeliğinin en fazla üniversite mezunlarında olması beklenirken hiç görülmesi örnekleminizde üniversite mezunlarının %1,5 ile düşük olmalarıyla birlikte meslekleriyle açıklanabilir. 6 tane olan üniversite mezunlarının 2 si okulu yeni bitirmiş işsiz, 4 tanesi de kamu kuruluşunda çalışmaktadır. Kamu kuruluşunda çalışan personelin herhangi bir siyasi partiye üye olmasının kanunen yasal olması nedeniyle ve üniversite mezunu olmalarıyla birlikte işsiz olanların ileri de bir kamu kuruluşunda iş bulacağı ihtimalini düşünecek ve aynı nedenden dolayı bir siyasi partiye üye olmamaktadır.

Tablo:43 Kentte Kalış Süresi İle Siyasi Partiye Üyelik Arasındaki İlişki

Kentte Kalış Süresi	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
5 yıl	15	*18,3	67	81,7	82	20,5
		**28,3		19,3		
6-10 yıl	14	12,1	102	87,9	116	29,0
		26,9		29,3		
11+ yıl	22	11,1	176	88,9	198	49,5
		42,3		50,6		
Hep kentte oturduk	1	25,0	3	75,0	4	1,0
		1,9		0,9		
Toplam	52	13,0	348	87,0	400	100

Kentte kalış süresi ile siyasi partiye üyelik arasındaki ilişki tablo 43'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere kentte kalış süresi ile siyasi partiye üye olma arasında ters bir ilişki vardır. Kentte kalış süresi arttıkça siyasi partiye üye olma oranı %18,3, %12,1, %11,1 şeklinde düşmüştür.

Siyaset ülkemizde yaşanan tüm problemlerin tek çözüm kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Az gelişmişlikle de alakalı olarak her köşe başında her kalabalıkta siyasetten söz edilmesinin nedeni bundan olduğu düşünülebilir. Bu doğrultuda kente büyük umutlarla yeni göç eden fert, herhangi bir siyasi partiye üyelik ile bir takım problemlerini gidereceğini düşünerek ve bununla birlikte herhangi bir siyasi partiye üyelik ile bir prestij kazanacağını, iş bulacağını umut etmektedir. Ancak kentte kalınan süre arttıkça bu beklentilerinin gerçekleşmediği görülünce siyasi partiye üyelik oranı düşmektedir.

6-3 SİYASİ PARTİ TERCİHİNDE ETKİLENİLEN KAYNAK

Ferdin günlük yaşam içerisinde takınımış olduğu tavır ve davranışlarında ekonomik, sosyo-kültürel faktörlerin etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Fert yaptığı davranışların birçoğunda bunların etkisinde kalırken bazen de kendi mevcut psikolojisinin etkisinde kalmaktadır. Aynı özellikler ferdin siyasi katılımında, dolayı siyasi parti tercihinde geçirlidir. Daha açık bir ifadeyle fert siyasi bir tercihte bulunurken psikolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin etkisinde kalır. Aile çevresinde başlayarak , eş, akraba, arkadaş grubu, bağlı bulunulan cemaat, üyesi olunun aşiret, kitle iletişim araçlarına kadar bir çok unsur, ferdin siyasi parti tercihini etkilerken bazen fert bunların hiçbirisinden etkilenmeyerek kendi kararları, izlenimleri doğrultusunda hareket eder.

Tablo:44 Yaş İle Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak Arasındaki İlişki

Yaş	Hiç kimse etkilemez		Ailem		Eşim		Akrabam		Radyo,tv gazete		Bağlı bulunduğum aşiret ve cemiyet		Toplam	
18-29	88	72,7 29,8	8	6,6 27,6	10	8,3 27,8	2	1,6 25,0	7	5,8 29,2	6	5,0 75,0	121	30,3
30-39	79	69,3 26,8	6	5,3 20,7	18	15,8 50,0	3	2,6 37,5	7	6,2 29,2	1	0,9 12,5	114	28,5
40-49	60	80,0 20,3	4	5,3 13,8	5	6,7 13,9			6	8,0 25,0			75	18,8
50-59	36	67,9 12,2	9	17,0 31,0	2	3,8 5,6	2	3,8 25,0	3	5,7 12,5	1	1,9 12,5	53	13,3
60+	32	86,5 10,8	2	5,4 6,9	1	2,7 2,8	1	2,7 12,5	1	2,7 4,1			37	3,3
Toplam	295	73,8	29	7,3	36	9,0	8	2,1	24	6,1	8	2,1		

Ferdin siyasi parti tercihiinde bulunurken etkilendiği kaynak, ferdin biyolojik yaşı ile yakından alakalıdır. Nitekim elde ettiğimiz bulgularda yaşı ile siyasi parti tercihiinde etkilenen kaynak arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Tablo 44'de görüldüğü üzere örnekleminiz içerisinde siyasi parti tercihiinde kimseden etkilenmediğini ifade edenlerin en büyük oranını %86,5 ile 60 ve üzerindeki yaşı grubundakiler oluşturmaktadır. Yaşı ilerledikçe sosyal çevreden etkilenme geçen yıllara nazaran azalmaktadır.

Siyasi parti tercihiinde hiç kimseden etkilenmemenin 60 ve üzerinde daha fazla çıkması ferdin düşünce, tutum ve davranışlarının ilerleyen yaşı ile belirginleşmesiyle açıklanabilir Her ne olursa olsun yaşı ilerlemesiyle fert için tecrübe önem kazanmaktadır. Dolayısıyla yapılan davranıştan tercihe kadar her şeyde yaşılan yıllar, tecrübe etkili olmaktadır. Bununla birlikte yaşı ilerledikçe sosyalleşme de tam anlamıyla oturmakta ve gerçekteşmektedir. Sosyalleşmenin tamamlanması dış çevrenin etkisini azalttığı düşünülebilir.

Ayrıca ölkemizde özellikle yaşı insanlar oy verdiği partiye çok bağlıdır. Bundan dolayı parti değiştirmek, çok ender görülen bir durumdur. Ancak günümüzde oy verilen parti tercihiinde değişmeler sık yaşılanmaktadır.

Tablo: 45 Öğrenim Durumu İle Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Hiç kimse etkilemez		Ailem		Eşim		Akrobam		Radyo,tv gazete		Bağlı bulunduğum aşiret ve cemiyet		Toplam	
Okur-yazar ancak okul bitirmemiş	33	76,0	5	10,0	1	2,0	3	6,0	2	4,0	1	2,0	50	12,5
		12,9		17,2		2,8		37,5		8,3		12,5		
İlkokul	124	73,4	14	8,3	14	8,3	2	1,2	12	7,1	3	1,8	169	42,3
		42,0		48,3		38,9		25,0		49,9		37,5		
Ortaokul	34	77,3	1	2,3	1	2,3	1	2,3	5	11,4	2	4,5	44	11,0
		11,5		3,4		2,8		12,5		20,9		25,0		
Lise	41	85,4	1	2,1	3	6,3			2	4,2	1	2,1	48	12,0
		13,9		3,4		8,3				8,3		12,5		
Üniversite	5	83,3									1	16,7	6	1,5
		1,7										12,5		
Okur yazar değil	53	63,9	8	9,6	17	20,5	2	2,4	3	3,6			83	20,8
		18,0		27,6		47,2		25,0		12,5				
Toplam	295	77,8	29	7,3	36	9,0	8	2,1	24	6,1	8	2,1	400	100

Örnekleminizin öğrenim durumu ile siyasi parti tercihinde etkilendiği kaynak arasındaki ilişki tablo 45’de verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere, örnekleminizin siyasi parti tercihinde hiç kimseden etkilenmediğini ifade edenlerin oranlarında küçük te olsa bir fark vardır. Bu farkı öğrenim durum oluşturmaktadır. Okur yazar olmayanların %63,9’u kimseden etkilenmediğini ifade ederken üniversite mezunlarının %83,3’ü lise mezunlarının %85,4’ü siyasi parti tercihinde kimseden etkilenmediklerini ifade etmektedirler. Dolayısıyla öğrenim durumu yükseldikçe bireysel hareket etme ve karar alma daha çok olurken, öğrenim durumu düştükçe verilen kararlarda akraba, eş ve bağlı olunan aşiret ve cemaatten etkilenme fazla olmaktadır. Nitekim elde ettiğimiz bulgular bunu doğrulamaktadır. Ailenin siyasi parti tercihinde etkili olduğunu söyleyenlerin %10’nu okur-yazar ancak okul bitirmemiş, %9,6 okur-yazar değilken, siyasi parti tercihinde ailenin etkisi lise

mezunlarında %2,1'e düşmüş üniversite mezunlarında ise hiç görülmemiştir. Siyasi parti tercihinde akrabaların etkisi herhangi bir okul bitirmemiş olanlarda %6, okuyamaz olmayanlarda %2,3 iken lise ve üniversite mezunlarında bu oran sıfırdır. Öğrenim durumu ile yakından alakalı olarak kitle iletişim araçlarından etkilenme, bir başka ifadeyle siyasi parti tercihinde radyo, televizyon ve gazeteden etkilenme oranı öğrenim durumu ile %3,6, %4, %7,1, %11,4 şeklinde artmıştır.

Dolayısıyla öğrenim durumu ferdi siyasi parti tercihinde etkilendiği kaynak açısından etkili olmaktadır. Öğrenim durumu yükseldikçe ferdi karar verme ve davranışta bulunma artmaktadır.

Tablo: 46 Kentte Kalış Süresi İle Siyasi Parti Tercihinde Etkilenilen Kaynak Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	Hiç kimse etkilemez		Ailem		Eşim		Akrabam		Radyo,tv gazete		Bağlı bulunduğum aşiret ve cemiyet		Toplam	
-5 yıl	61	*74,4	8	9,8	4	4,9	3	3,7	5	6,1	1	1,2	82	20,5
		**20,7		27,6		11,1		37,5		20,8		12,5		
6-10 yıl	73	62,9	9	7,3	18	15,5	4	3,5	11	9,5	1	0,9	116	29,0
		24,7		31,0		50,0		50,0		45,9		12,5		
11-15 yıl	158	79,8	12	6,1	14	7,1	1	0,5	8	4,0	5	2,5		
		53,6		41,4		38,9		12,5		33,3		52,5		
Hep kentte oturduk	3	75,0									1	25,0		
		1,0										12,5		
Toplam	295	73,8	29	7,3	36	9,0	8	2,1	24	6,1	8	2,1		

Örnekleminizin kentte kalış süresiyle siyasi parti tercihinde etkili olan faktörler arasındaki ilişki tablo 46'da verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgular kentte kalınan sürenin, siyasi parti tercihinde etkili olan faktör bakımından belirleyici olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Siyasi parti tercihinde hiç kimseden

etkilenmediklerini ifade edenlerin oranı kentte kalış süresi ile birlikte değiştiğini görmek mümkündür.

Kentte yaşayan fert kırsal alana göre daha bağımsız siyasi parti tercihinde bulunabilmektedir. Kırsal alana göre hem kozmopolit hem de kalabalık olan kentte, kırsal alan insanların siyasi kararlarından belirleyici olan akraba, aile ve ağalığın etkisi azalmaktadır.

Tablodan görüldüğü üzere 5 yıldır kentte oturanların %9,8'i siyasi parti tercihinde ailesinde etkilendiğini belirtirken bu oran 6-10 yıldır kentte oturanlarda %7,8'e, 11 yıl ve daha fazla kentte oturanlarda ise bu oran % 6,1'e düşmüştür. Aynı şekilde 5 yıldır kentte oturanların %3,7'si siyasi parti tercihinde akrabalarından etkilendiği belirtirken bu oran 6-10 yıldır kentte oturanlarda %3,5'a 11 yıl ve daha fazla oturanlarda ise %0,5'e düşmüştür. Dolayısıyla kentte yaşama veya kentte kalınan süre ferdin siyasi parti tercihinde etkili olan kaynağı belirleyici olmaktadır.

7- KENTSEL MEKANDA GELİNER YER VE AKRABALARLA İLİŐKI DERECEŐI

7-1 GÖÇ EDİLEN YER İLE İLİŞKİNİN DEVAMLILIĞI

İtici ve çekici faktörlerin etkisiyle, kente göç eden ferдин göç ettiği yerleşim birimiyle ilişkisinin kesilmesi çabuk mümkün olmamaktadır. Fert kente göç etmeden önce yaşamının büyük bir bölümünü, hatta tamamını doğup büyüdüğü köyde veya kasabalarda geçirmektedir. Bu büyük zaman diliminde çevresindeki akraba, hemşehri, eş, dost ve tanıdıkları ile fert çok yakın, samimi ve yoğun ilişkilerde bulunmuş, dertte, tasada, sevinçte çevresindekilerle birlikte olmuştur. Dolayısıyla göç etmeden önceki yaşadıkları fert için oldukça önem arz etmektedir. Her şeyden önce iman sosyal bir varlıktır. Bu özelliğinden dolayı ferдин geçmişinde kendisi için önem arz eden herhangi bir şeyi unutması, ondan uzaklaşması pek olanaklı değildir. Bunun yanında kente göç ederken fert geride akraba, hemşehri ve tanıdıklarının yanı sıra yaşadıklarını, geçmişini bırakmaktadır. Bunun için gelinen, göç edilen yer ile ilişkinin kesilmesi fert için güç olmaktadır.

Ferдин kente uyumu ne kadar yüksek olursa kentlileşme sürecide o kadar hızlı olmaktadır. Kentlileşme sürecinde zaman çok önemlidir. Kentle kalış süresi artmasına karşın köy ile ilişkilerini koparmayan, kente özgü değer tutum davranışları benimsemeyen fert kentlileşmemektedir. (Aydoğan, 1997: 547)

**Tablo : 47 Kentte Kalış Süresi İle Memleket İle İlişkinin Devamlılığı
Arasındaki İlişki**

Meslek	Burayım		Evet		Hayır		Toplam	
- 5 yıl	4	4,9	62	75,6	16	19,5	82	20,5
		21,1		19,8		23,5		
6-10 yıl	3	2,6	95	81,9	18	15,5	116	29,0
		15,8		30,4		26,5		
11+ yıl	12	6,1	152	76,8	34	17,2	198	49,5
		63,2		48,6		50,0		
Hep kentte oturduk			4	100,0			4	1,0
Toplam	19	4,8	313	78,3	68	170	400	100

Tablo 47'de görüldüğü üzere memleket ile ilişkiyi en çok %81,9 ile 6 ile 10 yıl arasında kentte oturanlar sürdürmektedir. Bunu %76,8 ile 11 yıldan daha fazla oturanlar ve %75,6 ile 5 yıl ve daha az süredir kentte oturanlar izlemektedir.

Memleket ile olan ilişkinin %78,3 gibi bir oranla yüksek çıkması insanların hayatında geçmişte yaşananların etkisinin büyüklüğü ile açıklamak mümkündür. Kırsal alandan kente gelen insan her şeyden önce kendi istek ve arzusu ile göç etmeye zorlanmıştır. Köydeki ağır şartlardan dolayı ferdin göç etmekten başka seçeneği kalmamıştır. Kente geldikten sonra barınacak ev, geçimini sağlayacak bir iş bulduktan sonra gelinen yer ile ilişkisinin azalacağını düşünmek mümkündür. Ancak azalan ilişki ekonomik alan ile ilgilidir. Buna karşın akraba ve yakınlar ile ilişkinin azalması belki ekonomik ilişkiler kadar çabuk olmayabilir. Çünkü fert hayatının büyük bir bölümünü orda geçmiştir. Sosyalleşmesini gerçekleştirebildiği oranda orda oluşturmuştur. Bundan dolayı kendisi için büyük önem arz eden geçmiş hayatın etkilerinin azalması kolay olmayabilir. Kaldı ki kentte tuttuğu işlerin büyük oranı, sosyal güvencesi olmayan gündelik işlerdir.

7-2. MEMLEKETTEN MADDİ VE BENZERİ YARDIM ALINMASI

**Tablo : 48Aylık Gelir İle Memleketten Maddi v.b Yardım Alınması
Arasındaki ilişki**

Aylık Gelir	Alınan alacak kısmem yok		Sıkıştıgında para yardımı alırım		Un,bulgur,tarhana vb. alırım		Memlekette malım var		Toplam	
20-40 milyon	51	81,0 17,5	4	6,3 18,2	7	11,1 8,4	1	1,6 25,0	63	15,8
41-60 milyon	175	72,9 60,1	9	3,3 40,9	55	22,9 66,3	1	0,4 25,0	240	60,0
61-90 milyon	49	74,2 16,8	4	6,1 18,2	11	16,7 13,3	2	3,0 50,0	66	16,5
91-120 milyon	9	40,5 3,1	4	18,2 18,2	9	40,9 10,8			22	5,5
121-150 milyon	4	80,0 1,4			1	20,0 1,2			5	1,3
151+ milyon	3	75,0 1,0	1	25,0 4,5					4	1,0
Toplam	291	72,8	22	5,5	83	20,8	4	1,0	400	100

Örnekleminizin aylık geliri ile memleketten maddi v.b. yardım alma arasındaki ilişki tablo 48'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulguya göre memleketten maddi v.b. yardım alma, örnekleminizin aylık gelirine göre farklılık göstermektedir. Tablodan görüldüğü üzere memleketler sıkıştıgında para yardımı aldığını ifade edenlerin aylık gelir dağılımına baktığımızda en büyük oranı %40,9 ile 41- 60 milyon geliri olanlar oluşturmaktadır. Bu oran aylık gelir yükseldikçe %18,2 ye ve %4,5'e düşmüştür.

Aynı şekilde memleketten un, bulgur, tarhana, vb. gibi yardım alanların aylık gelirlerine göre dağılımına, baktığımızda en büyük oranı, %66,3 ile 41-60 milyon arası aylık geliri olanlar oluşturmaktadır. Bu oran aylık gelir yükseldikçe

%13.3, %10,8, %1,2 şeklinde düşmüştür. Dolayısıyla kente göç edenler içerisinde aylık geliri düşük olanlar memlekette un, bulgur, tarhana gibi yardım yanında para yardımı görürken, veya bunu talep ederken aylık geliri yüksek olanlarda bu durum görülmemektedir.

Tablo : 49 Kentte Kalış Süresi İle Memlekette Yardım Alma Arasındaki İlişki

Aylık Gelir	Almam alacak kimsem yok		Sıkıştıgında para yardımı alırım		Un,bulgur,tarhana vb. alırım		Memlekette malım var		Toplam	
-5 yıl	40	48,7	6	7,3	35	42,7	1	1,2	82	20,5
		13,7		27,3		42,1		25,0		
6-10 yıl	84	72,4	5	4,3	26	22,4	1	0,9	116	29,0
		28,8		22,7		31,3		25,0		
11+ yıl	163	82,3	11	5,6	22	11,1	2	1,0	198	49,5
		56,0		49,9		26,5		50,0		
Hep kentte oturduk	4	100							4	1,0
		1,4								
Toplam	291	72,8	22	5,5	83	20,7	4	1,0	400	100

Örnekleminin kentte kalış süresi ile memlekette maddi vb. yardım alma arasındaki ilişki tablo 49'da verilmiştir. Kentte kalınan süresinin aynı zamanda kente ne kadar süre önce göç edildiği anlamına geldiği daha önceki bölümde değinilmişti. Tabloyu bu açıdan değerlendirdiğimizde, elde ettiğimiz bulgular kente yani göç edenlerin ihtiyaç hissettiğinde memlekette maddi vb. yardım alma oranı, kente daha önce göç edenlerin oranından daha fazladır. Tablodan görüldüğü üzere kente 5 yıl önce göç edenlerin bir anlamda kentte 5 yıldır oturanların, hem sıkışınca memlekette para yardımı alma, hem de un, tarhana, bulgur, vb. alma oranları diğerlerinden fazladır. Bu sonucun çıkmasında göç edilen yerdeki akraba ve tanıdıkların kente yeni göç edenleri, özellikle ilk dönemlerde her türlü konuda daha

çok ihtiyaç hissedildiğinin düşünmelerinin etkili olduğunu düşünülmesi söylenilebilir. Kente göçün ilk yıllarında iş bulmak, kalacak ev bulmak güç olduğunun düşünülmesi köyde kalanların kente göç edenleri destekleme zorunluluğu hissetmelerine neden olmaktadır. Bununla birlikte kente yapacakları göçte yardımcı olma garanti düşüncesi de bu sunucun çıkmasında etkili olabilir.

Kentte kalınan süre arttıkça yeni kentli iş bulma, ev bulma konusunda biraz daha rahatlamış olur, en azından kente alışmış ve hayatının gidişatını daha belirginleştirmiştir. Bu nedenden dolayı memleketten herhangi bir yardım talep etmemektedir.

7-3- AKRABA VE HEMŞEHRİLERLE İLİŞKİ

Genellikle, kentlerin barındığı nüfusun büyüklüğü, yoğunluğu ve heterojenliğini gibi üç önemli özelliği olduğunu belirten Wirth bu özelliklerin etkisiyle, kentlerdeki sosyal ilişkilerin fertleri manevi yönden tatmin etmekten öte bir hedefe yönelten çıkarılara yönelik olduğunu ifade eder. Bu nedenlerden dolayı fertler arasındaki ilişkilerinin kısa süreli olduğunu vurgularken kentlerde oturanların tümünün ortaklaşa uyulan, alışılmış tarzda hareket etmediklerini, özellikle kırsal kesimden göç edenlerin önceden yerleşmiş olan yaşama biçimlerinin güçlü yanlarını koruduklarını ve bunların birçoğunu muhafaza ettiklerini ileri sürmektedir. (Giddens,1997:95-96) Bu özelliklerden biri de kırsal alanda yoğun olarak yaşanan akraba, eş, dost ile olan ilişkilerinin yeni yerleşilen yerde de sürdürülmesidir. Nitekim örneklemimizin %53,8 gibi büyük bir bölümü imkan dahilinde evini değiştirecek olsa akrabalarına yakın olmak istemektedir.

Tablo:50 Doğum Yeri İle Akraba Ve Hemşehrilere Yakın Olma İsteği Arasındaki İlişki

Doğum Yeri	Evet		Hayır		Toplam	
	İki	Oran (%)	İki	Oran (%)	İki	Oran (%)
Malatya- Merkez	12	42,9	16	57,1	28	7,0
		5,6		8,6		
Malatya- İlçe	65	54,2	55	45,8	120	30,0
		30,2		29,7		
Malatya- Köy	37	45,1	45	54,5	82	20,5
		17,2		24,3		
Başka İl Merkez	26	50,0	26	50,0	52	13,0
		12,1		14,1		
Başka İl İlçe	45	61,6	28	38,4	73	18,3
		20,9		15,1		
Başka il köy	30	66,7	15	33,3	45	11,3
		14,0		8,1		
Toplam	215	53,8	185	46,3	400	100

Anketimizde örneklemimizin akraba ve hemşehrilerle yakın olma isteğini ölçmek için “Evinizin değiştirecek olsanız hemşehri ve akrabalara yakın olmak ister miydiniz?. Neden?” şeklinde açık uçlu soruya yer verilmiştir. Örneklemimizin akrabalara yakın olmaya karşı çıkmaya, veya yakın olmayı istemeye farklı neden göstermedikleri için açık uçlu soru gruplandırılmamıştır. Örneklemimizde akraba ve hemşehrilere yakın olmak isteyenler akraba ve hemşehrileri yardımlaşarak gidip-gelinecek güvence noktası olarak görürken yakın olmak istemeyenler, akraba ve hemşehrilere yakın olunca dedikodunun çok olacağını ileri sürmektedirler.

Örneklemimizin doğum yerleri ile akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği arasındaki ilişki tablo 50’de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre akraba ve hemşehrilerine yakın olma isteği Malatya merkezi doğumlularda %42,9 iken bu oran ilçe doğumlularda % 54’2’ye köy doğumlularda %45,1’e yükselmiştir. Aynı şekilde

akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği başka il doğumlularında %50 iken ilçe doğumlularda %61,6'ya köy doğumlularda %66,7'ye yükselmiştir. Dolayısıyla akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği kent doğumlularda az görülmesine karşın ilçe ve köy doğumlularda fazladır.

Elde edilen sonuç biraz önce değinildiği gibi kırsal alan insanının önceden yerleşmiş olan yaşama biçimlerinin güçlü yanlarını kentte belirli bir süre devam ettirmeleriyle açıklanabilir. Nitekim kırsal alanda akraba, eş, dost ile sıcak, samimi ve birincil ilişkiler esasken kentlerde yüzeysel ve ikincil ilişkiler yoğun olarak yaşanılmaktadır. Kırsal alandaki ilişkilerin bu özelliği de fert yaşamının güçlü yanını oluşturduğu için yeni yerleşilen yerlerde korunmaktadır. Kırsal alanındaki yaşamın kentte devam ettirilmesi de ferdin kentleşmesini etkileyerek güçlendirmektedir.

Tablo : 51 Kentte Kalış Süresi İle Akraba Ve Hemşehrilere Yakın Olma İsteği Arasındaki İlişki

Kentte kalış süresi	Evet		Hayır		Toplam	
	İki	Oran (%)	İki	Oran (%)	İki	Oran (%)
-5 yıl	51	62,2	31	37,8	82	20,5
		23,7		16,8		
6-10 yıl	67	57,8	45	42,2	116	29,0
		31,2		26,5		
11+ yıl	96	48,5	102	51,5	198	49,5
		44,7		55,1		
Hep kentte oturduk	1	25,0	3	75,0	4	1,0
		0,5		1,6		
Toplam	215	53,8	185	46,3	400	100

Örnekleminizin kentte kalış süresi ile akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği arasındaki ilişki tablo 51'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği kentte kalış süresine göre farklılık göstermektedir.

Akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği kentte kalış süresi arttıkça %62,2'den %57,8'e ve %48,5'e düşmüştür. Dolayısıyla kentte kalış süresi ile akraba ve hemşehrilere yakın olma isteği arasında ilişki vardır. Bununla birlikte elde ettiğimiz bulgular kırsal alan özelliklerinin kentte kalınan süreye bağlı olarak etkisini yitirdiğini ortaya çıkarmaktadır.

Kente göçün ilk yıllarında her türlü problemini tanıdıklarıyla, akraba yardımıyla gidermeden dolayı akrabalarla ilişki yoğun olmaktadır. Kentte kalış süresi arttıkça fert kent ile ilgili deneyim kazanacak, kente uyum sağlayacak ve akrabalarla ilişki eskiye nazaran azalacaktır.

8- KENTE UYUM

Çalışmamızın teorik kısmında belirtildiği gibi kente göç edenlerin kente uyumunu, ferdin çalıştığı iş, karşılaştığı problemleri halletme biçimi, kentsel kurumları kullanma derecesi, oturduğu eve sahip olma, göç edilen yer ile ilişkinin devamlılığı, akrabalarla ilişki gibi birçok faktör etkilemektedir.

Bununla birlikte kente göç eden ferdin kente ilişkin olumlu ve olumsuz yargıları da kente uyumu etkilemektedir. Nitekim kentin olumsuz yönlerinin daha çok algılanılması fert açısından kente uyumsuzluğu meydana getirirken kentin olumlu yönleri ve kendini kentli görme kente uyumu artırmaktadır. Başka bir deyişle kentin olumlu yönleri ferdin kente uyumunu ortaya çıkarırken kent çevresinin olumsuz yönleri aynı zamanda uyumsuzluğun nedenini ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan örneklemimizin kente uyumu sağlayan veya uyumsuzluğa neden olan faktörleri belirlemek için kentin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir soruları yöneltilmiştir.

8-1 KENTİN OLUMLU YÖNLERİ

Tablo: 52 Kentin Olumlu Yönleri Nelerdir?

Kentin Olumlu Yönleri	N	%
İş olanakları bol	177	44,3
Geçim kolay	35	8,8
Hayat eğlenceli	3	0,8
Herkes kendi hayatını yaşıyor	41	10,3
Bilgi ve beceri kazanılıyor	26	6,5
Eğitim imkanları fazla	90	22,5
Her imkan mevcut	28	7,0
Toplam	400	100

Tablo 52'de görüldüğü üzere örnekleminizin %44,3 gibi büyük bir oranı kentin olumlu yönü olarak iş imkanlarının bol olmasını gösterirken ikinci olarak %22,5 oranı ile eğitim imkanlarının fazla olmasını kentin olumlu yanı olarak göstermektedir. Kentin olumlu olarak nitelendirilen bu iki yönü aynı zamanda kente göç nedenlerini oluşturmaktadır. Nitekim Malatya göç edenlerin %53,8'i daha iyi iş imkanı, %25'i çocukların eğitimini göç etme nedeni olarak göstermektedir.

Tablodan çıkarılacak bir başka sonuç ise kentin ekonomik yönlerinin sosyal yönlerinden daha fazla olumlu olarak nitelendirilmiştir. Bu aynı zamanda ülke kentleşmesinde çekici faktörden ziyade itici faktörlerin daha belirleyici olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo: 53 Geri Dönme İsteği İle Kentin Olumlu Yönü Arasındaki İlişki

Geri dönme isteği	İş imkanları bol		Geçimi kolay		Hayat eğlenceli		Herkes kendi hayatını yaşıyor		Bilgi ve deneyim kazanılıyor		Eğitim imkanları mevcut		Her türlü imkan mevcut		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Dönerim	50	35,0	7	4,9	2	1,4	17	11,9	8	5,6	47	32,9	12	8,4	143	35,8
Dönmem	114	49,8	25	10,9			22	9,6	17	7,4	38	16,6	13	5,7	229	57,3
		64,4		71,4				53,7		65,4		42,2		46,4		
Dönerim ancak maddi imkanım yok	11	57,9	2	10,5			1	5,3	1	5,3	4	21,1			19	4,8
		6,2		5,7				2,4		3,8		4,4				
Kararsızım	2	22,2	1	11,1	1	11,1	1	11,1			1	11,1	3	33,3	9	2,3
		1,1		2,9		33,3		2,4				1,1		10,7		
Toplam	177	44,3	35	8,8	3	0,8	41	10,3	26	6,5	90	22,5	28	7,0	400	100

Örnekleminizin geri dönme isteği ile kentin olumlu yönü arasındaki ilişki tablo 53'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre memlekete geri dönme isteği ile kentin olumlu yönlerini görme arasında ilişki vardır. Kentin olumlu olarak görülen yönlerin tümünde geri dönme isteğinde olmayanların oranı, dönme isteğinde olanların oranından fazladır. Kente iş imkanları bol diyenlerin içerisinde dönmem diyenlerin oranı %64,4 iken dönerim diyenlerin oranı %28,2'dir. Kentte geçim kolay diyenler içerisinde dönmem diyenlerin oranı %71,4 iken dönerim diyenlerin oranı %53,7 iken dönerim diyenlerin oranı %41,5'dir. Kentte bilgi ve deneyim kazanılıyor diyenler içerisinde dönmem diyenlerin oranı %65,4 iken dönerim diyenlerin oranı %30,8'dir. Kentte her türlü imkan mevcuttur diyenler içerisinde dönmem diyenlerin oranı %46,6 iken dönerim diyenlerin oranı %42,9'dur

Elde ettiğimiz bu sonuçlar memlekete geri dönme isteğinde olmayanların kentte mevcut olan hizmetlerden yararlandıklarını, bu açıdan uyum sağladıklarını ortaya çıkarmaktadır.

8-2 KENTİN OLUMSUZ YÖNLERİ

Kente göç edenlere, kent çevresinin aykırı gelen yönleri, kente ilişkin olumsuz düşüncelerinde kendini göstermektedir. Örnekleminize bu kez, kent yaşamının ne gibi yönlerini beğenmedikleri sorulacak, kentin kendilerine aykırı gelen yönleri ve özellikleri belirlemeye çalışılmış ve böylelikle kente uyumsuzluğun nedenlerine inilmek istenilmiştir. Kentin olumsuz olarak görülen yönleri, aynı zamanda göç edenlerin, kente uyumsuzluğunun nedenini, oluşturmaktadır.

Tablo :54 Kentin Olumsuz Olarak Gördüğünüz Yönleri Nelerdir?

Kentin olumsuz yönleri	N	%
İnsan kendini yalnız ve yabancı görüyor	44	11,0
İnsanlar kendi çıkarından başkasını düşünmüyor	66	16,5
Çok kalabalık	19	4,8
İnsanlar arasında yaşam biçimi ve ekonomik fark büyük	31	7,8
Hayat pahalı	106	26,5
Masraf çok	31	7,8
İnsanlar çok çalışıyor	7	1,8
Hepsi	91	22,8
Kentin olumsuz yönü yok	5	1,3
Toplam	400	100

Kentin olumsuz olarak görülen yönleri tablo 54'de verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere örnekleminizin %26,5 gibi büyük bir oranı, kentin olumsuz yönü olarak hayat pahalılığını gösterirken, %27,8'i kentin olumsuz yönü olarak hepsini göstermektedir. Hayat pahalılığı ve masraf çok şeklinde ifade edilen kentin olumsuz yönleri topyekün olarak ekonomik faktörleri oluşturmaktadır. Başka bir

ifadeyle ekonomik faktörler kentin olumlu yönleriyle birlikte kentin olumsuz yönlerini oluşturmaktadır.

Tabloya baktığımız zaman geçim koşullarının hayat pahalılığının olumsuz kent görüntüsünde de ağırlık merkezini oluşturması, ilk olarak, kentin toplumsal-kültürel yapısının kente göç edenler tarafından bir değerlendirme konusu yapılmadığını gösterebilir. Ancak tabloya daha dikkatli bakıldığında, %26,5 hayat pahalı %7,8 masraf çok gibi ekonomik faktörleri dışarıda tuttuğumuzda, görüşülenlerin yarıdan fazlasının, kenti toplumsal yönlerinden yola çıkarak olumsuz değerlendirme eğiliminde olduğunu görebiliriz.

Bilindiği gibi geleneksel toplulukların yatay ve dikey bakımdan farklılaşmanın az olması hatta görülmemesine karşın, kentlerde işbölümü ve toplumsal katmanlaşmanın açıkça belirmesinden dolayı, farklılaşma ve heterojenlik toplumsal yapının belirleyici bir özelliği olmuştur. Bu nedenle örneklemimizin %78'i kentle "insanlar arasında yaşama, biçimi ve ekonomik fark büyüktür" gerekçesiyle insanlar arasındaki farklılaşmayı kente ait yaptıkları olumsuz yargılarına konu edinmişlerdir.

Farklılaşmanın yanı sıra kentin olumsuz yargılarına konu olan bir başka toplumsal özelliği de %4,8'le yoğunluk, karmaşıklık olduğu anlaşılmaktadır. Örneklemimizin "çok kalabalık" şeklinde ifadesiyle belirtilen bu özelliğin, sadece demografik bir yoğunluğu değil, kentsel ilişkilerin geniş kapsamı, ortaya çıkan durumların çeşitliliği, anlatılmak istenmiştir.

Kent karşısında alınan olumsuz yargılara etki eden bir başka öge %16,5 oranında, kentle "insanlar kendi çıkarlarında başkasını düşünmüyor" gerekçesinde karşılığını bulan kentsel ilişki biçimi olmuştur. Kırsal alanda hakim olan dayanışma ve yardımlaşmaya karşın kentlerdeki sosyal ilişkilerde kendini hissettiren çıkar

ayarlığı, bencilik bireysel öncelikler, kente göç edenler açısından kentin olumsuz yönü olarak görölmekte ve kente uyumu güçleştirmektedir.

Bunun yanında kırsal alanda ferdi, yaşamının tüm alanında onu kuşatan dayanışmacı ve koruyucu yapısı kente değişerek yerini ferdi karar ve olanaklarla yalnız başına bırakmıştır. Yaşamın tüm alanında kararlarını ortaklaşa paylaşılan kalıplara göre şekillendirme ve karşılaştığı yeni durumların çözümü dayanışmalı ilişkilerde arama geleneğine sahip olan kente göç etmiş ferd, kentin ferdileşmiş ve çıkarıcı ilişkileri içerisinde ve resmi veya örgütlü bir nitelik taşıyan denetim karşısında kendini yalnız ve yabancı hissetmektedir. (Sencer, 1979: 528) Bu nedenle örneğimizizin %11'i kentle kendisini yalnız ve yabancı duyduğu gerekçesiyle kente olumsuz yargıda bulunmuştur.

Tablo : 55 Kentte Kalış Süresi İle Kentin Olumsuz Olarak Görülen Yönleri Arasındaki İlişki

Kentte Kalış Süresi	İnsan kendini yalnız ve yabancı hissediyor		İnsan kendi çıkarından başkasını düşünmüyor		Kent çok kalabalık		İnsanlar arasında ekonomik ve sosyal fark çok büyük		Hayat pahalı		Masraf çok		İnsanlar çok çalışıyor		Hepsi		Kentin olumsuz yönü yok		Toplam	
5 yıl	9	11,0	15	18,3	2	2,4	10	12,2	25	30,5	2	2,4	1	1,2	17	20,7	1	1,2	82	20,5
		20,5		22,7		10,5		32,3		23,6		6,5		14,3		18,7		20,0		
6-10 yıl	16	13,8	13	11,2	5	4,3	7	6,0	26	22,4	15	12,9	1	0,9	33	28,4			116	29,0
		36,4		19,7		26,3		22,6		24,5		48,4		14,3		36,3				
11+ yıl	18	9,1	38	19,2	12	6,1	13	6,6	54	27,3	13	6,6	5	2,5	41	20,7	4	2,0	198	49,5
		40,9		57,6		63,2		41,9		50,9		41,9		71,4		45,1		80,0		
Hep kente kaldık	1	25,0					1	25,0	1	25,0	1	25,0							4	1,0
		2,3						3,2		0,9		3,2								
Toplam	44	11,0	66	16,5	19	4,8	31	7,8	106	26,5	31	7,8	7	1,8	91	22,8	5	1,3	400	100

Örnekleminiz kente kalış süresi ile kentin olumsuz olarak görülen yönleri arasındaki ilişki tablo 55’de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara kente kalış süresi arttıkça kentin olumsuz yönlerini görme oranında bir farklılık gözlemlenmektedir. Kentteki hayat pahalılığı her dönemde kentin olumsuz yönü olarak değerlendirilmiş yine aynı şekilde kentin olumsuz yönleri olarak hepsi değerlendirilmesi de her dönemde yüksek bir oran oluşturmaktadır. Kentin kalabalık görülme oranı kente kalış süresi ile artmış, masrafı çok görme oranı aynı şekilde artmış, insanlar kendi çıkarlarından başkasını düşünmüyor nitelendirmesi bir dönem azalmasına karşın yine yükselmiştir. Kısacası kentin olumsuz olarak görülen yönlerinde örnekleminiz açısından bir azalma görülmemiş hatta bir yükselme gözlenmiştir.

Kent hakkındaki olumsuz düşüncelerin devam etmesi örnekleminizin kente uyumda problem yaşadığının işaretlerini verir. Nitekim kentteki problemlerin devamlılığı kente uyumu güçleştirdiği şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte

sayılan nedenlerin kente kalınan süreyle birlikte şikayet konusu olarak devam edilmesi kente uyumsuzluğun varlığını gösterir.

8-3 MEMLEKETE GERİ DÖNME İSTEĞİ

Kent toplumsal yapısının kırsal alanın toplumsal yapısına uymayan özellikleri kentte uzun süre varlığını koruyan ve birçok nedenin bir araya gelmesiyle giderilmeyen kentin olumsuz yönleri kent ile uzlaşmazlığın kaynağını ve nedenini oluşturmaktadır. Toplu bir değerlendirmenin önünün alan bu uzlaşmazlığın, bir memnuniyetsizliğin veya uyumsuzluğun belirtisi olarak, göç edilen yerin birlikte geçmiş yaşantının özlemi şeklinde kendini gösterir.

Ülkemizde meydana gelen hızlı kentleşmeye tesir eden faktörlerin başında kırsal alanın iticiliği gelmektedir. Kırsal alanın itici faktörleriyle gerçekleşen kentleşme olgusunda fert çoğu zaman kendi isteği ile göç etmemekte, göç etmeye zorlanmaktadır. Bu nedenle de gönüllü göç etmeyen fert yeni yerleştiği yerde ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan istediği, arzuladığı imkana sahip olamayınca tekrar eski hayatına ev mekanına dönmek istemektedir.

Nitekim geçim sıkıntısı ve iş bulmak umuduyla toprağını, köyünü terk edip gelenlerin büyük bir bölümü kentin zor yaşam koşullarına yenik düştüğü ve geri dönme isteğinde olduğu gözlenmektedir. Örneğin İstanbul'da kurulan göç edenler Derneği Başkanı Mahmut Özgür İstanbul'a göç edip gelenlerin çoğunun sıkıntılar içinde yaşadığı ancak ekonomik nedenler ile geri dönmek istemediklerini belirtmektedir. (Milliyet Gazetesi, 14, Eylül 1998) Kente yerleşenlerin kentten ayrılmak istemeyecek kadar kentte uzlaşmış olmaları ise kente uyum sağlamasının göstergesidir. (Görmez, 1991: 41)

Ferdin göç etmesine tesir eden ekonomik ve sosyal faktörler göz önüne alınarak örneklemeimize göç ettiğiniz köy, ilçe veya kentin yetersiz gördüğünüz şartları düzeltilecek olsa geri dönmek ister misiniz ? sorusu sorulmuştur. Bu soruya ise örneklemeimizin %57,3' ü dönmem, %35,8'i dönerim cevabını verirken, %4,8'i dönerim ancak maddi imkanlarım mevcut değil demıştır. Geri kalan %2,3'ü ise kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Tablo: 56 Yaş İle Memlekete Geri Dönme İsteği Arasındaki İlişki

Yaş	Dönerim		Dönmem		Dönmek isterim ancak maddi imkanım yok		Kararsızın		Toplam	
	18-29	34	28,1 23,8	79	65,3 34,5	3	2,5 15,8	5	4,1 55,6	121
30-39	45	39,5 31,5	59	51,8 25,8	8	7,0 42,1	2	1,8 22,2	114	28,5
40-49	32	42,7 22,4	40	53,3 17,5	1	1,3 5,3	2	2,7 22,2	75	18,8
50-59	25	49,2 17,5	26	49,1 11,4	2	3,8 10,5			53	13,3
60+	7	18,9 4,9	25	67,6 10,9	5	13,5 26,3			37	9,3
Toplam	143	35,8	229	57,3	19	4,8	9	2,3	400	100

Örneklemeimizin yaşı ile memlekete geri dönme isteği arasındaki ilişki tablo 56'da verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere memlekete geri dönme isteği belirli bir noktaya kadar yaş ile birlikte %28,1, %39,5, %42,7, %47,2 şeklinde artmıştır. Genç yaş kategorisine giren 18-29 yaş aralığında olanların geri dönme isteği yaşı daha ileri olanlardan azdır. Elde edilen bu sonuç gençlerin kent yaşamının imkanlarını kırsal alana tercih ettiği, kentteki zor yaşam koşullarını zorlayacakları şeklinde değerlendirilebilir. Gençlerin geri dönme isteğindeki azlığı onların biyolojik,

psikolojik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim insanın en verimli, en hareketli en üretken ve çalışkan dönemi biyolojik olarak gençlik dönemidir. Bu nedenle genç mevcut potansiyelini umutlarıyla birlikte kentte değerlendirmek istenmektedir. Tabloda görüldüğü gibi memlekete geri dönme isteği en az %18,9 ile 60 ve üzerindeki yaşlı hane halkı reislerinde görülmektedir. İleri yaş insanın uyum sağlamada en çok zorlandığı, verimin ve üretkenliğin en acı yaklaştığı dönemdir. Bu özelliklerin yanında örneklemimizdeki yaşlı insanlar “biz köye geri dönsek ne yapacağız, bizden daha bir şey olmaz” şeklinde cevap vermekte, dönmeme isteklerin yaşlarının büyüklüğü ile açıklamaktadır.

Tablo: 57 Göçten Sonra Kentteki Durumu İle Geri Dönme İsteği Arasındaki İlişki

Kentteki durum	Dönerim		Dönmem		Dönmek isterim ancak maddi imkanım yok		Kararsızım		Toplam	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
Daha iyi	31	3,0	99	73,3	3	2,2	2	1,5	135	33,8
		21,7		43,2		15,8		22,2		
İyi	50	35,2	85	59,9	5	3,5	2	1,4	142	35,5
		35,0		37,1		26,3		22,2		
Kötü	29	48,3	25	41,7	3	5,0	3	5,0	60	15,0
		20,3		10,9		15,8		33,3		
Daha kötü	28	59,6	14	29,8	4	8,5	1	2,1	47	11,8
		19,6		6,1		21,1		11,1		
Aynı	5	31,3	6	38,5	4	25,0	1	6,3	16	4,0
		3,5		2,6		21,1		11,1		
Toplam	143	35,8	229	57,3	19	4,8	9	2,3	400	100

Kentte göç etmiş fert belirli bir süre sonra kentteki ekonomik ve sosyal durumu ile göç etmeden önceki yaşantısını karşılaştırmaktadır. Yapılan

karşılaştırmalar sonucunda görülen iyilik, şimdiki durumdan memnuniyet memlekete geri dönme isteğini azaltarak kente uyumu sağlamaktadır. Bununla birlikte karşılaştırmada elde edilen iyilik, kentle bütünleşmeyi olanaklı kılarken, ferdin geleceğe umutla bakmasını temin eder. Kent ölçeğinde elde edilen olumlu sonuçlar sosyal sistem açısından da bir bütünleşmeyi ve uyumu meydana getirir.

Örnekleminizin kentteki durumu değerlendirmesiyle memlekete geri dönme isteği arasındaki ilişki tablo 57'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre kentteki durum değerlendirmeye memlekete geri dönme isteği arasında ilişki vardır. Nitekim göçten önceki durumu ile şimdiki durumunu karşılaştırdığında durumunu daha iyi görenlerin %73,3 gibi büyük bir çoğunluğu geri dönmem cevabını vermektedir. Yine şimdiki durumunu iyi görenlerin %59,9 gibi büyük bir oranı da aynı şekilde geri dönmem cevabını vermektedir.

Şimdiki durumu kötü görenlerin %48,3 gibi yarıya yakın bir bölümü memlekete geri dönerim derken, karşılaştırmada şimdiki durumunu göç ettiği yere göre daha kötü görenlerin %59,6 gibi büyük bir bölümü geri dönerim cevabını vermektedir. Durumunun aynı olduğunu ifade edenlerin %31,3'ü dönerim derken %37,5'i dönmem cevabını vermektedir.

Dolayısıyla kentteki durumunu kırsal alanla karşılaştıran fert elde ettiği iyilik oranıyla birlikte kente uyum sağlamak ve geri dönme isteğinde bulunmamaktadır. Yapılan karşılaştırmalarda elde edilen olumsuz neticelerle birlikte ise fert tekrar göç ettiği yere dönmek istemektedir.

Kentsel mekanda elde edilen gelir, ve yaşanılanlardan memnuniyet göç eden ailelerin kent ortamında tutunabilmelerinde en önemli etkenleri oluşturmaktadır. Kırsal kesimdeki hayat standartlarının üzerinde bir yaşamı kent çevresinde

gerçekleştirebilmenin kente uyum açısından göç edenlere güç vereceği kuşkusuz düşünülebilir. Bunda ise kentte yaşanan süre etkili olmaktadır.

Tablo: 58 Kentte Kalış Süresi İle Memlekete Geri Dönme İsteği Arasındaki İlişki

Kentte Kalış Süresi	Dönerim		Dönmem		Dönmek isterim ancak maddi imkanım yok		Kararsızın		Toplam	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
-5 yıl	40	48,8	37	45,1	2	2,4	3	3,7	82	20,5
		28,0		16,2		10,5		33,3		
6-10 yıl	46	39,7	60	51,7	8	6,9	2	1,7	116	29,0
		32,2		26,2		42,1		22,2		
11+ yıl	55	27,8	130	65,7	9	4,5	4	2,0	198	49,5
		38,5		56,8		47,4		44,4		
Hep kentte kaldık	2	50,0	2	50,0					4	1,0
		1,4		0,9						
Toplam	143	5,8	229	57,3	19	4,8	9	2,3	400	100

Örnekleminizin kentte kalış süresi ile memlekete geri dönme isteği arasındaki ilişki tablo 58'de verilmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre kentte kalış süresi ile memlekete geri dönme isteği arasında bir ilişki vardır. Kentte kalış süresi arttıkça memlekete geri dönme isteği %48,8, %39,7, %27,8 şeklinde azalmıştır. Bununla birlikte kentte kalış süresi arttıkça memlekete geri dönmeyenlerin oranı % 45,1, %51,7, %65,7 şeklinde artmıştır. Dolayısıyla kente göç edenlerin kentte yaşadığı süre arttıkça göç ettiği memleketine geri dönme isteği azalmaktadır. Bu sonuç ise kentte kalman sürenin kente göç edenlerin uyumunu etkilediğini gösterir. Nitekim ferdin her nerede olursa olsun yaşadığı süre, onun yaşadığı yere uyumunu etkilerken, yeni tutum ve davranışlar geliştirmesine de neden olur.

8-4 KENTİN İLERİ GELENLERİNİN OTURDUĞU YERLERDE OTURMA İSTEĞİ

“ Kent; biyolojik ekolojide görülen işlemlere benzetilebilecek yarışma, istila, saldırı ve birbirini izleme işlemleri yoluyla doğal bölgelere” ayrılır. Bu işlemler, çevredeki çeşitli semt ve mahalleleri karakteristik özelliklerine göre “bölgelere ayırma” işini yönlendirir. Kent merkezleri iş yerleri, ticari kuruluşlar ve oldukça yoğun olduğu bölgelerdir. Bu “iç çevrenin” etrafına dağılmış, büyük oranda ucuz daire veya kiralık binalardan oluşan sağlıksız yerleşim yerleri bulunma ihtimali yüksektir. (Giddens,1997:94) Giddens böyle bir nitelendirme yaptıktan sonra sağlık yerleşim yerleri veya geçiş bölgeleri olarak ifadelendirdiği yerlerde cemaat yaşantısına sahip, gelir düzeyi düşük nüfusun oturduğu, kentin iç çevresi olarak ifadelendirdiği yerlerde cemaat yaşantısının daha az ancak gelir düzeyi yüksek nüfusun yaşandığını belirtir (1997:98)

Günümüzdeki metropol yaşantısından farklı olarak daha küçük ve görelî olarak daha homojen olan kent yaşamında mahalle kültürünün sosyal anlamda bütünleştirici bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Ancak günümüzün bilhassa büyük kentleri, kendi içerde inanç, etnik yapı, sosyal dayanışma bakımından birlik ve bütünlüğü olan mahallelerden değil, ekonomik ve sosyal statüye göre benzer durumda olan insanların oturduğu semtlerden oluşmaktadır.(Peker vd,1997:98)

Kente yeni göç edenlerin daha çok gelir düzeyleri düşük, yaşam düzeyleri birbirine benzeyen ve kentlerin merkezden uzak bölgelerde yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Bu bölgelerde yaşayanların kentin bir çok bakımdan ileri gelenlerinin oturduğu yerlerde oturma isteği, kente uyumun göstergesi olarak değerlendirirken bu isteğin varlığı kentlerdeki gecekonduların “slum”lardan farkını ortaya çıkarır.

Zira slumlar kentle bütünleşmemiş, etnik ve inanç bakımından birbirinden ayrılmış suç ve sefalet yuvalarını oluştururken gecekondu bölgelerinde yaşayanların kentin ileri gelenlerinin yaşadığı yerlerde yaşama isteği kentte bütünleşmenin ve uyumun belirleyicisi olmaktadır.

Çalışmamızda örnekleminizin kentin ileri gelenlerinin oturduğu yerlerde oturma, isteyip istemedikleri ve nedenlerini sorulmuştur. Alınan cevaplar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo:59 Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Semtlerde Oturmak ister misiniz?

Kent'in ileri gelenlerinin oturduğu semtlerde oturmak ister misiniz?		
	N	%
Evet	184	46,0
Hayır	194	48,5
Fikrim Yok	22	5,5
Toplam	400	100

Tablo 59'da görüldüğü üzere örnekleminizin %46'sı kentin ileri gelenlerinin oturduğu semtlerde oturma isterken %48,5'i istememektedir. Geri alan %5,5'i ise fikrim yok cevabını verilmiştir. Dolayısıyla oturma isteğinde olmayanlar fazla görünse de oturma isteğinde olanlarının oranına çok yakındır.

Tablo:60 Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Mahallede Oturmak İstememenizin Nedeni?

EVET	N	%
İyi yaşamak bizim de hakkımız	115	62,5
Çocuklarım zengin insanlarla birlikte olur	6	3,2
Ben zengin komşularla beraber olurum	12	6,5
Çocuklarım eğitim görür	51	27,8
Toplam	184	100

Tablo:61 Kentin İleri Gelenlerinin Oturduğu Mahallerde Oturmak İstememenizin Nedeni?

HAYIR	N	%
Onlar bizi küçük görür	62	28,7
Ahlakımız bozulur	23	10,6
Biz onlara uyum sağlamayız	99	45,9
Çocukların eğitimi sorun olur	11	5,1
Buradan memnunum	21	9,7
Toplam	216	100

Örnekleminizin kentin ileri gelenlerinin oturduğu semtlerde oturmak isteyenlerin oturma istemelerinin nedenleri tablo 60'da verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere zikredilen yerlerde oturma isteğinde olanlarının %62,5'i yaşamak bizim de hakkımız, %3,2'si çocuklarının zengin insanlarla birlikte olur, %6,5'i ben zengin komşularla beraber olurum, %27,8'si çocuklarının eğitim görür cevaplarını vermişlerdir. Oturma isteğinde olanlarının büyük bir oranı (%62,5) bahsedilen yerlerdeki altyapı ve diğer hizmetlerden kendilerinin mevcut

durumlarından daha fazla yararlanmak istemektedir. “İyi yaşamak bizimde hakkımız” şeklinde ifade edilmek istenen, şimdiki yaşadıkları semtlerdeki eğitim, sağlık, altyapı vb. hizmetlerin yetersizlikleridir. Nitekim %27,8 oranında olan “çocukların eğitim görür” cevabı da aynı şekilde eğitim hizmetlerinin oturlan semtlerdeki yetersizliği çağrıştırmaktadır.

Örnekleminizin kentin ileri gelinlerinin oturduğu semtlerde oturma isteğinde olmayanların, oturmama isteklerinin sebepleri tablo 61’de verilmiştir. Tablo da görüldüğü üzere bu semtlerde oturmamak istemeyenlerin %45,9 gibi büyük bir oranı oturmamak istememe sebebi olarak bu semtlerde oturanlara uyum sağlayamayacaklarını göstermektedir. Geri kalanlarının %28,7’si “Onlar bizi küçük görür”, %10,6’sı “Ahlakımız bozulur”, %5,1’i “çocuklarımızın eğitimi sorun olur” cevabını verirken %9,7’si de halen oturdukları semtlerden memnuniyetlerinden dolayı oturmamak istemediklerini ifade etmektedir. “Biz onlara uyum sağlayamayız”, “onlar bizi küçük görür” ifadelerinin büyük bir oran teşkil etmesi örnekleminizin kente uyum konusunda, veya kentlilere uyum konusunda bir problem yaşadıklarını gösterir. Örnekleminizle konuşmalar esnasında “Ahlakımız bozulur” cevabıyla ne denilmek istenildiği netleştirilmiştir. Bu cevapla zikredilen semtlerde oturanların kendi çıkarlarından başkasını düşünmeme, bayanların açık saçık kıyafetler giyme gibi özelliklerinin olduğu ve bunların kendilerine ters geldiğini anlatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Dolayısıyla sayılan nedenlerle örnekleminizin %48,5’i her türlü belediye ve diğer hizmetler gibi eksikliklere rağmen zikredilen mahallelerde oturma istememektedir. Elde edilen sonuç ise kente göç eden bu nüfusun kentle bütünleşme gibi bir problemlerinin varlığı şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ

Kent, devamlı olarak, toplumsal gelişme içerisinde bulunan ve toplumun; yerleşme, barınma, çalışma, dinlenme, alış-veriş etme, eğlenme gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, daha çok sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin ikamet ettiği yerleşim merkezleridir. Köye göre eğitim, sağlık vb. hizmetlerin sağlanması, iş imkanlarının bol ve çeşitliliği, sosyal mobilitayı gerçekleştirecek şartların daha çok varlığı nedeniyle kentler, genellikle bu imkanların sınırlı olduğu kırsal alan insanların akımına yol açmıştır.

Kentleşme, dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını ifade ederken geniş anlamda; sanayileşme ve iktisadi gelişmeye paralel olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan ölçüde örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanların davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan, bir nüfus birikimi süreci olarak tanımlanmaktadır. Yapılan tanımlama aynı zamanda kitleleşmeyi de kapsamaktadır.

Kentleşmenin gelişimini, sanayileşme öncesi kentleşme ve sanayileşme sonrası kentleşme olmak üzere iki aşamada incelemek mümkündür. Böyle bir ayrımın yapılmasının başlıca sebebi, kentleşmenin sanayileşme ile birlikte daha da artar hale gelmesi ve hız kazanmış olmasıdır.

Kentleşmeye itici, çekici ve iletici olmak üzere üç faktör tesir etmektedir. Tarıma teknolojinin girişi, ve dolayısıyla tarımdaki gizli işsizliğin, açık işsizliğe dönüşmesi, toprak mülkiyetinin miras yoluyla parçalanıp küçülmesi, kan davası gibi nedenler itici faktörleri oluşturmaktadır. Kentle iş imkanlarının, eğitim, sağlık vb. hizmetlerin köye nazaran göreceli olarak fazla olması ise çekici faktörler olarak değerlendirilir. Kitle iletişim alanlarındaki ve yol ağlarındaki gelişmeler ise kentleşmeye tesir eden iletici faktörlerdir.

Kentleşmeye tesir eden faktörler aynı zamanda ülke içerisinde yaşayan iç güçlerin nedenlerini oluşturmaktadır. Zira kentler ya mevcut nüfus miktarının doğum

oranın. ölüm oranından fazla olmasıyla ya da köylerden alınan göçler ile büyümektedirler.

1927 nüfus sayımında Türkiye nüfusunun % 24,22'si kentlerde %75,78'i ise köylerde yaşamaktaydı. 1950'lilerden sonra ülkemizdeki sanayileşme, ulaştırma ve haberleşme alanında yaşanan gelişmeler köydeki nüfusun kentlere yönelmesine neden olmuştur. Nitekim bu oran ilk defa 1985 nüfus sayımında kent nüfusunun, köy nüfusunu aşması ile belirginleşmiştir. Dolayısıyla kentteki nüfus oranı % 53,33, köydeki nüfus oranı ise % 46,97 olmuştur. 1990 nüfus sayımı sonucunda, kentlerde yaşayan nüfus oranı % 59,01 köyde yaşayan nüfus oranı % 40,99 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu oranlar 1997 nüfus sayımında da kent lehine yükselerek devam etmiş. kentlerde yaşayan nüfus oranı % 65,07, köylerde yaşayan nüfus oranı % 34,93 olmuştur. Dolayısıyla ülkemizde kentlerin nüfusu yaklaşık 50 yılda % 24,22'den %65,07'ye yükselerek neredeyse üçe katlanmıştır. Bu oranlar ülkemizde yaşanan kırsal alandan kentlere olan iç gücün yoğunluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kırsal alanlardan kentlere doğru yaşanan iç güç ile kente yığılan nüfusun yeni yerleşilen mekanlarda gerçek manada emilememesi hızlı ve sağlıklı kentleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Hızlı kentleşmeyle birlikte, kentleşmemizin sanayileşmeye dayanmaması, kentlerin ekonomik ve sosyal yönden yoğun göçe hazır olmayışı ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu problemlerin başında işsizlik, gecekondular, uyum, anomali ve yabancılaşma, suç ve şiddet olaylarına yönelme, çevre kirliliği, yerel hizmetlerin zorlaşması gelmektedir. Bu problemler içerisindeki sosyal içerikli olan kente uyumsuzluk bir anlamda kentlileşememeyi doğurmaktadır.

Malatya da ülkemizdeki birçok kent gibi kendi ilçe ve köylerinden olduğu gibi civar illerden veya illerin ilçe ve köylerinden göç alarak hızla büyümektedir. 1990 yılına kadar 8045'i Malatya ilçe ve köylerinden, 18986'sı diğer il merkezlerinden, 8802'si diğer illerin ilçelerinden olmak üzere toplam 36-364 kişi göç etmiştir.

Ülkemizde 1950'lerden itibaren hızlı yaşanmaya başlayan kentleşme olgusunun daha çok kırsal alanın iticiliği, kentin çekiciliğinin bir sonucu olduğu bilinmektedir. Kırsal alandaki tarımsal yapıda meydana gelen değişmelerin neden olduğu göç süreci çeşitli faktörlerin etkisiyle meydana gelmektedir. Tarımda makineleşmenin beraberinde getirdiği açık işsizlik ve gelir azlığı kente göç edenlerin daha çok iktisadi nedenlere bağlı olarak göç etmelerine neden olmuştur ve durum aynen devam etmektedir. Zira Malatya'ya göç edenlerin, göç etmeye sebep olarak "iş imkanlarının bolluğu" nu göstermesi bunu göstermektedir.

Diğer birçok kentte olduğu gibi Malatya'ya göç edenler de aynı yöreden gelmiş hemşehri ve akrabalar aynı mahallede oturmaktadırlar. Bunda kente göç'ün ilk dönemlerinde yaşanan ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerin tanıdıklar vasıtasıyla gidermenin düşünülmesi etkilidir. Bununla birlikte ülkemizde yaşanan hızlı ve sağlıksız kentleşme nedeniyle göç edenlerin yerleşme ve çalışma problemlerini çözmeye ilişkin politikalar oluşturulmadığı, kurumsal düzenlemeler yapılmadığı için, bu temel ihtiyaçlar kente daha önce göç etmiş akrabalar ve hemşehrilerin formal olmayan ilişkileri vasıtasıyla giderilmeye çalışılmaktadır.

Kente göçün ilk dönemlerinde akraba ve hemşehriye yakın olma, onlar ile bütünleşme önemli olurken, daha sonraki yıllarda, tutulan iş, barınacak ev sahipliği, çocukların eğitimi gibi nedenler ile mahalle değişimi başka bir ifade ile kent içi hareketlilik yaşanmaktadır.

Kentte yaşayanların kente özgü tutum ve davranışlarda bulunması kentlileşme olarak tarif edilir. Bu şekilde tanımlanan kentlileşmenin ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi boyutları vardır. Ekonomik açıdan kentlileşme, kentle hakim alan iş kollarında başka bir ifade ile kente özgü işlerde çalışmak ile mümkündür. Artan ölçüde uzmanlaşma, işbölümü ve örgütlenme; aylık gelirin düzenli olması, sosyal güvenlik, kente özgü işlerin ayırtı edici özellikleridir. Ancak bu özelliklere sahip iş alanında yüksek öğrenim ve uzmanlaşma esas alınmaktadır. Bundan dolayı kente göç edenlerin öğrenim ve uzmanlaşma esas alınmaktadır. Bundan dolayı kente

göç edenlerin öğrenim ve uzmanlaşma esas alınmaktadır. Bundan dolayı kente göç edenlerin öğrenim durumu ve alışıla gelmiş meslekleri dikkate alındığında kentlerde iş bulma konusunda hayli zorlanıldığı sonucu açığa çıkmaktadır.

Bu itibarla kente göç edenlerin yarıya yakın bir kısmının gündelik ve geçici işlerde çalışanlarla, işsizlerden oluşması göç edenlerin kent çevresindeki işler için gerekli becerileri sağlayabilecek bir öğrenim düzeyine sahip olmamalarıyla açıklanabilir. Dolayısıyla göç edenlerin ekonomik açıdan kentlileşmemelerine öğrenim düzeylerindeki yetersizlik neden olmaktadır.

Günümüz toplumlarında kentler, birer üretim merkezleri oldukları gibi aynı zamanda birer tüketim merkezleridir. Kentler, özellikle tüketim gibi aynı zamanda birer tüketim merkezleridir. Kentler, özellikle tüketim toplumu değerlerinin en etkili olduğu gösterişli ve lüks tüketimin yaygınlaştığı yerlerdir. Ancak bundan hareketle, kentlerin çoğunun refah seviyelerinin yüksek olduğu ve lüks tüketime yöneldikleri sonucuna çıkarmamız mümkün değildir. Genel bir gözlemlerle, kentte yaşayanların büyük bir bölümünü oluşturan sabit ve dar gelirli kesimlerin ciddi geçim sıkıntısı yaşadıkları düşünülebilir. Nitekim örneklemimizin büyük bir çoğunluğunun yaşadığı en büyük problem geçim sıkıntısıdır.

Kişilerin gelirlerinden çeşitli mal ve hizmetler için ayırdıkları payların dağılımı, o kişilerin kentlilik bilinci olarak değerlendirme, sosyal bilimlerde zaman zaman, kullanılan bir yöntemdir. Bu doğrultuda aylık gelirden en çok pay ayrılan ihtiyacın niceliği ve niteliği, kişinin kentlileşme derecesini belirler.

Kente göç edenlerin büyük bir kısmının ekonomik güçlülük nedeniyle göç ettikleri ve büyük bir bölümünün geçici işlerde veya işsiz olduğu düşünülürse, bu kitlenin aylık gelirlerinin düşük olduğu gerçeği ortaya çıkar. Aylık gelirin düşük olması ise göç eden nüfusun farklı hizmet ve mal için gelirinden yap ayırma olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Nitekim örneklemimizin çok büyük kısmı aylık gelirin büyük kısmını hatta tamamını zaruri ihtiyaçları olan yiyeceğe ayırdıklarını

ifade etmektedir. Dolayısıyla gelirden sağlık, eğitim, eğlence ve kültür gibi alanlara ayrılacak para kalmamaktadır.

Kente göç edenlerin büyük bir bölümü ele geçebilecek toplu bir miktar parayı ev satın alma, eve ilave yapmak veya iş kurma şeklinde değerlendirmeyi düşünmektedir. Tasarruflarını bu iki noktada şekillendirmeleri, kente göç edenlerin kendini başını sokacak bir ev ve geçimini sağlayacak bir işin mevcudiyetiyle güvencede hissetmeleriyle açıklanabilir. Göçün ilk dönemlerinde hemşehri ve akrabalarından görülen yardımın gün geçtikçe azalacağı ve sorunlarla baş başa kalınacağı düşünülmesi, yapılacak tasarrufunun ev ile iş üzerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca “Dünya mekan, ahirette iman” sözü toplumumuzun eve karşı atfettiği önemi vurgulamaktadır.

Geleneksel ve modern toplumlar arasındaki sosyal, iktisadi ve kültürel farklılıkların kentleşme üzerinde etkisi vardır. Nitekim modern toplumlarda kişilerin kurumlar aracılığıyla problemlerini çözüme kavuşturacakları düşüncesi baskındır. Ancak geleneksel toplumlarda bu düşüncenin yerini informal ilişkiler ve yöntemler almaktadır. Kırsal alan ile kentsel alanın farklılığı bu doğrultuda değerlendirildiğinde, kentte karşılaşılan problemlerin kurumlar aracılığıyla, formal yollardan çözüme kavuşturulması esastır. Bu nedenler kurumlar kullanılarak problemleri giderme kentleşmenin belirleyicisi olmaktadır.

Hızlı kentleşmeyle birlikte kente göç eden fert problemlerini gidermede kurumları kullanma yerine, formal olmayan yöntemler ile hemşehri, akraba, ve tanıdık yardıma kaç vurmaktadır. Bunu kentlerde gerekli sosyal ve ekonomik yardım kuruluşlarının oluşturulmaması ile kırsal sosyal ve ekonomik yardım kuruluşlarının oluşturulmaması ile kırsal kesimden kentlere göç edenlerin kuruluşlarla ilişkiye girmeye hazır olmamalarıyla açıklamak mümkündür. Bununla birlikte kent çevresindeki kuruluşları gidermede geleneksel kesimlerdeki alışkanlıklarını sürdürebileceği düşünülebilir.

Doğal olarak kentte yaşayan herkes kentlidir. Ancak kentliliği belli diğer, tutum ve davranışlara sahip olmak açısından ele aldığımızda çıkar. Bir başka açıdan kentlilik öznel bir değerlendirmeden hareketle belirlenebilir. Buna göre kentli olma, kişinin kentsel ciddiyet duygusuyla saptanır. Bununla birlikte kişinin kendini kentli görmesi kentleşme açısından önemlidir. Kente geç edenlerin kendini kentli olarak görmelerinden kentte kalınan süre belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla kendini kentli görme kentte kalınan süre ile birlikte artmaktadır. Bundan kentte kalınan süreyle birlikte kentin imkanlarından daha fazla yararlanmakla birlikte, kenti tanımanın etkisi büyüktür.

Kırsal bölgelerimizde ve küçük kentlerimizde kız çocuğunun okutulması ve kadının dışarıda gelir getiren bir işte çalışması doğru bulunmakta ve karşı çıkmaktadır. Kentleşmeyi ferdin tutum ve davranışlarındaki değişimler olarak ele aldığımızda, kız çocuğu okutulması ve kadının çalıştırmasındaki olumsuz yargının devam etmesi, ferdin tutum ve davranışlarının muhafazakarlık özelliği ile açıklamak mümkündür. Ayrıca özellikle göçün ilk yıllarında fert bazı tutum ve davranışlarındaki ısrarıyla bir anlamda kendini kırsal alandaki akraba ve tanıdıklarına ispat etmektedir.

İnsanın yaşadığı yer onun siyasi katılımını etkilemektedir. Büyük kentlerde katılım daha bağımsız ve bilinçli iken, kırsal kesimlerdeki katılım çoğunlukla bağımlıdır. Bunda eğitimin rolü önemli olmakla birlikte, toplumsal ilişkilerin ve genel olarak toplumsal ortamın etkisi fazladır. Türkiye’de her zaman kırsal kesimin siyasal katılımın kentsel kesime göre fazla olması bununla açıklanabilir. Ancak tanınmış siyasal bilimci S.P. Huntington kentleşmenin siyasal katılımı kamçılayacağını iddia etmektedir. Palma gibi yazarlar ise siyasetin giderek daha fazla bilgi ve uzmanlık gerektirmesi toplumdaki rekabet ve eşitsizliğin artışı gibi nedenler ile kentlilerin siyasetle ilgilerinin azaldığını savunmaktadır. Yine Duverger ülke çapındaki siyasi ilgisizliği, modern kültürün, geniş halk arasında etkili olması,

okur-yazarlığın düşük kalması, çözülmesi gereken sorunların neler olduğunun bilinmemesine bağlanmaktadır.

Kente göç edenlerin siyasete sadece oy verme düzeyinde katılması, aktif siyasete katılımın çok az görülmesi yukarıda sıralanan nedenler ile açıklanabilir. Bununla birlikte siyasetçilerin verdikleri sözleri tutmaları, seçmelerin sadece seçim dönemlerinde hatırlanılması siyasi ilgiyi azalttığı gibi aktif katılımı da etkilemektedir.

Kente göç eden ferdin kente uyumu onun kentlileşmesini etkilemektedir. Kentlileşme sürecinde zaman çok önemlidir. Kentte kalınan süre arttıkça ve kentin imkanlarıyla tanışıldıkça kentlileşme eğiliminde de bir artış gözlemlenmektedir. Ancak kentte kalınan süre artmasına karşın köy ile ilişkilerin koparılmaması, ferdin kente uyumunu ve kentlileşmemesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu açıdan baktığımızda kente göç eden fert köy ile ilişkisini kesmekte acele etmemekte ve devam ettirmekte olduğunu görmekteyiz. Bu sonucun çıkmasında köy ile ilişkinin devamlılığının fert açısından ilerde göç edilen yere tekrar dönme ihtimaline karşılık olmasıdır. Nitekim kente her göçenin gerçekleşebileceğinin garantisi yoktur.

Ferdin kente göç etmesinde etkili olan şartların göç ettiği köy, ve ilçede mevcut olması halinde dönme isteği oranı aynı zamanda kente uyumsuzluğun oranı olarak değerlendirilebilir. Yaşadığı yerleşim yerinin bir takım güçlüklerinden dolayı kente göç eden fert yeni yerleşim yerde düzenli geliri olan bir işe yaşamını iye sürdürebileceği bir eve sahip olduğu ve çocuklarının ilerde iyi bir yerlere gelebileceği düşüncesine sahip olduğu oranda dönmek istemeyecektir. Kente göç edenlerin göç edilen yere tekrar geri dönmek istememelerinin mevcudiyeti, bu nüfusun kentte aradığını bulamamasıyla, umutlarının gerçekleşmemesiyle açıklanabilir.

Özet olarak, iş bulma, çocukların eğitimi gibi bir takım zorunlu sebeplerden dolayı Malatya'ya göç eden kırsal kesim kökenlerinin özellikle kentten beklentilerinin gerçekleşmesine yardımcı olacak ekonomik şartların, sağlanmaması

nedeniyle, kentte yaşamalarına rağmen, memleket ile ve akraba, hemşehrilerle ilişkisinin yoğun olması nedeniyle bu çevreye uyum sağlayacak tutum ve davranışları gerçekleştiremedikleri yeni kentlileşemedikleri anlaşılmaktadır.

Bu sonucun çıkmasından, kente göç edenlerin kırsal kesimin taleplerine göre sosyalleşmemiş olmaları ve belirli yaştan sonra yeniden sosyalleşme sürecinde istenilen davranış değişikliklerin gerçekleştirebilmelerinde karşılaşılan güçlükler kadar, kentleşmenin önemli kriterlerinden olan sanayileşmenin Malatya'da gerçek manada gelişmemesi kentlileşme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra Malatya'ya göç edenlerin yaşadıkları mahallelerin yapısal özellikleri, yani kentin dışında kurulması ve aynı kesimden gelen insanların daha önceki kırsal özellikli yaşamlarını sürdürmeleri nedeniyle kentte bütünleşme göçleşmekte, dolayısıyla göç edenlerin kentlileşmeleri gecikmektedir.

Diğer yandan, yaklaşık 10 yıllık bir süre, tutum değişimleri açısından yeterli bir süre olarak değerlendirme mümkün görülmektedir. Ancak kentte doğan ikinci ve hatta üçüncü kuşaktan sonra, sosyo-ekonomik şartların da uygun olması halinde, kentlileşme değişimleri meydana geleceği düşünülebilir.

BİBLİYOGRAFYA**KİTAPLAR**

AKAY, Ali (1991), Konular, Bağlam Yay, İstanbul.

AKKAYAN, Taylan (1979), Göç ve Değişme, İ.Ü Ed. Fak. Yay No:2573, İstanbul

ARMAĞAN, Mustafa (1997), Şehir, Ey Şehir, İz Yayıncılık, İstanbul

AYVAZOĞLU, Beşir (1997), Şehir Fotoğrafları, 2. Baskı, Ötüken Yayınları, İstanbul

BOTTOMORE, Tom (1987), Siyaset Sosyolojisi, Çev MUTLU, Erol, Teori Yay Ankara

ÇAĞATAY, Tahir (1968), Günün Sosyolojisine Giriş, 2. Baskı, A.Ü. Dil ve Tarih- Coğrafya Fak. Yay:136, Ankara

DANİKEN, Erich von, (1990), Tanrıların Arabaları, 58. Baskı, Cep Kitabevi, İstanbul

D.İ.E. (1993), 1990 Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, T.C. Başbakanlık, Devlet İstatistik Enstitüsü Ankara

D.İ.E. (1998), Ekonomik ve Sosyal Göstergelerle Malatya, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara

DEMİR, Ömer, ACAR, Mustafa (1993), Sosyal Bilimler Sözlüğü, 2. Baskı, İstanbul

DOĞAN, Erkan, (1980), Kentleşen Efendiler, Ortak Yay. İstanbul

DÖNMEZER, Sulhi, (1984), Kriminoloji, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul

DUVERGER, Maurice, (1995). Siyaset Sosyolojisi, 4. Baskı Çev:TEKELİ, Şirin, Varlık Yay. İstanbul

- EFE, İnci (1988), İzmir Anakentinde Aile ve Toplum Sağlığı Öncelikleri, E.Ü. Araştırma Fonu Projesi, İzmir
- EKİN, Nusret (1971), Gelişen Ülkelerde ve Türkiye’de İşsizlik, İstanbul.
- ERDOĞAN, Nihat (1991), Sosyolojik Açıdan Kent İşsizliği ve Anomi, E.Ü. Basımevi, İzmir
- ERDER, Sema (1996), İstanbul’a Bir Kent Kondu: Ümraniye İletişim Yay, İstanbul
- ERDER, Sema (1997), Kentsel Gerilim, Um-Ağ Vakfı, Ankara
- ERKAL, Mustafa (1996), Sosyoloji, 7. Baskı, İstanbul
- ERSOY, Melih (1985), Göç ve Kentsel Bütünleşme, A.Ü.S.B.F. Yay, Ankara
- FRAYER, Hans (1954), İndüstri Çağı, İ.Ü. Ed. Fak. Konferansları 2 İstanbul
- GIDDENS, Antony (1997), Sosyoloji Eleştirel Yaklaşım, 4. Baskı, İstanbul
- GÖKÇE, Birsen (1976), Gecekondu Gençliği, Hacettepe Üniv. Yay. Ankara
- GÖKÇE, Birsen (1992), Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yay. Ankara
- GÖKÇE, Birsen, ACAR, Feride, AYATA, Ayşe, KASAPOĞLU, Aytül, ÖZER, İnan, UYGUN, Hamza, (1993), Gecekondu Aileler Arası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Ankara
- GÖRMEZ, Kemal (1991), Şehir ve İnsan, M.E.B. Yay. Ankara
- GÖRMEZ, Kemal (1997), Kent ve Siyaset, Gazi Kitabevi, Ankara
- İSPİR, Eyüp (1982), Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetim, A.Ü.T.İ.A Ankara
- İSPİR, Eyüp (1991), Şehirleşme ve Meseleleri, 2. Baskı, Ankara

- KAFESOĞLU, İbrahim (1993), Türk Milli Kültürü, 9. Baskı, Boğaziçi Yay.
İstanbul
- KALAYCIOĞLU, Ersin (1983), Karşılaştırmalı Siyasal Katılma,
İ.Ü.S.B.F. Yay No:10, İstanbul
- KARPAT, Kemal (1976), The Gecekondu: Rural Migration And
Urbanization, Cambridge Univ. Pres Con
- KARTAL, Kemal (1978), Kentleşme ve İnsan, T.O.D.A.İ.E. Yay. Ankara
- KARTAL, Kemal (1992), Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de
Kentleşme. Adım Kitabevi, Ankara
- KELEŞ, Ruşen (1980), Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu,
Ankara
- KELEŞ, Ruşen, ÜNSAL, Artum (1982), Kent ve Sosyal Şiddet, A.Ü.S.B.F.
Yay. Ankara
- KELEŞ, Ruşen (1983), 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme , Konut ve
Gecekondu, 3. Baskı, Gerçek Yay. İstanbul
- KELEŞ, Ruşen (1990), Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara
- KELEŞ, Ruşen (1992), Yerinden Yönetim ve Siyaset. Cem Yayınevi,
İstanbul
- KELEŞ, Ruşen , HAMAMCI, Can, (1993), Çevrebilim, İmge Yay. Ankara
- KIRAY, Mübeccel B. (1964), Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası:
Ereğli. D.P.T. Ankara
- KIŞLALI, Ahmet Taner (1987), Siyaset Bilimi, A.Ü.B.Y. Yüksekokulu
Yay. No:9, Ankara
- KIZILÇELİK, Sezgin, ERJEM, Nejat (1992), Açıklamalı Sosyoloji Terimler
Sözlüğü, Konya

KONGAR, Emre (1981), İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı 1, 4. Baskı Remzi Kitabevi, İstanbul

KONGAR, Emre (1993), İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı 2, 5. Baskı Remzi Kitabevi, İstanbul

KORKMAZ, Abdullah (1996), Kent ve Bütünleşme (Malatya Uygulaması), Yayında, Malatya

KÖKNEL, Özcan (1996), Bireysel ve Toplumsal Şiddet, Altın Kitaplar, İstanbul

KURTKAN, Amiran Bilgiseven (1986), Sosyolojiye Giriş, Filiz Kitabevi, İstanbul

LABORIT, Henri (1990), İnsan ve Kent, Çev: ONARAN, Bartan, Paye Yayınevi, İstanbul

MACIWER, Page (1969), Cemiyet, 1 Çev: KURTKAN, Amiran Bilgiseven, İstanbul

MAYO, H.B. (1964), Demokratik Teoriye Geçiş, Çev: KONGAR, Emre, Akyıldız Matbaası, Ankara

NOTTRIDGE, Harold E. (1972) : The Sociology Of Urban Living, Northumberland Press Limited, Boston

OKUTAN, Atakan (1995), Türkiye'de Kentleşme ve Siyasal Yapı, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara

ONAT, Ümit (1993), Gecekondu Kadının Kente Özgü Düşünce ve Davranışlar Geliştirme Süreci, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Ankara

ORTAYLI, İlber (1979), Türkiye İdare Tarihi, T.O.D.A.İ.E. Yay No:180, Ankara

- OZANKAYA, Özer (1996), Toplum Bilim, 6. Baskı, Tekin Yay. İstanbul
- ÖZBEK, Meral (1991), Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski, İletişim Yayınları, İstanbul
- ÖZDAĞ, Ümit (1995), Güneydoğu Anadolu Projesinde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batıya Göç Edenlerde Kültürel Yapı, Kültürel Kimlik Sorunu, Türk Metal İş Sendikası, Ankara
- ÖZEN, Sevinç (1996), Kentleşme Sürecinde Ailede Kuşaklar Arası İlişkiler, E.Ü. Ed. Fak. Yay No:80, İzmir
- PEKER, Mümtaz, ÖNEN, Engin, BALKIZ, Bekir (1997), Göç, Kentleşme Sorunları ve Yerel Siyaset, Saray Kitabevi, İzmir
- RIFKIN, Jeremy, HOWARD, Ted (1997): Entropi: Dünyaya Yeni Bir Bakış, Çev: OKAN, Hakan, 2. Baskı, İz Yay. İstanbul
- SENCER, Muzaffer (1989), Toplum Bilimlerinde Yöntem 3. Baskı Beta Yay. İstanbul
- SENCER, Yakut (1979), Türkiye'de Kentleşme, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara
- SEZAL, İhsan (1992), Şehirleşme, Ağaç Yayınları, İstanbul
- SOYER, Serap (1996), Endüstri Sosyolojisine Giriş, Saray Kitabevi, İzmir
- SÜHER, Hande, GİRİTLİOĞLU, Cengiz, (1995), Türkiye'de Kentleşme, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, İstanbul
- ŞENYAPILI, Tansı (1978), Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu, O.D.T.Ü. Ankara
- TATAR, Taner (1997), Siyaset Sosyolojisi, Turan Yayıncılık, İstanbul
- TATLIDİL, Ercan (1989), Kentleşme ve Gecekondu, E.Ü. Ed. Fak. Yay No:47 İzmir

- TEKELİ, İlhan (1982), Türkiye’de Kentleşme Yazıları, Turhan Kitabevi, Ankara
- TEZCAN Mahmut (1995), Sosyolojiye Giriş, Temel Kavramlar, 4. Baskı, Ankara
- TOFFLER, Alvin (1981), 3. Dalga, Altın Kitapları, İstanbul
- TOFFLER, Alvin (1983), Şok, Çev: S. Sargut. Altın Kitapları, İstanbul
- TOLAN, Barlas (1981), Çağdaş Toplumun Bunalımı, Anomi ve Yabancılaşma , A.İ.T.İ.A. Yay No:166 Ankara
- TOLAN, Barlas (1996), Toplum Bilimlerine Giriş, 4. Baskı, Murat Kitabevi, Ankara
- TORTOP, Nuri (1983), Yönetim Bilimi, S Yayınları, Ankara
- TORTOP, Nuri (1986), Mahalli İdareler, 2. Baskı, T.O.D.A.İ.E. Yay No: 211 Ankara
- TOKGÖZ, Oya (1979), Siyasal Haberleşme ve Kadın, Sevinç Matbaası, Ankara
- TUNA, Korkut (1987), Şehirlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik bir Deneme, İ.Ü.İd. Fak. Yay. No:3232, İstanbul
- TURHAN, Mümtaz (1994) Kültür Değişmeleri, Sosyal Psikolojisi Bakımından Bir Tetkik, 2. Baskı, M.Ü. İlahiyat Fak. Yay. No:16, İstanbul
- TÜMERTEKİN, Erol (1968), Türkiye’de İç Göçler, İst. Ü. Yay No:1371, İstanbul
- TÜMERTEKİN, Erol (1994), Beşeri Coğrafyaya Giriş, İstanbul
- TÜRKDOĞAN, Orhan, (1977), Yoksulluk Kültürü Gecekonduların Toplumsal Yapısı, Dedekorkut Yay. İstanbul

TÜRKDOĞAN, Orhan, (1996), *Aydınlıktakiler ve Karanlıktakiler*, Timaş Yay. İstanbul

TÜTENGİL, Cahit Orhan (1980), *Az Gelişmenin Sosyolojisi* 3. Baskı, Ülken Yay. Ankara

ÜLGENER, Sabri (1986), *Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul

YAVUZ, Fehmi, KELEŞ, Ruşen, GERAY, Cevat, (1978) *Şehircilik-Uygulama, Politika*, 2, Baskı, A.Ü.S.B.F. Yay. No:418 Ankara

YAZAN, Ümit Meriç (1997), *Türkiye Kanatlarımızın Altında*, İz Yay. İstanbul

YEDİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1996-2000), D.P.T. Ankara

YÖRÜKAN, Ayda (1968), *Şehir Sosyolojisinin teorik Temelleri, Temel Kavramlar, Teoriler, ve Problemler*, Ankara

MAKALELER

ABADAN, Nermin, YÜCEKÖK, Ahmet N. (1996): “ 1961-1965 Seçimlerinde Büyükşehirlerde Gelir Durumuna Göre Oy Verme Davranışları”, Siyasi Bilimler ve Hukuk, No:64 Ankara

AKARSU, Bedia (1997): “ Bilimsel özgürlük ve Çevre Etiği”, İnsan, Çevre, Toplum, 2. Baskı, İmge Yay. Ankara

ALGAN, Neşe (1994). “ Türkiye’de İstihdamın Yapısal Analizi : Sorunlar ve Öneriler”. İstihdam dergisi Sayı:17 Ankara

ALKAN, Ahmet (1986): “ Şehir Planlamasında Gençlik Unsuru” , Selçuk Üniv. 2. Milli Gençlik Kongresi Tebliğler, Konya

ALKAN A. Turan (1996). “ Şehir ve Şehirli Kavramlarının Yeniden Yorumlamakta, Belediyelerin Yeni Görevleri Üzerine Düşünceler”, İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler 2, İlke Yay. İstanbul

ASLAN, Adnan (1996): “ Büyükşehirler ve Sosyal Temizlik Sorunu” İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler 2, İlke Yay. İstanbul

AYAN, Mesut (1985): “ Sanayinin Kentleşmeye Etkisi”, Türkiye 8. Dünya Şehircilik Günü, 1,2,3 Kasım 1984 Adana

AYBAY, Aydın (1997): “ Psikolojik Açıdan İnsan- Çevre İlişkileri, İnsan, Çevre, Toplum, 2. Baskı, İmge Yay. Ankara

AYDOĞAN, Feramuz (1998): “ Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki Sosyo- Ekonomik ve Kültürel Yapının Aileye Etkileri”, Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100. Yıl Üniversitesi, Van

BAŞTUĞ, Sharon (1977): “ Şehirleşme Olgusunda Hısmılık ve Hemşehrilik Bağlarının Yeri”, Türkiye’de Toplum Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar, Der. S. Karabaş Y. Yeşilçay, O.D.T.Ü. Yay.2 Ankara

BAL, Hüseyin (1997): “ Kentsel Toplumda Anomi ve Yabancılaşma Olgusu Kente Göç Edenlerin Alternatif Çözümü: Hemşehri Birlikleri” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

BAYHAN, Vehbi (1997): “ Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme”, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

BEKAROĞLU, Mehmet (1998): “ Öteki ve Etnik Terörün Psikolojik Arka Planı” . Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100. Yıl Üniversitesi, Van

BEKTAŞ, Cengiz (1997): “ Kültürel, Güzel Duygusal Kirlenme” , İnsan, Çevre, Toplum, 2. Baskı, İmge Yay. Ankara

BİLGİN, Nuri (1998): “ Ulusal Bütünleşme ve Kimlik Arayışları” , Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100. Yıl Üniversitesi, Van

BONTİCK, Irmgard (1984): “ Avrupa’da Mimarlık ve Kent Planlamasının Kültürel Boyutları” , Çev TANKUT, Gönül, Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları, Kuram ve Uygulama Uluslar Arası Sos.Bir. Der. Seçmeler İki, Türk Sos. Bil. Der. Ankara

ÇABUK, Nilay (1997) :“ Kapitalist Dönüşümler, Cinsiyete Dayalı İş Bölümü ve Göç” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

ÇORBACIOĞLU, Şevket (1998) : “ Kent Konseyi Kurulmalı” , Radikal Gazetesi, 09-9 1998

DEMİR, Erol (1997): “Banliyöleşme ve Kent İçi Göç: Ankara'nın İki toplu Konut Banliyösünün karşılaştırılması “ , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

DİNÇER, Meral (1997): “ Göç, Doğal Kaynaklar İlişkisine Çevre Güvenliği Açısından Bir Bakış” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

DÖNMEZER, Sulhi (1986): “ Hızlı Şehirleşme İle Suç ve adalet Sistemi İlişkileri” , Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul

DURUGÖNÜL, Esmâ (1997) : “ Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

EKİN, Nusret (1986): “ Hızlı Şehirleşmenin Sosyo-Ekonomik etkileri” , Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul

ERDİR , Sema (1995): “ Yeni Kentliler ve Kentin Yeni Yoksulları” , Toplum ve Bilim, 66 Bahar, Ankara

ERDOĞMUŞ, Zeki (1985): “ Türkiye 'de Kentleşme ve Sanayileşmenin Birlikte Etkilediği Bazı Sosyal Problemler” , Türkiye 9. Şehirciliği Günü 6,7,8 Kasım 1985 Eskişehir

ERDOĞMUŞ, Zeki (1955): “ Türk Ailesinin Postmodern Çağa Hazırlamada Sosyolojik Bir Bakış Açısı” , T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Aile kurultayı 1. Kitap Ankara

ERDumlu, Güngör (1991): “Konutta Arayış” , Türkiye Aile Yıllığı, Başbakanlık Araştırma Kurumu Ankara

ERKAL , Mustafa (1998): “ Bölgesel az Gelişmişlik ve Etnik Yabancılaşma” , Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100, Yıl Üniv. Van

EROL, Metin (1997): “ Kentsel Bütünleşme Üzerine Köy- Kent Farklılaşması ve Aile Kurumunun Etkileri: Sivas Örneği” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

GENÇ , Ermur (1997) : “ Kentlileşme, Geleneksel-Modern Gerilimde Kimlikler” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

GİRİTLİOĞLU, Cengiz (1991): “ İç Göç ve Kentlileşme” , Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları, Haz. SUHER, Hande, TÜSES Vakfı İstanbul

GÖKÇE , Birsen (1995): “ Toplumsal Değişim Sürecinde Gecekondu Ailesi” , Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler, T:C: Başbakanlık Aile Arş. Kur. Bşk. Ankara

GÖKÇE , Birsen (1996): “ İstanbul Beyrutlaşıyor” , Radikal Gazetesi, 05-11-1996.

GÖRMEZ, Kemal (1991). “ Ailenin Yaşadığı Mekanlar” , Türk Aile Yıllığı 1991, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Ankara

GÖRMEZ, Kemal (1998). “ Göç ve Kültürel Kimlik” , Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100, Yıl Üniv. Van

GÖYMEN, Korel (1982): “ Kentte Bütünleşme Sürecinin Yönetsel Boyutu” , Kentsel Bütünleşme Sorunu, T.G.A.V. Ankara

GÜLER, Ali (1997): “ Doğu ve Güneydoğu Anadolu ve Göç” , Toplum ve Göç. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

GÜNGÖR, Yasemin (1997). “ Enformel İstihdam Biçimleri ve Ekonomide Enformelleşme Eğilimleri” , İktisat Dergisi, Ağustos- Eylül Sayısı İstanbul

GÜRDOĞAN, Nazif (1996): “ Türkiye’de Yerel Yönetimlere Genel Bir Bakış”. İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler 2, İlke Yay. İstanbul

HAKTANIR, Koray (1997): “ Doğal Kaynak olarak Toprak”, İnsan, Çevre, Toplum. 2. Baskı, İmge Yay. Ankara

IŞIK, Oğuz (1996). “ Türkiye’de kentlerin Geleceği Üzerine Gözlemler” , Birikim 86-87, Haziran- Temmuz, İstanbul

İÇDUYGU, Ahmet, ÜNALAN, Turgay (1998): “ Türkiye’de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri, Konferans İç Göç, Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997

İMAMOĞLU, Olcay (1997): “ Psikolojik Açıdan İnsan Çevre İlişkileri” , İnsan, Çevre, Toplum, 2. Baskı, İmge Yay. Ankara

JOHNSON, Brian (1984): “Nüfus Artışı ve Çevre İle İlgili teknikler”, Çev: KAVADARLI, Sevinç Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları, Kuram ve Uygulama Uluslar Arası Sos.Bir. Der. Seçmeler İki, Türk Sos. Bil. Der. Ankara

KARTAL, Kemal (1982): “ Kentleşme Sürecinde Toplumsal Değişme Odağı Olarak Ankara”, Kentsel Bütünleşme Sorunu, T.G.A.V. Ankara

KELEŞ, RUŞEN (1982): “ Türkiye’de Kentleşme ve Kentsel Gelişme Politikaları” ,Kentsel Bütünleşme Sorunu, T.G.A.V. Ankara

KELEŞ, Ruşen (1986): “ Kentleşme ve Kamu Yönetimi Sorunları” , Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul

KELEŞ, Ruşen (1986): “ 1951-1960 Yıllarında Kent Araştırmaları”, Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi, Der. ATAUZ, Sevil, Türk Sos. Bil. Der. Ankara

KELEŞ, Ruşen (1998): “ Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye Kentleşmenin Neresinde?” , Yeni Türkiye 23-24 İstanbul

KIRAY, Mübeccel B. I.(1982): “ Toplumsal değişme ve Kentleşme” , Kentsel Bütünleşme Sorunu, T.G.A.V. Ankara

KIRAY, Mübeccel B. II.(1982): “ Toplumsal Değişme ve Kentleşme de Düşük Gelirli” , Toplum Bilim Yazıları, Gazi Üniv. İkt. ve İd. Bil. Fak. Yay. No: 7 Ankara

KIRAY, Mübeccel B. II.(1982): “ Modern Şehirleri Gelişmesi ve Türkiye ye Has Bazı Eğilimler” , Toplum Bilim Yazıları, Gazi Üniv. İkt. ve İd. Bil. Fak. Yay. No: 7 Ankara

KIRAY, Mübeccel B. II.(1982): “ Gecekondu”, Toplum Bilim Yazıları, Gazi Üniv. İkt. ve İd. Bil. Fak. Yay. No: 7 Ankara

KIRAY, Mübeccel B.(1995): “ Siyasi Himayecilikten Dinsel Grup Himayeciliğine” , Türkiye’de Toplumsal Değişim, Yeniüzyıl Yay. İstanbul

KIŞLALI, A. Taner (1976): “ Siyasal Tutumlarda Kuşak ve Cinsiyet Etkenleri” , A.Ü.S.B.F. Dergisi CXXX 1, Mart- Aralık Ankara

KIZILÇELİK, Sezgin (1997): “ Mersin’e Göç etmiş İnsanların sağlık Koşulları Üzerine Çalışma” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

KONGAR, Emre (1982): “ Kentleşen gecekondu yada Gecekondulaşan Kentler Sorunu”, Kentsel Bütünleşme, Türk Sos. Bil. Der. T.G.A.V. No:4 Ankara

KUTLU, Kemal (1986): “ Hızlı Şehirleşme ve Ulaşım Sorunu” , Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul

LIM,William S.W.(1984) Planlı Bir Kentsel Bir Çevreye Doğru” , Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları, Kuram ve Uygulama Uluslar Arası Sos.Bir. Der. Seçmeler İki, Türk Sos. Bil. Der. Ankara

Milliyet Gazetesi, 14 Eylül 1998

MUSSIL, Jiri (1984) : “ Toplumsal Değişme ve Çevre” , Çev. OZANKAYA, Özer, Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları, Kuram ve Uygulama Uluslar Arası Sos.Bir. Der. Seçmeler İki, Türk Sos. Bil. Der. Ankara

MUTİOĞLU, Halil (1997) : “ Kentleşme ve Kent Kimliği, Göç ve Bütünleş(e)meme” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

OCAK, Ersan (1996): “ Kentin Değişen Anlamı” , Birikim 86-87, Haziran-Temmuz, İstanbul

OCAKÇIOĞLU,Bora (1986): “ Hızlı Şehirleşmenin Kamusal Mal ve Hizmetler Açısından Değerlendirilmesi”, Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul

OĞUZALP, Ercan (1998), Sabah Gazetesi, 19-7-1998

OKTİK, Nurgün (1997): “ Köyün Çekiciliği- Kentin İticiliği” , Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

ÖNEN , Sevinç (1995): “ Kentsel Alanlarda Ailede Ebeveyn- Genç İlişkileri ve Kuşaklararası Farklılıklar: İzmir’de Bir Araştırma, Aile Kurultayı Ankara

ÖZER, İnan (1998). “ Türkiye’de Kentleşme”, Yeni Türkiye 23-24, İstanbul

ÖZGÜR, Hüseyin (1998): “ Türkiye’de Kentleşme ve Konut Politikalarını 75 Yılı”. Yeni Türkiye 23-24, İstanbul

ÖZKALP, Enver (1987): “ Gelişmekte olan Ülkelerdeki Kent Sorunlarına genel Bir Bakış ve Türkiye’de Kentleşme” , Cumhuriyet Üniv. Fen. Ed. Fak. Sos. Bil. Der. , 9 Aralık 1987, Sivas

PEYNİRCİOĞLU, Nevin (1998) : “Türkiye’de Yerleşme ve Konut Mesclesi” , Yeni Türkiye 23-24, İstanbul

PAHL, R. E. (1968): The Rural- Urban Continuum, Reading In Urban Sociology, Ed. By. R. E. Pahl, Pergamon Press

RADİKAL GAZETESİ, 11,07-1997

SABAH GAZETESİ , 18-06-1998

SABAH GAZETESİ , 10-07-1998

SABAH GAZETESİ ,29-12-1998

SAĞ,Vahap (1997): “ Göç ve Siyaset”, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

SAYIN, Önal (1985): “ Değişen Toplumumuz ve Aile Yapımız”, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Aile Kurultayı I. Kitap, Ankara

SEZAL, İhsan (1997): “ Göçler ve Şehirleşemeyen Şehirler”, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

SÖNMEZ, Mustafa (1997): “ Hemşehrim Memleketin Nere?”, Gazete Pazar, 9 Şubat 1997

SÖNMEZ, Necmi (1997): “ Çevre, Toprak ve İnsan”, İnsan, Çevre, Toprak, 2. Baskı, İmge Yay. Ankara

SUBAŞI, Necdet (1998): “ Olağanüstü Durumlar Sosyolojisinde Yöntem Sorunları”, Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100, Yıl Üniv. Van

ŞENYAPILI, Tansı (1982): “ Ankara Gecekondularının Ekonomik Profili”, Kentsel Bütünleşme, Türk Sosyal Bilimler Derneği, T.G.A.V. No:4 Ankara

TATLIDİL, Ercan (1997): “ Hızlı Kentleşmenin Eğitim Politikalarına Etkisi”, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

TATLIDİL, Ercan (1998): “ Bölgesel Kalkınmada İnsan Faktörü Kaynağı”, Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100, Yıl Üniv. Van

TÜRKDOĞAN, Orhan (1998): “ Doğu ve Güneydoğuda Aşiret ve Sosyo-Antropolojik Yaklaşımlar”, Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van Valiliği, 100, Yıl Üniv. Van

TÜTENGİL, Cavit Orhan (1985): “ Sosyal Bir Grup Olarak Türkiye’de Köy ve Meseleleri”, Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, Der. ARI, Oğuz, Boğaziçi Üniv. Yay. İstanbul

ULUĞ, Erol (1997): “ Çevre Kirlenmesinin Boyutları”, İnsan, Çevre, Toplum, 2. Baskı, İmge Yay. , Ankara

UYSAL, Birsen (1984): “ Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailenin Etkisi”, Amme Dergisi, Cilt:17 Sayı:4, Ankara

VERGİN, Nur (1986): “ Hızlı Şehirleşmenin Sosyolojik ve Siyasal Sonuçlar”, Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, SİSAV, İstanbul

VERGİN, Nur (1997): “ Türkiye’de Siyasi Kültür I”, Hergün, 24 Mart 1997

YEŞİLTUNA, Dilek Çiftçi (1995): “ Kentleşme Sürecinde Ailelerin Değişen Siyasal Yaşamı”, T.C. Başbakanlık Araştırma Kurumu Başkanlığı Aile Kurultayı, Ankara

YEŞİLTUNA, Dilek Çiftçi (1997): “Hemşehri Derneklerinin İçerdiği İletişim Yapısı”, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara

TEZLER

- ATAY, Mahmut (1985):** Keban Barajı Nedeniyle Elazığ'ın 1800 Evler Mahallesinde Göç Edenlerin Kentleşme Sorunları (Basılmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ
- BERKAY, A. Fügen (1981):** Köy-Şehir İlişkileri ve Bu İlişkilerin Ülkemizdeki Görünümü (Basılmamış Doçentlik Tezi), İstanbul Üniversitesi İstanbul
- KAYA, Yaşar (1991):** Malatya Şehri Sosyal Bünyesi İçinde İşbirliği ve Mücadele (Basılmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi İstanbul
- KORKMAZ, Abdullah (1988):** Şehir ve Suç (Malatya Uygulaması), (Basılmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi İstanbul
- YEŞİLORMAN, Mehtap (1997):** Demokratik Kültürün Edinilmesinde Şehirleşmenin Rolü (Elazığ Örneği). (Basılmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ

GÖÇ VE KENTLEŞME
(ANKET ÖRNEĞİ)

Anketin yapıldığı mahalle :

1- Yaşınız?

1( ) 18-29

2( ) 30-39

3( ) 40-49

4( ) 50-59

5( ) 60 +

2- Cinsiyetiniz ?

1( ) Erkek

2( ) Kadın

3- Medeni Durumunuz ?

1( ) Evli

2( ) Bekar

3( ) Dul

4( ) Boşanmış

5( ) Ayrı Yaşıyor

4- Öğrenim Durumunuz ?

1- Okuryazar

2- İlkokul

3- Ortaokul

4- Lise

5- Üniversite

6- Okuryazar Değil

4A-Kendi

1( )

2( )

3( )

4( )

5( )

6( )

4B-Eşi

1( )

2( )

3( )

4( )

5( )

6( )

4C-Anne

1( )

2( )

3( )

4( )

5( )

6( )

4D-Baba

1( )

2( )

3( )

4( )

5( )

6( )

5- Doğum yeriniz ?

1( ) Malatya Merkez

2( ) Malatya ilçe (.....)

3( ) Malatya köy (.....)

4( ) Başka il merkezi (.....)

5( ) Başka il ilçesi (.....)

6( ) Başka il köyü (.....)

6- Oturduğunuz ev kime aittir ?

1( ) Ailemize ait

2( ) Kira

3( ) Akrabalara ait

4( ) Diğer (Belirtiniz.....)

7- Oturduğunuz konut kaç odalıdır ?

1( ) 1

2( ) 2

3( ) 3

4( ) 4+

8- Oturduğunuz hanede kimler yaşıyor ?

1( ) Dede,nine,anne-baba,çocuklar

2( ) Anne-baba, evlenmemiş çocuklar

3( ) Baba ve çocuklar (Anne ölmüş)

4( ) Anne ve çocuklar (Baba ölmüş)

5( ) Anne ve babadan biri ayrı ve çocuklar

6( ) Yalnız yaşıyor

9- Oturduğunuz evin mülkiyet durumu ?

1( ) Tahsis bedeli

2( ) Hisseli tapu

3( ) Müstakil tapu

4( ) Tapusuz

5( ) Bilmiyorum

10- Aşağıdakilerden hangileri evinizde mevcuttur?

	<u>Var</u>	<u>Yok</u>
10A- Tuvalet	1( )	2( )
10B- Banyo	1( )	2( )
10C- Renkli TV.	1( )	2( )
10D- Siyah Beyaz TV.	1( )	2( )
10E- Radyo	1( )	2( )
10F- Müzik seti	1( )	2( )
10G- Telefon	1( )	2( )
10H- Fırınlı ocak	1( )	2( )
10K- Güneş enerjisi	1( )	2( )
10L- Sofben	1( )	2( )
10M- Buzdolabı	1( )	2( )
10N Otomatik Çam.Mak.	1( )	2( )
10O Merdaneçi Çam.Mak.	1( )	2( )
10Ö- Dikiş mak.	1( )	2( )
10P- Mutfak robotu	1( )	2( )

11- Aylık geliriniz ?

- 1( ) 40-60 milyon
- 2( ) 61-90 milyon
- 3( ) 91-120 milyon
- 4( ) 121-150 milyon
- 5( ) 150+
- 6( ) Başka.....

12- Aylık harcamalarınızda en büyük payı neye ayırıyorsunuz?

- 1( ) Ulaşım
- 2( ) Yiyecek
- 3( ) Giyecek
- 4( ) Yakacak
- 5( ) Kira
- 6( ) Konut yapımı
- 7( ) Eğitim
- 8( ) Sağlık
- 9( ) Ev eşyası taksitleri
- 10( ) Başka.....

13- Tasarruflarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1( ) Tasarruf yapamıyorum
- 2( ) Gayri menkul alırım
- 3( ) Hayvan satın alırım
- 4( ) Bankaya yatırırım
- 5( ) Hisse senedi alırım
- 6( ) Döviz alırım
- 7( ) Otomobil alırım
- 8( ) Başka.....

14- İlinize 5 milyar geçse ne yaparsınız?

- 1( ) İlim para geçeceğini sanmıyorum
- 2( ) Borçlarımı öderim
- 3( ) Evimi yenilerim / Yeni ev satın alırım
- 4( ) Evime ilave yaparım
- 5( ) Altın,döviz vb. alırım
- 6( ) İhtiyacı olan arkadaş ve akrabama veririm
- 7( ) İş kurarım veya işimi geliştiririm
- 8( ) Otomobil alırım
- 9( ) Başka.....

15- Mahallenizde yardımlaşarak yapılan iş var mı ?

- 1( ) Var
- 2( ) Yok

16- (var ise sorulacak) Bunlar hangi tür işlerdir?

- 1( ) Ekmek, bulgur ,tarhana yapmak
- 2( ) Odun,kömür taşımak
- 3( ) İv yapmak veya ilave etmek
- 4( ) Çeyiz hazırlamak
- 5( ) Hasta bakmak
- 6( ) Düğün ve nişanlarda yapılacak işleri yapmak
- 7( ) Başka.....

17- Kendinizi ve ailenizi gelir ve hayat tarzı açısından hangi sosyal tabakada görüyorsunuz?

- 1( ) Üst tabaka
- 2( ) Orta tabaka
- 3( ) Alt tabaka

18- SSK,Bağ-kur,Emekli sandığı gibi sosyal güvenlik kurumlarının hangisinin kapsamındasınız?

- 1( ) SSK
- 2( ) Bağ-kur
- 3( ) Emekli sandığı
- 4( ) Oyak
- 5( ) İliçbiri
- 6( ) Başka.....

19- Herhangi bir sendikaya veya derneğe üye misiniz?

- 1( ) Evet
- 2( ) Hayır

20- (Evet ise sorulacak) Aşağıdakilerden hangisine üyesiniz?

- 1( ) Hemşhri derneği (.....)
- 2( ) Mesleki dernek (.....)
- 3( ) Dini cemaat (.....)
- 4( ) Atatürkçü düşünce derneği
- 5( ) Okul aile birliği
- 6( ) İşçi sendikası
- 7( ) Türk ocağı
- 8( ) Başka.....

21- Herhangi bir aşirete mensub musunuz?

- 1( ) Evet (.....)
- 2( ) Hayır

22- Herhangi bir siyasi partiye üye misiniz?

- 1( ) Evet
- 2( ) Hayır

23-Siyasete hangi düzeyde katılırsınız?

- 1( ) Sadece oy veriyorum
- 2( ) Miting ve gösterileri izlemeye katılıyorum
- 3( ) Seçim dönemlerinde propaganda faaliyetlerine katılıyorum
- 4( ) Hepsine katılıyorum
- 5( ) Siyasetle ilgilenmiyorum
- 6( ) Başka.....

24- İn son yapılan milletvekili seçimlerinde hangi siyasi partiye oy verdiniz?

- 1( ) ANAP
- 2( ) BBP
- 3( ) CHP
- 4( ) DSP
- 5( ) DYP
- 6( ) HADEP
- 7( ) MHP
- 8( ) ÖDP
- 9( ) RP
- 10( ) Oy kullanmadım
- 11( ) Geçersiz oy kullandım
- 12( ) Başka.....

25- Yarın bir seçim olsa hangi siyasi partiye oy verirsiniz?

- 1( ) ANAP
- 2( ) BBP
- 3( ) CHP
- 4( ) DSP
- 5( ) DYP
- 6( ) DTP
- 7( ) FP
- 8( ) HADEP
- 9( ) MHP
- 10( ) ÖDP
- 11( ) Oy kullanmam
- 12( ) Geçersiz oy kullanırım
- 13( ) Kararsızım

26- Siyasal görüşünüzü en çok kim ve ne etkiler ?

- 1( ) Hiç kimse etkilemez
- 2 ( ) Ailem (Anne, babam)
- 3 ( ) Eşim
- 4 ( ) Arkadaşım
- 5 ( ) Akrabam
- 6 ( ) Radyo
- 7 ( ) T.V
- 8 ( ) Gazete
- 9 ( ) Aşiret
- 10 ( ) Bağlı bulunduğum cemaat
- 11 ( ) Başka(Belirtiniz.....)

27- Kaç yıldır kentte oturuyorsunuz?

- 1( ) -5 yıl
- 2( ) 6-10 yıl
- 3( ) 11+ yıl
- 4( ) Hep kentte oturduk

28- Bu mahallede kaç yıldır oturuyorsunuz?

- 1( ) -5 yıl
- 2( ) 6-10 yıl
- 3( ) 11+ yıl
- 4( ) Hep bu mahallede oturduk

29- Kentte göç etmeniz en önemli nedeni nedir? .

- 1( ) Güvenlik nedeniyle
- 2( ) Çocukların eğitimi için
- 3( ) Daha iyi iş imkanı için
- 4( ) Kentin imkanlarından yararlanmak için
- 5( ) Kentte sosyal yaşam daha güzel
- 6( ) Başka.....

30- Kente göç kararını kim aldı?

- 1( ) Yalnız kendim
- 2( ) İşiyle birlikte
- 3( ) Anne-baba birlikte
- 4( ) Ailem
- 5( ) Arkadaşlarla birlikte
- 6( ) Başka.....

31- Bu kente kimlerle geldiniz?

- 1( ) Yalnız geldim
- 2( ) Yalnız geldim ailemi sonra getirdim
- 3( ) Anne-babamla birlikte
- 4( ) Eşim ve çocuklarımla birlikte
- 5( ) Ailemle birlikte
- 6( ) Bütün köy birlikte göç ettik
- 7( ) Başka.....

32- Göç edilecek yer olarak Malatya'yı neden tercih ettiniz?

- 1( ) Daha önce göç eden akraba ve hemşehrilerim burada
- 2( ) Diğer kentlere gidecek maddi gücümüz olmadığı için
- 3( ) İş imkanı daha çok olduğu için
- 4( ) Kendi memleketimiz olduğu için
- 5( ) Yakın olduğu için
- 6( ) Başka.....

33- Oturduğunuz bu mahalleye nereden geldiniz?

- 1( ) Başka bir kent merkezinden(.....)
- 2( ) Başka bir kentin ilçe veya köyünden(.....)
- 3( ) Bu kentin ilçesinden(.....)
- 4( ) Bu kentin başka bir mahallesinden(.....)
- 5( ) Bu kentin köyünden(.....)
- 6( ) Doğma büyüme bu mahalledeyim

34- Oturduğunuz bu mahalleyi tercih etmenizin nedeni nedir?

- 1( ) Akrabalarım burda
- 2( ) Hemşehrilerim burda
- 3( ) Ekonomik durumum için uygun
- 4( ) Aile yaşantım için uygun
- 5( ) Bu muhiti seviyorum
- 6( ) İş yerime yakın
- 7( ) Başka.....

35- Oturduğunuz evden memnun musunuz?

- 1( ) Evet
- 2( ) Hayır

36- (Hayır ise) Neden memnun değilsiniz?

- 1( ) Kent merkezine uzak
- 2( ) Sağlam değil
- 3( ) Sağlıklı değil
- 4( ) Akrabalara çok yakınız
- 5( ) Komşuluk ilişkileri iyi değil
- 6( ) Başka.....

37- Evinizi değiştirecek olsanız akraba ve hemşehrilerinize yakın olmasını ister misiniz? Neden?

- 1( ) Evet (Neden.....)
- 2( ) Hayır (Neden.....)

38- Bu semtin dışında ama bu kentte akrabalarınız var mı?

- 1( ) Evet
- 2( ) Hayır

39- (Evet ise sorulacak) Bu semtin dışında oturan akrabalarınızla ne kadar sık görüşürsünüz?

- 1( ) Hiç görüşmem
- 2( ) Ara sıra
- 3( ) Sık görüşürüm
- 4( ) Bayram, düğün, cenaze gibi günlerde
- 5( ) İhtiyacım olduğunda
- 6( ) Başka.....

40- Kente göç etmeden önce işiniz neydi ?

- 1( ) İşsiz
- 2( ) Çiftçi
- 3( ) İsnaf
- 4( ) İşçi
- 5( ) Ev hanımı
- 6( ) Başka.....

41-Şu anda ne iş yapıyorsunuz?

- 1( )İşsiz
- 2( )Gündelik ne iş olursa
- 3( )Çiftçi
- 4( )Kamu kuruluşunda memur
- 5( )Kamu kuruluşunda işçi
- 6( )Özel bir şirkette memur
- 7( )Özel bir şirkette işçi
- 8( )Esnaf
- 9( )Ev hanımı
- 10( ) Başka.....

42-Kente göç ettikten sonra kaç kez iş değiştirdiniz?

- 1( )Hiç değiştirmedim
- 2( )İş bulamadım
- 3( )Bir kez değiştirdim
- 4( )Bir çok kez değiştirdim

44-Şimdi iş arayacak olsanız kime veya nereye baş vurursunuz?

- 1( )İş aramaya niyetim yok
- 2( )Akrabalarım
- 3( )Arkadaşlarım
- 4( )Hemşerilerime
- 5( )Bağlı bulunduğum cemaat üyelerine
- 6( )Bağlı bulunduğum aşiret üyelerine
- 7( )Gazete ilanlarına
- 8( )İş ve işçi bulma kurumuna
- 9( )Politikacılara
- 10( )Başka.....

45- Kente ilk geldiğinizde en çok hangi güçlük ile karşılaştınız?

- 1( ) İş bulmak
- 2( ) Geçim sıkıntısı
- 3( ) Konut sorunu
- 4( ) Kentsel hizmetlerden yararlanamamak
- 5( ) Kentsel çevreye alışamamak
- 6( ) Kişisel ve ailevi sorunlar
- 7( ) Hiç sorun yaşamadım
- 8( ) Başka.....

46- Güçlükleri çözümlemede kimden yardım gördünüz?

- 1( ) Hiç kimseden
- 2( ) Ailemden
- 3( ) Komşularımdan
- 4( ) Akrabalarımıdan
- 5( ) Hemşehrilerimden
- 6( ) Desteklediğim partiden
- 7( ) Bağlı olduğum cemaatten
- 8( ) Bağlı olduğum aşiretten
- 9( ) Başka.....

47- Şu an yaşadığımız en büyük güçlük nedir?

- 1( ) İşsizlik
- 2( ) Konut
- 3( ) Yeni çevreye uyum
- 4( ) Ulaşım
- 5( ) Kentsel hizmetlerin yetersizliği
- 6( ) Geçim sıkıntısı
- 7( ) Hiçbiri
- 8( ) Hepsi
- 9( ) Başka.....

48- Bu güçlükleri nasıl giderirsiniz veya bu güçlükleri gidermede kimden, nereden yardım gördünüz?

- 1( ) Kendim hallederim
- 2( ) Ailem ve çocuklarımdan yardım alırım
- 3( ) Akrabalarımın
- 4( ) Hemşehrilerimden
- 5( ) Komşularımın
- 6( ) Bağlı bulunduğum cemaatten
- 7( ) Aşiret üyelerinden
- 8( ) İlgili resmi kuruluşlardan
- 9( ) Başka.....

49- Kente gelmeden önceki ekonomik durumunuzla şu anki ekonomik durumunuzu karşılaştırdığınızda kendinizi nasıl görüyorsunuz?

- 1( ) Daha iyi
- 2( ) İyi
- 3( ) Kötü
- 4( ) Daha kötü

50- Buraya geldikten sonra, geçim sıkıntısı nedeniyle eşya, altın vb. gibi bir şey sattığınız oldu mu?

- 1( ) İhtiyaç hissettim ancak satılacak bir şeyim yoktu
- 2( ) Oldu
- 3( ) Olmadı

51- Göç ettiğiniz köy, ilçe veya kentin yetersiz gördüğünüz şartları düzeltilecek olsa geri dönmek ister misini?

- 1( ) Dönerim
- 2( ) Dönmem
- 3( ) Dönmek isterim ancak gitmemi sağlayacak maddi olanağa sahip değilim
- 4( ) Kararsızım
- 5( ) Başka.....

52- Memleketinizle ilişkiniz devam ediyor mu?

- 1( ) Buralıyım
- 2( ) Evet
- 3( ) Hayır

53 - (Evet ise sorulacak) nasıl ?

- 1( ) Düğün, bayram, cenaze gibi özel günlerde akraba ziyareti
- 2( ) Memlekette gelir getiren malım olduğundan hasat zamanı giderim
- 3( ) Yaz tatillerinde tatil maksadıyla giderim
- 4( ) Ailemin bir kısmı memlekette ve sürekli ilişki içindeyiz
- 5( ) Başka belirtiniz

54 - Memlekette maddi ve benzeri yardım alır mısınız ?

- 1( ) Almam, alacak kimsem yok
- 2( ) Sıkıştığında para yardımı alırım
- 3( ) Un, bulgur, tarhana gibi yiyecek yardımı alırım
- 4( ) Başka.....

55 - Memlekette misafir gelme oranı nedir ?

- 1( ) Hiç
- 2( ) Bazen
- 3( ) Sık
- 4( ) Belli olmuyor

56 - Sizce "Kentli" kimdir ?

- 1( ) Kentte oturan herkes
- 2( ) Geçimini kentte sağlayanlar
- 3( ) Gecekonuda oturmayanlar
- 4( ) Paraya aşırı düşkün olanlar
- 5( ) Eğitim görmüş kişiler
- 6( ) Kentte doğmuş kişiler
- 7( ) Temiz giyinen, güzel konuşan kişiler
- 8( ) Devamlı ve iyi gelir getiren işi olan kişiler
- 9( ) Başka.....

57 - Kendinizi "Kentli" olarak görüyor musunuz ?

- 1( ) Evet
- 2( ) Hayır
- 3( ) Kısmen
- 4( ) İfkrim yok

58 - Sizce kentlerin köylere göre olumlu gördüğünüz özellikler nelerdir?

- 1( ) İş olanakları bol
- 2( ) Geçim kolay
- 3( ) Hayat eğlenceli
- 4( ) Herkes kendi hayatını yaşıyor
- 5( ) Bilgi ve deneyim kazanılıyor
- 6( ) Eğitim imkanları fazla
- 7( ) Başka

59 - Sizce kentlerin olumsuz gördüğünüz yönleri nelerdir?

- 1( ) İnsan kendini yalnız ve yabancı görüyor
- 2( ) İnsanlar kendi çıkarından başkasını düşünmüyor
- 3( ) Çok kalabalık
- 4( ) İnsanlar arasında yaşama biçimi ve zenginlik farkı büyük
- 5( ) Hayat pahalı
- 6( ) Masraf çok
- 7( ) Ulaşım zor
- 8( ) İnsanlar çok çalışıyor
- 9( ) Hepsi
- 10( ) Başka.....

60 - Kente gelmeden önce karşı çıktığınız fakat kente geldikten sonra uygun gördüğünüz davranışlar var mı ? Varsa neler ?

- 1( ) yok
- 2( ) var.....

61 - Sizce bir aile en çok kaç çocuğa sahip olmalıdır ?

- 1( ) Hiç çocuk yapmamalı
- 2( ) Bir
- 3( ) İki
- 4( ) Üç ve daha fazla
- 5( ) Allah ne verirse
- 6( ) Başka.....

62 - Mahallenizde yol, su, elektrik, okul, sağlık ocağı gibi hizmetlerin sağlanmasında aşağıdakilerin başvurduunuz?

hangisine

- 1( ) Hizmetler vardır
- 2( ) Muhtar girişimde bulundu
- 3( ) Mahalle bir araya gelerek hizmet talep ettik
- 4( ) Hizmetlerin parasını verdik
- 5( ) Hizmete emek katkısında bulunduk
- 6( ) Mahalle ile kimse ilgilenmiyor
- 7( ) Başka.....

63- Mahallenizde kavga derecesine varan bir tatsızlık çıktığında ne yaparsınız?

- 1( ) Kavga çıkmaz
- 2( ) Polis, jandarma gibi güvenliği sağlayan kurumlara haber veririm
- 3( ) Kavgaya neden olan problemi konuşarak çözmeye, uzlaşmaya çalışırım
- 4( ) Kavga etsemde işin uzamaması için güvenlik kurumlarına haber vermem
- 5( ) Araba ve yakınlarımdan yardım isterim
- 6( ) Mahallede hatırı sayılır birini devreye sokarım
- 7( ) Başka.....

64 - Daha çok hangi konularda kavga çıkar ?

- 1( ) Çocuklar yitizinden
- 2( ) Hırsızlık ve gasp yitizinden
- 3( ) Fazla alınan içki veya sarhoşluk nedeniyle
- 4( ) Siyasi nedenlerden
- 5( ) Dedikodu, birbirini çekememe gibi ihtilaflar nedeniyle
- 6( ) Başka.....

65 - Bir devlet dairesine işiniz düşse nasıl halletmeye çalışırsınız ?

- 1( ) Devlet dairesine işim düşmez
- 2( ) İşi oluruna bırakırım
- 3( ) Kendim uğraşır, hallederim
- 4( ) "Adamını" bulurum
- 5( ) İş dost, tanıdık yardımıyla
- 6( ) Partililer yardımıyla
- 7( ) Başka.....

66 - Hangi banka hizmetlerinden yararlanırsınız ?

	<u>Evet</u>	<u>Hayır</u>
66A- Maaş çekme	1( )	2( )
66B- Elektrik, su, parası yatırma	1( )	2( )
66C- Havale alma veya gönderme	1( )	2( )
66D- Kredi çekme	1( )	2( )
66E- Para yatırma	1( )	2( )
66F- Kiralık kasa	1( )	2( )

67 - Ailenizden biri hastalandığında nereye başvurursunuz ?

- 1( ) Hiç bir yere başvurmam
- 2( ) Hastane, sağlık ocağı gibi kurumlara
- 3( ) Özel polikliniklere götürmek isterim ancak param yok
- 4( ) Mahallemde bu konuda tecrübeli yaşlılara
- 5( ) Okumuş birine
- 6( ) İikrim yok
- 7( ) Başka.....

68 - Yiyecek alışverişinizi nereden ve nasıl yaparsınız ?

- 1( ) Mahallemdeki bakkaldan, borca
- 2( ) Mahallemdeki bakkaldan, peşin
- 3( ) Mahallemde gelen satıcılardan peşin veya taksitle
- 4( ) Merkezdeki market ve gıda toptancılarından borca
- 5( ) Merkezdeki belediye marketlerinden peşin
- 6( ) Merkezdeki belediye marketlerinden kredi kartıyla
- 7( ) Başka.....

69- Giyeceklerinizi aşağıdaki alışveriş yerlerinden hangisinden karşılırsınız ?

- 1( ) Evde üretilir(Dikilir, örtülür)
- 2( ) Söğütlü cami yanı (tüccar pazarı)
- 3( ) Mahalle pazarından
- 4( ) Kapalı çarşıdan
- 5( ) Bütçeme uygun gelen her yerden
- 6( ) Başka.....

70 - Kentin ileri gelenlerinin oturduğu semtlerde oturmak ister misini ?

- 1( ) Evet
- 2( ) Hayır
- 3( ) İikrim yok

71 - (Evet ise sorulacak) neden ?

- 1( ) İyi yaşamak bizimde hakkımız
- 2( ) Çocukların zengin insanlarla beraber olur
- 3( ) Ben zengin komşularla beraber olurum
- 4( ) Çocuklarım eğitim görür
- 5( ) Başka.....

71 - (Hayır ise) neden ?

- 1( ) Onlar bizi küçük görür
- 2( ) Ahlakımız bozulur
- 3( ) Biz onlara uyum sağlayamayız
- 4( ) Çocukların eğitimi sorun olur
- 5( ) Başka

72 - çocuklarınızın evlendikten sonra sizinle birlikte oturmasını ister misiniz?

- 1( ) Kızlarımın oturmasını isterim
- 2( ) Erkek çocuklarımın oturmasını isterim
- 3( ) Evet her ikisinde oturmasını isterim
- 4( ) İstemem

73- Çocuklarınızın tanımadığınız kentli bir zenginle evlenmesini ister misiniz?

- 1( ) Oğlum evlenebilir
- 2( ) Kızım evlenebilir
- 3( ) Evlenebilirler
- 4( ) Evlenemezler

74- Kız çocuklarınızın eğitimi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Kız çocuklarının okumasını doğru bulmuyorum
- 2( ) Sadece ilköğretimi okumalı
- 3( ) Liseye kadar okumalı
- 4( ) Üniversiteye kadar okumalı
- 5( ) Okuyabildiği kadar okumalı

75- Erkek çocuklarınızın eğitimi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Erkek çocukları okumamalı hemen iş hayatına atılmalı
- 2( ) Sadece ilköğretimi okumalı
- 3( ) Liseye kadar okumalı
- 4( ) Üniversiteye kadar okumalı
- 5( ) Okuyabildiği kadar okumalı

76- Kadınların dışarda gelir getiren bir işte çalışmasını ister misiniz?

- 1( ) Hayır kadının görevi evine ve çocuklarına bakmaktır
- 2( ) Evet ama devlet işi olursa
- 3( ) Evet ama özel sektör işi olursa
- 4( ) Çalışmak isterse desteklerim
- 5( ) Başka.....

77- Kendiniz ile ilgili bir konuda karar verirken başkalarına danışır mısınız?

- 1( ) Kimseye danışmam
- 2( ) Bazen
- 3( ) Genellikle
- 4( ) Başka.....

78- (danıştıysa sorulacak) Kimlere danışırsınız?

- 1( ) Anne,babaya
- 2( ) Kardeşlere
- 3( ) Arkadaşlara
- 4( ) Komşulara
- 5( ) Mahallede okumuş birine
- 6( ) Mahalle muhtarına
- 7( ) Başka .....

79- Sizde aşağıdaki kavramlar ne kadar önemlidir?

	Çok önemlidir	Önemlidir	Önemli değil	Hiç önemli değil
79A Vatan	1( )	2( )	3( )	4( )
79B Millet	1( )	2( )	3( )	4( )
79C Devlet	1( )	2( )	3( )	4( )
79D Din	1( )	2( )	3( )	4( )
79E Namus	1( )	2( )	3( )	4( )

80- İn güvendiğiniz kurum hangisidir?

- 1( ) Ordu
- 2( ) Emniyet
- 3( ) Diyanet
- 4( ) TBMM
- 5( ) Adliye
- 6( ) Medya
- 7( ) Başka.....

İlginiz için teşekkür ederiz.
Ünal Şentürk